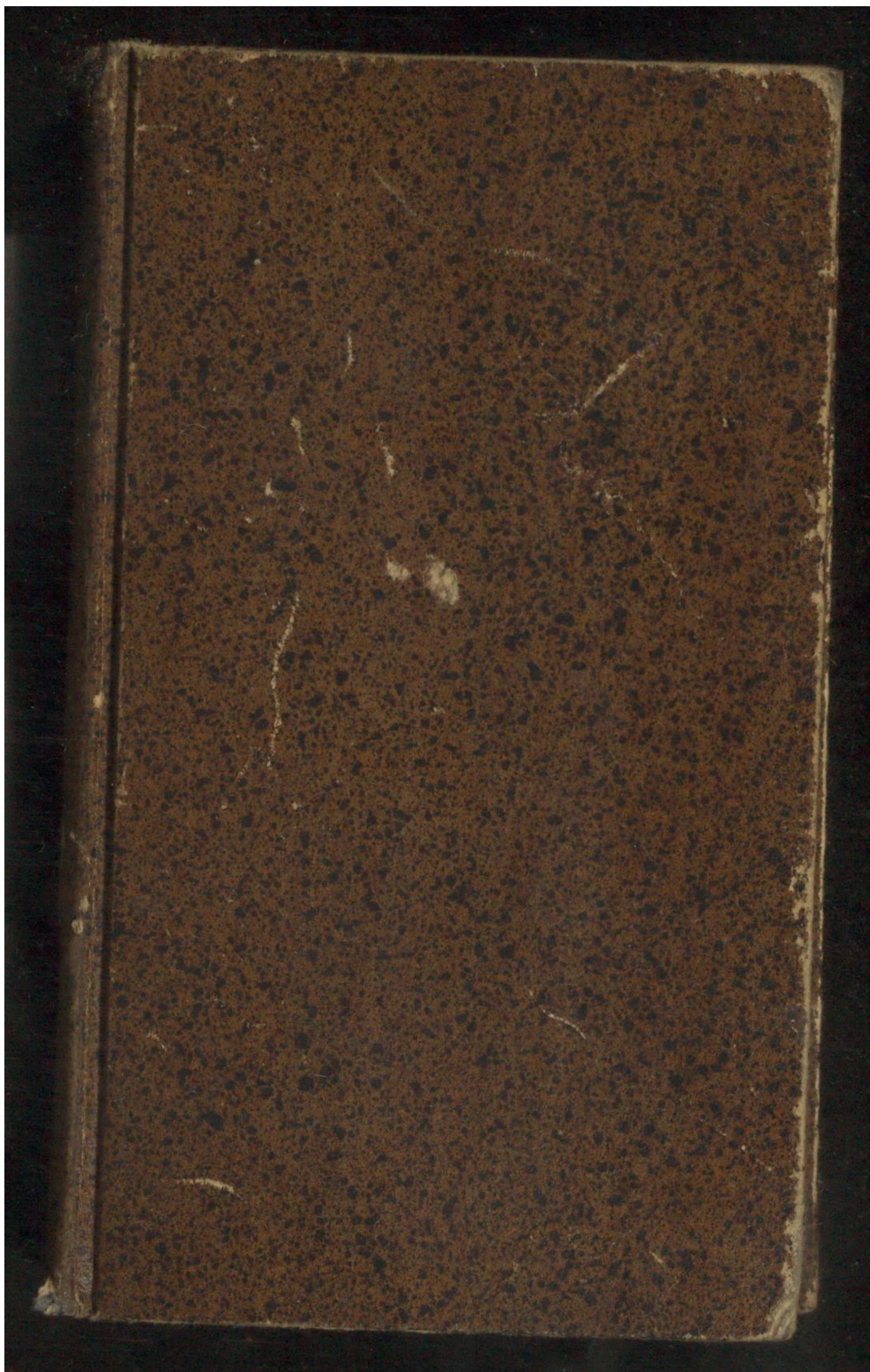

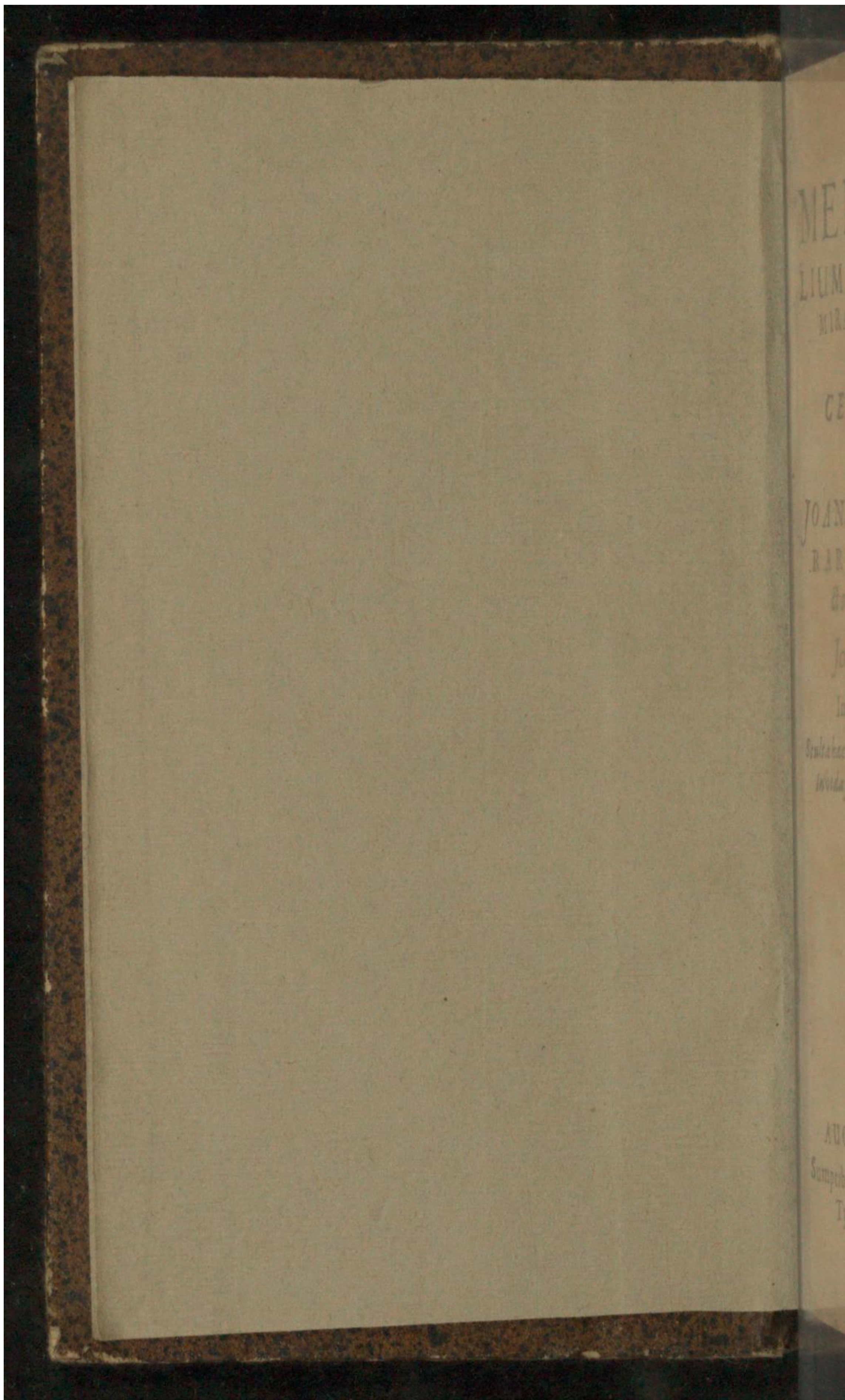

SYLLOGES MEMORABILIUM MEDICINÆ ET MIRABILIUM NATURÆ Arcanorum,

CENTURIAE IV.

Studio & labore

JOAN. RUDOLPHI CAMERARII, MEDICINAE Doctoris, in Imperiali Reittlingâ.

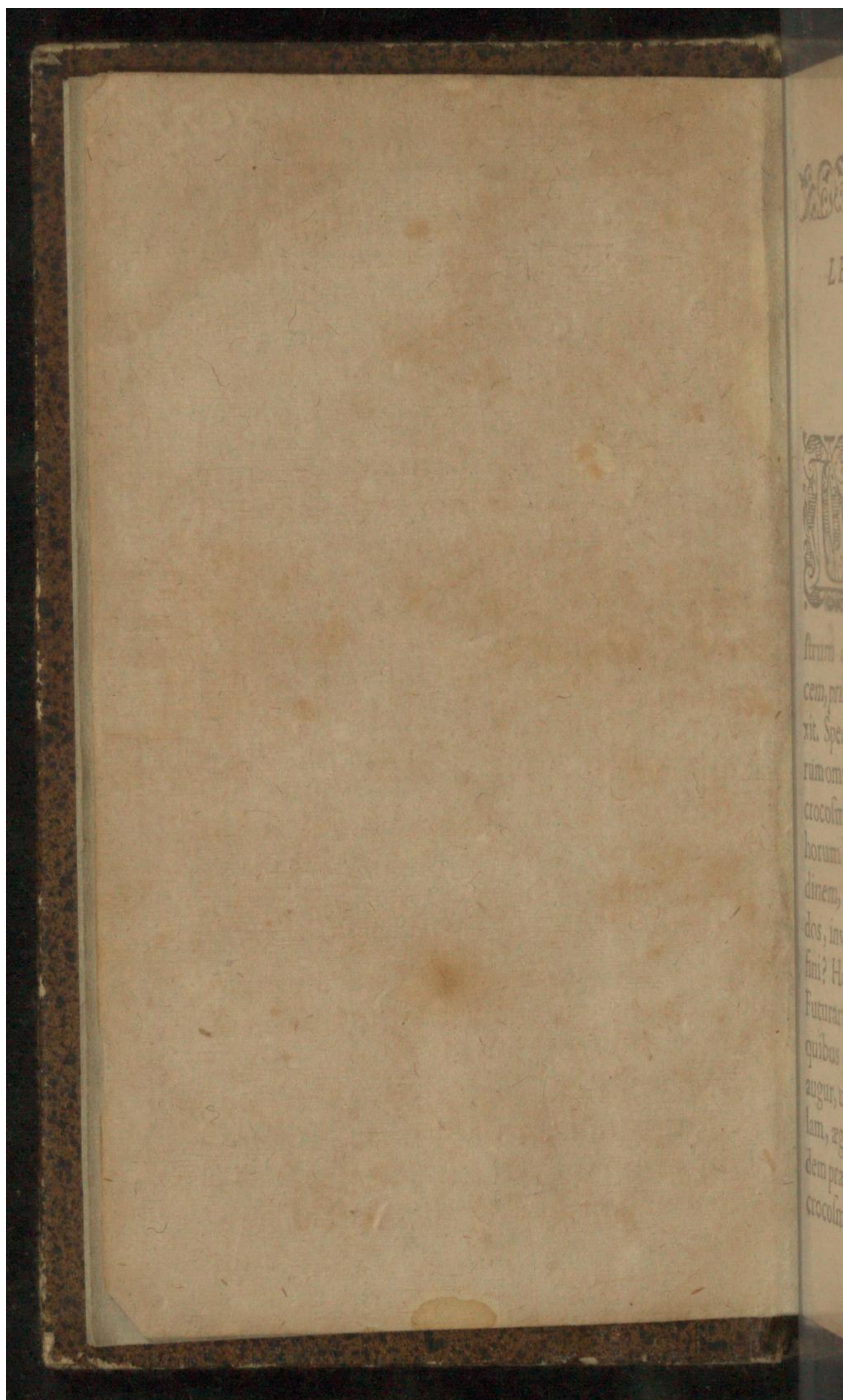
Joan. Audoën. l. 3. epigr. 75.

In Antiquarios & Novatores.

Stulta hæc invidia est, cui cũcta recentia sordẽt;
Invida stultitia est, cui nova sola placent.

AUGUSTÆ TREBOCORUM,
Sumptibus Eberhardi Zetzneri, Bibliopolæ.
Typis exscripsit Johannes Reppius.
M. DC. XXIV.

LECTORI AMICO Salutem.

I. P. A. W. M.

LEctor benevole & amice, pauxillum te in frontiſpicio ut remorer, æquâ mente patere. Qui Medicum, Naturæ ſpectatorem, miniſtrum & aliquando primarium Opificem, primus dixit, haud ineptè certè dixit. Spectator ſanè & ſpeculator eſt eorum omniũ, quæ in Macrocoſmo & Microcoſmo. Speculatur Aſtra, miratur horum lumina, magnitudinem & altitudinem, anxiè obſervat curſus & periodos, inveſtigat vim & energiam. Cui fini? Hominum ut miniſtret Naturæ. Futurarum quippe aëris mutationum, quibus obnoxii ſumus, prænuncius & augur, unde quilibet ſani corporis tutelam, ægri remedium hauriat, jam pridem præmonet. Ex Macrocoſmi & Microcoſmi cœleſti planè harmoniâ Gene-

ſes eruit & extruit. Cui uſui? Hominum naturæ ut miniſtret. Hinc enim inclinatio in morbos, eorumque pro præſenti habitu & ſtatu exitus, cui ſi ex proximis cauſis calculus, quid facto vel omiſſo ſit opus, evidentius habetur. Idem Lunæ motus accuratâ indagine notat. Quâ mente? Naturæ ut miniſtret. Etenim Lunâ ſilente, ſilet, naturam Pharmacis non fatigat: Quibus illa blandâ facie arridet, maturè ſolatur; ad humorũ incrementum vel decrementum prudenter phalanges medicas armat, inſtruit, adornat. Per aërem è cœlo mente delapſus, quæ ſenſui magis obvia perveſtigat, quid Auſter, quid Boreas, quid aëris peſtilens miaſma moliatur, ut Naturæ miniſtret, ſtudiosè inquirit, mala præcavet, impedit, avertit. Marinos Euripos, exundationes, flumina, ſtagna, lacus, rivulos omnes, ceu Delius quidam, pernatat, lutoſam illuviem, naturæ ne obſit, Pharmacis exhaurit; è cancris, piſcibus, conchiliis, & horum fœtibus, Myrothecium, pro abigendis Naturæ hoſtibus, exornat. Nec ipſis terræ viſceribus parcit, in pe-

nitiſſima horum ſeſe abſcondit, ut, quid inde naturæ ſit ex uſu, in apricum proferat. Gemmarum, auri calchanthi, ſuccini, & aliorum vim intus ſcintillantem elicit, & hiſce veluti Promethei ignibus, favillas nativi caloris, vix ab attritu micantes, luculenter in omnem humani morbi ſtipulam inflammat. Pari ardore terræ ſuperficiem perreptat, montium cacumina ſcandit, omnes mundi angulos excutit, & quicquid è polydædala ſtirpium aut animalium varietate poteſt, id omne in uſum naturæ humanæ, ſummo animi & virium conamine confert & impendit. Ipſi denique Microcoſmo, quid in eo perſcrutando, ſecundum, quid præter, vel, ſi vis etiam, quid contra naturam, inſit, quantus, quantus totus immerſus eſt, nativus & non agyrta Medicus.

Hiſce proinde tàm arduis ſtudiis (nec enim, ut ephemeron, unâ nocte aut die naſcuntur aut creantur veri Medici) quà contemplando, quà praxin exercendo, veluti ſacramento addicti, haud exiguum operæ precium facere mihi videntur,

dentur, qui præter augusta venerandæ antiquitatis monumenta, etiam recentiorum probatæ monetæ Autorum scriptis insident, & ex his, veluti apes ex variis flosculis, non minus utilem, quam palato exceptum extruendi mellificii succum prolectant.

Plurima veterum sunt nobis incognita, linum ἄσβεστον, Mausolæum, Solis Colossus & sexcenta alia; nec minora numero & opere, patrum nostrorum & nostra vidit ætas, Typos, Bombardas, Cylindrum Opticum, & multa talia, veteribus ne per somnium quidem notata. Idem in foro Medico est. Multa subinde in stirpibus & aliis, quæ usui Medico famulantur, notantur effecta; plurimæ antiquis incognitæ, ex omnis generis terræ nascentibus eruuntur & usu probantur vires, quæ veteres in admirationem rapiant. Hujusmodi observationum, ex assiduâ Auctorum lectione cento & fasciculus hic est; quem si exiguum habere censes ex laboris tenuitate, non fastidies fortassis Auctorum, qui exquisitâ & perpolitâ suâ hisce flosculis ornare non dubitarunt,

bitarunt, gravitate, vel aliorũ exemplo. Nam quod Mizaldo, Schenckio, & aliis in hoc genere, haud citra gratiam licuit, cur aliis minùs licitum ſit, non intelligo. Niſi fortè plus licitum cenſeas illis, qui quod temporis nacti ſunt à præciſis horarum per ſtudia ſegmentis, id omne in aniles fabulas, lites inutiles, quandoque item ſatis futiles, in aleam, chartas, choreas, cyphos & cum his ſcurriles diaboliſmos impendunt, abliguriunt, conſumunt; quàm qui, ex conceptâ diurnâ nocturnâque laborum & ſudorum in praxi nauſeâ, operæ quippiam, velut obſonii & oblectamenti nomine, in colligendis hujuſmodi, tàm amœnè fragrantibus floſculis elocant, firmant, evulgant.

Fallor? an audio te ridentẽ & dicentẽ?
—— pueri puerilia tractant;

ajo viciſſim: aut puer, aut puero ſimilis, quiſquis es, vetus illud: nihil parvum, nihil contemne; haud noſti? Tu, quem Imperatoriâ Majeſtate Imperatorum nullus hactenus aſſecutus eſt, Salomonem, quòd à Cedro ad hyſopi uſque (at quàm vilis plantulæ!) naturam, divinæ

ſapientiæ radiis inveſtigandam penetrârit, puerum dixeris? En! Mithridates, Ponti & Bithyniæ Rex, inter ſuæ compoſitionis, quam ex nomine celebramus efficaciſſimam, pretioſa & arcana, Fœniculum, Petroſelinum, Roſas, quæ nobis ex vulgi familiâ ſunt, haudquaquam ſusque deque habuit. Nec Dioſcorides, Mathiolus, Tabernæmontanus, Bauhinus, & quicunque ſunt in hoc genere poſteriores, vel abjectiſſimum graminis germen calamo prætereundum ſibi cenſuerunt. At quo fine? haud pueriliter, opinor, arbitrati omnes: multas eſſe plantas, quæ dum pedibus conculcantur, nî contemtui fuiſſent, mortem ab homine avertiſſe poterant. Jam, quid Homeri eſt Batrachomiomachia? quid Roterodami ſtultitia? quid Virgilii culex? Entis Moroſophia? Pirckaimeri Podagra? num pueritia? Scilicet! pueritia eſt, à puero ſapientum ſcriptis, dictis & factis non aſſueſſe. Atq; adeo, ut nihil hîc cibi ſit, animi certè condimentum eſt plurimum. Flore Tunicæ, Roſis, violis, qui ſeorſim delectatur, ex faſciculo fragrantium

grantium omnis generis flosculorum, etiam neglectim, sine aureo, vel sericeo adornamento, coactorum, nauseam vix concipit. Sunt, qui non nisi Elephantes ob molem admirentur; at Plinio, vel musca majori admirationi est, cujus anatomen ne peritissimus quidem Anatomicus tentare ausit, ut exquisita motus, gustatus & alia, quibus insectũ hoc ingerit, digerit, egerit, instrumẽta, mente saltẽ concipiat, taceo, ut ea oculis cernenda vel manibus palpanda subjiciat. At verò nec merum hîc opus est, sine operæ precio.

Te intuêre, mi Homo, & Delphicum illud, γνῶθι σεαυτὸν, quâ vitam, quâ structuram contemplare, unico ictu oculi cernes Paulinum hoc: Invisibilia Dei, *Ad Rom. c. 1. v. 20.* creatione mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus potentia & divinitas; ipsissimâ ve-

ritate esse verius. Id hâc in Sylloge habes. Evolve modò, perpende, scrutare. Homo es? annon ipsius Dei imago, & velut terrestris Deus es? Dei profectò plasma es, tùm corporis opificio, plusquàm admirando, in basi & columnis, in formâ nec pictâ, nec fictâ: tùm Animâ, Deo & angelis proximâ, nomine, origine, viribus, & quæ huc pertinent, aliis. Homo es? Annon totus μικρόκοσμος es, punctum centrale omnium inferiorum, & Idæa superiorum? fulgent in teipso Stellarum fixarum & vagarum lampades, Lunæ, Solis ignes, radii, motus, ortus, occasus, & polydædalæ impressiones. In te, velut centro, Mineralia, Metallica, Vegetabilia & Animalia sunt omnia. Habes in te uno Angelicæ, cœlestis & sublunaris naturæ harmoniam auream. Quas non dico Stellas, Planetas? quæ Elementa? quæ Meteora? quos ignes? quos ventorum turbines? quos imbres? quæ maria? quos terræmotus? & quæ non totius Physices principia? Atque hæc in te omnia. Extra te solas intuere stirpes & Creatoris tui omnipotentiam, sapien-

ſapientiam, providentiam & Majeſtatem infinitam, in hoc ſolo Naturæ ſpeculo videbis exactiſſimam, ſplendidiſſimam. Et erit, ut omnium dicas:

præſentemque Deum qualibet herba refert;

aſpice obſecro, illam Roſam, albam, rubram, purpuream; Damaſcenam, Præneſtinam; illam violam, puniceam, planam, plenam, luteam, tricolorem S. S. Trinitatis indicem; illam Anemmen flore violaceo, coccineo, ſanguineo, ſuave-rubente, polyphillo coccineo, medio-luteo, medio-purpuraſcente. Hanc Tulipam albam, luteam, purpuream, coccineam, flammeam. Perſicam, Cretenſem, Bononienſem: hunc Hyacinthum ſtellatum Aquitanicum cœruleum, ſtellatum Hiſpanicum album, Orientalem latifolium cæruleum, purpuraſcentem, ex pallido purpureum, pleno vel gemino flore ſubvireſcentem; hanc Coronam Imperialem; hanc Fritillariam purpuream, albam, luteam, rubris punctis maculoſam.

Et quid te moror amplius? vel mil-

lies millenas plantarum habes ſpecies, colores, odores, ſapores; quibus color ocellus eſt; odor aura cæleſtis; melleus ſapor; vires divinæ, admirandæ; majeſtas tanta, quanta ne Salomonis unquam fuit. Neque veſtitum ſaltem & externum ſplendorem hic ſpectandum habebis, invenies internam plantarum formam, in earundem cineribus & ſalibus redivivam, ſtupendum planè Reſurrectionis noſtræ myſterium. Dixeris autem hoc omne abſque numine? aut negâris cum Atheis, Divinæ præſentiæ atq; omnipotentiæ plena eſſe omnia? procul igitur eſto execranda Moroſophiſtarum de corde hominis feneſtrato, de nuditate, de Atomorũ fortuitâ compage, in Deum & Naturam injuria.

Et hæc Schola Theologica eſt. De Medicâ, cui tota primitùs hæc Sylloge dicata eſt, quid multis? Audin' rem, & ipſam de ſe loquentem? Medicinæ Autorem cum Syracide agnoſcis hîc, Jehovam illum Altiſſimum, omnium dierum Antiquiſſimum; cultores, ipſum JESUM Salvatorem, Angelos, Sanctos, Imperatores,

tores, Reges, Magnates, propriis nominibus insignitos: Incunabula, sagacitatem Animaliũ nativam, quâ Capræ Cretenses ope Dictamni sagittas excutiunt; Serpentes ex fœniculo visum acuũt; eundem pullis Chelidonia restituit; Lacerta usu Galegę ictus viperæ lethales eludit, Ibis rostro, ceu clystere alvũ eluit; Hippopotamus sibiipsi venã secat & sanguinem exhaurit. Cui verò illa usui? Salutem quò præsentem tueâris, amissam ut recuperes. Ita Scordium, Plantago, Caphura pesti; Tabacum, Lapis Bufonius, Sales viperini venenis; Elephantiasi vipera; Epilepsiæ Pœonia, Ruta; Thoracis Apostemati Scabiosa; Dispaææ Aselli, & alia aliis peculiari Naturæ vi consecrata sunt. Est & à foris, quod Medicina sit usui; pręter honores nempe, nomen & amores, ipsa præmia. Julius Cæsar Medicos civitate Romanâ; Darius Damoci- *Heurn. de mod. stud. Med. c. 1.*

den

den mensâ Regiâ; Hippocratem Herculis honorib. Græcia, dignos censuerunt. Erasistratus sexaginta millia aureorum à Ptolemæo nactus est. Thaddæus Florentinus cum peregrè proficisceretur, aureos quotidie quinquaginta accipiebat. Stertinius quingentis sestertiis annuis contentus esse, citra exprobrationem vix potuit, cum ex urbis quæstu plus acciperet. Ludovicus XI. Galliarum Rex, quot aureos menstruos Medico dederit, Cominæus ostendit. Verùm hæc tanti non sunt, quin illud prævalere debeat: Salus ægroti suprema lex esto. Sed tamen, quo loco antiquitus Medicina fuerit, in confesso est. Audi Sapientem: nihil tàm preciosum, quo permutari possit Animus eruditus. Proinde, vis Medicus dici? ornes te pietate, doctrinâ, morum elegantiâ, industriâ. Memineris officii, ut ex methodo citò, tutò, jucundè cures; ut sis Naturæ spectator industrius, & Simia ejus, felix imitator, quandoq; item primarius opifex. Nec est, quod à vulgi opinione pendeas. Qui Medicis tritum illud: Medicè vivere, est pessimè vivere, oggan-

ogganniunt, vel in ipſo aditu diſcent: Medicè vivere eſſe optimè vivere, medicè, hoc eſt, modicè ad mediocritatis normam. Medicus quippe inter naturam labantem & morbum triumphantem quaſi medius, ad medium in victu, mediocritatem ſcilicet morbo & naturæ convenientem; ad medium in morbis, concinnam ſcilicet ex lege naturæ partium omnium & humorum συμμετρίαν, corpus noſtrum ducit, trahit, impellit. Empiricos qui mirantur, perſpectis veri Medici attributis, illos admirari & amplecti fortè deſinent. Deſinant verò & faceſſant iſti ipſi Empeirici, Medicaſtri, Mulo-& Pſeudo-medici, medicantium Catharmata, Nebulonum portenta, Sutorii ab uno calopodio, Libelliſtæ, Aſinarii, Impoſtores torquati, Theriacales, Monetarii omnes, nefario auſu hominem, Imaginem Dei, corrumpentes. Deſinant, inquam, & faceſſant ad Garamantes & Indos. Quos autem Titan è meliore luto finxit naturæ indagatores induſtrios, invenient hîc, in quo acumen ingenii exerceant; quoad viſum, in mo-

dò videndi, in uſu perſpicilliorũ & opticorum inſtrumentorum, in coloribus lypothymicorum; in ſcintillis felium, Leonum, Leopardorum; quo ad Auditum, in modo audiendi Surdaſtrorum oris beneficio, in ſonis harmonicis muſices, ſcuticarum item, campanarum, tonitrui; quo ad Aërem, quâ vi ſuffocet confertus, quâ penetret ipſos lateres & ſudores moveat: unde per Auſtrum καρυβάριαν accerſat, per Aquilonem glaciem fabricet; fatuos ignes concipiat, calorem per antiperiſtaſin concitet: quo ad Metallica, in modo generationis metallorum, in Auro ardente, in factitio, in Spiritus Vitrioli & olei tartari antipathiâ, in oleo Vitrioli parandi modo, vi & uſu & ſimilibus, quorũ excutiendorum campum hîc nanciſcetur Phyſicus ampliſſimum, jucundiſſimum, amæniſſimum & plus quàm Elyſium.

Nec minus Politicos hîc, quam appoſitè interdum ex unius ſtirpis proprietate, in legationibus obeundis, res maximi momenti expediantur, ad quas vel ipſum orationis flumen vix ſuffecerit, Baſilica herbula

herbula commonefaciet.

Duces belli, haud infrequenter herbarum ope, cum armorum vi non licuisset, maximas victorias fuisse consecutos, ut non temerè mireris, Mandragora, Solanum hypnoticum & helleborus hîc depicta, facient. Ficus omnem dulcedinem à stipite, tanquam parente trahunt, qui ob id expers dulcedinis est: sed iidem utero maximè utiles, luculento naturæ documento liberos admonent, dulcedinem bonorum à stipite haustorum, ex lege τȣ ἀντιπελαργεῖν, in matricem genuinam esse transfundendam. Succinum, & Magnes, confusis ferri & palearum invicem segminibus, dum id, quod ex lege Naturæ proprium est attrahunt, propriis contentos ab alienis nos abstinere jubent.

Parasitorum os impudens, ut obstruendum sit, joco lepidissimo Solanum te majus admonebit. Sed quorsum hæc ita seriatim : nihil hîc, quod non volupe, quod non ex usu sit, sive ad vitam, sive ad mores. Sed & Silex hîc est, attritu animi candidi scintillam, quæ oblectet, quæ

prosit, elicies. Carbones & Crabrones atros, mecum ut spero, nil moraberis. Vive, vale, fave, Lector benevole, animitùs precor.

EJUSDEM ACCLAMATIO,
ad Autorem F.

I.

Utile cum dulci; factis vox cõsona, recti
Conscia mens; punctum temporis omne ferunt.
Hîc rectum dulci sociatur & utile; verùm
Acta probãt variis conglomerata modis.
Ergò, Theonino rodat cur digna laboris
Præmia dente, nihil livor habebit iners.

I I.

Ad Cl. V. Joh. Rudolphum Camerarium, D. ac Reipubl. Reitlingensis Medicum.

Henrici Hermanni, ejusdem Reip. Advocati, & Syndici Epigramma.

Morborum domitor CAMERARI, *Asclepia proles;*
quem labor immemorẽ non sinit esse sui.

Seu

Seu tibi per cœli convexa meare lubido est:
seu Medicas ægri adplicuisse manus:
Seu quicquid doctus gratum acceptumque palatis,
mirandū omnigenâ promis ab historiâ;
Omne meres punctum, nec jam præconia poscunt
laus sua queis propria est & stabilita fides.
Macte hoc proposito! hoc Medicorum spernere vulgus
(Si Medicos fas est dicere) ne dubita.
Vna quibus curæ est curatio, protenus omnē
è ventre atq; extis pellere congeriem:
Adfecta & sincera simul discrimine nullo:
cumq; intestinis ejicere ipsam animam.
O mihi laudandi postica per ora Magistri!
O ore & linguâ dignum opus Artificū!
Naturæ quicunq; sagax mysteria versat;
caussarum callet qui penetrare sinus:
Qui CITÒ, *qui* TUTÒ, *&* JUCUNDE *commodat ægro,*
hic MEDICUS *vitæ est, atque necis* MEDIUS.

Naturæ

III.

Naturæ arcanam Cameram scrutando recludens
dum sic lectorem dogmata mira doces.
Jure annon Doctor Camerarius appellâris?
Nonne tuo mirè nomine digna facis?

Michaël Beringer, U. J. D.
Linguæ hebraicæ Professor emeritus, Tubingæ.

IV.

Te, RODOLFE, sinus Natura admisit in omnes,
& dedit ingenij pandere clave tui,
Quicquid in arcanâ MIRUM *&* MEMORABILE *capsâ*
Illa adeò rerum dædala mater habet.
Et miremur adhuc PHYSICÆ CAMERARIUS AULÆ,
si fama æterno diceris elogio?

Johan. Martinus Rauscher, P. P.

ME-

MEMORABILIUM MEDICINÆ ET MIRABILIUM NATURÆ ARcanorum, quæ in singulis Centuriis continentur,

INDEX.

Centuria I.

12. 8. Capræ

Index.

Pro-

53. Mira

77. *Hominis*

Index.

Centuria II.

Index.

Index.

77. 3. a

Index.

Centuria III.

79. Succus

Centuria IV.

26. Pulli

70. Ferven-

Index.

93. Argenti

AUCTO-

AUCTORUM CATALOGUS, QUORUM operâ hîc usi sumus.

Abrahamus Bucholtzer.
Aëtius.
Albertus Crantzius.
Alexander Aphrodisæus.
Alexander Massaria.
Alexander Trallianus.
Amatus Lusitanus.
D. Ambrosius.
Ambrosius Paræus.
Amphion.
Andreas Baccius.
Andreas Jociscus.
Andreas Laurentius.
Andreas Libavius.
Anshelmus Boërbius.
Antonius Codrus.
Antonius Mizaldus.
Antonius Musa Brasavola.
Antonius Valetius.
Aratus.
Arculanus.
Aristoteles.
Athenæus.
Aventinus.
D. Augustinus.
Augustinus Justinianus.
Aulus Gellius.
Avincenna.

Balduinus.

Balduinus Ronsæus.
Baldus Angelus Eugubinus.
Balthasar Cunradinus.
Baptista Codronchus.
Bartholomæus Fritschius.
Bartholomæus Keckermannus.
Benedictus Victorius.
Benzo.
Biblia Sacra.
Bruno Seidelius.

Cœlius Calcagnius.
Cœlius Rhodiginus.
Carolus Clusius.
Casparus Bartolinus.
Casparus Bauhinus.
Casparus Hofmannus.
Cato.
Christophorus Henricus Airer.
Christophorus Preibisius J. C.
Christophorus Wirsung.
Cicero.
Claudianus.
Cl. Galenus.
Claudius Richardus.
Conradus Gesnerus.
Cornelius Celsus.
Cuspinianus.

Daniel Heinsius.
David Chytræus.
David Herlicius.

David

David Origanus.
Democritus.
Dioscorides.
Dominicus Leon.

Emmanuel Stupanus.
Epicharmis.
Ernestus Burggravius.

Favorinus.
Felix Platerus.
Franciscus Alexander.
Franciscus Rueus.
Franciscus Tidicæus.
Franciscus Valleriola.
Frontinus.
Fulgosus.

Gabriel Fallopius.
Garcias ab Orto.
Georgius Buchananus.
Georgius Graseccius.
Georgius Melichius.
Georgius Horstius.
Gualtherus Brüele.
Guido.
Guilhelmus Adolphus Scribonius.
Guilhelmus Antonius Guerrhæus.
Guilhelmus Fabricius.

Hadrianus Junius.
Hartmannus Bajer.

Henricus

Henricus Boëthius.
Henricus à Bra.
Henricus Petræus.
Hermes Triſmegiſtus.
Hieronymus Capovacius.
Hieronymus Cardanus.
Hieronymus Donzellinus.
Hieronymus Fracaſtorius.
Hieronymus Mercurialis.
Hieronymus Nymannus.
Hieronymus Reiſsnerus.
Hieronymus Rubeus.
Hippocrates.
Hippon.
Homerus.
Horatius.
Horatius Augenius.

Iacobus Hollerius.
Iacobus Horſtius.
Iacobus Mullerus.
Iacobus Ruellius.
Iacobus Sylvius.
Iacobus Theodorus Tabernæmontanus.
Iaſon Pratenſis.
Ioachimus Camerarius.
Ioachimus Curæus.
Ioannes Armbruſter.
Ioannes Baptiſta de Porta.
Ioannes Bauhinus.
Ioannes Bodinus.
Ioannes Crato à Craffthaim.

Ioannes

Ioannes Dalechampius.
Ioannes Fernelius.
Ioannes Fienus.
Ioannes Froiſſardus.
Ioannes Hartmannus.
Ioannes Heidfeldius.
Ioannes Henricus Aldſtedius.
Ioannes Heurnius.
Ioannes Ieſſenius à Ieſſen.
Ioannes Kepplerus.
Ioannes Langius.
Ioannes Laurentius.
Ioannes Liebaultius.
Ioannes Ludovicus Havvenreiter.
Ioannes Ludovicus Vives.
Ioannes Manardus.
Ioannes Manlius.
Ioannes Mathæus.
Ioannes Nicolaus Stupanus.
Ioannes Oberndorfer.
Ioannes Poſthius.
Ioannes Raicus.
Ioannes Riolanus.
Ioannes Rudolphus Saltzmann.
Ioannes Schenckius.
Ioannes Sennertus.
Ioannes Sporiſchius.
Ioannes Stigelius.
Ioannes Theodorus Schōnlinus.
Ioannes Viſcerus.
Ioannes Weckerus.
Ioannes Wolfius.

Iodocus

Iodocus Wilichius.
Iosephus Quercetanus.
Iosias Simlerus.
Iulius Cæsar Scaliger.
Iulius Palmarius Constantinus.
Iulius Solinus.
Iustus Lipsius.

Laërtius.
Laurentius Scholtzius.
Leonhardus Fuchsius.
Leonhardus Hutterus.
Leonhardus Thurnneiser.
Levinus Lemnius.
Lubertus Esthius.
Lucretius.
Ludovicus Duretus.

Marcellus Empiricus.
Marcus Gattinaria.
Marlinus Barletius.
Martinus Crusius.
Martinus Pausa.
Martinus Rulandus, F.
Mathias Unzerus.
Melchior Sebizius, F.
Menander.
Michaël Döringius.
Michaël Majer.

Nicander.
Nicolaus Florentinus.

Nicolaus

Nicolaus Monardes.
Nicolaus Perottus.
Nicolaus Reiſsnerus. JC.

Orpheus.
Oſsvvaldus Crollius.
Ovidius.

Pauſanias.
Perſius.
Petrus Andreas Mathiolus.
Petrus Foreſtus.
Petrus Monavius.
Philippus Camerarius. JC.
Philippus Cominæus.
Philippus Melanthon.
Philippus Scherbius.
Philippus Schoppſius.
Philo.
Pindarus.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Polichatmis.
Poliæneus.
Pontanus.
Protagoras.
Pythagoras.

Quintilianus.

Raymundus Minderer.
Regnerus Bruitſma.

Reineri

Regnerus Bruiesma.
Reinerus Solennander.
Rhaſes.
Robertus Dodonæus.
Robertus Fevinus.
Rodericus Caſtellanus.
Rodolphus Goglenius. F.

Salomon Albertus.
Saluſtius.
Saxo.
Scribonius Largus.
Solon.
Sophocles.
Stephanus Gerlachius.
Suidas.
Syneſius.

Thales Mileſius.
Theodorus Zvvingerus.
Theophraſtus Paracelſus.
Thomas Eraſtus.
Thomas Sagittarius.
Thycho Brahe.
Tobias Knoblauch.
Tobias Tandlerus.

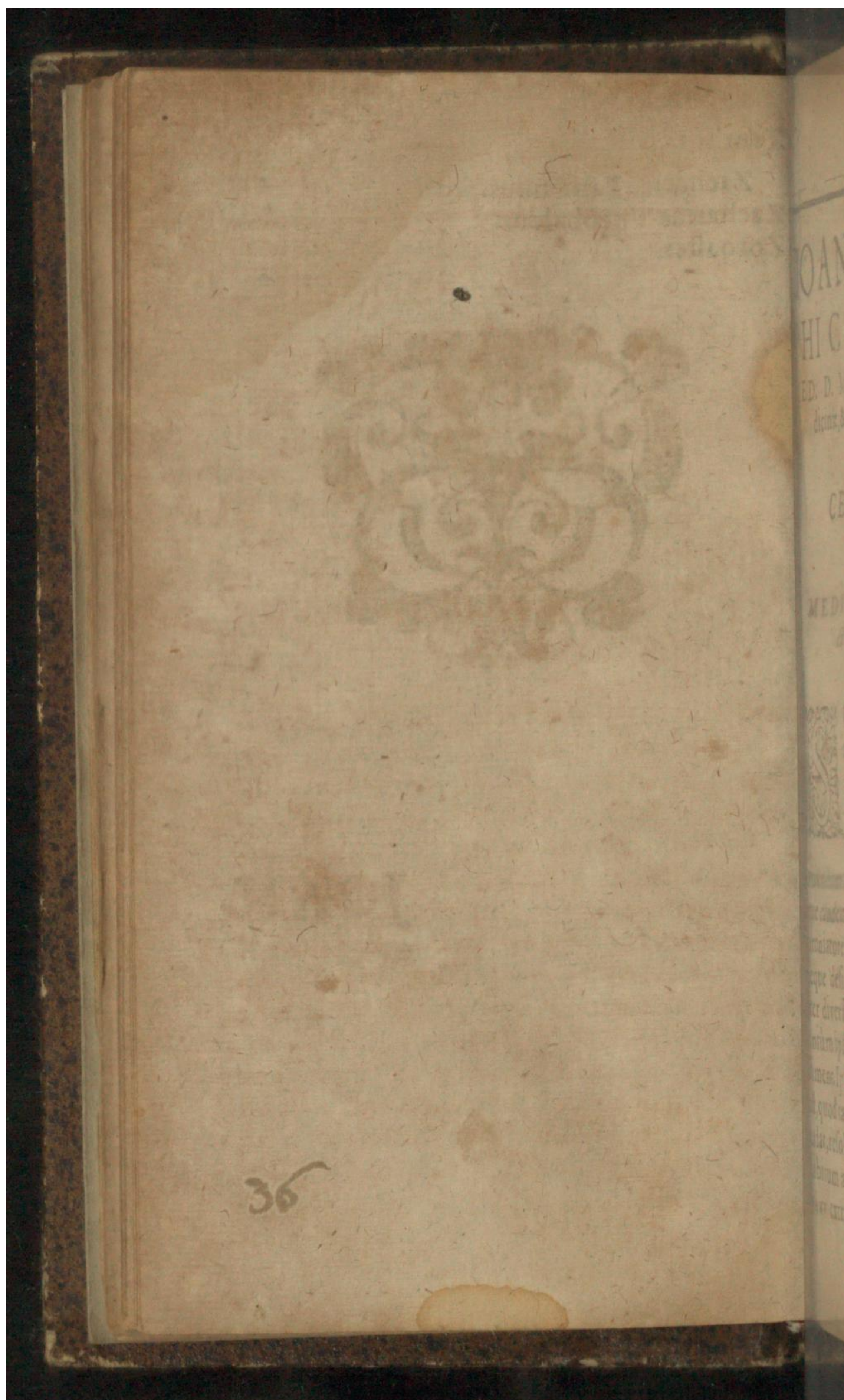
Varro.
Victor Trincavellius.
Vidus Vidius.
Virgilius.
Vitruvius.

Xanthus.

Xanthus.
Zacharias Palthenius.
Zacharias Theobaldus.
Zoroaster.

JOAN-

IOAN. RUDOLPHI CAMERARII,

MED. D. MEMORABILIVM MEdicinæ, & Mirabilium Naturæ Arcanorum,

CENTURIAE I.

Particula I.

MEDICINAM dari, resolutione ex actionibus ad habitum, deducitur.

SOphistæ Herculem apud Spartanos laudanti occlamavit Archidamus, vel quis alius: ecquis verò illum vituperat. Nobis verò an MEDICINA detur inquirentibus, metuendum id non erit, cùm Hippocrates (a) quoque eandem peculiari commentario, contra calumniatores sui temporis defendere voluerit: neque desint nostrâ ætate homines, qui propter diversitatem opinionum, imaginatione tantùm ipsam stare, veritatis nihil subesse existiment. Ipsius autem Medicinæ essentiam, hoc est, quod talis habitus, in intellectum humanũ cadat, resolutione deducimus, ex actionibu ad habitum argumentatione ductâ, cum si ἐνέργειαν extra intellectum dari constiterit, ἕξιν

eiusdem, intra hominis intellectum, vel actu, vel potentiâ quoq; dari, necessariò inferri possit.

a) *lib. de Arte.*

II.

Idem, sensu Brutorum, & ratione hominum stabilitur.

Id, quod Naturæ ductu, BRUTA etiam cognoscunt, quodque constanti observatione ij, qui inter Homines, propter sensuum integritatem, & ingenij acumen primas sibi vendicãt, verè esse deprehenderunt, illud secundùm sensum simul & secundûm rationem dari necessarium est: ut quicunque hoc negare velit, ἢ αἰσθήσεως ἢ κολάσεως indigeat, & propter hanc suam stupiditatem, vel petulantiam dignus sit, qui tunc maximè, cum ægrotat, neminem habeat, cuius opem Medicam experiatur.

Atqui Medicationum, vel actionum Medicarum Exempla Naturæ ductu, bruta etiam cognoscunt, & homines constanti observatione deprehenderunt.

Ergò Medicationum & Actionum Medicarum Exempla, secundùm sensum simul & secundùm Rationem dari necessarium est.

III.

Idipsum ex Actionum Medicarum certis causis eruitur.

Quarum actionum Exempla certa sunt, earundem certas quoque causas dari necesse est.

Atqui

Atqui actionum Medicarum Exempla certa sunt, per conclusionem præcedentis ratiocinationis.

Ergò actionum Medicarum certæ etiam sunt causæ.

IV.

Ex habitu, per causas actionum Medicarum, ad Medicinæ essentiam recurritur.

Jam, quarumcunque actionum certæ sunt causæ, earundem causarum justa cognitio, in animo cognoscentis, habitum quendam gignit, juxta cuius præscriptum similes actiones is exercere possit.

Atqui actionum Medicarum certæ sunt causæ.

Ergò actionum Medicarum, causarum justa cognitio, in animo cognoscentis, habitum quendam gignit, juxta cuius præscriptum similes actiones is exercere possit.

Zwinger. lib. 1 physiol. c. 4. Doring. de Medic. l. 1. part. 1. sect. 1. c. 2.

V.

Medicinæ primordia, ex Natura ductu loquuntur.

1. Capræ Cretenses, ope Dictamni, sagittas excutientes.

In Cretâ Insulâ, Capras Sylvestres, sagittâ transfixas, Dictamnum herbam quærere ajunt: (*a*) hoc enim spicula è corpore eijci: & legitur idem apud Virgilium: (*b*)

Hic Venus indigno Nati concussa dolore
Dictamnum Genetrix, Cretea carpit ab Idâ,
Puberibus caulem folijs & flore comantem
Purpureo: non illa feris incognita Capris
gramina; cū tergo volucres hæsére sagittæ &c.

Plutarchus: (c) Quis capris Cretensibus præcepit, ut sagittis ictæ, Dictamnum quęrant, quo comesto cuspides extrahunt? Plinius, (d) idem etiam Cervos facere affirmat. Unde etiamnum Dictamno utimur, in Medicina, ad infixa eijcienda.

a) *Aristot. l. 9. de hist. an. c. 6 Cicero l. 2. de nat. Deor.* b) *l. 12. Æneid.* c) *in Gryllo.* d) *l. 8. c. 28.*

VI.

2. *Hippopotamus Venæ Sectionis Autor.*

Hippopotamus (est illud animal in Nilo) assiduâ satietate obæsus, exit in littus, recentes arundinum cæsuras perspeculatus, atque ubi acutissimum videt stipitem, imprimens corpus, venam quandam in crure vulnerat, atque ita profluvio sanguinis, morbidum aliàs corpus exonerat, & plagam limo rursus obducit.

Iul. Solin. c. 45. Plin. l. 8. c. 26.

VII.

3. *Ibes Ægyptia, Clysterum inventrix.*

Ibes Ciconiæ haud dissimilis in Ægypto avis (& ipsa quoque serpentum pernicies) clysterum usum hominibus intulit: dum enim illi non ex officio respondet alvus, rostro aquâ marinâ repleto, longanonem proluit.

Plu-

Plutarch. lib. utr. anim. plus rat. hab. Plin. l. 8. c. 27. Heürnius l. 1. M. c. 10. Gal. de Ven. sect. contr. Erasistr. & in præfat. Introduct.

VIII.

4. Serpens ex fœniculo senectam exuens, & visum acuens.

Anguis obductam situ hyemali membranam corporis, fœniculi succo exuit, nitidusque vernat. Visu obscurato, dum hybernat in cubilibus, aciem reficit confrictu eiusdem herbæ, tenuantis perscalpentisque obnatam oculis caligantibus pelliculam. (*a*) Scilicet hinc intellectum est, hominum quoque caliginem præcipuè eo relevari. (*b*)

a) *Sal. Albert. in orat. de herb. cognit.* b) *Plin. l. 20. c. 23.*

IX.

5. Lacerta, esu Galegæ, ictus Viperæ lethales eludens, eâdemque spoliatâ, moriens.

Senex quidam, quondam circa fluminis ripam deambulans, forte fortunâ videns lacertam, cum viperâ dimicantem, humi sese prostravit, ut pugnam aptiùs, bestiis non animadvertentibus, specularetur. Lacerta, utpote viribus infirmior, ictu validissimo, à serpente sauciatur, adeò ut moribunda pedibus cespitaret: verùm paululum ad se rediens, per gramen longiusculum, viperâ non vidente, lacerta repsit, per ripam fluminis, ad herbam quandam,

in proximo ibi crescentem, quâ equidem devo-
ratâ, vires ex tempore pristinas recuperavit, at-
que denuò ad viperam se convertens, eandem
non aliter, quam antea adoritur; sed vulneratur
rursus à viperâ, ictu nō minus lethali, ut priùs.
Mox lacerta denuò ad hanc herbam digreditur,
ut viribus recuperatis atque refectis, cum hoste
capitali rursum congrederetur. Sed frustra: eo-
dem enim modo, utpote viperâ longè inferior
quo antea excipitur. Animadvertens autem Se-
nex, non minùs herbam ipsam, quàm pugnam,
demirabatur & ut periculum faceret, utrum
herba tales vires occultas & sublatentes in se
complecteretur, eandem clanculo, dum lacerta
iterum cum vipera pugnaret, radicitus evellit.
Lacerta denuò saucia, ad herbam redit, quam
cum in loco consueto non inveniret, statim oc-
cubuit, atque expiravit. Senex verò huius herbæ
vim expertus, Medicis, ea quæ viderat, narravit:
est ea non solùm Bononię, verùm etiam in Ita-
liæ Officinis satis nota, contra venenum, ver-
mes & pestem, celebratur, forrè veteribus inco-
gnita: nonnulli Galegam (Itali Graligam vel
Gralægam) appellant, cuius fit mentio in Pan-
dectis, sub finem.

Forest. de incert. Vrin. jud. l. 2. c. 5.

X.

*6. Canis ex herbâ Canariâ vomitu-
riens.*

Invenerunt Canes χολεριῶντες Canariam,
quâ fastidium ex infestante cholerâ deducunt,
nauseamque restringunt. (*a*) Neque nobis
igno-

ignotam vorant herbam, ut ait Plinius: (*b*) sed quamcunque etiam oblongiorem, ut Phalarin & lolium murinum, & ipsam quoque segetem, etiam præsente homine: non vorant autem, nisi vomitus ciendi causâ. (*c*)

a) *Aristot. de hist. anim. l. 8. c. 5. l. 9. c. 6. Gal. introd. c. 1 & l. de Ven. sect. adv. Eras. c. 6.* b) *l. 29. c. 4.* c) *Scaliger in comm. Arist. de hist. anim. p. 734. & 1023.*

XI.

7. Chelidonia sui nominis herbâ, visum pullis reddens.

Hirundines invenêre herbam Chelidoniam; hac enim oculis pullorum in nido restituunt visum, ut quidam volunt, etiam erutis oculis. Hoc tamen C. Celsus (*a*) naturæ ejus avis, non herbæ assignat. Unde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes, aut id herbâ Chelidoniâ restitui, quod per se sanescit.

a) *de re Med. l. 6. c. 6.*

XII.

8. Capra spinis catarrhactam sibi detrahens.

Decutiendarum oculo catarrhactarum inventio Capræ accepta ferenda est, quæ fortuito ad spinosas frutices allisu, obstruentem lumini suo catarrhactam dejecit, sicque visum recepit.

Fr. Tidicæus l. 2. de microcosm. p. 503.

XIII.

9. A splene pecorum, in Cretâ inventum.

In Cretâ Insulâ prope Cortynam, vix conspicuos lienes habent pecora; cuius rei causam rimati Medici, comperêre, isthic scilicet loci enasci herbam, quæ pecorum lienes imminuat: atque hinc lienosis curandis medicamentum excogitatum, quod à re, Asplenon dicunt.

Ießen. administr. anat 3. p. 48. b.

XIV.

10. Fons Nephrocatharticus, à bobus inventus.

In Regiensi agro, apud Castellum, Brandula vulgò vocatum, est fons Aquæ Medicatæ frigidæ, cuius aqua scatet pulcerrima, habet nescio, quem saporem salsum, sed illum minimum, vixque perceptibilem, ea aqua bobus gratissima. A. 1488 cœpit, ineunte æstate, inter boves grassari talis Epidemia, ut omnes boves mingerent sanguinem, & omnes illi boves, qui bibissent, vel biberant istam aquam, sanabantur: aliorum autem locorum boves, quibus non erat data facultas bibendi, moriebantur. Quod ubi observatum, omnes finitimorum locorum pastores, suos boves ad illam aquam duxerunt. Tandem res à bobus, ad homines devenit, & cum quidam paterentur circa vesicam, cæperunt analogiâ quadam argumentando in potum assumere, & aliqui excrevêre arenulas, ali-

qui

qui lapillos, aliqui saniem, & sanati sunt. Quæ res demum pervenit, ad Medicorum aures, qui aquæ illius usum, pro affectibus virgæ & vesicæ comprobârunt, & hactenus illius usus ad talem affectum viget.

I. Bauhin. de fonte Bollensi l.3.c.52. ex Falloppi. de aq. med. c.10.

XV.

11. Tapsus barbatus Veneni & pestis antidotum.

Tapso barbato magna vis inest. Nam id Animalium Natura docuit contra venena posse. Mustella enim decertans cum serpente, si virus sensit, statim eam herbam quæritat, & mandit, atque ita instaurat pugnam. Et experimento vulgi certum est, succum ex eâ herbâ expressum, in vino tenui & odoro, non solùm præservare, sed liberare peste correptos.

Holler. de pest. p.76.

XVI.

12. Aliorum quorundam Brutorum sagacitas.

Auditum est Pantheras, quæ in Barbariâ, venenatâ carne capiuntur, remedium quoddam habere herbarum, quo cum essent usę, non morerentur.

Cerva ante partum perpurgatur herbulâ Seseli, faciliore ita utens utero: enixa, si codem vescatur, ad fætum redit. Testudo cunilæ (quã bubulam vocant) pastu vires contra serpentes refovet.

Ciconia Origano, Muſtela rutâ, cum ſerpentem glutiit, aut in venatu murium, dimicatione cum iis conſertâ, Apri edendo ederam in morbis ſibi medentur.

Urſus poſt incubatum diutinum luſtro egreſſus in apricum, Sylveſtris ari acrimoniâ, alvum conſtrictam hactenus cit. Tantam ingenuit in animantibus conſervandi ſui, naturæ cuſtodiam, ut ſine procuratione hominum ſalvis eſſe liceret. Hujusmodi data ab iis ſpectacula, mirum non eſt, adeò moviſſe veteres, ut in dubium vocarent, poſſet ne νόησις, ſive ratiocinandi vis brutorum generi jure abrogari, cum præter alia innumera, quæ ſanè miranda ſunt, ex unoquoque trium Medicinæ generum, particulam magnam quandam, & præclaram ſibi ipſa vendicarent.

Sal. Alb. orat. de herb. diſcipl.

XVII.

Ῥητρῦ *Etymon.*

Ῥητρὸς Homero dictus, (*a*) ἀπὸ τοῖς ἰοῖς, à venenis, eò quod tũc temporis toti quaſi circa Alexipharmaca verſarentur. (*b*) Aliis, ab Iaco, medeor. (*c*)

a) *Odyſſ. 4.* b) *Bauhin. l. 1. de comp. med. c. 1.* c) *Zwinger. l. 1. Phyſiol. c. 2.*

XVIII.

Medici Etymon, & arguta denominatio.

Medicum Antonius Codrus Bononienſis, magni nominis Criticus, à medio deducit, quoniam

niam medium, hoc est, temperantiam suadeat, quâ SANITAS conservetur: & ad medium, id est, ad SANITATEM reducere studeat extrema, à medio, per excessum vel defectum exorbitantia; ingeniosâ quidem, sed nimis longè petitâ derivatione.

Zwingg. l. c. Scal. comment. in Hipp. de insomn. apot. 4. N. Perottus, in cornu copiæ.

XIX.

SANITATIS varia præconia.

1. Sanitas fautrix Artium, Vitæ solatium, Vigor animi & corporis bonorum.

SANITAS Sapientiæ, Scientiarum artiumque omnium piissima fautrix: hæc vitæ huius tàm turbulentæ unicum solatium: hæc illa est, cuius præsentiâ actiones humanæ vigent, vis corporis, forma, divitiæ & quæcunque apud homines in precio haberi solitæ, valent: hæc omnium bonorum, quæ in hominem cadere possunt, auctrix & auxiliatrix existit, adeoque blandissimum maximèque divinum bonum, totiusque vitæ opt. condimentum: quâ collapsâ, causarumque hostilium vi, & malignitate expugnatâ, concidunt, quæ pri s valebant omnia, & morbus ad mortem certissimâ viâ succedit.

Frenus præfat. l. de flat. Plut. de tuend. san. N. Stupan. disp. 1. de Med. th. 19.

XX.

2. Bonorum omnium in vitâ primum.

Qui olim Epigramma in Apollinis Delphici propylæo inscripsit: illud Autore Aristotele (a) inseruit: λῷστον τὸ ὑγιαίνειν. Quin etiam Plato inter bona humana, primum locum tribuit Sanitati: & ex Antiquo Poëta, convivalem hanc Cantilenam discumbentibus celebrari solitam, citat; (b)

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἔστιν:
τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι.
τρίτον δὲ τὸ πλουτεῖν ἀδόλως.

Inter Menandri sententias refertur & ille Scenarius:

οὐκ ἔστιν ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ.

& ille alter;

ὑγεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο.

a) l. 2 Rhetor. b) l. 6. de Republ. l. 1. de l. in Gorg. & l. 2. de leg.

XXI.

3. Omni preciosior auro.

Quid enim inculpatâ Sanitate desiderabilius, vel dici, vel excogitari potest? nihil. Quæ obsecro opes, diurno nocturnoque labore congestæ, animum vel corpus oblectare possunt, dum morborum torturis miserè excruciamur ac tabescimus? ac tantillo pomo tosto, vel prisanæ haustu, saturi esse possimus. Certè, nec cum Crœsi divitiis, aut auriferi Tagi & Pactoli harenis,

harenis; adde si liber, nec cum omnibus Romani Regni divitiis, Sanitatem commutarem.

Lang. l. 1. epist. 1. l. 3. ep. 6.

XXII.

4. Ecclesia & Reipublica necessaria.

Quid enim esset vita humana, si perpetuis obnoxia morbis foret? quomodo de Deo, de salute generis humani, & de aliis rebus utilibus, cognituque jucundis posteritas doceri posset, si aut vix dum nati, mortis violentiâ eriperemur, è viventium cursu, antequam justam senectam attingeremus, aut per omnem vitam adversâ valetudine oppressi, nullo membro uti possemus, ad laudem Dei & incrementum, utilitatemque, tùm Christianæ Ecclesiæ, tùm societatis humanæ? quomodo verò incremētum humani generis fiet, si in infantiæ ætate morbis correpti extingueremur? quomodo Republicæ administrari, urbes constitui, vitæ honestas, legum juriumque severitate, mitigationeque contineri, imperia armis decorari, & legibus, divinæ voluntati, humanæque rationis dextro judicio, consentientibus gubernari valerent, si omnes ægritudinibus, aut auferremur, ante justam senescentis ætatis tempus, aut per omnem vitam iisdem involuti, ita premeremur & affligeremur, ut neque muniis publicis vacare, neque privatarum rerum curam habere, in administratione rei familiaris, & liberorum educatione valeremus?

I. Sportsch. c. 1. epit. Med. Pract.

XXIII.

5. Contubernalis exoptatißimus.

Quis igitur tàm malevolæ erit mentis, ac pertinacis animi, qui Sanitatis propriæ curam non gerat, & in eius Pęona, ac laudes, cum Amphyone Sicyonio Poëta, non erumpat?

O sanitas beata!
O sanitas amanda!
O sanitas colenda!
Tecum mihi beatè
Reliquum agitare vitæ
Liceat! mihi perennis
Comes ô adesto vita!
nam quicquid est bonorum,
& quicquid est leporum,
& quicquid est honorum,
& quicquid est amorum
magnis in auri acervis
In liberis venustis,
in principum decore,
& conjugum favore,
& quicquid est, quod amplè
largitur orbis Autor,
quietis à labore
gaudijq́ post dolorem,
tecum viget, viretq́.
O sanitas beata,
Tu ver facis suave
fulgere Gratiarum:
sine Te nihil beatum!

Athen. in calc. ult. l. dipnosoph. Regn. Bruitsm.

in vo-

in Voto Iatr. Sennert. praef. l. de febr. Th. Schönlin. praef. l. de catar. & melanch.

XXIV.

MEDICINAE origo divina.

Quemadmodum omnes bonæ Artes, ceu fontes, præclarorum operum, à Deo ortum ſuum trahunt: ita Medicina verè eſt Dei quoddam munus & inventum, vel naturâ, vel divinâ quadam ſorte hominibus conceſſum. Neque enim ea Ars, ingenio excogitata humano, ſed ipſius Dei munere ac beneficio ſingulari monſtrata eſt mortalibus, quæ in corpore potiſſimū humano tuendo verſatur: in cuius profectò fabricatione omnia ſunt plena, & artis & conſilij. Hinc & veteres illi Sapientes, Medicinam à Deo, quamvis veri Dei ignari, profectam eſſe ſenſerunt.

N. Reiſn. IC. in praef. Epiſt. Lang.

XXV.

Medicina, cur hominibus à Deo data.

Medicinæ enim Auctores ante omnia accepimus Deos, ſive ut hæc infirmitas hominum, haberet adjumenta aliqua, atque ſolatia; ſive tantum huic arti tribuère Majores, ut eam vix crederent humanis potuiſſe ingeniis inveniri; ſive Medicina per ſe Sacrum eſt. Quod enim hominum genus eſt, qui ſexus, quæ ætas, quæ non utilitatem ex hac petat?

Quintil. declam. 289. Plin. l. 29. c. 1.

Medi-

XXVI.

Medicinæ dator, fictitius Apollo.

Sed graviter lapsi sunt veteres in hoc, quod non vero Deo, (*a*) sed commentitio Apollonis numini hanc laudem tribuerunt, quod falsò Pythius de se gloriatur: (*b*)

Inventum Medicina meũ est, opiferq́; per orbẽ dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.

a) *Harvenreit. in orat. de art. Med.* b) *Ovid. l.1. Metam. fab.13.*

XXVII.

Verus Medicinæ autor, Deus.

Sed de eo multo certius divinæ vocis extat oraculum in Ecclesiastico: Honora Medicum, propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem. Disciplina Medici exaltabit caput illius, & in conspectu Magnatum collaudabitur. Altissimus creavit de terrâ Medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Da locum Medicum, etenim illum Dominus creavit.

Syrac. c.38. Vers. 1.2.3.4. & 12.

XXVIII.

In Medicina, fama de Deo, est sparsa gratissima.

Etsi suus cuique arti locus, suus honos tribuendus est, tamen pietas Deo debita est, eam Artem magnifacere, in quâ amplissima & gra-

tiſſima de Deo fama ſparſa eſt, & quæ expreſſâ voce divinâ laudatur, quod à Deo Authore profecta ſit. Impoſſibile enim fuiſſet humano ingenio, tantam ſcientiæ varietatem complecti, ut conſiderationem corporum cœleſtium, quæ hanc inferiorem naturam variè afficiunt & tēperant, inſpectionem fabricæ humani corporis, ut juxta oraculum nos ipſos agnoſcamus, tot morborum genera, & ſingulorum cauſas & ſymptomata, naturam animantium omnium, & infinitam varietatem herbarum & virium, quas ſingulis Deus attribuit, ita ut aliæ herbæ aliis membris opitulentur. Non igitur dubium eſt. Deum ipſum primis parentibus vires plantarum & remedia monſtraſſe, quæ deinceps per manus poſteris tradita ſunt.

David Chytr. in comment l. c. Syrac.

XXIX.

Medicinæ cultores, Deus, Chriſtus, Angeli & Sancti.

Magna igitur eſt Medicinæ laus: Autorem enim habet Deum ter Opt. Max. comprobatorem eius Filium: (dum enim in hac vitâ verſaretur, ut animas ab æternâ morte, ita corpora à morbis & ab exitio liberavit:) factitata eſt ab Angelis: non ſpreta à Patriarchis: uſurpata à S. Regibus: adhibita à prophetis: cognita ab Evangeliſtis: tradita ab Apoſtolis.

Hawenreit. l. c. H. Chriſt. Airer. in praf. Med. Pract. Melch. Sebitz. in Orat. de requiſ. veri Med. I. Rud. Saltzman. in Orat. de dupl. Medic.

Medi-

XXX.

Medicus omnium præstantissimus.

Christus Animæ Medicus, qui cum morbos & infirmitates ipsas, tùm earum causas gratiosè ex nobis exemit, eas in sese recipiendo, sibiq; appropriando. Is à cæteris Medicis desperatos curandos suscipit, felicissimeq; curat. (*a*) Magnus enim per totum mundum jacebat ægrotus, hoc est, totum humanum genus, multis animæ & corporis subjectum angoribus & languoribus, ac ideo Magnus venit Medicus, cuius livore sanati sumus. Nam revera videmus, quòd innumeris vitiorum morbis, anima ægrotat hominis. Denique omnino nullum est animal, quod tot & tantas infirmitates pati cogitur. O verè admirabilis, & amabilis res, pietatisque plenissima, quod fusus est sanguis Medici, & factum est Medicamentum phrenetici! (*b*)

Vulneribus Christi fit Medicina meis,

Sanguis Medici, ut dixi, ac iterum dico, facta est Medicina phrenetici. Ille optimus est Medicus, qui ab omnibus desperatos recipit & feliciter curat. (*c*) Magister est ad salvandum. (*d*) Ego, (inquit) Jehova, Medicus tuus. (*e*) Occiditur Medicus & sanatur ægrotus. Hic potest auferre cordis mei dolorem, & animæ pallorem, qui novit occulta: inveni Medicum, qui in cœlis habitat & in terris spargit medicamenta: hic solus potest sanare vulnera mea, qui nescit sua. (*f*)

a. c.)

a. c) *I. Haidfeld. c. 34. Sphing. theol. phil.* b) *August. sup. Ioan.* d) *Math. 9. Esai. c. 53. v. 4.* e) *Exod. c. 15. v. 26.* f) *Ambros.*

XXXI.

Medicina artium dignissima & utilissima.

Si omnes omnium artium commoditates, facultates atque copias dispicis, nihil est Medicinâ melius, nihil optabilius, nihil hominum generi datum præstabilius. Nam, si vita cunctis mortalibus carissima, si lux ea cumprimis expetenda, in quâ vivimus, spiramus & jucundâ consuetudine inter nos conjungimur, si ea primum est & præstantissimum munus animantibus attributum: ars quæ illam servat, continet ac tuetur, quo pacto non sit omnium præstantissima: quid eâ potest homini magis in votis esse, quæ infestissimos humani generis hostes, morbos (inquam) & adversam valetudinem propulsat? quæ vitam incolumem ab omni ærumnâ & languore liberam quàm diutissimè tutatur? ut corporis firmâ constitutione, nullæ opes, nullæ fortunæ ampliores: sic imbecillâ & labante illâ, nihil laboriosius, nihil calamitosius. Qui ergo in hoc periculum, discrimenque adductis subvenire & opitulari queat, tantùm abest, ut in illorum offensionem occurrat, ut etiam illos summâ consuetudine & amicitiâ sibi conjungat, atque quasi pro numine (inquit Hippocrates) colatur, qui tantas opes restituerit, per quas externæ quoque for-

tunæ

tunæ obtineri poſſint, illarumq; uſus jucundus atque dulcis habeatur.

Fernel. præfat. ad Medic.

XXXII.

Medicinam omnium artium eſſe difficillimam oſtendunt. 1. Requiſitorum ad hanc varietas & ſubjecti nobilitas.

Qui Medicinam faciunt, Artem ſanè omniũ præſtantiſſimam, ſed longè difficillimam, maximè arduam, ac ſi dicere audeo, periculoſiſſimam exercere mihi videntur: nam præter accuratam infinitarum penè diſciplinarum cognitionem, præter abſolutam ſingularum Medicinæ partium eruditionem, præter judicium incredibile, ingenijq; non vulgarem ſolertiam, omnino in medendo neceſſariam: longo quoq; uſu, diuturnâque experientiâ, in opere Medico eum verſatum eſſe oportet, qui munus Medici cum laude ſuſtinere meditatur. Id nimirum ſubjecti illius dignitas, ac amplitudo ſuo jure poſtulat, ut quoniam non ſordidi alicuius opificij, ſed humani operis Medico cura demandata eſt, is quaſcunque ingenij dotes conferat, omneſque induſtriæ vires experiatur, quibus præſentem eius valetudinem tueatur, collapſamque citò ac tutò reſtituat. Quod tamen non dicam præſtare, aut ſuſceptum exequi, ſed aggredi quàm difficile ac operoſum fuerit, rei ipſius magnitudo teſtatur.

XXXIII.

2. Morborum dignoscendorum infinitus numerus & species.

Quanta enim quæso morborum, non modò trecentorum, ut putavit Plinius, sed penè infinitorum turba occurrit? quot clades, quot ærumnæ? quot novi ac insolentes affectus, quotidie suboriuntur? quot jam geniti succrescendo vires acquirunt, quibus omnibus tanquam infestissimis vitæ salutisque hostibus pugna cruenta Medico est indicenda? quot casuum inopinatorum eventus, singulis fermè horarum momentis sese offerunt, ut lapsuum, ruinarum, ruptionum, adustionum, luxationum, vulnerum atque his consimilium, quibus salutarem opem manu præsenti suggerere debet Medicus? quot venenorum pericula, quot lethales impetus citissimè supprimendi ac propulsandi veniunt? quanta in humanis corporibus spectanda diversitas? quanta ex ætatibus, sexu, regionibus, cœlo, educatione, studiis, usu, varietas dignoscenda? quanta in corporum cœlestium observatione difficultas, quæ nisi cognôris, sæpè venenum erit, quod in remediũ datur: quam diligens adhibenda cautio, in conjiciendis morborum internorum notis, quæ fallaces sunt sæpe numero, sive coloris habitum spectes, sive lotij signa rimeris, sive pulsus harmoniam observes, velut hoc agentibus morbis, ut hostem Medicum fallant.

3. Pro-

XXXIV.

3. Prognoseωs & therapeutias operosa moles.

Quantâ item in præsagiendis futuris morborum eventibus solertiâ sit opus: quanta sese offerat difficultas in excogitandis remediis, quamque præceps ac momentanea eorum exhibendorum occasio: quanta in ægris tractandis ubique mæstitia, quantus pavor & quam tristis mortis imago, Medicorum perpetuò obversantur oculis: ut ne addam, quòd etiamsi tot difficultates, laborumque molestias, summo studio, atque industriâ Medicus pervicerit, omnemque moverit lapidem, ut quâ doctrinâ, atq; diligentiâ possit, munus Medici sustineat, vix ac ne vix quidem, vulgi calumnias, hominumque perditissimorum imposturas queat effugere.

I. Liebault. in thes. sanit.

XXXV.

Medicinæ præstantiam liquidò asserunt; 1. Antiquitas, Autores, Divinitas, Labor, Vis, necessitas, Virtus, testes Sacri & profani.

Si res commendat Antiquitas, Medicinam primùm omnium necessitas repperit. Si Scientiam Autores illustrant, hujus Inventio semper Deo est attributa. Si magnifiunt, quæ Magnis viris probantur: hæc summos Reges, hæc primates non solùm delectavit, verùm etiam illustravit.

ravit. Si ex Platonis sententia, δύσκολα τὰ καλά: nihil operosius Medicinâ, quæ tot disciplinis, tantarum rerum pervestigatione usuque constat. Si dignitate rem æstimamus, quid excellentius, quam ad Dei benignitatem proximè accedere? Si facultate, quid potentius, aut efficacius, quam totum hominem certo exitio periturum, posse restituere? si necessitate, quid æquè necessarium, atque id, sine quo nec vivere, nec nasci licet? si virtute, quid honestius, quam servari genus humanum? si utilitate, nullius rei usus, aut major est, aut latiùs patet. Hanc denique Divina Oracula nobis commendant: (a) hanc prophani scriptores, laudibus in cœlum vehunt: Poetæ, historici, Oratores, philosophi: ut meritò Anticyras relegandi sint, si qui reperiantur, qui secus audeant sentire aut loqui. (b)

(a) *Exod. c. 15. v. 26. Luc. 5. v. 12. 18. Matth. 9. v. 2. Marc. 2. v. 3. 3. Reg. c. 4. v. 33. 4. Reg. c. 20. v. 7. Exod. 15. v. 25. Tob. c. 11. v. 13. Esai. c. 38. v. 21.*
(b) *Donzellin. in præf. comment. Iacch. in Rhas.*

XXXVI.

2. Denique ipsa rerum cognoscendarum multitudo.

Tanta enim rerum cognitione præcellit Medicina, ut omnium, quæ Mundus complexu suo coërcet, naturam atque vires solerter consequatur, quas demum ad unius Hominis (cujus præcipua illi cura est) commoda salutemq; referat, ut illorum usu & appulsu integram corpo-

corporis valetudinem conservet, adversamque depellat. *(a)* Admirabilem enim hominis fabricam, naturamque explicat; ossa nimirum omnia, cartilagines, musculos, ligamenta, partes item nutritioni famulantes & propagandę speciei inservientes: cordis præterea structuram & ipsius functioni ministrantia organa: Cerebrum denique & huius actioni destinatas partes: in summâ, corporis minutissima quæque, horumque omnium usus prosequitur. Nec ista tradidisse contenta est, sed &, quomodo hæc omnia ex Elementis nata sint, qualemque ex horum commistione, consecuta sint temperaturam, ostendit. Postea causas, quæ fabricam hãc, & Naturam conservant, quæque eandem destruunt ac demoliuntur, ob oculos ponit. Tandem præsidia, quibus ea, quæ Elementorum cõcordiam turbant, & omnis generis morbos accersunt, propelluntur, edocet. Quapropter singularum Stirpium, Animalium, & quæ patefactis terræ faucibus eruuntur, Metallorum, Lapidum, Gemmarum, eorum etiam, quæ ex mari & aquis extrahuntur, vires exponit. Et quis omnia, quæ Medico sunt cognoscenda, percenseret? *(b)*

a) *Fern præfat. ad Medic.* b) *Fuchs. l. 1. instit. c. 2.*

XXXVIII.

Honores Medicis olim decreti, & inter Deos relati.

Cum itaque tot, & tantarum rerum peritiâ orna-

rnatum esse oporteat Medicum, quid mirum, mnis eruditionis oceanum, rerumque humanarum peritissimum Vatem Homerum, in æc prorupisse verba:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id est.
Unus homo Medicus multis æquandus honore st. (a) Rectè sanè. Quid enim multis commemorem eam facultatem, quæ aut valetudinem fflictam restituit, aut turbatam recreat? quæ on solùm oculis expositum, sed latens etiam n corpore vitium tollit? Imò quæ fugientem psam animam, & tanquam è carcere, quo retietur, evadere cupientem, sistit atque remoratur. (b) Et rursus:

Ἰητρὸς καὶ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
Ἀνθρώπων (c)

Atque hinc est, quod veteres Medicis, propter artis, quam profitebantur, præstantiam mplissimos decreverint honores: (c) eosque beneficentiâ & studio in numerum Deorum sustulerint. Quod graviter quidem illi, & constanter fecerunt, (ut eorum ferebat religio) Judicabant enim illi, hanc sapientiam, non humanam, sed cælestem esse, quæ tam arcanas rerum virtutes, in ipsis naturæ venis reconditas & abstrusas evolvere & in lucem proferre posset: neque hominis, sed Dei esse, tanta hominibus commoda adferre. Quare meritò apud eos in divino honore erant, à quibus divina beneficia perveniebant. (d)

a) *Iliad.* λ. b) *Odyss.* δ. c) *Fuchs.l.1.s.1.c.2. instit.* d) *Melanch.orat.in laud.art.Med.*

XXXVIII.

Cæsarum stipendia Medicis data.

Quare Romani Cæsares videri possunt intellexisse, quàm salutares ac necessarij essent boni Medici Rebuspublicis, qui eis in singulos annos amplissimum stipendium, CCL. sestertia pendebant, cum tamen reliquarum disciplinarum professoribus, CC. sestertia modò in annum numerarint. Cuius pecuniæ, si rationem more nostro intueris, comperies Rhetoribus & Poetis tria millia aureûm, & trecentos triginta quatuor numeratos: Medicis verò octo millia aureûm, & amplius trecentis in singulos annos stipendium fuisse. *(a)* Nil dico de Melampode, nihil de Hippocrate, nihil de Erasistrato, nihil de Galeno, nihil de aliis innumeris. *(b)*

Ludovicus X I. Galliæ Rex, Iacobo Coiterio Medico suo, menstruum stipendium decem aureorum millia dare solebat, sic ut intra quintum mensem ille ab eo, ad quinquaginta quatuor millia acciperet. Nec id modò, verùm etiam Episcopatum Ambianensem eius nepoti, & munera publica largiebatur eius propinquis & amicis. *(c)* Guilhelmus Haiselius, Medicus Laudunensis, cum Carolum V I. Gallorum Regem ab insaniâ liberasset, mille coronatis aureis donatus est. *(d)* Compertum quoque est, Camilium Cornutum, ditissimum hominem, provinciæ Aquitaniæ Legatum, quum m. n .grâ fœdissimâ corriperetur, & sanitati

esset

ſet reſtitutus, perſolviſſe Medico, honorarij loco ducenta ſeſtertia, quæ ſumma eſt noſtrorum aureorum 4000. *(e)* Verùm omiſſis priis exemplis, ad recentiora redeamus. Thaddæus Florentinus Medicus, ad curam ægrotorum extra urbem vocatus, non viliùs, quàm quinquaginta aureorum mercede in ſingulos dies peregrinabatur: vocatusque ab Honorio IV. centum ſibi ſtatui voluit, præter mercedem. A quo curato, decem millia reportauit. *f)* Petrus Aponenſis, Conciliator dictus, Medicus Patavinus, vocatus ad ægros, extra urbem, non minoris quam L. coronatis, in diem conduci ſe patiebatur. Cum ad pontificem aliquã[?]o ægrotantem accerſeretur, pactum priùs eſſe ſingulis diebus ſolarij loco, quadringentos coronatos. *(g)* H. Capivaccius, è Gallicæ luis curatione, ultra octodecim millia coronatorum lucratus eſt. *(h)*

a) *Melanch. l. c. Plin. l. 29. c. 1.* b) *Döring. l. 1. de Med. ſect. 2. c. 4.* c) *Ph. Comina. l. 10 hiſt. gallic. c. 136.* d) *I. Froiſſard. l. 4. c 50. hiſt. Gallic.* e. g.) *Camerar hor. ſucciſ. cent. 1 c. 4. Zwing. vol. 10. theatr. p. 2496.* f) *H. Rubeus de deſtill. ſect. 1 c. 8.* h) *l. 5. Pract. c. 12.*

XXXIX.

Sanatorum ingratitudo, & Medicorum Fortuna.

At quæ hodiernorum Medicorum conditio! nimirum, quando homines ægrotant,

pollicitis diVes quilibet eſſe poteſt,

ut ſpe & pollicitatione Medicos ineſcent. Ubi verò divinâ annuente gratiâ, magno cum periculo & Medici labore multo, vix tandem convaluerunt:

Omnia ſunt ingrata, nihil feciſſe benignè eſt. (a)

Et ſolet ab ipſis ut plurimùm diligenter obſervari Cratis Thebani, inter Diogenis diſcipulos ſapientiſſimi, Ephemeris illa vulgatiſſima, ita ſe habens: ponito coquo minas decem, Medico drachmam, aſſentatori talenta quinque, conſiliario fumũ, Philoſopho triobolum. (*b*) Quin quod magis dolendum, pro labore ſæpè opprobrium; pro gratiâ exilium reportant. Gratiores fuerunt illi, quos olim divinis honoribus, delubris excitatis, Chironem, Machaona, Podalirium, Hippocratem, ob artis præſtantiam coluiſſe accepimus. Scilicet ſuus tunc temporis Medicinæ conſtitit honos, ſua exiſtimatio. (*c*) Sed deſino plura Medicorum præmia referre, quod ſciam diſcendarum artium finem non eſſe quæſtum aut mercedem, ſed veritatis potius fruendæ ac inquirendæ ſtudium, & ut quàm plurimis proſimus. Tantos verò honores, ac tot præmia, nullo alio nomine in Medicos contulerunt veteres, quàm quòd immenſam eſſe, illarum rerum cognitionem & eruditionem ac doctrinam, perſpectum habuerunt, & ad multorum vitam & valetudinem tuendam ſummè neceſſariam. Ut cæcos planè & iniquos fuiſſe judices palàm ſit, qui inter profeſſores Medicis poſtremum locum aſſignarunt. Sed hæc eſt

perpe-

perpetuò bonorum fortuna, ut ipsis pessimi quique præferantur. (*d*)

a. c.) *Döring.l.c.* b) *Laërt.l.6.in vita Cratis.* d) *Fuchs.l.alleg.*

XL.

Naturalis Philosophus elegans Medicus.

Ubi desinit Philosophus naturalis, ibi incipit elegans Medicus, inquit Aristoteles. Ut enim plantæ radices suas in terrâ fixas habent, per quas alimentum suscipiunt, conservantur tamen ambientis aeris temperie, & vitali sydeꝛum influxu vegetantur: ita quoque ars curandi homines, ex mediâ Philosophiâ, principia & fontes suos petit: qui deinde particularibus Medicinæ præceptis illustrantur & confirmantur. Quare Medicina nihil aliud est, quàm particularis quædam, & sensibus objecta Philosophia naturalis. Physicus enim in universum omnia corpora naturalia, atque etiam humanum considerat, scientiæ causâ: at Medicus circa solum corpus humanum versatur, non tãtùm ut sciat illius naturam, sed potius ut ex hac scientiâ modum operationis & actionis deducat. Quēadmodum ergò ad moralem Philosophiam Jurisprudentia, ad Metaphysicã Theologia reducitur, ita ad naturalem, sacra Medicina.

Zwinger. theat.tom.5.lib.2.p.1229.

XLI.

Medici veri officium est methodica curatio.

Is sanè Medicus salutiferam manum porri-

get ęgris, qui loco, jure, & accommodatè reme
diis uti norit. Noſcet hæc is, quem non fugit
quodnam remedium cuique optimum ſit, &
quâ copiâ, qualitate, tempore & modo cuiqu
in uſum flecti debeat, neſciunt hæc, quibus in
cognita hæc medendi Methodus. Hæc doce
curandum eſſe tutò, celeriter & jucundè. Tutò
ne lædas; citò, ſed ne quid temerè: nec tame
temerè cunctandum; jucundè, nec onera reme
diorum pondere ægros, & ſint, ut res fert, ju
cundiſſima, alioqui μὴ τὰ ἥδιςα, ἀλλὰ τὰ βέλτι
ςα (optima & non jucundiſſima) præſcribe, u
conſulebat Solon: etenim à molli Medicinâ
quæ conſenuiſſe videbantur, reſobeleſcunt, &
Hippocr. l. de Arte ait ῥαςώνῃ μᾶλλον, ἢ βίῃ: faci
litate potius, quam vi, his ſuis officiis ſatisfece
ait is Medicus, qui Methodo medetur.

Heürn. l. 3. M. M. c. 1. & l. 12. inſtit. c. 3.

XLII.

Medicus naturæ ſpectator & felix Imitator.

Medicus perpetuò naturæ motum, ac pro
penſionem, per commodas & opportunas vias
noxia propellere conantis animadvertat, atqu
imitetur: ita enim facilis & tuta erit vacuatio
facilis quidem, naturam enim habet opitulan
tem: tuta, quia loca ſunt conferentia. (a) Eſ
autem Medicus, naturæ, rectè ac ſecundum le
ges, non ſymptomaticè agentis imitator, ſuffi
cienter operantis ſpectator, malè ſe commo

venti

ventis director, adjutor denique sive minister & cooperator, non validè satis, sed ignavè & perfunctoriè, munia sua obeuntis. *(b)*

a) *Viscer. in explic. aph. 21. f. 1.* b) *Gal. l. 4. de us. part. p. 17. 1. Epid. com. 2. t. 4. l. 9. M. M. c. 6. l. 9. de plac. c. 8.*

XLIII.

Medicus naturæ minister fidelis.

Cum enim ars sit sanandi, non nocendi Medicina: *(a)* ita eius minister, Medicus fidelis, non fortunâ neque personis homines æstimat: verum æqualiter omnibus implorantibus suo auxilio, succurrit, nullique unquam nociturum pollicetur. Intima enim *(b)* secreta & penetralia naturæ rimatur, jucundosque eius recessus investigat, & humanum corpus, rerum admirandarum miraculum, contemplatur, eo fine, ut id, si extra sanitatis lineam exilierit, reducatur. Naturam dico, rimatur ille: nihil enim Medicus solus potest, natura est illa, imò Deus qui agit, & Medicus minister magni huius Domini. Præclarè itaq; *(c)* à Vido Vidio dictum: Medici plures sanarent, si sese naturę ministros esse agnoscerent. In eundem sensum Ph. S herbius: τὴν Ἰατρικὴν dixit, ἐπίνοιαν εἶναι καὶ παρασκευὴν, ἥτις συνεργεῖ τῇ φύσει πρὸς τὸ τέλος.

a) *Scribon. Larg. ep. ad C. Iul. Cal.* b) *Heürn. de cap. aff. c. ult.* c) *Emman. Stupan. com. in aph. Hippocr. p. 19.*

XLIV.

Medicus verè Rationalis.

Hinc nihil sine ratione decernit, & tentat, nihil sine consilio & prudentiâ agit & molitur, sed accuratè magnâ curâ & sedulitate, præsentia quæ infestant mala cognoscit & perpendit, atque quantùm potest profligat, futuraque prædicit. *(a)* Quare immeritò quidam à Medicio, plus quã ab homine requiri debeat exigunt. non enim satis putant, si operam is fidemque præstiterit: quin etiam (quod solius Dei est) eventum morbi & periculum præstari ab eodem volunt, impiâ quadam Dèi & Naturæ oblivione. Præclarè promittebat Hippocr. operam suam: κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν, (hoc est, quantum viribus & judicio assequi possit.) Scelere fateor, in hac divinâ scientiâ se contaminant, qui, cùm possunt juvare, nolunt; sed etiam temeritate hi, qui volunt ea, quæ præstari non possunt. *(b)*

a) *I. Oberndorf. de ver. & fals. Med. cognit. part. 45.* b) *Heurn. de aff. cap. p. 350.*

XLV.

Idem, salutis alienæ avidus, propriæ negligens.

Ac nihil prius habet ægrotantium salute, quibus totus est mancipatus, & propter quos nihil non recusat subire periculi sæpè, ac nullis parcit laboribus, imò semetipsum emacerat a-

ftenis calamitatibus, solicitudine exhaurit, atq; ex aliorum damnis, proprias sibi demetit molestias, tantùm ut ea, quæ fieri debent in Medicinâ, rectè præstet, & ipsos valeat ægrotantes, ab infestantibus periculis & ipsâ morte vendicare.

XLVI.

Itidem, HOMINIS non immemor.

Novit enim quale subjectum sit suæ Artis, nimirum HOMO, nobilis illa Dei Fabrica, imò Spiritus Sancti domicilium. (*a*) (Atrocissimum sanè facinus, temerare corpus humanum, domicilium perpetuæ animæ (*b*)) eximium inter alias creaturas, divinæ sapientiæ, justitiæ, & bonitatis specimen, Homo, inquam, ad vivi Dei imaginem conditus (*c*) æternum animal atque immortale. (*d*) Atqui si usquam fidem habet tritum proverbium: Hominem homini Deum esse, hac in parte id profectò rectissimè usurpatur: quia divinâ vi Medicus ægroti salutem tuetur. (*e*)

a) *D.Paul.ep.1.ad Cor.3.V.16. 1.ad Cor.6.V.19.2.ad Cor.6.V.16.* b) *Heurn.explic.aph.1.l.1. & com.ad leg.Hipp.* c) *Oberndorf.l.c.part.41.46 47.* d) *Heurn. de aff.cap.p.350.* e) *Melanch.orat.de laud.Medic.p.107.*

XLVII.

Medicina Crura & fulcimenta.

Duo sunt, ad morbos rectè curandum instru-

menta peræquè necessaria: Ratio scilicet & experientia: quæ ceu crura & fulcimenta quædam Medicinæ sustentandæ, haud abs re statui posse videntur. Quemadmodum enim corpus humanum, ad integram, absolutamque sui perfectionem, gemino, ab opifice Deo, crure donatum est, quorum conjuncto ministerio variè corpus pro libitu, usuque exigente, verti, moveri ac transportari solet; quorumque alterum alterius carere ope & auxilio minimè potest: imò solitarium socioque destitutum, non modò nulli usui, sed impedimento potius & oneri est naturæ: ita propemodum Medicina, Ratione Duce, Magistrâ verò experientiâ nititur, tanquam fulcris ad consummatam artis præstantissimæ dignitatem obtinendum, necessariis. Horum tàm recta sunt vincula, tàm stricti nexus amicitiæ, ut reipsâ verè neutiquam sejungi, imò ne cogitatione quidem separari commodè possint. Conspirant quippe in unum eundemque finem, sanitatem nimirum hominis, tùm conservandam, si præsens est, tùm reparandam, si deperdita, ad quæ præstandum mutuas tradunt operas; dum causas affectuum omnium, medendique ordinem ac rationem altera rimatur & exquirit; auxilia experta & comprobata confert altera.

Hart. Bajer, in præfat. pract. Capivacc.

XLVIII.

Ratio & experientia indivulsè cohærent.

Quid enim magni præstiterit Medicus, si herbas

herbas ac medicamenta efficaces obtinere effectus ratione studeat evincere, nisi id experimento comprobet? è diverso, quâ fiduciâ niti posset experimento, quod plerumque absque judicio adhibitum fallax esse atque periculosum declarat inconsulta Empiricorum temeritas, nisi illi ratio suffragetur? & quamquam sophisticum censeri posset, contra experientiæ testificationem, ac documentum, rationẽ exigere: nunquam tamen quisquam sani judicij, & qui in delectu rerum aliquid pensi habet, experimento assensum fecerit, aut id temerè experiri sustineat, nisi ratione id per omnia comprobatum sit & suffultum.

Lemn. præfat. l. de occ. nat. mir.

XLIX.

Ratio & experientia Dogmaticorum fundamenta.

Quare rationalem Medicinam nos amplectimur, ex ratione & experientiâ conflatam. Non enim solam nudamq; volumus experientiam: illa enim si rationi non fuerit consociata, periculosè fallax est, & fallaciter periculosa, dum ea tentat in fabricâ humanâ, quæ longâ die non sunt probata: (temerariæ enim experientiæ, finis est certa mors) multa etiam putant fieri lege naturæ in corpore humano, quæ sunt sympromatica, hoc est, vi morbi expressa. Accedit & illud, quod nullus morbus sit idem omnibus, nec ullum est remedij genus, quod habeat eandem vim in singulis: nec soli rationi

& judicio standum: nam hoc difficile est, distinctione corporum, causarum, signorum, medelarum; ad cognoscendum, præsagiendum & curandum, & quod similitudines sæpè bonis Medicis imponant. Multa sanè solitaria ratio suadet, quæ tandem usus coarguit. Quare rectè Salustius: utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio valet.

Heurn. instit. l. 1. c. 1. explic. aph. 1. s. 1. & com. ad L. Hipp.

L.

Ratio præstat experientiæ.

Quod si tamen alterutri palma sit deferenda, potius rationem experientiæ, quam hanc illi nostro hoc sæculo prætulerim. (*a*) Oportet enim ut primò secundum rationem consideranda considerentur, deinde experientiâ certificentur, ut ratio per experimentum confirmetur. Virtus namque rationis, experimenti virtutem ostendit (b) Quid enim quæso vilius medicis est experimentis hoc tempore, scatent formulis probatis omnia, nec angulus mundi ullus est, qui non receptis oleat. (*c*)

a. c) *Hartm. Bajer. l. 1.* b) *Gal. l. 2. & 6. de tuend. sanit.*

LI.

Medicinæ propudium ex Germano-Medicis.

Utinam autem illi, qui Germanicis versionibus optima Autorum medicamenta delirè

prosti-

prostituunt imperitissimis audacissimisq; nebulonibus, barbarum consortibus, mulierculis stultis & fæci plebis, in hanc partem non tàm licenter peccarent: in majore authoritate esset sacra Medicina.

Libav. in præf. Alchym.

LII.

Medicastrorum & empiricorum Catalogus, Medicantiumq; καθάρματα

Dum enim omnes, qui hanc artem jactitant, & sese falsò Medici titulo venditant, & insuper cum magno funestoque aliorum damno praxin exercent, considerantur, plerumque sunt sordida & abjecta fæx plebeculæ, quique negatâ professione, alieno malo, clancularió modo, hanc artem condiscunt, & si eos in lucem proferimus, detractâ larvâ, apparent Iudæi scelerati, Christianorum sicarij, & expilatores, Monachi, suæ professionis desertores, sacrificuli perjuri, parochi πολυπράγμονες, pastores φίλαυτοι, Chemici indocti, Juris Apostatæ, pædagogi δοξόσοφοι, inepti & vulgares pharmacorum confectores & seplasiarij, catabaptistæ Æsculapij deliri & lucifugæ, Mechanici pigri, aut inhonesti, histriones, ardeliones, circulatores, tonsores inepti, aliptæ fætidi, balneatores curiosi, impostores circumforanei, milites triarij, mercatores obærati, aratores segnes, pugiles monoculi aut claudi, vetulæ edentulæ & blatterantes, aniculæ cothonizantes, vel clinicæ, obstetrices largiloquæ, nutriculæ diobolares, carnifices, ca-

nicidæ bipedum nequissimi & huius generis terræ filij. Nec immeritò his, tanquam comites adjunguntur venefici, incantatores, augures, harioli, chiromantici, Magi, sortilegi, sagæ & alia derestandorum & malitiosorum hominum καθάρματα καὶ κακῶν πανήγυρις. (a) omnes ad unum tàm remediis divites & copiosi, ut Rhenum aquæ facilius, quam πειρατήρια hoc genus hominum deficere queant. (b)

a) *Oberndorf. l.c part. 22. & 23.* b) *Hart. Bay. l.c.*

LIII.

Miranebulonum in Pseudo Medicos μεταμόρφωσις.

Vidi enim heri aromatarios, hodie Medicos: heri barbarum Vasores, hodie morborum gravium censores: heri herbas cæteraque materialia in Apothecis commiscentes, hodie in principum aulis morbos judicantes.

Roder. Castellan. l. 2. spec. vit. hum.

LIV.

Historia N. Gonellæ joculatoris.

Huc aptissimè quadrat historia de Gonellâ, joculatore maximè comi: quam autor Sphingis Philosophicæ (a) è Pontano (b) transcripsit his verbis: Gonella aliquando, à Nicolao Marchione Ferrariensi interrogatus, quarumnam sive artium, sive facultatum, in Urbe Ferrariâ major esset numerus? confestim respon-

dct.

ret, Medicorum majorem eſſe numerum. Tum Nicolaus: ô inanem hominem & urbis huius, artium, artificumque ignoratiſſimum! quippe cum vix duos, tres ve ad ſummum Ferraria Medicos habeat, ſive cives, ſive exteros. Ad ea Gonella: ô principem, majoribus rebus deditum, qui ob eas, urbem ſuam, ſuosque cives ignoret penitiſſimè! tum Nicolaus: quid ſi hoc ipſum falſum ſit, quod aſſeris? tùm Gonella, quid ſi ego verus: ibi ſive pæna, ſive mulcta ei, qui vanus eſſet inventus, conſtituta. Itaque inſequenti die, ſub auroram Gonella, pro templi aſtans foribus, obvoluto pellibus ore ac gutture, interrogantibus, qui in templum ingrediebantur, quonā morbo laboraret? reſpondebat ſingulis, dentium dolore: ſingulis etiam remedium aliquod dolori præbentibus, quorum ipſe & nomina conſcribebat & remedia. Atque hac ratione urbem perreptans, perſcrutandoque remedia, ſingulos qui obviam fierent percunctatus, ſupra trecentos homines medicinam dolori tradentes, notavit in tabellâ. Quo facto regiam ingreſſus, quâ horâ Nicolaus prandebat, ſeſe obtulit, involutis & ore & cervicibus, ingentem dolorem ſimulans. Nicolaus aſtu viri parùm cognito, cum intelligeret, illum haud benè valere à dentibus, hoc ſtatim inquit remedium adhibe, laudabis Nicolaum: è veſtigio enim ſanus eris. His Gonella acceptis, domum reverſus, tabulam inſtruit, remedia illa, remediorumque autores continentem: ac primo loco Nicolaum Marchionem adſcribit, inde alios

atque

atque alios, delectu habito. Tertio die quasi sanus, atque à dolore liber, nudatâ gulâ, ac cervicibus, principem adit, docet, quæ conquisita & comprobata fuerint; mulctam ab ipso expostulat, atque in jus illum se adacturum minatur & his dictis tabulam Marchioni legendam exponit. Ibi Marchio primum inter Medicos locum sese obtinere conspicatus, inde alios atque alios primates viros, à risu continere se nequivit, seque victum confessus, pecunia illi, ut solveretur, imperavit.

a) *I. Haidfeld c.34.* b) *de serm. c.6. Lemn. de occ. nat. mir. l.1. c.17.*

LV.

Solis Medicastris hominem impunè occidere licet.

Ψιχάρπαγες, fures, corpore plectuntur: at hodie verorum Medicorum Ἰατρεῖον Empiricis maniculariis defertur. Grassatores, sicarij, latrones, capite, nec immeritò, mulctantur: sed Empiricorum carnificum caput civicâ coronâ præcingitur. Sæviens pestis, quâ fieri potest ratione à Regum & principum aulis, ab Urbibus arcetur: veris autem in Medicinâ pestibus, liberrimi ad Reges, principes, Urbesque aditus conceduntur. Sed, bone Deus, quàm miserabiles passim lanienas & tolerante Senatu, & totâ connivente republicâ sibi extruunt! Quid? siccine semper hominum oculi cæcutient? siccine tanti impietati locus erit? siccine ejusmodi car-

nificibus per hominum mortes ſua agere experimenta licebit?

heu quo nunc mentes rectè quæſtare ſolebant antea, dementi ſeſe flexêre ruinâ?

Robert. Fevin. de abuſ. Medic.

LVI.

Aſini, (mirum!) ad Lyram Medicam nati.

Ad Medicinam omne ingenium ſatis eſſe credunt; in aliis diſciplinis vix proficiunt ſine Doctore, & conſtat, qui ſenſu doctrinæ percipiendæ deſtituti ſunt, eos informari liberaliter non poſſe: medici evadunt etiam in cunis, nec facilè invenias ſurdum, mutumque, quin ſe medicinarum peritum ſimulet, adeo, ut etſi in omnibus aliis falſum ſit illud Platonicum, Pythagoricumque, de Animabus corpore prioribus, milleque annos, antequam in lucem veniant, omnia naturæ arcana ſcrutatis, ſingulaq; mundi loca emenſis, unde poſtea corporibus immerſæ non diſcant, ſed recordentur ſaltem: in Medicina tamen verum eſſe, judicari non ineptè poſſit.

LVII.

Lutoſorum Medicaſtrorum una fidelia, unum calopodium.

Uſus enim Magiſter in Poêſi, in agriculturâ, nauticâ, ſutoriâ, architectonicâ & ſimiliter aliis artifices facit, nec licet præcepta cognoverit

tyro

tyro & memoriâ teneat, felicius veterano, ni exercendo ἕξιν acquisiverit, benèque agend firmaverit artis Magisterium sibi rapere aud & confidenter arrogare; qui vix in transcurs gustavit lympham pæoniam & lutum figul num subtiliter paulò eluere potest, è vestigi Medicus est, & terras sigillis premit, & uno re medio omnes sanat morbos, quasi uno calopo dio, cothurnoque adversus quælibet mala o mnem muniturus pedem & eâdem fideliâ o mnem inducturus incrustaturusque parietem

Libav. in præfat. Neoparac.

LVIII.

Scita Pseudo-Medicorum cum Tragœdiarum personis comparatio.

Sed hæc est artis Medicæ fatalis quædam conditio, ut perpetuò sub eâ lateant homines φιλάργυροι, & impostores audacissimi, qui non artis cognitionem affectent, sed ex artis umbrâ ac titulo, solum lucrum & unicum turpem quæstum venentur. Tales, Hippocrates (*a*) personatos Medicos appellat, simillimosque iis ait, qui in Tragœdiis introducuntur: ut enim hi ludiones, figuram, faciem & stolam referunt eius, cuius personam agunt, ipsi autem verè nō sunt illi: ita & Pseudo Medici, veste olosericâ, annulis rubroque pileo decori, falsâ & fictâ artis ostentatione, apud ignobile vulgus, indoctosque proceres, titulum personamque Medici sibi vendicant: quam, si illis exutis, ademeris,

nis, ſub illorum perſonâ, aut Judæum perfidum, aut Monachum apoſtatam, vel omnium bonarum artium ignarum parochianum, ac id genus farinæ hominum latére animadvertes, qui nihil non audent, quo ab afflictis ægris, per fas & nefas, pecuniam emungant. O ſceleratum pecuniæ aucupium, quid non mortalia pectora cogis audere? hi ſacroſanctam Medicinam, præclarum ſummi Dei donum, temerariis ac nefariis ſuperſtitionum nugis, & incantationibus conſpurcare non erubeſcunt! (b) Complures verò huiuscemodi, in omnibus urbibus & civitatibus, nec non in omnibus propemodum vicis reperiri, nec novum, nec admirandum eſt, quando nec illæ antiquiſſimæ, Hippocratis & Galeni ætates, nec ullum poſterius ſeculum, à talibus Harpyis fuerit vacuum & in hac artium ſolâ quod Plinius (c) ſcribit, eveniat, ut cuicunque Medicum ſe profeſſo, credatur. (d)

a) *in Lege* b) *Lang. l. 1. ep. 1.* c) *l. 24. c. 1.* d) *Dodon. in præf. legumin.*

LIX.

Bullæ, ampullæ & ſesquipedalia Medicaſtrorum verba.

Quis enim quæſo hominum eſt, qui vitreas verborum bullas, jactando artis Medicæ aliquã ſcientiam & cognitionem, non dico exiguam ſed perfectam, non vendicet, non arroget, non aſſignet ſibi? quis eſt, qui ægro de dolore ex morbo contracto, multùm conquerenti medelam

lam adhibere non gestiat? quis est, quem (fa-
lacibus) suis experimentis, sordidam glori-
lam, inanem laudem, auram popularem captā-
di, anxius ardor, detestabilis libido, execrand-
cupiditas, non rapiat? non teneat? non inflam-
met? adeò enim omnes homines, viri æquè a-
fœminæ, senex æquè ac juvenis, anus æquè a-
virgo, peritus æquè ac imperitus, Medici vider-
pruriunt, ut si omnes, qui artis Medicæ cogni-
tionem atque scientiam falso nomine sibi ad-
scribunt, eamque nullis, nec practicæ nec theo-
ricæ Medicinæ adminiculis instructi, non sine
exiguâ decumbentium clade, impudente-
exercent numero comprehendere velis, priu-
quot fluctibus mare à condito ævo agitatum
sit, sermone atque oratione expedias, adeo in
infinitum Medicorum se numerus porrigit, ut
major sit, quam ut ab hominibus considerari
possit.

Zach. Palthen. in præf. tract. Seidel. de morb. incur. caus.

L X.

Medicorum turba, & ex libro Medici, quare Impostorum dulcis nutricula, hominum opinio.

Hinc illa infelicis monumenti inscriptio, turbâ se Medicorum perijsse. Sed audiamus Platonem, absque omni dubio sapientissimum virum: (*a*) Socr. Si quis ad sodalem tuum Eriximachum, aut ad patrem tuum Acumeum pro-

[p]rogressus dicat, ego scio talia quædam corporibus adhibere, ut & calefaciam si velim, & frigefaciam, & si mihi videntur vomere faciam: si rursus videatur efficiam, ut deorsum per alvum fiat egestio, & alia multa huiusmodi, & [c]um hæc sciam, pro Medico haberi volo, & alium Medicum facere posse me jacto, cui harum rerum scientiam tradidero; quid putas his auditis dicturos fuisse? PHOED. Quid aliud, quam interrogaturos, an insuper etiam sciat, & quibus oportet & quando & in quantum singula hæc facere? SOCR. Si igitur dicat, quod nequaquam hoc sciat, sed oportet eum, qui hæc à me didicit, per seipsum facere posse ea, quæ tu proponis, quid dixerint? PHOED. Dixerint, arbitror, insanit homo, & ex libro, alicunde doctus, aut in medicamenta collapsus Medicum se factum esse putat, cum nihil in arte sciat. Ecce (b) nihil affirmat, talem impostorem scire in arte, cum tamen multa nominaverit, quæ revera ad Medicum pertinent. Fit igitur ex tàm pravâ & insulsâ opinione, quam de Medicina passim homines conceperunt, ut eam non artem, sed nescio quid leve tantum & fortuitò collectum esse putent, & nullo discrimine, nullo judicio, nullo delectu, quibuslibet, qui pro Medicis se venditant, se suamque salutem committant, ac plerumque deterioribus: hi enim artificia tenent, aucupandi rumores, favores & applausus imperitæ plebis.

a) *In Phædr.* b) *Seidel. de morb. incur. p.70.*

Ter-

LXI.

Torquati & ſtentorei impoſtores foren ſes.

Qui enim omnes Germaniæ Urbes, nundinarum tempore frequentârunt, non poſſunt non ingentem eiusmodi impoſtorum & blatteronum concurſum ſatis mirari, qui, ut miſerâ credulâque plebe (quæ cultu ſplendidiore, concioneque impudentiore autoritatem hominibus addi putat) facilius abutantur, & illius mẽtem, oculosque eludant, conſcenſis equis, erogato è purpurâ amiculo, aureisque torquibus conductis (quorum collum laqueus potius ornaret) (*a*) ſplendentes, magnâ nebulonum famulorum ſtipante catervâ, in publicum prodeunt, eminentiores urbium plateas affectant, & quoties de medicamentorum ſuorum dotibus aliquid deblatterandum eſt, tantum plerumque vociferantur,

—— quantum noviies decies q́3
mille viri clamare ſolent, qui prælia miſcent,

nihil non nugarum comminiſcuntur, nihil nõ mendacij effutiunt: quo ſuos popello fumos venaliores reddant. Clamat hic, ac verum Deũ teſtatur, ſe meliorem orbis partem peragraſſe, & ſuo medicamento quosvis obvios, quantumlibet malè affectos, tridui ſpacio ſalvos & incolumes reſtituiſſe. Ille Imperatoris, Regum, principumque ampliſſima diplomata, ſuarum curationum certiſſima teſtimonia, μυροπολίων

tion-

ontiſpicio appendit & explicat, nonnulli ex-
poſitis in publicum animalibus ignotis, ſuam
in medendo artem confirmare contendunt. (b)

a) *Armbruſt. præf. de cathart.* b) *Fevin. de
inſ. med. p. 9. & ſeq.*

LXII.

Circumforaneorum theriaca.

Cum circumforanei ſuggeſta aſcendunt, co-
ram populo, quem dolis capere intendunt, o-
ſtenſuri, quod venenum æquè ac panem inno-
xiè ſumant, multis cavillationibus, atque inſi-
diis utuntur. Primus itaque dolus, quo nitun-
tur huiusmodi fraudulenti impoſtores, eſt,
quod cum ſciant, venena non poſſe, niſi parùm
nocere, ubi ventriculus fuerit cibis valdè reple-
tus, priusquam ſuggeſtum aſcendant, ad ſaturi-
tatem uſque, præſertim æſtate, lactucas crudas
devorant, ſale, aceto, & oleo conditas, verùm o-
lei tantùm imponunt, ut ferè in eo innatent la-
ctucæ. Et quia hyeme, maximè urgente brumâ,
tenellæ lactucæ, difficilè paſſim inveniri poſ-
ſunt, ideo earum vicem his præbent, interanea
boum præpinguium, quorum tantam come-
dunt copiam, quoad ventriculus, veluti tympa-
num extendatur. Id autem eo conſilio faciunt,
ut hæc quidem jurium pinguitudine, eorumq;
ſubſtantiæ craſſitudine, illæ verò frigiditate
ſuâ, oleique multitudine, quam illis adijciunt,
prætorquam quod veneni penetrationem in-
hibent, cum internas vias obſtruere poſſint,

erodentem quoque ingesti arsenici, vel risagalli, seplasijs vocati, acrimoniam obtundunt & hebetãt. Cum igitur venenum sumserint, quod illis ob præassumti alimenti vim, nullam aut parvam noxam adfert, nempe quod ventriculus sit tensus & pinguedine imbutus, mox suum adulteratum antidotum (quod omnino legitimam Theriacam mentitur) assumunt, idque impunè. Quo fit, ut facile posteà populo astanti persuadeant, id esse antidotum omnium præstantissimum, contra omnia venena, quod in universo orbe reperiri possit. His, leves vulgi animi persuasi, accensique majore multitudine ac impetu feruntur, ut adulteratam, invalidam, veramq; mentientem theriacam emant, quam ij, qui in maximâ annonæ penuriâ, eo catervatim concurrunt, ubi plurimum panis, gratis, omnibus exhibetur. Itaque cum temporis momento capsulam hâc imposturâ exhauserint, statim è suggestu descendunt circumforanei, seseque in hospitium recipiunt, ubi cùm primùm fuerint, arsenicum paulò ante sumtum, una cum lactucis, aut bubulis interraneis, arte quadam evomunt, neque aliud illâ die assumunt, quam lac, quod tantum sæpius alternatim potant, vomuntque ac revomunt. Tantum potest in improbis hominibus auri cupiditas, ut spontè consultoque in manifesta vitæ discrimina ferantur.

LXIII.

Altera impostorum fraus.

Fraus altera, quam isti facinorosi perpetrant, ita

a se habet. Ij, unâ aut duabus horis, antequam suggestum ascendant, in foro Pharmacopoliũ quærunt, illudque foro, in quo sermonem populo habere volunt, propinquius eligunt, atque ubi jusserint Pharmacopolæ, sibi arsenici capsulam adferri, eius duo aut tria frusta seligũt, pro ut sibi magis expedire videtur, quæ postea chartâ involvi, & in eandem capsulam reponi mandant. Quo facto, pharmacopolam rogant, ut cum in suggestum ascenderint, arsenicum illud repositum dare velit puero, quem ad eum miserint. Porrò, in forum abeunt, verba facturi, ubi suam spuriam Theriacam ad cœlum usque miris laudibus efferunt, at mentientes. Ad hæc, ut rem magis verisimilem reddant, puerum, vel è circumstantibus quempiam, ad pharmacopolium mittunt, qui venenum antea ab ipsis selectum deferat. Interea ingentem capsulam in suggesto stantes aperiunt, quam habent vasculis pravæ illius theriacæ plenis refertam, cuius operculo intus adhærent, cerâ suppositâ, varia cuiusdam miscellæ frusta, ex saccharo, quod candidum vocant, amylo, aliisque innoxiis medicamentis, miro quodam artificio confecta, quæ prorsus & facie & magnitudine referunt illa veri arsenici frusta, quæ prius iis in pharmacopolio selegerant. Levant autem isti hominum proditores operculum à capsulâ, quo fraudem melius occultent, in suggesto stantes, siquidem summo cum artificio, internam operculi partem, cui adhærent illius miscellæ frusta, arsenicum mentientia, versus se

trahunt,ne quis eorum fraudem deprehende
possit. Deinde statim in manu socij, aut puer
quos doli ministros habent, capsulæ operc
lum collocant:quod eorum alter, apertâ man
perquam eleganter sustinet, parte pseudo-ars
nicum continente,cælum versus respiciente,i
que ne quis dolum intueri possit. Interea red
nuncius, Arsenicum legitimum à pharmac
polio deferens. At,qui istud accipiens,artis c
priosæ magister, statim illud populo ostenta
longâ atque mendaci oratione. Quâ perfec
ad experimentum transit,perpetuò dolosè pr
cedens:quandoquidem simulans, sibi opus es
expeditis manibus,manicas ex murice,vel ser
co proditore,quo plerumque vestiuntur,ad c
bitum usque convolvit, eâ tantum ratione,
arsenicum verum,dum hæc agit,super operc
lo prædicto, pseudo arsenicum continente r
ponat,abdatque: quod ob operculi circuli alt
tudinem nullo pacto infernè à circumstant
bus videri potest. Obvolutis itaque manic
brachiisque denudatis,ac tenui linteolo hum
ris imposito,jubet aquę vel vini poculũ adfer
& relicto in operculo arsenico vero, factitiu
innoxium, fraudulentâ manu capit, quod gl
dio minutim incidit, & vino vel aquæ para
cyathi commiscet, & denique tutissimè bib
Atque ita fraudem hisce coloribus exornata
spectantibus persuadet, ut nullus dubitet,qu
ille mortiferum arsenicum hauserit, quod e
Medicâ officinâ delatum fuerat.

Hist

LXIV.

Historia fraudis.

Memini me olim unum ex his vidisse, qui enenum simili modo adulteratum pucro exibuerat suo. & cum simularet, se ei opem ferre olle, donec pulsum amisisset, & in mortis dicrimine versaretur, ut suæ falsæ atque adulteatæ theriacæ majorem compararet existimaionem: cum prætcrea versutum puerum adionuisset, ut anhelitum compesceret, idque t facies eius colore mutaretur, quin & interim culos obverteret, & os, ac cervicem contorueret, ad se vocavit astantem Medicum, haud cris callidique ingenij, in ea civitate, ubi id nihi contigit vidisse, receptum habentem, qui ueri pulsum tangeret, ut omnibus testaretur, uòd pulsum amisisset. Quod cum fecisset bous ille Medicus, jam imprudenter factus cirulatoris leno, omnibus testimonium perhibeat, se nullum pulsum in eo invenisse: quippe ui nusquam forte legerat, quod arte etiam ossit intercipi pulsus, cum tamen id scriptum eliquerit Galen. l. 6. de plac. Hipp. & Plat. ubi c inquit: Eadem natura in arteriis cernitur: am etiam ipsæ. perinde ac nervi, aut incisæ, ut laqueo interclusæ, pulsu omni, micationeue orbantur. Ex quibus sanè verbis, tùm comninisci potuisset, quod facilè laqueata essent rachia, & proinde interceptus arteriarum pulis, quæ per brachium ad manum excurrunt. iquidem astringentes laquei ab iis nebuloni-

bus adeò callidè, subdoléque aptantur, ut versato quodam ferreo globulo supra cubitum, extra manicas latente, stringantur admodùm atque laxentur. Id quod facilè ab eo fieri potest, qui puerum semimortuum se simulàtem, brachiis ad spectaculum sustinet. Tali igitur fraude astringebantur fibulæ, ubi pulsum intercipere animus esset: laxabantur autem lentè, cum jam versutissimus puer ex Theriacâ assumptâ, in pristinam suam constitutionem restitui simulasset. Unus etenim, isque insignis ex his, qui venenum innoxiè devorare profitentur, cuius ossa lues gallica non immeritò depascebatur, cum à me in sanitatem redigi exoptaret, intercurandum, mihi id ab eo expetenti, omnes has fraudes, quibus hoc flagitiosum hominum genus utitur, ut pecuniam extorqueat, libentissimè patefecit.

Mathiol. comment. in præf. l. 6. Dioscor.

LXV.

Medicinæ & huius Professorum despectus unde?

Omnes igitur errones circumforaneos, atq impostores publicos exterminandos censeo qui non verentur in hominum vitas, ac corpo ra grassari, atque ut habet proverbium, in vasi jacturâ artem figulinam experiri: hoc est, u Plinij verbis utar, (a) hominum periculis di scere, & per experimenta fallacia, ac conjectu ras mortem hominibus inferre, quorum culp

ac te

ac temeritate efficitur, ut Medendi ars (quam inter dona Spiritus Sancti D. Paulus (*b*) refert, & quâ post S. dogmata nihil mortalibus excogitatum est salubre magis ac necessarium,) una cum Professoribus despecta sit, & negligatur.

a) *l.29.c.1.* b) *1.ad Cor.12.v.28.*

LXVI.

Lex & natura impostoribus adversa.

Quare appositè Persius; (*a*)

Publica lex hominum, naturaq; continet hoc fas,
ut teneat vetitos inscitia debilis actus,
stat contrà ratio, ac secretam gannit in aurem,
ne liceat facere id, quod quis vitiaret agendo,
diluit helleborum, certo compescere puncto
nescius examen, vetat hoc natura medendi.

a) *Sat.5.*

LXVII.

Quam quisq; norit artem, in hac se exerceat.

Quocirca felices fore artes Plinius pronunciavit, si de iis solùm judicent, easque tractent artifices, atque harum periti. Cum autem in extruendis ædibus architectum deligamus solertem, atque industrium: in dirigendâ nave nauclerum expertissimum: in bello gerendo

Duces exercitatos, ac ſtrenuos: in expoliendâ linguâ præceptorem eloquentem: in mente inſtituendâ, formandiſque moribus moderatorem optimum: cur in morbis expugnandis, in ſarciendâ tuendâque ſanitate, triobolares circumforaneos, ac deliras anus admittimus, quibus corpus noſtrum trucidandum exponimus, animique domicilium diruendum efferimus: adeo nemo non artis Medicæ peritiam ſibi arrogat, eiusque profeſſionem exequitur.

Lemn. l. 1. de occ. nat. mir. c. 17.

LXVIII.

Agyrtæ Monetarij ſunt, Dei imaginem corrumpentes, ob id preeioſi.

Quid? qui turpis lucri gratiâ, auream vel argenteam monetam alicuius principis corrumpunt, vel diminuunt, comburuntur publicè, aut in fervidam aquam vel oleum coniiciuntur. Sceleſtiſſimi verò nebulones, qui non pecuniam tantùm, ſed imaginem ſummi Principis, id eſt, Dei ipſius ſæpè adeò dilacerant, dilaniant ac corrumpunt, ut tandem commoriantur ægri, in precio habeantur, etiam à Nobilibus, qui eorum fraudes non animadvertunt: hi enim apud plurimos in honore ſunt, atque docto & fraude ditantur, ad hos concurrit undiq; turba multorum.

Foreſt. l. 2. de incert. urin. jud. c. 3.

LXIX.

Excursus vel digressio ad ὑροπότας.

Sed, quousque tandem Uropotæ, qui ex urinis omnium morborum cognitionem petitis, abutemini silentio nostro? quam diu omnem populum ignorantia illa vestra eludet? quem ad finem se jactabit, & quid quæret animus vester audacissimus? nihilne vos commune periculum Imperij? nihilne Rerumpublicarum ordinationes, quæ omnem fallaciam prohibent? nihilne calamitates? nihil damnum populi? nihil peritiorum, qui fucum vestrum vident, authoritas? nihil eorum, quos decepistis, gravioribusque morbis afflixistis, ora vultusque movebunt? patere vestram inertiam non putatis? manifestam jam, omnium bonorum animis vestram temeritatem non videtis? quo fructu huc usque urinas inspexeritis, quem ignorare arbitramini? ô tempora! ô mores! Magistratus intelligit: Principes vident: hi tamen in suâ malignitate pergunt; pergunt: imò verò etiam suam inscitiam defendunt, ab aliis nihilominus vocantur & consuluntur, & interim tamen fallunt unumquemque ægrotum. An verò, qui unum aliquem hominem mediocriter labefactavit, puniendus? Uropotæ verò tales, qui innumeros decipere consuevêrunt, in Republicâ inter bonos ferendi? an ij cives Reipublicæ habendi, qui pecuniam aliorum exugunt, & facultates eorum abliguriunt, quorum causâ plurimi alij cives mori coguntur?

G. Adolph. Scribon. de Vrin. inspect.

LXX.

Spartam, quamquisq; nactus, hanc ornet.
Non enim sutor ultra crepidam.

Beata ergò æstimanda est ea Respublica, in quâ

navim agere ignarus navis timet, abrotanum agro
non audet, nisi qui didicit, dare, quod Medicorum est
promittunt Medici. ———— (*a*)

Nam prǽterquam, quod suâ quisque contentus sparta, eam, quo potest studio & diligentiâ ornat, nec in alienos fines insiliens, cuiusquam odium contrahit, aut jurgia turbasque concitat: id etiam utilitatis inde accidit, quod omnia judicio rationeque præeunte, cum artium legibus & cuiusvis applausu perficiuntur, nullusq; periculosæ fortunæ casibus, ac damnosæ temeritati locus relinquitur. (*b*) Quo uno bono, quid Reipublicæ magis exoptādum putamus? contra verò quæ gravior mali labes, quæ funestior pestis in Republicâ grassari potest: quam si sutor cum Apelle, de pictura, (*c*) aut faber cum Stratonico citharædo de Musica, contendat? quam si, ut Galenus (*d*) conqueritur, tinctores proprio magisterio relicto, in Medicinæ opera temerè involent? non dubium est, quin illicitam eiusmodi artium usurpationem, tandem consecutura sit, omnium rerum non mediocris confusio: hac siquidem libertate cuivis

con-

concessâ, propositam quoque gravissimorum in qualibet arte errorum ansam, quis non videt?

a) *Horat. l. 2. ep. 1.* b) *Fevin. de abus. Med. p. 1.* c) *Plin. l. 35. c. 10.* d) *l. 1. meth.*

LXXI.

Sit quavis professio constans.

Quare animadvertentes hoc, in benè constituta, nec ægrotante Republicâ Procerum prudentiores, & πολιτικώτεροι, viam eiusmodi artium usurpationi, proposito in multis magisterio, intercluserunt, cautéque caverunt, ne quis calceum consuat, ne quis scrinium, ne quis vestem, ne quis lanificium, ne quis panem conficiat, breviter, ne quis à professione sua alienũ quid moliatur, cuius dispendium cives fraude afficiat, ac suæ peritiæ facto specimine, magisterij gradum consequeretur, artemque publicè profiteri auderet. Ex legum authoritate, datur redhibitio, si quis fucum in panni tinctura, aut eiusmodi mercibus fecerit, & qui quotidie in humana corpora perniciosas artes exercent, impunè fovemus. Olim nemini vulnus retegere licebat, nisi experto, & qui artis suæ testimonia publica edidisset: nunc totum corpus explorandum, tractandum, torquendum cuilibet, levi aliqua suspicione, Medico, veterinariis & vetulis tradimus. Imaginem nostri pingēdam, non facilè alicui committimus, nisi probato prius artifice, & viscera nostra, imperitis lanionibus

nibus subijcimus, tam iniqua fata, artem Medicam, omnium præstantissimam, hodie premunt.

Lub. Esth. in præf. de comp. med. phil. Schopf. in præf. l. de lepra. Fevin. l. c.

LXXII.

Tractent fabrilia fabri.

Si enim calcei tibi disrupti sint, dic mihi, numquid fabro lignario consuendos eos trades? si domus tua minetur ruinam, ac eandem velis trahibus sustentari, numquid hanc rem committes calceario? hæc tamen cum vitâ comparanda non sunt. Si domus malè sustentetur, ac deinde rursum cadat, nova construi potest; si calcei malè consuantur, nihil nisi corium destruitur.

Forest. de incert. urin. jud. l. 2. c. 5.

LXXIII.

Homicidium irrevocabile.

Si autem Medicus aliquem per ignorantiam, vel pervicaciam inflexibilem occiderit, quomodo deinceps id damni resarciet? quantam & quam exactam Deo est redditurus rationem? si quid ab uno Theologo erratum sit, ab altero corrigitur: Si à Jurisperito, succurritur æquitate judicis, restitutione in integrum: quod verò à Medico, quis corriget? homini extincto quis adferet remedium?

LXXIV.

Medicinæ subjectum nobilissimum
HOMO.

Quisquis igitur Medicum se vocari cupit, cogitet magnum esse, & plus Dei, quam hominis: nam arti Medicæ, in hominum corpora, vitæ ac necis quasi potestas, & jus summum permissum est, nec ulli unquam, vel Regi vel Imperatori in homines tantum licuit. Ideo omnes ægri Medicum talem postulant, clamant & requirunt, qui prudentissimè atque amantissimè, quæ suæ sunt fidei & potestati commissæ tractat. Quanta enim & quam præsentanea pestis est, si divinæ huic arti adjungatur inscitia?

I. Lud. vives l. 4. de trad. discipl.

LXXV.

Homo, Naturæ miraculum.

Barbarus ille Abdalas, interrogatus, quid in hac mundanâ scenâ maximè putaret admirabile, non barbarè sed sapienter respondisse fertur: Humanum corpus, ob majestatem, omnem admirationis captum excedere, quippe cum magni istius Mundi simulachrum sit, possit Prothei cuiusdam aut Chamæleontis more, sese, in quodvis subitò transformare; unde Philosophus hominem, potestate omnia esse dixit. Favorinus nihil in terris magnum, præter HOMINEM, affirmavit (*a*) Imò Ægyptius ille Philosophus, Hermes (quem Latini Mercu-

rium vocant) appellatus, (qui ea profiteri creditus eſt, quorū ſcientiâ & poſſeſſione homines fierent ter maximi: fiduciâ enim huius prærogativæ τρισμέγιστος (b) eſt nuncupatus) Hominem etiam ſecundum Deum eſt vaticinatus. Ut enim in numiſmate charagma Cæſaris, ſic in homine Dei conſpicitur ſculptura. (c)

a) *Laurent. præf. op. Anatom.* b) *Liba*. *præf. l. 2. epiſt.* c) *Paræus de præſt. homin. p. 57.*

LXXVI.

Hominis epitheta & finis.

Imò Protagoras, πάντων χρημάτων μέτρον, & Theophraſtus Univerſi exemplar & Mundi epitomen: Syneſius horizontem corporeorum & incorporeorum Hominem nominavit. Rectè ergò Sapientum ſententiâ, communique conſenſu jam dudum approbatum fuit, Deum per ſe eſſe, at hominem propter gloriam Dei creatum.

C. Bauhin. orat. de homin. & anat. corp. Vir.

LXXVII.

Hominis gratiâ omnia.

Quemadmodum enim quæ in terra ſunt & generantur, ſingula hominis, non aliter, ac vagina, gladij gratiâ facta, nempe fruges, ut vitæ inſerviant, equi vehant, arent boves, cuſtodiant canes, Aves & Piſces eſcam porrigant, ovium pelles, earumque villi texti, indumenta præbeant:

beant: ita HOMO, ad Deum contemplandum, & imitandum, à quo, ad hoc potissimùm, rectam constantemque rationem nactus, est conditus.

Tessen. in dedicat. anatom. A. 2. b.

LXXVIII.

Homo adspectabilium omnium est praepositus.

Est sanè, si quod res est, fateri volumus, ἄνθρωπος non solùm θαυμαστὸς, sed θαυμαστωθεὶς, summâque admiratione à summis & maximis cuiusvis aetatis habitus. Nec immeritò. (*a*) Homo enim omnibus adspectabilibus praepositus auctoritate divinâ est; excellit quidem ille, tùm rationis, orationisque facultate, tùm specie corporis eximiâ; sed creatoris voluntate judicioque magis; huius enim imago est, in hoc elucere divinitas voluit: (*b*) quamvis haec divinitas affectuum impotentiâ lateat, & nimio corporis commercio stupeat & titubet. Pythagoras dicebat, nos è divinâ mente decerptos & delibutos animos habere: & Aratus, αὐτοῦ γὰρ γένος ἔσμεν. (*c*) Est enim in animis humanis rationis apex, quem mentis florem vocârunt Antiqui: (*d*) Ergò qui hominem admiratur, Deum admiratur, qui totius Magni Mundi epitomen propositurus, hominem veluti parvum Mundum creavit: qui illum noverit, hunc noverit, cum ad eius imaginem efformatus sit. (*e*)

a. c) *C. Bauhin. ded. Theat. anat* b) *Lib. &c. præf. l. 2. epist. chym.* c) *Apost. Act. c. 17. v. 28.* d) *Heürn. de aff. cap. p 350.*

LXXIX.

Homo opificis sui Imago, & velut alter Deus est.

Quemadmodum enim Apelles, celeberrimus olim pictor, cum pulcerrimam illam ac admirandam Veneris imaginem describeret, clavum fixit, quem qui auferret, totam ipsam dissolveret: in eius verò clavi summâ parte imaginem suam pinxit: ita Deus ille Opt. Max. cum venustissimam hãc Mundi Oeconomiam fabricasset, tanquam coronidem aut colophonem adjecit Hominem, in quo suam imaginem posuit, ex cuius inspectione artifex cognosceretur: ut si verum dicere fas est, humanus animus, Deus quidam, parvo corpusculo conclusus videatur.

Donz. ell. in præfat. comm. Iacch. in l. 9. Rhas. Heürn. l. c.

LXXX.

Ex homine Dei & Naturæ notitia.

Hinc Zoroaster, antiquissimus ille Philosophus & Rex (qui Nini temporibus emicuit) veteris Theologiæ scientissimus inventor, Magicarumque artium, si Plinio credimus, in Perside primus, in Magiâ suâ, hominis admirandam fabricam & immensam illam perfectionem

nem contemplatus, in hanc exclamationem prorupisse creditur:

ὦ τολμηροτάτης τῆς φύσεως ἀνθρώπου τέχνασμα!

nimirum ipsam adeò naturam, per quam nos veriùs, Deum Opt. Max. primum illum omnis naturæ τεχνίτην, hominisque protoplasten intelligimus, audaciæ accusare ausus, quòd tàm admirandum opificium moliri sit ausa.

C. Bauhin. l.c.

LXXXI.

Homo præcipuum Dei opificium.

Quicquid enim in Mundo se profert, quamlibet concinnè atque affabrè factum, nullâ ratione comparari, componique hominis præstantiæ potest, adeò ut hinc præcipuè sumi voluerit sui æstimationem Deus, suæque divinitatis specimen exhibere mortalibus, hoc est, ex suâ cuiusque mente, suique notitiâ perduci nos voluit, in cognitionem, tantique operis reverentiam. Nihil enim expressiùs repræsentat Deum, quam mens hominis, quâ ad imaginem ac similitudinem eius est conditus. Est siquidem homo, expressissimum Dei simulachrum. Quamobrem, ob externum, internumque ornatum, atque amplissimas dotes μικρόκοσμος dici meruit, quod in hunc cumulatissimè omnia profuderit, munificus ille rerum parens, atque opifex Deus. Huius enim causa, omnia producta in lucem, illiusque usui cuncta patent & sunt exposita.

Lemn.l.1.de occ.nat.mir.c.2.

LXXXII.

Artificum elegantia opera, sed ficta.

Laudari solet superba regij alicuius palatij structura, si materia ex variegato marmore, preciosissimo auro coruscante & gemmis radiantibus desumta, concinnâ formâ sit disposita. Attonitos reddit idiotas, Jovis olympici splendor, auro & ebore lucidissimo undique admirabilis, & statuæ insolita magnitudo, quæ si ex luto conglutinata esset, insalutatam præterirent. Artifices autem Debutadis Sicyonij, vel Phidiæ alicuius argillam, lignum vel lapidem, artificij pulchritudinem æstimantes, facilè præferunt.

LXXXIII.

Hominis verò admiranda, nec ficta, nec picta structura.

Deus cunctipotens, ut suæ nos admoneret potentiæ, nostræque originis & imbecillitatis, ex rudi limo terræ, corpus Adami effinxit, obryzo auro, scythicis & indicis gemmis, & rubentis maris granis cadentibus præcellentius: nostra verò corpora, ex tribus seminis guttulis, & tantilli sanguinis, lactis in morem fusis, & casei ritu (a) coagulatis efformat, & ex eadem materiâ ad sensum similari, tot tamque diversas partes producit.

a) *Sapient.c.7.v.2. Iob.c.10.v.10.*

Huma-

LXXXIV.

Humani ædificij basis & columnæ.

Oſſibus præterea plusquam ducentis, ceu palis & columnis, totius corporis ædificium ſuffulcit, cartilaginibus totidem articulos ferè omnes incruſtat: ligamentis quam plurimis omnia vincit & connectit: membranis innumerabilibus, tanquam corticibus ſingula veſtit: nervorum plusquam triginta paribus, ceu funiculis quibusdam membrorum vaſtiſſimas moles non ſine admiratione irrigat: arteriis ferè totidem, veluti tubis & aquæ ductibus, ſpumante ſanguine & vitali ſpiritu partes omnes perfundit: muſculis ferè quadringentis & diverſi generis carnibus, ceu tomentis vacua ſpacia explet, & viſcera omnia obtegit, & recondit: cute denique omnia circumdat & colligat.

H. Petræus in orat. de anatom.

LXXXV.

Magnitudo potentiæ & ſapientiæ Dei, in hominis fabricâ.

Quis hinc non admirandam Dei potentiam & inimitabilem ſapientiam evidenter agnoſcat? quis non cum Regio Prophetâ, velut œſtro percitus exclamet? (*a*) ô Domine, quam admirabilis eſt facta ſcientia tua ex me? quin nō, cum eodem hymnum opifici canat? Confitebor tibi Domine, quia ſapientiæ tuæ magnitudi-

tudinem declarasti in corporis mei fabricâ? (*b*)

a) *Psalm.139.v.6.* b) *v.14.*

LXXXVI.

Homo μικρόκοσμος.

Sapienter ergò hominem *μικρόκοσμον* appellârunt veteres, (*a*) cum in se ea omnia contineat, quæ universus hic Mundus amplissimo suo sinu coërcet ac cohibet: (*b*) (quia tanta ars in compositione hominis, quanta in mundo: unde etiam in homine oculus, qui maximè Solem (*c*) refert.) Eius enim forma cæterarum omnium perfectionem complectitur, siquidem essentiam cum elementis: vitam cum plantis: sensum cum animalibus: intelligentiam cum formis divinis communem habet; (*d*) ut rèctè dixisse Sophocles videatur: (*e*)

nihil æquè stupendum ac hominem,
natura parens produxit unquam!

a) *Arist.l.8. Phys.c.17.* b. d) *Laurent. &* *Bauhin.in præf.op.Anat.* c) *Gal.l.3.de us.part. c.3.* e) *in Antig.*

LXXXVII.

Homo participium omnis generis.

Homo namque animalium omnium vires, perfectiones & temperamenta in se continet, estque medium generis, à quo omnia dependent,

dent, ad quod omnia referuntur & expenduntur. Sic multos in humano genere reperias, qui Struthiocameli ventriculo, alios qui corde Leonis, plures qui Canis, quamplurimos qui Suis, infinitos qui Asini naturâ gaudent. Alexander Macedo, tantâ erat præditus humorum symmetriâ, ut ipsius spiritus & humores, imò exanimum cadaver, naturale balsamum odoris fragrantiâ referret.

LXXXVIII.

In homine, ut puncto centrali, omnium inferiorum radices, & superiorum Ideæ nascuntur.

Sed audite majora. In homine, tanquam puncto centrali, nodo & fasciculo creaturarum omnium, non animalium solùm, haud parùm sæpè ex ipso nascentium, sed & vegetabilium & mineralium & metallorum species, radices & seminariæ rationes delitescunt, ut ex generationibus, transplantationibus, & nutricationibus plus satis elucescit.

LXXXIX.

Vegetabilia, Mineralia & Metallica in Homine.

Vegetabilia enim spiritibus balsamicis mineralium, animalia vegetabilium, & per has mineralium, homo verò propter quem omnia

con-

condita ſunt, animalium, vegetabilium & mineralium, nutritur & augetur, quare ex iiſdem etiam ut conſtet, ratio poſtulat. Florent itaque in homine & fructus ſanitatis, vel morborum nuncios proferunt, meliſſa, violæ, chamædrys: puta ſpiritus cerebri, cordis & epatis: Urtica, Aron, Flammula: puſtulæ, pruritus, herpetes. Fiunt in eodem quoque mineralium ſeparationes, paroxyſmis conſpicuæ, vitrioli, aluminis, Salis gemmæ, Colcotaris, Tartari: nempe Lepra, Elephantiaſis, Morphæa, Cancer, Eſthiomenos, variis tincturis & ſignaturis ſeſe prodeuntes. Nec deſunt Aquæ generationes, Aurum, Argentum, Stannum, Cuprum, Ferrum, Plumbum: Cor, Cerebrum, Hepar, Renes, Ventriculus. Quin reperiuntur in corporibus noſtris fodinæ, è quibus lapides eruuntur, Renum & Veſicæ calculi, non ad ædificandam, ſed deſtruendam domum.

XC.

Angelicæ, cæleſtis & ſublunaris Mundi partium, cum homine harmonia.

Caput humanæ mentis Arx, Rationis ſedes, ſapientiæ domicilium, memoriæ, judicij, cogitationum (quibus humanum genus intelligentiis eſt ſimillimum) officina, editiſſimum locum obtinens, an non ſupremam & angelicam mundi partem refert? Mediam & cæleſtem habes.

bes in thorace & medio ventre ad unguen expressam. Ut enim ad Solis accessum superiora collustrantur & inferiora vivificantur omnia: contra verò Sole de sede suâ digresso, horrescunt & ad interitum vergunt: ita & cordis perpetua motione, eiusdemque vitali calore omnia vigent, lætitiarumque seges sese ostendit uberrima: eo verò curis, tristitiâ, metu, aliisque nebulis obfuscato & debilitato, omnia debilitantur & tandem pereunt. Sublunarem Mundi partem, in ventre inferiore expressam quis non videt? in eo partes nutritioni, coctioni & procreationi dicatæ continentur.

XCI.

Microcosmi Meteorologia.

Meteora in humano corpore haud haberi dices? mirabilis en cernitur analogia. Fulgores terrificos & coruscationes ignitas, excandescentium oculorum rubræ indicant suffusiones, & quæ inde emicant ἐκλάμψιες & effulgescentiæ? intestinorum rugitus, borborygmi, obmurmuratus, strepentes crepitus & ructus mille tonitruum species exhibent: ingruentem flatuum vim, ventorumque tempestates turbidas, cruditatum exhalationes, aurium sibili & tinnitus prænunciant: in faucium spatia, laryngem, thoracem decumbens fluentis instar destillatio pluvias atque imbres denuntiat? coacta rotundaque sputa grandinis gerunt similitudinem; lachrymæ rori assimilantur.

Quæ

XCII.

Quatuor Elementa.

Quatuor elementa in corpore humano intueri cupis? Ignis elementum an non ex oculis emicat? an non in Spiritu vitali, in Animâ ipsâ exſplendeſcit? Aër in arteriarum Spiritu & partibus vacuis & carnoſis concluſus? Aqua in humoribus fluidis? Terra in oſſibus, ſolidisque partibus, quem latére aut ſubterfugere poſſit?

XCIII.

Stellæ errantes.

Stellarum errantium forſan ducatum in Microcoſmo deſideras? En! humectam Lunæ vim profluens cerebri refert medulla: Venereæ poteſtati genitales humani corporis partes inſerviunt. Mercurio vario, pariterque ingenioſo facundiæ & venuſtatis inſtrumenta deſerviunt: Solis & cordis maxima eſt analogia: benefico ac benevolo Jovi, humanum Epar, fons gratioſi vaporis, ritè confertur: Martis incendium & furorem fellis in ſe concipit veſicula: Saturni ſidus frigidum flaccida lienis caro, humoris melancholici receptaculum perpulchrè refert.

XCIV.

Quatuor humores & Maria.

Quin imò ſi modo fas, vela pandere, navim-

que

quę altius in simplicia & mixta corpora, in quę mundum Peripatetici partiuntur immittere, & ea quoque in Microcosmo adumbrata quadamtenus esse, haud facilè quis negatum iverit, cum Spiritus humani corporis, cœlum quintam illam essentiam, quatuor verò humores, bilis calida & sicca Ignem: Sanguis calidus humidus Aërem: Pituita frigida humida Aquam: & Terram melancholicus succus, frigidus siccus, exprimant. Sic Venter Hominis, Terra est, omniformium frugum ferax. Vena autem cava mare mediterraneum situ refert. Vesica verò est mare occidentale, in quod omnia flumina exonerantur, & sal superfluum resolutum colligitur.

XCV.

Plagæ cæli, venti & quatuor orbis partes.

Sic homo Orientem habet in ore: Occidentem in ano: meridiem in umbilico: Septentrionem in dorso: habet etiam ventos cardinales & collaterales, ex istis regionibus spirantes. Sic Europa, Africa, Asia, & nobis nova America, in homine geographicè describi potest.

XCVI.

Tria principia physica in homine.

Tria quoque rerum mixtarum hypostatica & activa principia, sal fixum & coagulatum in hepate: sulphur oleaginosum & glutinosum in corde:

corde: Mercurius volatilis & permeabilis in cerebro concentrantur, & mediantibus vasorum vehiculis per totum corpus distribuuntur, imò arte etiam separari & ad oculum demonstrari possunt.

H. Petræus in orat. de anat. Ch. Preibis. in præf. disp. Somatol. Heürn. de aff. cap. c. ult. Donzell. in præf. comm. Iacch. in l. 9. Rhaſ. Laurent. præf. op. anatom. Fr. Tidica. libr. sing. de descr. hom. & mund. Tob. Knobl. disp. 1. anat. c. 1.

XCVII.

Dei omnia plena.

Mirificam Dei sapientiam & bonitatem quę testentur, innumera sunt, tùm in cœlo, tùm in terris documenta: adeo, ut quaquaversum oculos conijcias, nulla mundi sit particula, nihil tàm vile sit & abjectum, in quo non, velimus nolimus fateri, expressissima sapientiæ ac divinæ gloriæ vestigia eluceant. Nam sive animæ essentiam, tot præclaris dotibus insignitam cõtempleris, sive ad humani corporis structuram, connexionem, symmetriam, pulchritudinem ac denique usum animum intendas; sive ad perscrutandos Astrorum motus, Siderum constantissimos ortus, temporum vicissitudines oculos convertas, non in his omnibus maximè spectabile bonitatis & sapientiæ Dei specimen apparet? Quorsum tot diversæ herbarum effigies, tam diversi earundem colores, sapores & odores varij, ac denique tàm varia &

discreta in illis recondita virtus & efficacia, nisi ut hinc infinitam ejus Sapientiam & bonitatem colligamus & admiremur? Sapientiam quidem quod omnia à se condita, tàm appositè, tamque bono ordine fabricata, æternâ suâ, & inimitabili virtute fovet ac tuetur, atque ita, ut etiam minimas quasque res suâ providentiâ regat atque gubernet. Bonitatem verò, quod hæc omnia propter nos homines condidit, quos tàm indefessâ benignitate prosequitur, ut juxta paternam sollicitudinem providentiamque, quicquid utile ac salutare illi prævidit fore, id totum præparârit. Circumsilit nos, ut inquit ille, morborum omne genus, circumferimus corpus omnibus morborum telis expositum. Ille juxta divitias misericordiæ suæ remedia monstravit, quibus subveniri possit infirmitatibus. Vix ullus morbus est, qui non habet sibi proprium aliquod ac peculiare remedium, quo aut imminens averti, aut jam præsens possit depelli, modo suo loco, tempore ac debito modo administretur. Cui hoc nisi divinæ bonitati acceptum ferre debemus.

Henr. à Bra, in præf. med. simpl. ad calc.

XCVIII.

Morosophistarum in Deum injuriæ.

1. Defenestrato corde neglecto.

Abeant proinde, valeant μωρόσοφοι, cum

ſuo Deaſtro Momo, qui, ſicut in domûs Minervæ extructione (a) id præcipuò culpandum arbitrabatur, quod non erat facta mutabilis, quæque facilè poſſit circumagi, ſi fortè malum haberet vicinum: ita in hominis ſtructura, neſcio quæ feneſtrata expetiit pectora, ut omnes animi affectus (quorum alioqui tamen facies, vultus & oculi indicia) paterent. (b)

a) *Epicharm. l. 2. rer. Lyc.* b) *Knobloch diſp. 1. Anat. cap. 1. part. 10.*

XCIX.

2. *De homine nudo & inermi.*

Deſinat in poſterum iniquus operum Dei æſtimator Plinius, beneficentiſſimam Matrem Naturam incuſare, & duram Novercam appellare: quod ſolum hominem in natali die nudum & inermem in nudâ humo ad vagitum confeſtim & ploratum abjecerit: deſinet animalium dotes, cornua, ſquamas, ungues, ungulas, pennas tantopere jactare. Plus enim Homini confert manuum induſtria, quam beſtiis impetus, mole ſuâ ruens, & tegumenta, plus ſermonis velocitas, quàm pennarum levitas plus ratio, quàm Natura. Et profectò ſi Animalium virtutes cum homine conferantur vix umbræ ſunt evanidæ.

Gal. l. 1. de uſ. part. c. 3.

C.

3. De fortuito ex Atomis mundi & hominis ortu.

Abeant blaſphema Epicuri volubilium atomorum adſertoris, ac veluti Mundum, nec ullâ ratione, nec Arte, nec fabricâ inſtructum, ſed Naturam rerum quibuſdam minutis ſeminibus & inſecabilibus conglobatam clamantis: ita & hominem θείων χειρῶν πλαστούργημα δαιδαλιώτατον (quod tamen tàm neſcit, quàm humati ſui Dei γένεσιν) caſu, & ex turbulento, fortuito atomorum concurſu factum eſſe, ſomniantis deliria.

T. Knobloch l. c. part. 12.

MEMORABILIUM MEDICINÆ ET MIRABILIUM NATURÆ Arcanorum,

Centuria II.

PARTICULA I.

Vitæ Etymon.

VIta dicitur ab officio vegetandi, Græcè ζωὴ παρὰ τὸ ζέειν à fervore, quod vita in calore nativo, & humido fundata ſit.

Fr. Tidicæus tract. 2. de microc. p. 120.

II.

Mentis Etymon.

Mens dicitur παρὰ τὸ μηνύω id eſt, indico, ſignifico, patefacio, eò quod Mens pro ſuâ acrimoniâ, ac vi inſitâ ſuggerat nobis, ac dictet rationes, ac media, ad id inſtituimus facientia, ut Mens quaſi indicatrix rationū tali nomine appellata ſit. Intelligitur autem per Mentem, ipſa Anima intelligens in ſe ſpectata, extra relationem ejus ad corpus: ſed quatenus conſideratur, ut à corporis ſocietate libera, ſibi ſua eſt, & in cognoſcendo verſatur. (a) Germani hominem à potiore ſui parte, Mente, Menſch/ vocant. (b) Nemo enim ut rectè ſcriptum eſt, homo is eſt, quem forma iſta declarat, ſed mens cujusq́ue, is eſt quisque, non ea figura, quæ digito monſtrari poteſt. (c) Et, corpori tantùm præſtat mentis excellens perfectio, ut vix poſſit cogitari, quid interſit. (d) Celebre etiam eſt axioma: Mens (e) cujusq́ue is eſt quisque. Unde & quæ planè ſine corpore ſunt Mentes, dicimus beatas, ipſum etiam Deum, Mentem æternam. (f)

a. f) *Tidic. l. c. p. 121.* b. e.) *Haidfeld. Sph. Philoſ. c. 11.* c) *Cic. in ſomn. Scipion.* d) *l. 5. de finib.*

III.

Corporis humani & σώματος Etymon.

Corpus humanum Perſius (a) Metaphoricè

Fagum appellat, ἀπὸ τοῦ φάγειν: quod perpetuo in pastu esse cogatur, dum ait:

—— cum lapidosa chiragra
fregerit articulos, veteris ramalia fagi. (b)

Σῶμα dictū quasi σῆμα τῆς ψυχῆς sepulchrum Animæ (c) quod in id conjectus Animus, velut sepeliatur, & à mole ejus terrenâ obumbretur, atque aggravetur. Et Philo, seu quisquis Author est ejus libri, qui σοφία Salomonis inscribitur, rectè pronunciat τὸ σῶμα βαρύνει ψυχὴν, καὶ τὸ γεῶδες σκῆνος βρίθει νοῦν πολύφροντίδα. (d) At enim licet corpori annexus sit animus & in hoc suo tabernaculo ostrei more circumferatur: nihilo tamen secius divinitatis suæ, rerumque maximarum semina quædam etiam num ipse retinet, quarum dulci recordatione quasi igniculis accensus, insatiabili sciendi & nascendi cupiditate flagrat, annorumq; progressu totum sese in contemplandis rebus perspiciendísque ponit. (e) Homerus vocat σῶμα τὸ ἄψυχον, ἐπεὶ σῆμά τι ἐστὶ τοῦ ποτὲ ζῶντος &c. (f)

a) *Satyr. 5.* b) *Zwing. Physiol. l. 2. c. 5.* c) *Riolan. in Battol. Quercet. c. 13.* d) *c. 1. v. 4.* e) *Sal. Albert. in Orat. de discipl. Anat.* f) *Hadrian. Iun. in Lexic.*

IV.

In homine unio Corporis & Animæ stupenda.

Hoc sanè, cùm Animi, atq; adeò Dei ipsius

sedes ac veluti Templum futurum esset, it esta conformatum, ut Cœlum, atque in Cœlo Solem, in Sole verò & Astris Authorem suum facilè aspiceret, atque agnosceret: & lumine, ceu re cognatâ, ac familiari summopere delectaretur. Quàm operosa verò sit hæc corporis compages, quàm apta, cùm ad usum, tùm ad venustatem hæc lineamentorum conformatio, quàm admirabilis hæc coagmentatio, & structura, quæ divinam mentis Naturam cum corpore sic commisit: ut inde absoluta quædam totius Orbis imago consurgat: satis nemo unquam intelligit.

DonZellin. in præf. comm. Iacch. in l. 9. Rhaſ.

V.

Animæ & Animi Etymon.

Anima & Animus dicitur ab ἄνεμος, quod ventum seu spiritum significat, respectu spiritualis ejus essentiæ, vel ad eorum opinionem qui Animam ex aëre factam arbitrati sunt ideo Hippocrates (a) conjungit aërem cum Anima, hanc per illam significari docens: unde & vitales aures nominarunt veteres; vel, quia ut spiritus, seu ventus etsi præpotens sit, mirabiliaque efficiat, oculorum tamen obtutum effugiat: sic Anima quoque, ut sensus nostros fugiat, opera tamen edat talia, quorum admiratione nunquam exsatiari explerique possimus.

a) *lib. de Insomn.*

Ψυχ

VI.

Ψυχὴ unde dicta.

Ψυχὴ dicitur Græcis à frigoris significatione, quod ψύχος us est: vel ad Thaleris Millesii & Hipponis sententiam, qui ex Aqua Animam esse opinati sunt, vel quia ventus omnis, sive spiritus vi suâ refrigeratoriâ, primo occursu animâ fessum refocillet ac recreet: id quod & anima facit vel maximè, ut quæ animali vigorem ac vires addat, ac tueatur universas: inter animam autem & animum, etsi eandem rem notent, discrimen ponunt alii; ut anima sit, quâ vivimus: animus verò, quo sapimus: alii, inter quos Cicero est, ut animus animâ contineatur: sitque animus ceu animæ facultas & vis: hinc in Phrasi est, animum addere, non animam: illud ratum est apud omnes sapientes, animum solius esse hominis, animam cunctorum viventium.

Fr. Tidicæus in microcosm. tr. 2. fol. 120.

VII.

Animæ humanæ præstantia.

Anima humana immortalis est, propter excellentissimum suum gradum, uti aurum ignibus invictum, (cum reliqua metalla vincantur) in se potestate continet, reliquorũ omniũ vires, tincturâ perfectissimâ nobilitatas. Tota est, in toto, actu, & in qualibet ejus parte tota: sed potestate: ita tamen ut in aliis parti-

bus una, in aliis alia facultas magis elucescat.

Zvving. Physiol. l. 2. c. 33.

VIII.

Anima unica, operibus in corpore varia.

Quamvis Animæ Substantia simplex sit, unica, incorporea & indivisibilis, nihilominus juncta corpori, plures & innumeras obire potest functiones. Neque tamen per hanc conjunctionem confusa permiscetur corpori, sed perpetuò illam suam tuetur unitatem, & in quibuscunque fuerit, ea ad suam vitam vertit, non ab iis vertitur, non continetur à corpore, sed illud potiùs continet, & qualiter lumen eorum illustrat aërem, sic per universum corpus diffunditur Anima, operationum partium singularum causa.

IX.

Illustratio à luce & lumine.

Sicuti enim lux, in qualibet aëris parte, eadem, nullam admittit divisionem, pariter eadem & tota, virtute nempe, in qualibet corporis parte existit Anima. Demum, uti lumen, per varia delatum diaphana, diversimodè illa afficit & illuminat: eodem omninò pacto Anima, ex diversis partibus compositum corpus permeans, pro aliâ atque aliâ illarum constitutione, diversissimè operatur, naturalis, vitalis & animalis evadens.

Jessen. administr. anatom. 1. p. 5. b.

Anima

X.

Anima facultatum ex luce & calore pictura.

Lumen una numero res est, facultates cum ipso natæ Lux & Calor sunt: totum lumen lucet, totum lumen calet; reipsâ tamen in eodem lumine, lux à calore est distincta, nec calor in lucis naturam permixtus. Nam lucem oculorum sensu percipio, non calorem: tactu calorem sentio, non lucem. Nihil autem vetat dicere, lumen calidum est lucidum, & lumen lucidum est calidum: Ita & de Anima in concreto possumus dicere: Socratis Anima sentiens est intelligens, vegetans est in loco movens: cum tamen facultates de seipsis in abstracto prædicari non possint: causa ea est, quia δυνάμεις istæ singulæ toti Animæ quidem insunt, sed non omni, &c.

Knobloch disput. anatom. 22. cap. 1. th. 5.

XI.

Lux diurna, omnibus amica.

Luce vigent operosæ artes, it miles in arma
luce, gemunt fessi sub juga luce boves;
Delia non noctu venatur: nocte quiescunt
pulpita: sed luce est docta Minerva vigil,
Luce minax Pallas: vigilata quot bona lucis
corpora, Di, sensus, Ingenium, Arsq; viget.

Quercet. diat. polih. sect. 2. 9.

XII.

Confidentiæ & Metus mira vis.

Confidentia & Metus, aperiunt claudun tq; vias, ad interiora animi, faciuntq; ut vel promtius sese exerat vix medicamenti, & in arcem vitæ invadat, in timiditate & solicitudine de re eâdem: vel inhibent impetum: firmantque Naturam ad alacriter obsistendum. (a) Sed, an Confidentia ægri de Medico, conferat in ipsis salutem quæritur? Contrarium licet videatur verum, propter actionem & ejus subjectum: attamen cùm Confidentia tanquam agens, cum salute perducendâ, in subjecto licet partiali, conveniat, ad tria quoque instrumenta Medica, per Regimen & Animæ accidentia. referri possit, jure optimo Cofidentiam, producere posse ægri salutem, affirmatur. (b)

a) *Libav. l. 1. sing. de venen. c. 8.* b) *Barthol. Fritschius decad. 3. disp. Basileens. disp. 10. de morb. venenos. coroll. 1.*

XIII.

Metus, mentis & omnium sensuum Tyrannus.

Metus animo conceptus cor confestim exagitat, mentem obnubilat, omnes animales facultates perturbat, omnibus sensibus, tàm externis, quàm internis ruinam minatur præsentissimam: ac demum adeò omnes nostras vitiat & inficit actiones, ut illius malignitate,

vis

vis imaginaria, de suo statu deturbetur: cerebrum debilitetur, & æger mirum in modum discrutietur.

Quercet. diæt. polih. sect. 1. cap. 9.

XIV.

Canities ex metu, historia 1.

Metus, Consternatio, terror repentinus, subitaque mortis intentata formido, ita honorem faciei depopulantur, ut juvenes, ilicò natos ostendant senes. Cujus rei memorabile Exemplum, nostrâ memoriâ edidit, juvenis quidam Generosus ac Nobilis, qui apud Carolum Cæsarem, dum versaretur, in ejus Aula, virginis, quam deperibat, pudicitiam expugnarat, quod capitale, in eo cœtu, etiam non reluctante puellâ, ob decus aulicum, fædâ libidine contaminatum, in carcerem conjectus, atque postridie ad supplicium tractus, præcedente nocte incanuit, adeò, ut amisso florido & spectabili calore, nec Cæsari, nec familiaribus notâ facie prodiret. Cæsar suppositititium suspicatus, aut dolum, explorari jussit, an ipsus is esset, & num ementita canities, & num indecorâ canicie barba delibata pharmaco foret: re deprehensâ, Cæsar miseratione flexus, crimen ei condonavit, satis pœnarum arbitratus, fuisse in mœrore ac conceptâ animi formidine.

Heurn. c. 5. de aff. cap. Hadr. Iun. l. de Coma c. 10.

X V.

Ejus causa.

Causam autem prodigiosæ subitæque mutationis, quum nuper à me sciscitaretur Ill. quidam vir, illam in supplicii imminentis intensissimam cogitationem, quæ intimis sensibus penitus inhæreret, referendam pronunciavi: ea siquidem animi affectio, tàm fuit illi gravis, & acerba, ut propemodum extincto sopitóque vitali calore & spiritu, singulæ corporis partes, amisso florido, & spectabili colore, in despicatum habitum devenirent, adeò ut capillorum radices, quæ fumido vapore, qui cuti subest, aluntur ac frondescũt, ut gramina terræ succo, conceptâ frigidâ siccâq; qualitate, arescerent, ac nativum colorem exuerent. Ut enim arborum folia, ac vitis pampini, qui uvam à cœli injuriâ defendunt, æstu, pluviâ, grandine, aquilonio ac boreali flatu, qui æstivis aliquando mensibus ingruit, ex viridanti in luteum flavumque colorem elanguescunt, ac demutantur: sic genuinus corporis vigor, sic color, sic externa species deflorescit, ac crines, qui non existunt corporis partes, sed appendices, sublatâ oppresâque vi, quâ aluntur, intempestivam canitiem contrahunt.

X V I.

Causa hujus Exempla alia, in militibus & Nautis.

Quod verè omnibus usuvenire videmus, qui

qui in labore militari, in periculis maritimis versantur, aut cum morbis conflictari solent, in quibus est mortis quoddam instar: nihil enim aliud meditantur, nihil animo magis concipiunt, ubi stat in procinctu acies, ac res agenda cominus: quàm extinctum iri se, nec facilè posse eluctari: nisi fortè animus longâ assuetudine ad pericula occalluit, ac sit obfirmatus, quod ferè perspicimus in veteranis militibus, atque iis qui tempestatibus, ac maris sævitiæ sunt assueti.

Lemn. l. 2. de complex. c. 2.

XVII.

Canitiei ex metu, Historia II.

Franciscus Gonzaga, Affinem suum suspectum conjurationis, cum in turri portæ Cæsareæ, ad quæstionem aut supplicium servari jussisset, nunciatum est, manè totum repentè canum factum. Quod quasi prodigium, flexis Principis animum, qui ei propterea, & vitæ, & veniæ dedit gratiam.

Scalig. exerc. 312.

XVIII.

Historia III. & IV.

Mulier quædam incidit in foveam, in quâ erat lupus & vulpes, eâ unâ nocte incanuit, & post totâ vitâ mansit tristis. (a) Quidam è ru-

pe pendens, dum accipitrum pullos ſcrutaretur, interimque funes, quibus ſuſtinebatur, diſſiluiſſent, ſubitâ formidine, ſubitò incanuit. b)

a) *Libav. l. 2. ſing. p. 142.* b) *Cæl. Rhodigin. antiq. lect. l. 13. c. 27.*

XIX.

Hiſtoria V.

Cum Ludovicus Bavarus, Imperator ad Rhenum in armis eſſet: Maria Brabantina ejus Conjux Werdæ habitans, binas literas, uno quidem annulo, diversâ tamen cerâ, atrâ rubrâ obſignatas, illas Marito, alteras Henrico Ruchoni Decurioni Equeſtri mittit. Atque is, qui Epiſtolas detulit, errore ſeductus, rubrâ cerâ complicatas tendit Ludovico. Qui lectis litteris, amatoria agi ſuſpicatus, diſſimulatâ re, relicto apud Rhenum exercitu, quàm maximè poteſt itineribus ad uxorem diu noctuq; contendit, & indictâ causâ adulterii condemnatam ſecuri percuti jubet, poſtea veluti conſcias Helicam virginem Prennebergenſem cultello confodit: & aliam Fœminam nobilem, quam gynecæo præfecerat, de turri præcipitavit. Ob id horrenda illi occurrit nocturna viſio, quâ unâ nocte totus eſt factus canus. A. 1256. (a) Argumento, nullâ re maturus promoveri canitiem, quam Metu, huic addo mœrorem & curas (b) unde ait Pindarus: (c)

φύονδε καὶ νέοις
ἐν ἀνδράσι πολιαὶ

θαμὰ,

θαμὰ, καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας
ἐνικότα χρόνον.

id est, nascuntur autem & juvenibus, in viris, cani crebrò, etiam præter ætatis congruum tempus.

a) *Aventin. l. 7. Cuspinian. in Cæsar. l. Schenck. observ. l. 1. obs. 1.* b) *Heurn. c. 5. de aff. cap.* c) *Olymp. 4.*

XX.

Metus mortis ipsâ morte acerbior.

Horror Mortis, si quando hominem corripit, aut ejus imaginatio mente concipitur, ipsâ morte atrocior est, multis enim cũ illa vitæ finẽ imponit, sensus obstupescunt, nec ullũ dolorẽ percipiunt, quod iis accidit, qui Apoplexiâ vel Lethargo opprimuntur, vel deliquio, animi defectu, velut conniventes somno consopiuntur, atque placidè obdormiscunt, nullo spectantium oculis exhibito doloris sensu.

Lemn. l. 2. de compl. c. 2.

XXI.

Mors terribilis.

Mors graditur vasto pandens cava guttura rictu,
hanc modò falcatam fingunt, modò arundine & arcu
terribilem ———

Sic pictores vim mortis solent adumbrare.

Hosti-

Hostis noster infestus est, in singulas horas & minuta nos minuit, carpit, radit; cum equitantibus equitat, cum peditantibus peditat, natantibus connatat, fugientes sequitur, cum militantibus militat, commessantes vorat, bibones exhaurit, ludentes ludit. Et quis demum tutus à mortis injuriâ? Ad mortem enim maturi omnes sumus, ex quo nati, imò etiam antè quàm nati.

Nemo obitus novit tempúsve, locúmve, modúmve (a)

vix uno passu (b) à morte absumus: uno gradu nos & mors dividimur: quotidie per fenestras penetrat in ædes nostras. (c) Quo vita longior, eò culpa numerosior: myrias peccatorum, chylias miseriarũ & tandem mors. (d)

a. d.) *Heidfeld. in sphing. phil. c. 38. p. 1161. & 1172.* b) *1. Samuel. 20. v. 3.* c) *Ierem. c. 9. v. 21.*

XXII.

Vt Mors non sit formidabilis.

Nulli Naturæ spirabili Mors non horribilis, ac formidolosa, quod interitum adferat, sed, quæ ut non exoptanda temerè: ita non pertimescenda viris christianis (hanc enim ipsa necessitas, & cum universo genere humano communicata æqualitas tolerabilem facere debet) (a) quum mens conceptâ fiduciâ suavioris vitæ, ac Resurrectionis spe fulta, alacriter hinc emigrandum sibi persuadeat. (b)

a) *I. Lau-*

a) *I. Laurent. in comment.* b) *Lemn. l. 1. de compl. c. 4.*

XXIII.

Tremor in periculis unde.

Sic in adeundis terrâ mariq́ue periculis, quæ mortis imaginem oculis ac menti objiciunt, nemo non contremiſcit ac trepidat, metuq́ue exalbeſcit, refugiente ad intimas partes ſanguine: quum enim omnes corporis partes vitali ſucco deſtitutæ ſint, nulla ſatis probè ſuo officio fungitur, ſed titubant vacillantque pedes, caligant oculi, labaſcit vigor, mens hebeſcit, animus dejectus eſt, genæ pendulæ ſunt, ac flacceſcunt, lingua hæſitat, dentes crepitant: (a)

arrectæq́ horrore comæ, & vox faucibus hæſit. (b)

a) *Lemn. l. 2. de compl. c. 2.* b) *Virgil. l. 3. Æn.*

XXIV.

Conſternatio quæ citò fit, citò petit.

Adeò nullus eſt, quamlibet conſtantis robuſtiq́ue animi, cui non repentinus aliquis caſus ſit formidabilis, ac mentem concutiat, ſic tamen, ut confeſtim diſcuſſo metu, ac conceptâ divinitus fiduciâ intrepidus interritusq́ue ſubſiſtat, ac, ſi res poſcet, quæque ingruunt adverſa, declinari nequeant, alacri atq; infracto animo ſeſe illis opponat.

Lemn. l. c.

Timoris quædam occulta causa.

1. In animalibus. 2. In hostium nomine.

Leones, Tigrides, aliaque id genus ferocia animalia, ob solum metum mortis non reformidantur, etsi justum suppeditent terroris metum. Nec serpentes etiam, bufones, araneæ idcircò timentur, quod venenis suis nos possint perimere. An Naturæ sunt quædam, & peculiares hominum proprietates, quæ ἀντιπάθειαι dicuntur (ut quando mures naturâ feles reformidant, & oves lupos) quibus hoc vel illud citra apertam causam odimus & metuimus, etsi ab eo nihil incommodi pati possimus, 2. Sunt etiam quidam, qui vel solo audito hostis strenuissimi nomine repentè expavescunt: quemadmodũ Joannis Hunniadis Ducis apud Turcas fortissimi, nomen formidabile omnibus usque adeò fuit & terrificum, ut Nutrices ad comprimendos infantulorũ vagitus Hunniadem adesse confingerent.

XXVI.

3. In murium adspectu, vel sensu. 4. In felibus occultatis.

At non solis infantibus hoc terroris genus accidit & pueris: verùm etiam magnis & præstantibus viris. Omnibus enim cujuscunque ordinis, sexus, & ætatis hominibus est adeò communis hæc perturbatio, ut nemo se, ab ea liberare queat, ne quidem constantissimi, for-

tissimi,

tiſſimi, ac ſapientiſſimi quique. Memini enim Magni cujuſdam Principis, qui me inter domeſticos uſus eſt Medico adhuc juvene: cujus ſumma erat animi fortitudo, & adverſus hoſtes, in procinctu invicta ferocia: qui tàm facilè adſpectu aut ſenſu alicujus muris in cubiculo degentis perterrebatur, ut ſeipſum vix continere poſſit. 4. Memini & Anglum quendam Nobilem, à me convivio aliquando exceptum cum multis aliis Nobilibus viris, quem videre licuit in medio prandio, corpus modò huc, modò illuc agitare, aut torquere, modò palleſcere, modò ſudores emittere, ita, ut ab omnibus crederet accumbentibus, gravi aliquo malo conflictari: niſi ab aliquo ex convivis Nobiliſſimo viro, apud quem ille Anglus agebat, nobis narratum fuiſſet, neceſſariò in cubiculo felem adeſſe, cujus præſentiam ſimul atque Nobilis ille Anglus, V I. oculis, vel ſenſu tantùm preciperet, his animi motibus, & perturbationibus angeretur.

Quercet. diat. polib. ſect. 1. c. 8. Libav. l. 2. ling. p. 122. & 152.

XXVII.

5. In venæ ſectionibus.

Quidam venâ ſectâ leipothimiam patiuntur, & invenias nonnullos ſtrenuos & bellicoſos milites, qui libentiùs cum hoſte confligant, quam ut ſibi ſcalpellum in venam adigi permittant.

Metus

XXVIII.

Metûs præsidium.

1. Per autopsiam. 2. per adhortationem.

Sed præsentiâ alicujus animosi persuasi, & firmati mente, non amplius ita afficiuntur. Constantiâ enim mentis & firmâ in oppositum persuasione Naturæ mollicies impotentiaque cohercetur, veluti in his, qui dum astãt herniarum, strumarum, crurísve sectioni, animo deficiunt, aut saltem valdè nauseant, si firment animũ, seq; recolligant, affectio impeditur. 2. Quidam Italiam petens, illatum mensæ cum voluptate, leporem assum credens, absumserat, sed cum postea edulii oblectamentum sociis deprædicaret, cognito, felem fuisse, penè viscera evomuit, & periculosè habuit, donec confirmatis cogitationibus paulatim compescuit motum.

XXIX.

Persuasio recens facilè, inveterata difficillimè eradicatur.

Quibus enim sympathia & antipathia, potissimùm à persuasione firmâ dependet, ij mutantur facilè, aliter persuasi. Spirituum enim & cogitationum volubilis est motus & natura εὐμετάβλητος. Veruntamen difficilior res erit, cum in habitum transiit fiducia, adeò ut per spiritus paulatim etiam solidæ partes sint mutatæ: sicuti videmus facilè reconciliari breves

ves recenteſque inimicitias, duntaxat paroxiſmo remiſſo: ſimultates verò & odia inveterata difficillimè eradicari.

Libav. l. 2. ſing. p. 140. 141.

XXX.

Oſcitatio ex Imaginatione.

Oſcitantes cum videmus, etiam nihil tale cogitantes, ad oſcitandum quoq; impellimur: imaginatione ſolâ, facultatem corporis noſtri expultricem movente. Quantumque ea poſſit, vel ex eo patet, quod ſi quis abſurda audit, vel ſibi imaginatur, nauſeam aliquam ſentit, ad vomitum uſque, etiamſi ſciat, nihil ejuſmodi revera adeſſe. Libidinem quoque concitat potentiſsimè Imaginatio; reliqua taceo. (a) Experientiam autem neſcit omnem, Imaginationis vim ſtupendam qui neſcit. (b) Neſcientem verò erudiet Laurentius: (c) irridentem vel ſcuricâ etiam excipiet Lemnius. (d)

a) *Plater. l. 1. obſ. p. 202.* b) *Th. Sagittar. de fu caſ. th. 260.* c) *l. 2. Anat. c. 12. q. 30.* d) *l. 1. de occ. nat. mir. l. 1. c. 4.*

XXXI.

Imaginationis vis accidentalis.

Etſi Imaginationi multi & admirandi effectus adſcribantur, tamen imaginatio eorum omnium, non per ſe, ſed per accidens cauſa eſt,

movendo

movendo ſcilicet ſolùm & excitando potentias Animæ naturales motrices, corpus movendi & alterandi vim habentes. Ita ex perceptione, & ſenſu, aut imaginatione rei fœditæ, aut abominandæ nauſea vel vomitus excitatur, totum corpus horrore concutitur: & ex medicamenti purgantis imaginatione quibuſdā alvum laxatam eſſe obſervatum eſt, non quod ſpecies medicamenti purgantis, vim purgandi habeat, ſed quod ab imaginatione facultas motrix naturalis in conſenſum tracta humores agitet, qui agitati facultatem expultricem ad excretionem ſtimulant: præcipuè ſi tales humores in corpore retundent.

Sennetus de conſ. & diſſ. chym. cum Ariſt. c. 14. p. 396 397. Nicol. Flor. ſen. 3. t. 1. ſum. 1. c. 15.

XXXII.

Imaginationis graVidarum Exempla.
1. De oVo. 2. de alapâ.

D. Georgii Hambergeri, Medicinæ apud Tubingenſes Doctoris, & Profeſſoris, uxor gravida cum eſſet, ex foro rediens, ova ferens, Domini muſæum ingreſſa, ſuſpirans, cauſa ſuſpiriorum à marito quæſita, reſpondit, ſe deſiderio teneri, omnia illa ova, ſed ordine, in ipſius faciem projiciendi, quare Maritus amore victus, linteo prætenſo admiſit, ſed ne amplius tali deſiderio teneretur, monuit, ut ipſe mihi retulit. 2. Alterius Doctoris (medici)

uxor

uxor grava, musæum ingressa, omnem occasionem quæsivit, ut alapam acciperet; at maritus propterea quod & eam cordicitus amaret, & gravidæ parcendum sciret, conclavi egressus est: ubi verò esset enixa, propalàm narravit, hoc se quæsivisse eum in finem, ut ipsi irasci posset: verissimum tanquam auricularis testis assero.

C. Bauhin. l. 1. de hermaph. cap. 12.

XXXIII.

3. De Moro. 4. de palati discissione.

Memini mulierem quandam, cum sub moro versaretur, & Mora plura in ipsam deciderent, filiam genuisse, quæ in iis corporis partibus, in quas in Matre mora deciderant, verrucas instar mororum habuit. 4. Novi & aliam Fœminam, quæ adhuc in vivis est, quæ cum vidisset à lanio caput suillum securi dividi, filium genuit, cui tota superior palati pars, cum maxilla & labio superiore ad nares usque divisa erat.

Sennert. c. 14. de cons. chym. cum Aristot.

XXXIV.

Ejusmodi ab Imaginatione effectuum causæ Naturales, & declarationes.

Sed quomodo ad fœtus immutationem faciat Imaginatio, ita obscurum est, ut omnes Doctissimi

Doctissimi viri, in causâ reddendâ hîc hæreant: hoc certum est, fœtum ab Imaginatione simplici, cum sit potentia cognoscens atque immanens, non immutari, sed vel medianti-bus animi affectibus, per humorum & spirituum motum, vel dirigendo facultatem conformatricem. Conformatrix enim sola proximè totum corpus fœtûs conformat, sivè benè, sivè malè, id fiat. Phantasia verò seducit aliquando Conformatricem, & dirigit ad quid, quod non est materiæ seminis conforme, sed simile ei, quod est imaginatum, conformandum: per species, exemplariter seu objectivè, ut loquuntur, objiciendo scilicet speciem conceptam, ad quam, tanquam exemplar seu regulam opus conformationis exequatur confirmatrix facultas. Mediantibus autem spiritibus & humoribus à cerebro, conformatrici ad uterum species in Phantasiâ receptas deferri, non semper requiritur, neque simpliciter necessarium est. Nam cum sit anima una, in toto corpore, ubique omnibus suis instructa facultatibus, etsi omnes in omnibus non exserat, sed singulas per propria organa perficiat, fieri potest, ut in unâ parte, excitata aliqua, & in actum deducta potentia, eadem, etiam aliam in alia parte expectet, in actum deducat, imò in agendo dirigat & determinet: cum eadem utrobique sit Anima. Ideoque licet in semine, ad animalis novi constitutionem, suo modo segregata sit Anima, suo tempore novum individuum constitutura: tamen cum adhuc fœtus
matri

matri cohæreat, ejusque vitam participet, ea, quæ potentias Animæ in Matre movent, eadem quoque in femine facultates excitare, & plus afficere fœtum, quam ipsam matrem, mirum non est. Matris enim corpus jam absolutum est, & non, nisi nutritione indiget: quia verò in fœtus corpore formando adhuc occupata est Anima, facilè fieri potest, ut aliquid externi sese admisceat, & ad hoc, vel illud agendum dirigat aut seducat.

Sennert. de conf. & diss. p. 410. 412. Erast. c. 34. de occult. med. propr. Laurent. l. 2. Anat. c. 12. q. 30. Hier. Nyman. p. 218. Orat. de Imagin. Fernel. l. 6. c. 3. Pathol. D. Herlic. c. 16. de puerp. & gravid. Lang. l. 2. Epist. 12. Plat. l. 2. de l. funct. c. 13. Trincav. l. 6. c. 5. de cur. morb. Forest. l. 18. obs. 7. Heurn. c 10. de aff. uter. Lib. nost. germ. de cur. grav. & puerp. B 4. b. & seq. Libav. l. 2. sing. p. 153. G. Fabric. cent. 3. obs. chir. p. 485.

XXXV.

Mulieres Germaniæ laboriosiores Belgis, hæ ingeniosiores.

Caput humanum, formâ spheræ instar cœlestis rotundum, ad cujus imitationem ita fabrefactum, ex utroque tamen latere leviter depressum, sphericam talem figuram adeptum, ut cum capacissima, majorem cerebri substantiam, quâ homo præ reliquis animalibus liberaliter dodatus, in se reconderet, tùm ut irru-

entibus externis injuriis, quibus indesinenter expositum, tutius evadat: nec non ad onera ferenda commodius reperiatur; quemadmodum in fœminino sexu in plerisq; scilicet Germaniæ locis hoc ipsum comperimur, quod maximi ponderis sarcinas capiti imponere consueverint: secus quam Italorum & Belgarum mulierculæ, quæ ut ingenio salaciores, ita gravioribus negotiis se sublevantes, majora sua onera in canistris supra humeros æqualiter divisis suscipiunt & portant, nostratium in eo depravatam consuetudinem deprehendentes, dum ajunt, se non mirari quod obtusiore ingenio Germani præditi sint, cum caput rationis & intellectus omnis domicilium, immensâ generis mole sic aggravari haud vereantur.

G. Grasecc. class. 2. Theat. microcosm. sect. 1.

XXXVI.

Luna felix non omnibus fausta.

Luna non æquè omnibus felix, aut infelix, lucere potest: ut enim in Geniturâ primâ varios quis Anæretas, diversosque Aphetas sortitus fuit, ita Luna per horum loca ac radios felices aut infaustos circumacta, (læta vel infausta) cuique peculiariter sospitat, aut infelicitat venæ sectionem & pharmaciam. Quare Lunâ in Leone versante, æquè feliciter, ac Aquarium percurrente vena solvitur: modò ab Anæreta, (ei homini cui pertunditur vena) loci hi

liberi

liberi fuerint. At insignes Ephemeridū Astrologicarum Autores, ex verâ Astrologiâ hæc observare non didicére. Sed in vehementioribus morbis, qui breviter & cum summâ vi, suam absolvunt historiam, quales sunt Anginæ, Pleuritides, causi, suffocationes, plethora, omnesque inflammationes, in quibus symptomatum statim plena sunt omnia, Sydcrum influxus contemnendus est, ilicóque ad solvendum Venam pergendum; nam horum morborum hyparxis, inordinato potiùs, quam ordinatò consistit, hoc est, à materiæ vitio magis pendet, quàm à cœli injuriâ.

Heurn. l. 3. M. M. c. 9.

XXXVII.

Hydropicis plenilunium funestum cur.

Hydropici ex salium in corpore resolutione, quibus Luna non minus, quàm mari præest, gravissimè semper circa plenilunia torquentur, eò quod resolutio illa, cum Luna plena jam in plenū statum advecta sit; ideóq; omnes ferè Hydropici circa plenilunia moriuntur.

T. Brahe in orat. de discipl. Mathem. p. 22.

XXXVIII.

Epilepsia cur novilunio magis exasperetur.

Epilepsiam vidimus Novilunio quoque exasperari, & ferè magis hoc, quam plenilunio,

nec deest ratio, quod copia humoris impediat acredinem halituum & putredinem. Minor copia putrescit facilius & calor in eam agens acriores fortioresque halitus facit secundum proportionem. (a) Infantes Lunæ tantum ostentati ac subjecti, quia humorum pleni, solent convelli, humoribus commotis, & qui in Lunâ decubuerunt, capite non probè tecto, quasi attoniti surgunt, humoribus scilicet cerebri per Lunæ radios diffusis. (b)

a) *Libav. tom. 3. sing. l. 5. c. 18. in schol.* b) *Goglen. in symeth. magnet. p. 165.*

XXXIX.

An Sol festo Paschatos subsiliat.

Magnas in plebejorum animis radices egit fabulosa & anilis opinio, de Sole, die Paschatis in ortu exiliente. Ducta est erroris occasio ex antiquo quodam hymno, quo omnes res dicuntur ad Christi resurrectionem exultare, & Sol ipse exilire. Hoc si revera ita esset, utique per integrum diem saltum illum Sol continuaret, cum per integrum diem oriatur atque occidat, aliis terræ inhabitatoribus, citiùs orientalibus, tardiùs occidentalibus. Quod si autem tale aliquid eo die non unquam circa Solem orientem apparet, ut diebus vernalibus fieri haut insolens; in ipso Sole apparentiæ causam fuge quærere, ad interpositum aërem te converte, per quem Solem tueris, hic circa ortum & occasum vaporibus scatet. Et quidem in vere

in vere propter terræ poros apertos plus vaporum exhalat, quàm reliquis anni temporibus. Ideò propter vapores istos in aëre hinc inde agitatos, tùm reliqui Planetæ, tùm Sol ipse moveri & quasi subsultare videatur.

XL.

Vox Creaturarum, ó homo, accipe, redde, fuge.

Quælibet Creatura eructat, & ebuccinat hæc tria Dei attributa, & ex consequenti tribus vocibus nos alloquitur, videlicet, ô homo, accipe, redde, fuge: Accipe beneficium; redde officium; fuge supplicium; nisi agnoveris beneficium & reddideris officium. Ita verbi gratia, Aqua hominem alloquitur: Ecce, ô homo, ut dilexit te, qui fecit me & te, & me, propter te. Tibi enim servio. Servio autem tibi, ut tu servias illi, qui fecit me, & te. Nisi autem feceris officium, en submergeris à me?

I. Henr. Alsted. Phys. Mos. c. 1.

XLI.

Cur splen rideat.

Lien non per se, sed per accidens risus causa est, quatenus scilicet sanguis hujus beneficio clarior, lucidior & calidior fit, & hominem in negotiis peragendis, strenuum, audentem, magnanimum & gaudentem reddit, in partibus

titillationem movet spiritalibus, per quam ridendi motus insurgit, arguens animi affectus, unde dicitur;

Cor sapit, & pulmo loquitur, fel commovet iras,
Splen ridere facit, cogit amare jecur.

Tob. Knobloch disp. anat. 6. quæst. 1. Grasecc. in exam. microcos. th. cl. 4. s. 12.

XLII.

Cranium Infantile cur molliusculum.

Infantibus humani cranii constructio secus se habet, quam in adultis, his enim nascentibus molle admodum contributum, non quidem ob formatricis facultatis impotentiam, aut negligentiam, sed provido potius consilio, quandoquidem homini, animalium reliquorum comparatione, cerebrum ac propterea etiam caput totum obtigerit maximum: quare inter uteri orificii angustias, cum vitæ discrimine eum hærere oportuisset, nisi tale fuisset, ut in seipsum cedere potuisset. Molle igitur ob id progenitum, ut, quâ parte majus esset (est verò illâ, quæ ab occipitio ad frontem) eâ maximè in seipsum cederet, eo loco, qui Bregma appellatur, nempe ubi coronalis posita futura est, quod deinceps edito in lucem fœtu, sensim duritiem ac soliditatem acquirit.

Iessen. tract. de ossibus fol. 11. a.

Compages

XLIII.

Compages artuum indissolubilis.

Quanto nexus robore ligamenta vincient & illigent, tùm artus, tùm ossa quæque corporis, patefecit Comes ille Sebastianus, Francisci Galliarum Delphini instructum exercitum in Carolum Imperatorem ducentis veneficus: quem Lugduni præpotentium quatuor Equorum, in contrarias partes horam penè distrahentium nisus discerpere, dilacerareq; non potuit, nedum suâ compage dissolvere, nisi cum districti gladii in articulorum nodos infixi adactique sunt.

Fernel. l. 1. de part. corp. descr. c. 4.

XLIV.

Cur decollati homines immobiles, pulli mobiles.

Cur pullus decollatus diu movetur, homo verò statim post decollationem fit immobilis? R. quia pulli habent nervos strictos, unde spiritus post decollationem diutius in corpore moratur. Homo verò amplos, hinc spiritus citò exhalant, motúsque cessat.

Knobloch disp. 12. Anat. quæst. 4.

XLV.

Crux in dorso aurea Fati præludium.

Joan Fridericus Elector Saxoniæ, in lucem

edi us, A. 1503. d. 30. Jun. futuri sui fati omen ex alvo maternâ secum tulit: nam, ut ex hominum fide dignorum sermonibus accepi, nascenti visa est, in dorso crux aureo colore fulgens, quam ubi conspexit, à matronis Aulicis accersitus Sacerdos, vir pius & admodum senex, pro omine hoc arripiens; hic puer, inquit, crucem gestabit toti orbi conspicuam, cujus indicium tàm manifestum in ipsius ortu sese exerit. Ejus rei initium quoddam hoc fuit, quod mater Sophia 12. die, post partum, extincta est.

Buchholz. in Indic. chron. D. Origan. part. 3. Ephem. c. 9. f. 608. Edit. N.

XLVI.

Vltimum moriens, cordis auricula.

Observatum est, inter omnes cordis partes, ultimò moveri in morientibus auriculas, nam imminente morte, primùm moveri desinit cordis mucro, deinde ventriculi conquiescunt, postea basis, solis adhuc auriculis se distendentibus & contrahentibus, quarum ultima dissolutio est Naturæ & vitæ extinctio.

Knobloch disp. Anat. 9. cap. 3.

XLVII.

Spirituum in homine sympathia.

Cum μία sit ξυμπάτεια totius corporis, unâ parte

parte dolente, ſpiritus primùm ejuſdem generis tactiles nimirum affecti, in conſenſum rapiunt animales reliquos, hi & vitales & naturales: & vitales quidem ſecum rapiunt ſanguinis arterioſi partem tenuiſſimam, naturales verò ſanguinis venoſi: unde membrum inflammatur, intumeſcit, pulſationem percipit. Sic quoque affectâ veſicâ à calculo, inſignis pruritus in glande percipitur, propter ſpirituum, eò conſilii causâ accurrentiũ copiam: Abſciſſo itidem membro, doloris imago per aliquot menſes ſupereſt, ita ut putent, ſe extremis digitis dolere, quibus tamen carent: quoniam ſpiritus ſenſitivi eò ablegantur, tanquam in ſupplementum: & licet palæſtra illis ſua ſit ſubtracta, intentio tamen ſenſus (ut ita loquar) adhuc manet, donec ſenſim deſueſcat.

ZVVing. l. 2. Phyſiol. c. 23. Guil. Fabric. obſerV. cent. 3. obſ. 14. & 15.

XLVIII.

Irides Lypothimicorum ex quo.

In Lypothymiis & reſolutione ſpirituum, inſignis varietas coloris reſpectu apparet, ut tanquam in Iride, vel trigono criſtallino, vel ampullâ plenâ liquore ſubtiliſſimo, & puriſſimo (quale eſt oleum album therebinthinum) colores videantur omnigeni (wann einem geel vnd grün vor den Augen wird) ſpiritibus ipſis violenter ad ſua raptis principia, & reliquiis

 corundem

eorundem vi membrorum pertinaciter illos retinere laborantium dissipatis. An ut Mercurius sublimatus in omnigenas colorum facies vertitur, ita quoque spiritus in corpore? an verò, ut in candelâ ardente, pro pabuli diversitate, rubrum, cæruleum, flavum & album colorem conspicimus? ita quoque in spiritubus, tenuissimo convenit albedo, crassissimo viriditas & cæruleitas, medio rubedo & flavities?

XLIX.

Colorum Ophtalmicorum causa.

Bis mihi contigit, ut vehementi corporis motu, & diuturniore inediâ, simul atque in hospitium venissem, omnia rubra apparerent. An quod in magnâ resolutione spirituum, ex sanguinis flore, confertim refecti spiritus naturales, nec dum perfectè alterati, spiritibus animalibus simile pabulũ exhibuêre, rubrum scilicet, nec dum depuratum? ipsos alioquin spiritus lucidos esse, vel ipsæ fuligines, è corpore nostro exhalantes, spiritibus naturalibus etiamnum prægnantes, satis indicant, cum in magno frigore indusium exuentibus dioscuri scintillantes apparent, inprimis verò splendores, qui ex oculo validè compresso, aut violenter icto emicare solent.

L.

Scintilla Leonum, Leopardorum & Felium.

Itidem in animalibus iis, quæ noctu vident,

ut ſunt Leones, Pardi, feles, copiâ ſpirituum internorum tanta eſt, ut externum quoq; medium illuſtrare poſſint. Equi item & feles, adverſo confricata dorſo in tenebris ſcintillas emittunt. Alexander Magnus, in ſummo prælii ardore, capite ſcintillare videbatur, propter vehementem motum, & veluti incendium Spirituum.

Zwing. l. c.

L I.

Sternutationis accidens in catarrho, aëris videlicet per aures quadam ejaculatio.

Qui laborant catarrho, ſternutando ad aurem utramq; ſentiunt inſtar jaculi emitti ſpiritum, nempe quoniam eâ viâ, in ſano homine aër ferri conſuevit, idcirco in ægro viam eandem vapores quoque obſervant.

L I I.

Sternutationis ex ſublimi adſpectu cauſa; ceſſat perfricato oculo.

Suſpicere in altum ſternutationem cier, quoniam vapor in anterioribus cerebri ventriculis contentus, per hanc ſincipitis elevationem aſcendere, & ipſum olfactus organum ferire & mordicare poteſt. Non ſecus, atque decumbentes min s ſentiunt ructus, quam erecti, ipſis flatibus naturali impetu regionem ſuperiorem petentibus. (a) Sed Cur oculo perfricato Ster-

nutamenta cessant? an quia humor sic respirat? lachrymam quippe oculus post frictionem emittit, sternutamentum autem humoris copiâ excitatur? an quia minor calor corripi ab ampliori, consumique potest? quemadmodum minor ignis ab ampliori emarcescit, atq; absumitur? Oculus autem perfricatus plus caloris sibi acquirit, quam sit, quem nasus complectitur: hinc etiam fit, ut si nasum quis confricet, ipsum sternutamentum desistat. (b)

a) *Zwing. Phys. l. 2. c. 50.* b) *Aristot. sect. 33. probl. 2. 8.*

LIII.

Sternutationis, Singultus & Tussis remedium.

Spiritus retentio, Singultum, Sternutationem & Tussim, mitigat & compescit, non quod sic calor in pectore major excitetur, sed quia tunc septi motus sistitur.

Plater. de Ias. funct. l. 2. p. 476. 478. 491.

LIV.

Ἀσφυξίας apparentis in brachio utroq; dignotio.

Ægri pulsu carere videntur imperitis, cum tamen in iis Medici μυρμηκίζοντα, id est, formicantem percipiant, à formicæ tardo & minuto motu dictum, cum omnium minimus,

tardiſſimus & longiſſimus ſit, quod ſi formicans increſcat, vermiculantem producit.

Zwing. Phyſ. l. 2. c. 53.

L V.

Ἀσφυξίας in alterutro brachio cauſa.

Qui fit, ut ſæpè in uno brachio pulſus videatur interceptus, cum in altero optimè, & integerrimè percipiatur? Reſpondeo, non ab unâ cauſâ pulſus interceptionem fieri, ſed 1. vel propter debilitatem virtutis ipſius, atque ſic dubium non eſt, in utroque brachio æquè apparituram: vel 2. propter malam inſtrumentorum conformationem, vel 3. propter anguſtiã, verbi gratiâ, ob tumorem aliquem in vicinis partibus, à quo arteria veluti comprimatur & pulſum infirmiorem reddat: vel denique 4. propter obſtructionem, id eſt, materiam aliquam viſcidam, aut craſſam tunicis arteriæ impactam, non quidem, ut ex toto eam obſtruat, alioquin enim planè pulſus omnis aboleretur, ſed ex parte tantùm, ut minus evidens, atque ceu interpolatus percipiatur.

P. Monav. in Epiſt. Scholz. 104. 105.

L VI.

Exolutionis Venereæ cauſa.

Ariſtoteles quærit; διὰ τί οἱ ἀφροδισιάζοντες ἐκλύονται, καὶ ἀσθενέστεροι γίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ;

πότερον

πότερον διὰ τὸ ἀπὸ πάντων ἔκκρισιν εἶναι τὸ σπέρμα. ὥσπερ οἷον οἰκοδομήματος αἱ ἁρμονίαι, καὶ τοῦ σώματος οὕτω σειομένη σύνθεσίς ἐστι τῷ ἀπεληλυθέναι. (a) Es enim secundum gluten imbecilles evadimus. Mage quippe debilitantur ea quovis errore, vel tantillo commisso, quæ magis à centro calidi nativi dissident. Imò calidum nativum evacuando. Universam corporis anatomiam labefactat, & cruditates infert, proin & articulorum mixam, crudos & indigestos mercuriales humores in illud invehendo infirmat. Deinde, quia hinc potest quis inffici physicalibus & chirurgicalibus morbis, adeoque lue gallicâ podagrissante. (b)

a) *Sect. 4. probl. 22.* b) *I. Raicus de podagrâ p. 17. Plat. l. 1. de l. funct. c. 1. l. 2. c. 10. de dol. p. 485. de vit. l. 1. p. 911. Crato consil. 37. Dom. Leon pract. l. 6. f. 3. c. 2.*

L V I I.

Malignorum februm προφύλαξις *ex alvo laxâ.*

Non facilè malignis febribus tentabitur, qui facilem alvum habet. Ita enim superfluis ejectis corpus perspirabile redditur, neque materia putredini superstes relinquetur, nec calor innatus obrutus aliunde adventanti contagio cedet, sed validius contràibit, longèq; malignitatem propellet.

Ruland. de l. ungar. c. 5.

Specillorum

L V I I I.

Specillorum usus & differentia.

1. Ratione substantiæ.

Specilla vitrea, similitudine quâdam substantiæ Oculos reficiunt, & in statu suo conservant, & præterea, quia radios, quibus visio perficitur dispergi non ita subitò solent. Quædam habent vitrum crassius ac densius, quædam rarius & tenuius Illa res minores quidem quam revera sunt, tamen intensius coloratas referunt, & ob id à longiori spacio aspiciendis rebus accommodata sunt: per hæc omnia majora, verùm quodammodo obscuriora apparent. Unde in propinqua tantum, distantia his uti consuevimus. Illa denique juvenibus, & vegetioribus: hæc senibus & provectioris ætatis fere competunt.

P. Monav. in Epist. Scholtz. p. 198.

L I X.

2. Ratione ætatum.

Cur Senes specillis melius vident, cum Juvenes illis hebetentur. Resp. resarcitur externi cristalli fulgore, quod interno deest; at immodico splendore juniores offenduntur, cum internus satis illis sit.

Heurn. de aff. ocul. c. 1.

Vitia

L X.

Vitia visus, ut ab Ocularibus corrigantur.

Ubi vitia videndi corriguntur, beneficio eorum instrumentorum, quæ ocularia vel perspicilla vocantur, fiunt necessariò à Spiritubus. Vitia verò quæ fiunt, vel ob humorem cristallinum, vel albugineum, vel ob tunicam, nunquam corrigi possunt, beneficio horum instrumentorum. Ratio est, quia, qui utuntur Ocularibus, ut melius videant, id faciunt, vel ut magis propinqua inspiciant, vel ut magis remota vel ut propinqua simul, & remota aliquo pacto: hæc verò ut plurimum consequuntur spiritus errores.

Mercur. l. 1. de aff. cap. c. 28.

L X I.

Modus videndi remota.

Illi, qui tantum remota vident (præsupponendo visionem fieri per spirituum seu radiorum emissionem) & non propinqua, opus habent (quoniam spiritus crassi longitudine spacii extenuantur) ut spiritus in principio exitus, etiam sint crassi: itaque perspicilla hoc præstabunt in istis, ut attenuent spiritus, dum exeunt; ita, ut & in propinquo, & in remoto tenues sint, quomodo verò spiritus extenuentur, facilè intelligere possumus, ex naturâ ipsius vitri, quod quidem poris scatet, & meatibus angustissimis: videmus enim aquam phialas vitreas penetrare:

penetrare: 2. ſi phialæ aquâ plenæ affricentur cortices citri, odor ita penetrat, ut inficiat aquam.

Alex. 1. probl. 137.

LXII.

Quomodo propinqua.

In illis verò, qui ſolùm propinqua intuentur, & non remota, opus eſt, ut Spiritus congregentur, ita, ut ob ſubtilitatem non evaneſcant, habent enim opus multâ luce, quare perſpicilla faciunt, ut congregentur illi ſpiritus, ſeu radii pauci & ſubtiles: ita ut congregati & uniti longiùs ferantur: augent etiam lucem, quâ auctâ, Spiritus illâ utentes, facilius poſtmodum operantur, & hâc ratione, qui perſpicila faciunt, pro iſtis, id ſtudent, ut faciant paulò concaviora & lucidiora.

LXIII.

Quomodo neque hac, neque illa rectè cernentes.

Qui verò neque propinqua, neque remota benè vident, juvantur à perſpicillis, eo, quod ob craſſitiem ſpiritus extenuantur, ob paucitatem congregantur, non ita tamen, ut poſſint remota multùm intueri; quoniam iſti, qui neque propinqua benè vident, id tantum beneficium videntur conſequi, ut propinqua melius intueantur.

Mercur. l. c.

LXIV.

Visio absoluta ut fiat.

Ut visio absoluta fiat, in firmum & densum conum Spiritus coire necesse est, quia pupillæ amplitudine diffunduntur ferè in meatu. Quo fit, ut Myopibus nullum, (si ab ortu contractum sit malum) præstantius remedium afferri possit, Ocularibus, ad oculi formam cavis & circumferentiâ densioribus, quo Spiritus in centrum tanquam pupillam, cogantur & confertim prodeant; quod in multis feliciter sumus experti. Convexa autem Ocularia minores: concava majores: plana æquales formas & litteras repræsentant. Ut enim oculares radii, majorem minorémve angulū describunt, ita formæ oculis proponuntur. (a) Qui ergò remota distinctè vident, (b) & propinqua confusè: iis perspicilla convexa prosunt, & verò confusè vident remota, distinctè remota, juvantur concavis perspicillis. Egregiè confirmat me Experientia. Duos novi non humilis fortis viros, quorum alter minutissimas legit litteras, sed ita propè admovet oculis, ut non possit utroque simul oculo uti. Idem intra decem passus discreto visu non pertingit, sed meras nebulas aspicit. Eum tamen perspicilla profundæ cavitatis adjuvant, ad remotiora perspicienda. Alter jam pridem fato functus, ad propinqua penè cæcus, ad remota linceus erat; adeo ut in domo aliquot stadiis distante, recentes tegulas, veteribus immixtas, se numerare gloriare-

gloriaretur. Specillis convexis adhibitis, & chartâ, quantum brachio poterat, eminus explicatâ, legebat non malè. Audiat Aristotelem, (c) si quis meis experimentis minus adhibet fidei. Is planè hoc quærit, quî fiat, quòd Μύωπες & πρεσβῦται, contraria patiantur, illi propè admoveant, hi removeant ea, quæ sunt lustratur., & illi quidem visu hebeti, minusculas tamen scribunt litteras.

a) *I. Holler. l. 1. de morb. intern. c. 20.* b) *Keppler. paralip. ad Vitell. c. 5. prop. 28. in Diopt. prop. 78.* c) *sect. 31. probl. 8. 15. 16. 25.*

LXV.

Uno oculo tantum nos semper videre.

Unica videndi vis est; etsi duo sunt oculi, quæ utrique in parvo temporis momento, ubi necesse est, præstò est, tàm facilè, ut nosmet ipsi, quomodo id fiat, minimè sentiamus, & famulantia instrumenta, tàm citam ejusmodi virtuti obedientiam præstant, ut ferè prius exsequantur, quam imperatum sit: seu, ut clariùs & commodiùs res hæc verbis exprimatur) virtus videndi utrique oculo insita est, sed tamen sine spiritibus visoriis officium suum exequi non potest. Hi igitur, prout eorum usus, in dextro, vel sinistro, si ea, quæ à sinistris, visurus est: atque ita unâ vice unico inprimis oculo videt, etsi utrumque apertum habeat.

Ejus

L X V I.

Ejus assertionis demonstratio.

Hæc autem ita sese habere, hoc modo probatur: I. Inter utrumque oculum intercedat aliqua tabula vel paries: tùm animadvertetur, uno tantùm oculo res objectas videri. Objiciatur enim liber dextro oculo, qui eo rectè videbitur: sin autem & sinistro oculo quis librum objiciat, non solùm non legere illum poterit, dum in dextro legit, sed neque paginas videre, nisi sinistro oculo videat solùm, & videndi virtutem, seu potius spiritum visorum, à dextro oculo subtrahat, mutueturque sinistro. II. Si quis baculum ante se ita collocaverit, ut rimæ alicujus parietis rectà objiciatur: si sinistrum oculum clauserit: baculus non videbitur ab oppositâ rimâ dimotus; quia unusquisque dextro oculo cernit, ut dextrâ manu præcipuè utitur; at si dextrum oculum clauserit, illico baculus ad dextram partem accedere videtur. III. Natura duos oculos fecit, ut altero à dextrâ, altero à sinistrâ parte occurrentibus injuriis caveremus: quod præcipuè in avibus apparet, quarum oculi à lateribus sunt positi, & alter alteri oppositus est, & proinde in videndo non utroque simul, sed saltem alterutro, prout opus est, utuntur; quod etiam in aliis animalibus fieri credibile est.

I. Bapt. Porta de refract. l. 6. c. 1. Sennert instit. l. 1. c. 12.

LXVII.

Soni Harmonici animæ oblectamentum.

Soni respectu suavitatis, quidam concinni sunt, & harmonici, quibus delectatur Anima usque adeò, ut per Spirituum concentrationem etiam sopiantur homines, vel quia ex numeris constans Anima, numeroso concentu propter cognationem afficitur: vel quia soni per numeros notati ordinatè & distinctè sese offerunt organo, hac ipsâ æquabilitate suâ, Animam sibi attendentem detinet, quæ Spiritus evagari prohibet.

LXVIII.

Visio prior auditu.

Infantes nati prius luce, quam cantu videntur detineri, quare tardiùs auditio incipit, quã visio: quoniam species crassior, per medium minus exquisitè movetur. Num verò citius? quandoquidem in utero, etiamnum existentes, non secus atque pisces in Aqua, sed facilius multo, propter aërem undique corpori materno circumfusum vehementi strepitu terrentur, puta tonitrui, bombardæ, ruinæ: unde sanè abortus exterriniceorum dictorum. Etsi hoc alii Imaginationi Matris tribuere soleant. Mihi, hoc non tàm fœtus auditui, quam Matris timori tribuendum, virtute retentrice debilitatâ, expultrice irritatâ.

Zwing. l. 2. Phys. c. 28.

LXIX.

Musica Somni parens.

Animæ quies & remissio est, ex objecti jucundi præsentiâ, quâ fruitur. Sic Musica somnum inducit, & Pythagoræi ante somnum Musicâ utebantur, non modo ad animi motus turbidos cohibendos, verùm etiam ad somnũ potius alliciendum.

Zwing. l. 2. phys. c. 26.

LXX.

Infantium à cantu sopor unde.

Infantes nuper editi, quod mirum est, adeò dulci demulcentur sono, ut etiam blandis cantilenis sopiantur, cujus rei non aliam assignaverim causam, nisi quod Anima adeò attenta est ad aures & cantum, ut oculorum & cæterorum membrorum obliviscatur. Unde & Spiritus cohercentur intus, qui, cum secum, præsertim in puerili ætate, aliquem conjunctum habeant madorem, sensim incipiunt gravare animam, & ut quietem appetat, impellere.

Ioach. Curaus l. 1. de sens. & sens. c. 39.

LXXI.

Surdi ut ore audiant.

Ex suadis aliqui seipsos loquentes aliquomodo, alios verò audire minimè possunt. Sed

&

& inventi fuerunt, qui ſurdi alioquin exiſtentes, dentibus muſico inſtrumento, ſonû edente preſſo, & parte illius aliquâ, vel ſaltem aliâ illi contiguâ admorsâ, ſonum illum apprehenderent. Quod non ſaltem fiſtulam ore continentibus, & fiſtulantibus, ſed & illis, qui alterius inſtrumenti, quod fidibus conſtat, dum pulſatur, partem mordicus apprehendunt, contingere poteſt. Et ſanis etiam, auribus diligenter obturatis, ut per hanc viam nihil audire queant, ſi idem faciant, ſimili modo, uti quilibet experiri poteſt, evenit.

LXXII.

Ejus rationes. I. & II.

Quod duplici nomine accidere putamus; tùm propter dentium ſubſtantiæ in duritie, quæ penè lapidea eſt, & lævitate cum oſsibus auditus cameræ (quæ oſſa dentium ſubſtantiæ perſimilima, & ut in eâ melius ſonus fieret, duriſsima atque lapidea ſunt) ſimilitudinem & conſenſum, atque adeò cum ipſius auditus oſsiculis, eâdem ſubſtantiâ præditis. Deìn & propter nervos dentibus ſubſtratos, à linguæ nervis eò derivantur, nervique linguæ cum auditorio nervo, propaginibus mutuo conjunguntur: quo conſenſu accidit, ut cum ſonus per aërem ex contactu dentes pulſat, continuatione hac per exteriora facta, auribus percipiatur. Sicuti & ore exactè clauſo, dentibuſque invicem colliſis, vel linguâ in aliquam partem

impulſâ,

impulsâ, ſonum etſi extrinſecus auris non audiat, per interiora tamen percipimus.

Plater. l. 1. de laſ. f. c. 8. p. 283. 287.

LXXIII.

III. & IV. Ratio.

Aër enim auri complantatus, multò quam exterior ille, purior & quietior eſt, ut eò facilius impreſſiones recipiat, per ſe alioqui, mobilem eſſe, ex obturatione auris, digito factâ intelligi poteſt, cum intus moveri ſentiatur (nam tunc cavitate anguſtiori redditâ, aër ad latera impingit) inſtar ſpiritus in tuba concluſi, quin etiam ex tinnitu interdum, quando tanta eſt ſpiritus ſubtilitas, ut vel interni aëris agitationem imitari & exprimere queat. (a) Hinc videmus, ſi illud, quod cavum eſt, aëremque ob id in ſe continet, auri adhibeatur, ſonum hunc vehementius in aure ſentiri: quod volâ manus cavâ auri adhibitâ experimur: unde & pueri concham auribus apprimentes, fluctus marinos in ea ſe audire, referre ſolent: aëre tunc propter conchæ anfractus majorem ſtrepitum edente. Quod & aquæ immerſo capite, ita ut ab eâ penitus aures obturatæ ſint, accidit, aëre tunc remanente, qui fluctuationis ſenſum offert, & ſi ſub aquâ, commotis lapidibus ſtrepitus fiat, illum quoque inſtar tintinnabuli ſonantis percipi: licet ſonus, extra aquam, etiam à ſclopeto exploſo, ſummus editus,

tus, nullo pacto audiatur, multoties cum puer natatione oblectarer, observavi. (b)

a) *Zwing. l. 2. c. 58. Cuneus de sens. & sens. l. 1. c. 42.* b) *Plat. l. 1. de las. funct. c. 8.*

LXXIV.

V. Ratio.

Sed & ob consensum prædictum dentium, cum auditus organi substantia, videmus, à sono aspero, facto ex confricatione rerum asperarum etiam circa contactũ, dentes offendi. (a) Acutus enim valdè & stridulus crepitus, repetitis velut ictibus, aut tinnitus membranam auditus quasi pungit, ea repentè sese contrahit, & cum ea simul patiuntur nervuli, ad radices dentium descendentes, in quem locum, ubi subitò novus aer incidit, horrorem & stuporem interdum circa dentes efficit. (b)

a) *Plat. l. c.* b) *Cuneus l. 1. c. 39. Zwing. l. c.*

LXXV.

Declarationes rei, & rationum dictarum.

I. à fidibus, vicina sonantis, instrumento inductis.

Huc fortè aliquid facit, quòd sicut pulsatis fidibus, instrumento alicui obductis, animadvertimus chordas, ad eundem tonum intensas, in alio instrumento, etiam procul dissito moveri, adeò ut si aliquid illis imponatur, vel

tremat, vel ſi leve ſit, ut palea, decidat: ut tym-panum tenſum, ad omnes ſonorum impulſu excipiendos, continuatione per intermedio dentes & nervos factâ perculſum, ſonum au ditui repreſentat. Res ſanè prodigioſa, & rar miraculi plena.

I. Sylv. ex Boët. Mizald. memor. centur. 5 part. 17. centur. 9. part. 6. l. 1. arcan. p. 39 Plat. l.c.

LXXVI.

II. ab octava ad octavam.

Quemadmodum autem in fidium pulſu octavam octavæ reſpondere conſtat: ſic facul tas ſenſitiva, mirabili naturæ providentiâ, ſen ſibiles: motiva mobiles ſpiritus movet: & h moti, ad ſua deſtinata organa, ſtupendâ provo lant obedientiâ. Ut in monochordi certis tan tùm intervallis, & diapaſon & diateſſeron & diapente ſonat, in reliquis non ſonat: & in Phiolarum exercitio, certi modi tabulam ſive menſam tremere faciunt.

Zwing. l. 2. Phyſiol. c. 23. p. 388.

LXXVII.

III. Ab uniſono ad aliud uniſonum.

Uniſonum aliud uniſonum commotat, quoniã quæ ſimiliter tenſæ ſunt chordæ, con-ſimiles aeris undationes & facere & recipere

natæ

natæ sunt: quæ verò dissimiliter sunt tensæ, non eisdem circulationibus aptæ sunt moveri, sed una circulatio aliam impedit: ictus enim chordæ motus est compositus, è duobus motibus, uno quidem, quo chorda pellitur ante, hoc est, versus aëris circulationes, alius verò qui retrò fit, chordâ reducente sese ad situm propriũ. Si igitur motâ unâ chordâ, debet & alia moveri, oportet ut in secundâ, talis proportio sit, quòd undationes & circulationes aëris, quæ impellunt, & faciunt motum ante, non impediant motum, qui retrò fit à chordâ, quàm proportionem solùm hæ chordæ habent, quæ etiam consimilem tensionem habent: quæ verò dissimilem sortitæ sunt tensionem, non sese commoveant, quoniam dum secundus fit motus, id est, reditus chordæ, retrò circulatio secunda illi obviat, & sese impediunt: unde nec motus fit ullus, præter primam impulsionem, quæ insensibilis est.

LXXVIII.

IV. A ponderis æquali vel inæquali gestatione, vel motu.

Plures quoque, cum pondus aliquod ferunt eâdem proportione indigent, ut cum alius pedem sistit, alius moveat: sic enim sine labore ferunt: quod si sese impediant, quietes & motus, fatigatio fit multa, & ferre tandem non possunt, cum duo aut tres lignum illud longum ac grave, modò elevant, modò depri-

mant. Si enim non eâ ratione id agant, ut pariter deprimant, cum alius tollit, alius premere incipiat, motus impeditur & labor accidit. In chordis autem propter celeritatem circulationum non percipitur.

H. Fracastor. de simp. & antip. c. 11.

LXXIX.

Vigiliarum cruciatus in dormiturientibus immensi.

Tormentum magnum est, dormiturientem prohibere ne dormiat: quia dolor excitatur, ex insolente motu spiritus, quando sponte ad interna conversus, violenter extra retrahitur.

Zwing. Physiol. l. 2. c. 23.

LXXX.

Vigiliarum noxa intima.

Vigiliæ enim immodicæ cerebrum exsiccant (sanguine biliosiore reddito) spiritus (propter nimium illorum usum & agitationem) dissipant, & accendunt (unde humores quoque calidos præsertim, accendi contingit, & eosdem tandem consumi) calidum nativum hebetant, hinc cruditates, & inde imbecillitas.

Ruland. de l. ungar. c. 5. Plat. l. 1. de l. f. cap. 4.

LXXXI.

Ex Somno Animæ quies & plaga.

Somnus à Deo factus non solùm ad corporis recreationem, sed etiam ad Animæ libertatem. Quia enim, si ad officia spectes, propemodum plantæ vitam vivimus dormientes: voluit ut tùm verè viveremus: nam servus eò tempore liber est, atque etiam Dominus evadit, aliquando per insomnia. Pravorum animi suppliciis afficiuntur per insomnia. Bonorum atque sapientum, veritatis investigatione: laudabilium officiorum functione, Divinæ mentes fiunt, per insomnia: solutæ namque non à corpore, seu à corporis penso, suas agunt res: seipsas enim movent, atque etiam promovent, ad effigiem sui finis, quem sunt olim contemplaturæ.

I. Henr. Alsted. phys. Peripat. l. 4. c. 7. Scalig. exerc. 290.

LXXXII.

Somni & Somnij usus.

Blanda illa parens nostra, Natura, ut quotidiano succurrat labori, Medicamenta duo præscripsit lenia, & ut Medicorum loquuntur Filii μαλακτικά, Somnum & Somnium. Quorum quidem altero, miri quadam & placidâ quiete, motus violenti Corporis & Animi, intentione suâ defunguntur, laxanturque ut per-

petuo quodam ordine rebus novis pares esse possint. Altero verò Spes plerunque, quæ suavissima animi nostri medela est, sensibus objicitur, blandæque imagines, quarum causa prima ignota nobis, ex æternitate animi, perpetuoque ejus motu & divinitate dependet, cujus tanta libertas & potentia est, ut nec Rex omnino ullus, nec crudelitatis artifex, terminum illi aut limitem hactenus posuerit.

Dani. Heins. in præf. Poëm.

LXXXIII.

Somniorum differentiæ. 1. Somnia divina.

Somniorum tres sunt differentiæ: vel enim illa sunt 1. Divina, vel 2. Supernaturalia, vel 3. Naturalia.

Somniorum divinorum origo & inspiratio pendet à Deo Opt. Max. qui horum adminiculo, tanquam idoneo medio & instrumento usus, ad Prophetas suosque fideles servos locutus est. De illorum autem veritate, aut certitudine, nemo sanæ mentis dubitabit unquam, modo ob oculos sibi ponant Autorem, qui ipsa veritas est. (a) Vellica enim subinde sopitas, atque oscitantes mentes, Supremus opifex, ac visiones somniaque objicit, nunc læta, nunc luctuosa ac funesta, quæque nobis salutaria vel noxia denunciant, quo animos nostros exploret, an illius monitis ad extremum futuri simus obsequentes, aut ab illius præscriptis defecturi.

Multi

Multi enim nugis hominum, ac commentitiâ doctrinâ dementati, à Deo, ejusque verbo desciscunt, ac relicto uberrimo, atque inexhaustæ aquæ vivæ fonte, arentes rivulos consectantur. (b)

a) *Quercet, diæt. polih. f. 1. c. 10.* b) *Lemn. l. 2. de compl. c. 2.*

LXXXIV.

2. Supernaturalia.

Somnia supernaturalia medio modo se habent, inter Divina & Naturalia: utpote quorum causæ, neque ad Deum ipsum immediatè referendæ sunt, neque etiam ad pravorum humorum malignitatem, à quibus Naturalium Somniorum origo dependet: sed ad Animam nostram, quæ dormiente etiam corpore vigilat: quæque raptu quodam supernaturali excitata, præsertim bono genio inspirante, per somnium ac visiones, nobis repræsentant multa phantasmata, quæ plerumque certi aliquid præsagiunt, quorum certitudo ut plurimum per rerum eventum cognoscitur. Exempla ejusmodi Somniorum, quàm plurima occurrunt, ubi Somniantibus sæpenumero visum fuit, aut in morbum aliquem incidisse, aut ab eodem convaluisse; quibus visionibus postea respondit similiter eventus, ad omnia, quæ in somnis antea præviderant: quamvis illa non fuerint, neque citata, neque postulata, sicut

acciri ſolent diabolica ſomnia. (a) Arnoldo de villa nova, inſigni Medico, noctu in ſomnis viſum fuit, à cato quodam nigri coloris, in pede ſe ſauciatum: ſequenti ſtatim die erupit, in eadem pedis regione, cancroſum & malignum ulcus. (b)

a) *Querc. l. c.* b) *Fulgoſ. l. 1. c. 5.*

LXXXV.

Naturalia.

Somnia Naturalia ſunt paſſionum animi & corporis indicia, proinde ſunt à Medico contemplanda, ut ait Hippocrates. Suſcitãtur ejuſmodi ſomnia plerunque à cauſis, cùm externis, tùm internis. Externæ ſunt, uſus ciborum, copioſos vapores excitantium, & eorum qui gignunt ſanguinem retorridum & melancholicum. Internæ cauſæ ſunt, humores maligni atque melancholici, qui tenebroſâ ſuâ caligine, mentis lumen offuſcant, illique varia moleſtiarũ genera imprimunt, ut manifeſtè conſpicitur, in omnibus iis, qui melancholico temperamento ſunt præditi.

Querc. l. c.

LXXXVI.

Inter Somnia Naturalia, unde hac tetra, illa blanda.

Cum enim ut Cicero (a) ex Platonis ſententiâ

tiâ differit, ea pars animi, quæ rationis est particeps, somno sopita langueat, atq; altera pars immoderato potu ac pastu sit obstupefacta: visa quædam objiciuntur tetra, atque immania: at qui moderato victu, quieti se tradidere, eâ parte animi, in quâ ratio & consilium consistit, alacri atque erectâ, corpore vero nec inopiâ defecto, nec sacietate affluenti oppresso, tunc eveniet, ut Mens eluceat, & se vegetam alacremque ad somniandum præbeat, ac visa tranquilla & veracia occurrant. Cuicunque enim operi interdiu homo intentus est, & occupatur, resoluto in somnum corpore, retractat, secumque versat atque agitat.

a) *l. de diVinat.*

LXXXVII.

Actio diurna nocturni somnij opifex.

Quod cuique pro suæ vitæ instituto solet evenire, hoc venusto carmine commonstrat Claudianus. (a)

Omnia quæ sensu Volvuntur Vota diurno,
tempore nocturno reddit amica quies,
Venator defessa thoro dum membra reponit,
Mens tamen ad sylVas & sua lustra redit.
Iudicibus lites, auriga somnia currus
Vanaq; nocturnis meta caVetur equis.
Gaudet amans furto; permutat naVita merces.
& Vigil, lapsas quærit aVarus opes.
Blandaq; largitur frustra sitientibus agris,
irriguus gelido pocula fonte sopor.

Me quoq; Musarum studium sub nocte silenti
Artibus innumeris sollicitare solet.

a) *l.3.præfat.*

LXXXVIII.

SOMNIORUM Vis & efficacia; declarata
I. Matris D.D. Hunnij, de columna
Ecclesiæ.

Valdè memorabile, & omni admiratione dignum est, quod de visione & somnio Matris, Magni illius Theologi, D. Ægydii Hunnii p. m. Leonh. Hutterus, insignis apud Wittebergensis Theologus refert: (a) Aliquoties (inquit) Matri (D. Hunii) uterum adhuc gestanti, cœlestis visio, & quidem, uti illa sanctè affirmabat, non verè dormienti oblata fuit, cujus summa hæc erat: videbatur sibi Mater sedere in templo suo loco, & manu dextrâ quidpiam humo attollere, simile culmo stramineo: cumque id teneret inter anteriores digitos, cœpit ita crescere, Mater verò sub mole ita angi, sic laborare, sic afflictari, ac si penitus succubitura esset: cumque jam videretur actum, & planè se putaret interituram sub onere, repentè vidit id in Templi columnam versum, & se onere eo liberatam.

a) *in Threnol. Hunnij.*

LXXXIX.

De eodem.

De hoc somnio, ita Steph. Gerlachius, S. S. Theol.

Theol. D. & Professor Acad. Tubingensis, ad D. Hunnium, in litteris Constantinopoli, ad columnam Constantini Magni purpuream, d. 19. Maij, A. 1577. exaratis: Somnia (inquit) quædam fatidica esse, non solùm Scripturæ testimonio, sed tuo quoque exemplo patêre video. Postquam enim Amicorum nostrorum litteris accepi, ornatum Te Doctoreis honoribus, Scholæ Marpurgensi, Theologiã docendi causâ, præfectum esse, recordatus sum somnii Matris Tuæ, quæ vidit Te ex utero egressum, in Templi columnam converti. Id hodierno die, complementum suum sortiri, nemo nisi invidus negabit.

X C.

2. Somniorum certitudo, exemplo Ioan. Oporini, de horologio.

Joan. Oporinus, Typographus Basileensis, 14. decubitus die, somno oppressus, diu supinus jacuit, tandem altè deductis suspiriis, hanc edidit vocem: benè habet, si quis ita monetur. Interrogatus ab astantibus, quid sibi hæc vellent, respondit: per somnium se vidisse supra lectũ, horologium automatum suspensum, horas signasse, quibus finitis, pondus illud, quo moles impellitur, in pectus devolutum, eum excitasse. Addidit se quasi dulcem concentum ex illâ concussione percepisse.

And. Iocisc. in Orat. funebr.

X C I.

De eodem.

J. Oporinus, epidemiâ cephalalgiâ infestatus. XIII. à decubitu die, nullis interea, quæ phantaſma hoc movere poſſent, objectis laceſſitus, machinæ horariæ pondera, ex iis, quæ campanæ pulſu ſomnum excutiunt, supernè cum ſuaviſſimo tinnitu, in pectus ſuum devolvi per quietem vidit, tanto cum impetu, ut ſtertentem etiam excitârit: tantâ cum harmoniâ, ut vel recordatione ſolâ mirificè oblectaretur. Eo concentu edito, pondus ipſum incredibili celeritate, pari ſtrepitu elabi viſum. Ipſe ſubridens, Miſericordias Domini quis enunciabit? qui innumeris donis ſuis, hanc tàm placidam & paternam admonitionem, ceu colophonem addere voluerit? in manu certè Tua, Deus, & vita & mors noſtra. Tu miſerere noſtri. Senſim inde, irrito cona u hæmorroidum, vomitus, urinæ, alvi, 20. die placidiſſimè expiravit. 7 Jul. A. 1568. æt. 60. vir de litteris ita meritus, ut qui optimè.

Zwing. Volum. 5. theatr. Vit. hum. l. 4.

X C I I.

3. *De morte Huberi Medici, Somnium.*

J. Huberus Baſileenſis, ut uno verbo dicam, ἀρχίατρος χαριέστατος, A. æt. 65 Chriſti verò 1571. ex Iliaco graviter decumbebat. J. Lucas Iſelius, privignus meus, qui tunc Veſontione vivebat,

vivebat, per ſomnium videre viſus eſt, lectum ſuum egeſtâ recens humo opertum: quam cùm lodice remoto, excutere vellet, ſub ſtragulis Huberum Medicum, quantus erat, decumbentem vidit, momentoque oculi in puerilem transſmutatum ſpeciem. Eo ſomnio territus, poſtridie ἄραμα certius habuit, ob Huberi mortem lugentium ejulatus à ſe exaudiri credens, ſicut perturbatione correptus excitaretur, Huberus biduò antea, annis meritisque plenus, 9. Febr. vivis exceſſerat.

Zwing. l. c.

XCIII.

4. Guilhelmi Neſſeni, de ſuffocatione in Aqua, Somnium.

G. Neſſenus lintre piſcatoriâ trajecturus Alpim, id quod ſæpè ab eo recreandi animum gratiâ factum fuerat, cum impegiſſet illam, latenti ſub aquis arboris trunco, de improviſo vacillante, inflexâ que in latus lintre, excidit & in amne eſt ſuffocatus: cum quidem eo die, poſt prandium, paululum conſopitus, talem ſpeciem per ſomnum oblatam vidiſſet, offendentis lintris & fluctuantis & prolabentis ſui ipſius in fluvium. Id ipſe adventanti tùm ex patria Philippo, qui crebrò eum accedere ſoleret, narravit, deridens cum jocis ſomniorum vanitatem.

Camerar. in Vita Phil. Melanth.

S. I. Douſa

XCIV.

§. I. Douſæ ſomnium, de concentu Muſico mirabili.

Priuſquam è vitâ excederet, Janus Douſa, Nordovvici & Cattendici Toparcha, integer adhuc corpore, in ſecreta animę admiſſus, gaudium immortalitatis delibavit: quodque mortuis evenire ſolet, jam moribundus præcepit. Cum paulatim enim ſine cruciatu ullo, è ſtatione ſuâ abire, beatiſſima pararet Anima: ecce tibi, ſubitò, & præter expectationē omniū, exclamat ille, amicisque aſtantibus, quid, inquit, an ſolus audio? quis iſte ſonus eſt? quæ iſta modulatio? diu prius omnes admirati, cum nihil ſentirent, viderunt tandem, id quod res erat, virum divinum, cœleſtibus initiatum myſteriis, non amplius humana loqui, animumque puriſſimum, inter æternitates æternorum orbium, ſyderumque concurſus, è quibus jam olim delapſus erat, iterum aberrare.

Dani. Heinſ. in laud. funebr.

XCV.

§. D. Chriſtoph. Rhumbaum, de felici affectus ſingularis, ex libro incognito, curatione.

Annus, hoc 1611. Anno, agitur 6. ex quo D. Chriſtoph. Rhumbaum, Medicus Vratislavienſis, vir quo ad viſam integerrimus, quo ad

artem exercitatissimus, quo ad aliarum rerum cognitionem peritissimus (cujus Anima nunc sit in benedictione) sanctè mihi aliquoties affirmavit, sibi aliquando, dum ob ægri cujusdam affectum singularem graviter angeretur, Librum Medicum, in somno visum fuisse, in quo affectus illius curationẽ probè descriptam inveniret. Cum ergò is à somno expergisceretur, & somnium planè divinum fuisse arbitraretur, curationem secundum ipsius monitum instituit, quam etiam, Deo fortunante, felicem expertus est. Quid fit, postquam aliquot Anni præterfluxerunt, demum liber quidam in lucem editur (cujus titulus mihi memoriâ excidit) in quo illa ipsa ad unguem (prout D. Rhumbaumius se in somnio ea legisse putaverat) non solum descripta, verùm etiam paginam, ac paginæ faciem (cui itidem eadem inscripta fuisse cogitaverat) repperit.

Döring. l. 1. de Med. part. 2. s. 1. cl. 1. c. 3.

XCVI.

7. Matris, G. Castrioti Scanderbegi, Epirotarum principis, de Serpente somnium.

De Georgio Scanderbego (Turcis Ischenderbeg) ferunt, quòd, cùm eum concepisset Mater, serpentem se enixam ejus magnitudinis somniârit, qui totam ferè operiens Epirum, caput inter Turcarum fines protenderet, &

cruentis faucibus eos absorberet, caudam verò teneret in mari inter Christianos, & Veneti maximè Imperii terminos: narratum id sibi Joannes Pater, cum non ejus generis res esset, quæ extis ullis scrutaretur, vel Apollinem exigeret Interpretem, ingenti lætitiâ solatus uxorem, nasciturum ex eâ virum, ominatus facilè est, clarum bello factisque, qui Turcarum simul hostis acerrimus, idemque Dux felicissimus, & Christianæ fidei propugnator, ac Veneti cultor Imperii perpetuus existeret. Nihil fefellit se, vel alios solicitus parens, sed aucta magis est vaticinio fides, puero nato, namque aliud pulchrius longè, clariusque bellici decoris signum in dextro pueri brachio visum, formâ ensis ita expressâ, ut manu facta videretur. O insignem Naturæ Liberalitatem, quæ vel nascentibus nobis subjicit documenta, & in corpore ipso figit insignia, quæ postmodum sint sequenda.

Marin. Barlet. de Vit. & gest. Scanderb. l. 1. c. 82. I. Wolf. memor. cent. 16. p. 421. Ph. Camer. cent. 1. hor. succ.

XCVII.

8. Ph. Melanthonis, de Euphrasiâ, somnium.

Laboravi ante aliquot Annos (inquit Phil. Melanthon) fluxu satis periculoso, in dextro oculo, ac usus sum multiplicibus medicamentis: & tamen nihil me proficere sensi. Somniabam

bam verò me consulere Doctorem Philonem Medicum, qui jubebat me uti Euphrasiâ: quâ usus, statim intra biduum sum curatus.

I. Manlius in collectan.

XCVIII.

9. Matris, I. Cæsar. Scaligeri, de ingenti flammâ, Somnium.

Matrem meam postridie, quam me edidisset, sæpenumerò prædicantē audivi, vidisse per quietem lintea universa, quibus in arce, in quâ natus essem, uterentur, igni correpta conflagrâsse: inde flammam exîsse ingentem, cum ingenti sonitu, summasq; Alpes Noricas, Rhæticas, Ligusticas pervasisse, atq; sine noxâ perlustrasse: nivem colliquatam, novam montium faciem ostendisse. Quibus visionibus conjectrices aniculas, quibus tota illa scatet regio, multa ridicula, quæ non ponam, pronunciasse. At illa, per jocum aliquando, aliquando per contumeliam, me Paridem appellare solita fuit, donec excisis rebus nostris, somnii vis prodita est.

I. Cæs. Scaliger, in comment. l. de insomn. Hippocr. apotel. 42.

XCIX.

10. Exemplum Conradi Gesneri, de ictu Serpentis, Somniantis.

C. Gesnerus, Medicus Tigurinus, quem ob cumulum

cumulum multiplicis eruditionis, in ipso residentis coacervatum, Germaniæ Plinium, meritò nominare possis: postquam nocte præcedente se Serpentis ictu vulneratum somniâsset, hujusque somnii verissimus Interpres ipse extitisset, dicens se anthrace pestilentiali corruptum iri: paucis post diebus anthrace in sinistrâ mamillâ, quinto ante ejus obitum die apparente, ex hac miseriarum valle ereptus est. 13. Decemb. Anno 1565.

Ios. Simler, in Vita Gesn. p. 18. Quercet. pest. alexic. l. 1. c. 4.

C.

Doctrina Somniorum finis.

Hæc à nobis non dicuntur in eum finem, quasi ad nimiam superstiosamq; Somniorum observandorum diligentiam quemvis pellicere velimus: cum Somnia interdum fallere possint, sed nostrum est propositum, solummodò indicare & commonefacere, non semper contemnenda esse eadem, legemque Catonis, (a)

ῥίπτει ἐνύπνοια: ———

non ita generatim de omnibus somniis, sed cum certa quadam limitatione intelligendam esse. (b)

a) *l. 2. dist. mor.* b) *Querc. diat. poli. sect. 1. c. 10.*

Sed satis somniavimus.

MEMO-

MEMORABILIUM MEDICINÆ ET MIRABILIUM NATURÆ Arcanorum,

Centuria III.

PARTICULA I.

Herbariæ Medicinæ origo Divina.

Erbariæ Medicinæ ortum à cœlo repetimus. Cum enim nondum esset conditus Homo, cretis discretisque Elementis, mox Dei jussu, herbæ plantæque omnes, infinitâ florum, odorum, saporũ, colorum & facierum varietate è Terræ visceribus emerserunt, tot & tantis viribus dotatæ, ut tantum munus, totque in usus comparatum, alteri quàm Deo tribuere injurium videri debeat. Itaque ne harum quidem rerum notitiam, nisi monstrante Deo, mens humana unquam delibare potuisset: nam & Magnus Universi hujus Conditor & Architector Deus, ubi primum Adamum, Spiritu oris sui afflatum, in vivum spirantemq; hominem confirmavit, naturam Plantarum, & proprias singularum rerum, quas Terra procreat & alit, & Mundi Universitas suo complexu continet & fovet, facultates dotesque edocuit: adeò ut

si quis

ſi quis inventionis hujus gloriam, humano ingenio adſcribere velit, in Dei numen ingratus, vel Plinii judicio cenſendus ſit.

A. Paræus in præfat. op. Med. & Chirurg.

II.

Quod verò omnium rerum Scientiam in Adam infuderit Deus, facilè quidem conjicere quiſque poteſt ex Moſaicis monumentis. (a) Etenim cum parentibus primis noſtris poteſtatem dederit ipſe Deus, ut dominarentur volucribus cœli, piſcibus maris, cæteriſque terræ animantibus: en vobis trado (inquit) omnes herbas (b) quæ in omni terræ ſolo frugiferæ ſunt, omneſque fructifero fætu præditas arbores, ſemenque parientes, quibus ad alimoniam vobis uti liceat.

a) *Mathiol. præf. comm. Dioſcor.* b) *Moſ. in Geneſ. c. 1. v. 29.*

III.

Herbaria Medicina Autor Deus.

Artes cæteræ propemodum omnes, hominis ſtudio, atque induſtriâ, poſteaquam à Deo creatus eſſet, excitatæ primùm ac novis ſubinde auctibus ſucceſſu temporis amplificatę ſunt. Solæ Herbæ, unà cum ſuis viribus, non expectato cœli favore, ortus ſui capiſſevêre primordium, ſtatim Elementis conditis, homine tantò priores, quantò cœlo terrâque poſteriores, in medium incidentes creationis articulum.

Affirmat

Affirmat etiam Empedocles, ſtirpes extitiſſe, antequam circumflexus Solis expanſus, ante etiam quam nox diesque diſcriminata eſſent. Quo nomine nullius rei aut Artis inventio, ad Deum Authorem rectiùs refertur quàm Stirpium & Medicinæ herbariæ. Nam ut terra ab Aquarum in devexa loca jam abductarum mole atque colluvie primùm emerſa, contagioque illius abſoluta reſpiravit, dicto Creatoris audiens ſine morâ, incredibilique celeritate, licet immunis adhuc raſtroque intacta, nec ulli ſaucia vomeribus, pullulare ac virere cœpit, motu quodam interiore, quem ipſa non à Sole libaverat, fonte τῆς ζωτικῆς δυνάμεως (nondum enim in rerum natura is exiſtebat, cœli luce etiamnum quoquo verſus fusâ atque extentâ) ſed intra ſe de mandato Dei conceperat, ex quo frigida ac ſterilis prius tantam vim vitalem, contrà atque hodie, in ipſo ſtatim ortu hauſit, ut tanquam dudum prægnans & parturiens, eniteretur, atque ex abditis & penetralibus viſcerib⁹ ſuis profunderet innumera germina, tot ſpecies plantarum ſuis indutarum germanis atque vernaculis proprietatibus, tot etiam fructifero fœtu gravidas arbores, è quarum fructibus vim continentibus ſeminariam, ſtatim ſeſe proferendam temporum circuitibus, homini poſtea curatum eſt nutrimentum, beſtiis terreſtribus cæteriſq; volucrib. & quæcunq; moverentur vitali animata ſpiritu, herbarum viriditate ad ſe paſcendum adjudicatâ.

Sol. Alb. Orat. de herb. diſcipl. A. 6. a. b.

Natura

IV.

Natura principium Creationis internum.

Principium Creationis internum commune est, Natura, quæ est principium motus & quietis, v. 11. l. 1. Mosis, ubi Deus dicit: Germinet Terra. Natura est ipsa θεοῦ φωνή. Ecce Sapientissimus Architectus indidit Terræ hanc Naturam, propagationis, seu germinationis virtutem. Natura itaque nihil est aliud, quam organica ordinaria vis, à Deo indita rebus creatis. Quòd ergò Terra è gremio suo nobis fundit tot divitias, quòd herbæ semen emittunt, quòd aliæ arbores ex aliis pullulant, id totum manat ex isto Dei verbo. Si quæras, quî fiat, quod ex semine germen nascatur, singulaque genera quottannis sobolescunt, ne longè abeas, Moses respondebit: quia semel locutus est Deus, suumque æternum decretum protulit: Terra autem & quæ ex eâ proveniunt, Dei mandato, quod semper exaudiunt, Creaturæ, præbent obsequium.

I. Henr. Alsted. Phys. Mosaic. c. 2.

V.

Stirpium generatio ex purâ terrâ, sine semine.

Ego semper consonum veritati existimavi, quòd è terrâ, tàm plantæ, quàm aliqua animalia nascerentur, propterea quod inest in terrâ humidum,

humidum, in humore ſpiritus, in univerſum calor animalis, ob id abſque præexiſtente ſeminio, ſine ullo hominum opere, ut diverſi terrarum tractus ſucco, ſole, ſitu, aliiſque conſtitutionibus diverſi ſunt: ita quoque diverſas plantas, & diverſis inſignitas qualitatibus produxerunt. Ejuſmodi enim ſolet eſſe corporis habitus, cujuſmodi humores, quibus nutrimur, taleſque ſucci gignuntur, qualia ſunt alimenta quibus veſcimur. Id mihi animum ſubmovit Experimentum, quòd cum è profundiſſimis ædium fundamentis, egeſtam humum convaſaſſem (ut omnis objecti ſeminis ſuſpicio tolleretur) atque ſub dio expoſuiſſem editiſſimis locis, ne aliunde ventus ſemina exportaſſet, non multò pòſt elapſis diebus, è variis terræ qualitatibus in quaſillis, varia herbarum genera exorta ſunt, ſed Neapolitano ſolo cœloque familiaria: nam alia, argilla, alia pulvis Puteolanus, alia contritus lapis, vel tophus produxit: ſic unaquæque terra, pro ſuâ qualitate, ejuſdem qualitatis ſtirpes produxit: tophacea enim terra aſphaltitem trifolium produxit; ſic urticas, rubos, mercuriales, & ſimilia, ſic etiam paſſim videmus in terræ aggeribus è puteis erutis, aëriq́ue expoſitis, quod ſponte naſcentes herbæ, ſummam cutem amiciant, & amæno virore decorent.

VI.

Ejus Ratio Theologica.

Sed quid longiùs evagandum, ſi hæc S. teſti-

monio literarum clara sunt? inquit Moses quod, ubi Deus Terram creaverit & ab Aquis diviserit: Producat (a) jussit, Terra herbam virentem, quæ ferat semen juxta genus suum, cujus semen sit in semetipso super terram. Sic protulit herbam Terra virentem, & facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque semen juxta speciem suam; quasi diceret, quod cum Deus Terram creasset, cunctaque ejus loca variis qualitatibus insignivisset, munifico suæ Omnipotentiæ luxu, unaquæque orbis pars, juxta suas qualitates, herbas produxit.

VII.

Vi Benedictionis Divinæ, alia terra, alias plantas profert.

Tunc nivosa montium Septentrionis juga tassum, thuriam & celastrum erexerunt; & sub Solis cursu fervida Zybia odorata aromata misit. Judæi Syria una Balsamum; Cyrenæ Laserpitium; Sabæi thus; Arabia myrham, casiam & Cinamomum; Ægyptus, Sycomorum; Media, Citrium; Persea cuciopheram; Phanos Insula, Loton; Rhodus, aspalathum; Babylonia, palmam; mons Lybanus, cedrum; Corycus, Crocum; Troja, Fagum; Bactri Therebinthũ; Hæmus, Tamaricem; Creta Cupressum, & dictamnum; Cyclades, Cyperum; Pontus, Absynthium; Europæ Illyria, Iridem; Macedonia, Petroselinum; Athenæ, Oleam; Olympia, Oleastrum;

Oleastrum; Cyllene, Moly; felicis Campaniæ colles, vites, temulentiæ nobilis succo per omnes terras inclyto; Orientis Indi, Ebenum; India Sericea vellera; Occidentis Tylos, laniferas arbores & guiacum. Nec flumina, lacus & paludes à suis muniis feriarunt. Nilus, Papyrum produxit; Euphrates, *Zotum*; Strymon Tribulum; Lacus Orchomenius, Siden & juxta Lybanum juncum, & odoratum calamum; Colchides & Galatiæ, Acorum; Ægyptiæ paludes, colocasiam. Et tandem singulæ orbis partes singulas stirpes, ut sua ferebat qualitas, erexerunt; ejusdem proprietatis, quarum semina translata, ac blandimentis sata, suas qualitates adulterarunt.

I. Bapt. Porta l. 2. phytogn. c. 1.

VIII.

Priscorum Regum in Plantarum inquisitione, mirum studium.

Quare præstantissimos Reges, ac magnanimos, illustresque heroas, in ipso etiam armorum strepitu, tumultuq; bellico, studiosè olim excoluisse rem herbariam, ac stirpium cognitione cum primis fuisse delectatos, præter veterum historias, Bibliorum Codices abundè testantur. Quum enim harum rerum investigatio amœnissimâ varietate exornata sit, nec minus habeat utilitatis, quam oblectamenti, non visum est Regum amplitudini, nec Imperatoriæ Majestati indecorum, hujusmodi occupationibus distineri, præsertim ubi ab urgen-

tissimis negotiis ac functionibus publicis re[...] spirare, atq; aliquid sibi laxamenti impetrar[...] licuit. Hâc enim tùm animi, tùm corporis cul[...]turâ, non minus celebris facta est illorum me[...]moria: non minus illustratus nominis splen[...]dor & magnificentia: quàm rebus aliis præ[...]clarè gestis, aut hostibus vel subactis, vel ad in[...]ternecionem deletis.

IX.

Reges herbarum cultores.

Mithridates.

Sic Mithridates Ponti, atq; unde viginti Re[...]gnorum Rex, propter eximiam herbarum no[...]titiam & singulare antidoton contra venen[...] morbosq; omnes contagiosos præsentaneum illius nomine insignitum, immortale nome[...] est consecutus.

X.

Lysimachus, Gentius & Imperatores quidam Romani.

Lysimachus Eupator Macedoniæ, Gentiu[...] Illiricorum Rex, multiq; alii, præter belli glo[...]riam, herbarum cognitione illustres sunt. Mar[...]cus Cur. Imperator Romanus, post devictum Pyrrhum, Epirotarum Regem, L. Cincinnatus M. Valerius Corvinus, plantarum amœnitat[...] allecti, procul à strepitu & ambitione civil[...] ruri consenuerunt.

XI.

Solomon.

Solomon Regum Amplissimus, qui præte[...]

immensa[...]

immenſas opes, eam conſecutus eſt à Deo Opt. Max. ſapientiam, ac rerum cognitionem, ut nullus Regum illi ſit comparandus, in herbarum notitiâ mirificè excultus, exactèque verſatus, legitur, ac diſſeruiſſe, non ſolùm de piſcibus, alitibus, quadrupedibus, Aſtris, ſed de arboribus etiam & ſtirpibus (a) à cedro Libani uſque ad hyſopum, (b) qui egreditur de pariete, hoc eſt, à minutiſſimâ herbâ, ad proceriſſimasque celſiſſimasque arbores uſque, omnia habuiſſe cognita & explorata. (c)

a) *Sapient. c. 7. v. 20.* b) *1. Reg. c. 4. v. 33.* c) *Lemn. de ſimilit. c. 1. l. 1. de occ. nat. mir. c. 17.*

XII.

Neſtor.

M. Varro memoriæ prodidit, Neſtorem, qui temporibus belli Trojani vixit, & tàm longævus fuit, ut nunc etiam Neſtoreos Annos (quibus tres ætates attribuit Homerus (a) alicui precari ſoleamus, ita fuiſſe huic ſtudio deditum, ut ἀλεξίκηπον, id'eſt, auxiliarem hortum, carmine quoque deſcripſerit. (b)

a) *Odyſſ. 3.* b) *Camerar. in hort.*

XIII.

Reges Portugalliæ, Gujacum importantes.

Nec ſuâ laude fraudandi ſunt Illuſtris Fernandus Caſtiliæ, ac Joannes & Henricus ac Emmanuel inclyti Portugalliæ Reges, quorum operâ & expenſis ſaluberrimum illud lignum

Gujacum, nuper ab Australis Oceani Insulis nobis allatum est: quo uno plus commodi miseris mortalibus attulerunt, quam omnes illi avaritiæ cuniculi, metallorum argenti & auri fossores: qui dum in viscera terræ, omnium parentis sæviunt, plus expendunt, & insumunt, quam eruunt. Tanti est, vel uno morborum remedio, Medicinam locupletare.

Long. l. 1. Epist. 63.

X I V.

Alcinous Rex.

Alcinous Rex Phæacum, qui Homero (a) & Orpheo (b) δικαιότατος τῶν βασιλήων dicitur, diligenter & sedulò hortos excoluit, ad quos, negotiis regni expeditis, quotidie se conferre, atque ibidem animum à curis & laboribus non parùm recreare consuevit.

a) *Od. η.* b) *In Argonaut.*

X V.

Philosophi & Sapientes alij.

Uno verbo, omnes Philosophi & Sapientes, qui remoti ab insano foro & urbe, hortorum se spaciis sepibusque clauserunt. At in istis Tarquinium Regem video, jam tùm priscâ illâ Româ, in hortis molliter ambulantem, & papaverum capita resecantem: Catonem Censorium agnosco in re hortensi deditum, & de-

cà

eâ seriò scribentem: Lucullum post Asiaticas victorias, in iisdem otiantem: Sullam, abjectâ Dictaturâ suaviter hîc senescentem: & Diocletianum principem olera sua & lactucas ad Salonam, purpuræ & omnibus sceptris præferentem.

Lipsi. l. 2. de Constant. c. 2.

XVI.

Imperatores Germani.

Sed veniamus ad nostros quoque, Imperator Fridericus III. qui 53. Annis imperio felicissimè præfuit, rei herbariæ ita fuit intentus, ac tantum in ea profecit, ut sæpius cum Medicis suis, animi gratiâ, de plantis, & earum viribus prolixè disputare non erubuerit.

Cuspin. in Cæsar.

XVII.

Studium Botanicum, Vitæ præsidium, curarum asylum.

Quapropter omni tempore hoc jucundissimum pariter & utilissimũ studium hortense, à maximis principibus & aliis plurimis summopere fuit commendatum, ac diligenter admodum excultum, statuentibus non solùm ad sustentationem ac conservationẽ vitę humanæ percommodum, sed etiam suarum curarum ac molestiarum asylum esse, & convenientissimum præsidium.

Camer. in hort. G 3 *Idem,*

XVIII.

Idem, animi honesta voluptas.

Voluptas etiam & animi recreatio, ex hoc ipso, non nisi honestissima esse potest: ad id enim quod pulchrum, honestumq; hominem commonefacit. Suggerunt quippe flores suâ pulchritudine, coloris elegantiâ, formæ præstantiâ, odoris suavitate & fragrantiâ, generosis honestisque animis, honesti pulchrique & omnium virtutum recordationem. Turpe namque, ut quidam Sapiens ait, fuerit, pulchra tractantem, pulchrisque in locis versantem, non pulchrum, aut turpem habere animum.

Remb. Dodon. præf. de flor.

XIX.

Eaq; mystica.

Est enim profectò, arcana quædam & congenita nobis vis, cujus intimas causas non facilè reddo, quæ ad hanc innoxiã & ingenuam delectationem trahit, non nos tantùm, qui propendemus, sed illos ipsos serios & severos, qui renituntur & irrident. Animum enim tuum mentemque percontare; capi se hoc adspectu dicet, imò pasci. Oculos, sensumque: fatebuntur enim alibi libentius se acquiescere, quam in his hortorum areis & pulvillis. Circumsiste, quæso te, paululum hæc agmina florum, & augmenta. Vide mihi illum è calyce, hunc è vaginâ, alium è gemmâ protuberantem; vide hunc morientem subitò, alium sub-

nascentem;

nascentem; denique in uno aliquo genere cultum, formam, faciem, mille modis paria & diversa.

Lips. l. 2. de Const. c. 2.

XX.

In herbis nihil parvum, nihil contemne.

Quare,

—— mentes adhibere fidemq;
mortales, multâ scrutati indagine, numen
non deerit, superiq; volunt sua numera quari;
magnus inest Herbis vigor, & vis insita Cælo
Graminibusq; sua est vel vilib⁹ addita virt⁹.
nilq; adeo abjectum est, nihil est tam vile, sacratum
quin Medicamē habet: bulbo malvaq; potestas
est sua & urticis ——

Camer. in præf. hort.

XXI.

Planta omnis Dei Index.

Aut mihi planta suis Numen demonstrat in herbis,
præsentemq; refert una vel Herba Deum.
aut operis series Autorem tota recenset
qui facit, & læto cuncta vigore fovet,
emicat ex ipsis Divina potentia campis:
& levis est cespes, qui probet esse Deum.

I. Stigel.

XXII.

Color Herbarum Oculus: Odor aura cœlestis est.

Quæ illa igitur tàm rigida mens, quæ inter hæc non flectat se molli aliquâ cogitatione, & liquescat? Iam ades curiose tu ocule: defigere paullum in nitores istos & pigmenta, inspice hanc nativam purpuram, hunc sanguinem, hoc ebur, hanc nivem, hanc flammam, hoc aurum: & tot colores, quos artifici cuique penicillo æmulari fas; æmulari sed non imitari, denique quis exhalans ille odor? quis penetrans spiritus, & nescio, quæ pars æthereæ auræ infusæ ab alto?

Lips. l. 2. de Const. c. 2.

XXIII.

Hortulus naturale Musæum, Mausolæo splendidius.

Hoc igitur, quasi refugium quoddam & secessum liberalem, vel potius Musæum jucundissimum, ab ipsâ Naturâ, tot herbis, arbustis ac arboribus instructum ac exornatum quis non amplecteretur? quis non fateretur etiam marmora nitidissima regiarum picturasque splendidissimas ac alia præclara artificia ab illis longissimè superari?

Camerar. l. c.

Stupendum,

XXIV.

Stupendum, grandem arborem, in tantâ parvitate seminis latére.

Parvum cujuslibet arboris semen jacitur in terram, ut arbor ex illo producatur, considera & comprehende verò tu, si potes, ubi in ulla tantâ parvitate seminis tàm immensa arbor latuerit, quæ ex illo processit. Ubi lignum, ubi cortex, ubi tanta viriditas foliorum, ubi ubertas fructuũ? an tale aliquid in semine, cum in terrã jaceretur, vidisti? Sanctissimus Jobus (a) *Conspexit fruticem casum frutescere rursum.* Arbor etiamsi excindatur, spes est adhuc repullulaturam & tenerum ramum ejus non destituturum, ex odore aquarum regerminat, ac si novella planta ac viviradix esset.

Quid ergò mirum, si tenuissimum pulverem à nostris oculis in elementa redactum, cum vult Deus, in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbuscula redintegrat? (b)

a) *c. 14. v. 9.* b) *Heidfeld. sphing. phil. c. 8.*

XXV.

Gentiana virtus divinitus revelata.

Gentiana, vulgò Cruciata dicta (zent Lazlo Kiraly five, Pannon.) hoc est, S. Ladislai Regis herba: à Ladislao, Ungariæ Rege primo, qui Sancti cognationẽ adeptus est, propter Tartarorũ ex Ungariâ depulsionẽ. Eum autẽ ferunt primũ, totâ Ungariâ à Tartaris pulsum in Daciã sive Transilvaniã profugisse in urbẽ Clau-

diopolim [ſive Coloſvvar]: iſtic cum opulento & prædivite quodam lanio amicitiam & familiaritatem contraxiſſe, cujus factus ſit compater. Hujus auxilio, qui illi expenſas perſolvit, Tartaros denuò aggreſſus, eis totam Ungariam ademit. In hâc Tartarorum fugâ, cum nummos aureos, quos ex prædâ collegerant, Aradienſi campo abjicerent, ut in ſequentes Ungaros remorarentur, precibus à Deo contendit, ut aurum in lapides converteret: votum even:us ſecutus eſt. Inde factum putant, ut Aradienſis ille campus planis lapillis abundet, qui aliquando aurei nummi fuerint. Hujus autem Regis tempore, graviſſimâ peſte afflictam univerſam Ungariam ajunt, eum verò precibus à Deo obtinuiſſe, ut quamcunq; ſtirpem ſagittâ ab illo, in altum emiſsâ cadens feriret, utilem illam ad hanc luem curandam præſtaret, hanc in Cruciatam decidiſſe referunt, quâ deinde ſubditos peſtis contagio liberârit. (a) Nos quoque eam, adverſus peſtilentium febrium contagia utiliſſimam exploravimus. Calida eſt, & ſicca, extenuat, purgat, abſtergit, obſtructa liberat. Olim contra venenatorum animalium morſus duarum drachmarum pondere cum pipere, ruta & vino præbebatur, Summâ amaritudine, non modò ſanguinis integritatem tuetur, atque à putredine vindicat, ſed eam etiam jam graſſantem coërcet, & noxios ichores, qui ejus fomites eſſe ſolent, ſiccando abſorbet. (b)

a) *Carol. Cluſ. in Nomencl. Pannon.* b) *Jul. Palm.*

Palm. Constant. de feb. pestil. c. 18. Lege etiam quæ de Carlina refert Mathiol. l. 3. comm. in Diosc. c. 9.

XXVI.

Herbarum quarundam admirandi, & propè stupendi effectus:
ut sunt 1. ex Bali herbâ, Draco & Thiso occisi, redivivi.

Adeò attonita ad herbarum facultates fuit Antiquitas, ut Xantus (a) scripserit, occisum Draconis catulum, herbâ quadam (quam Magi Balim nominant) à parente revocatum ad vitam eâdem Thisonem, quem Draco occiderat, saluti restitutum.

a) *l. 1. histor.*

XXVII.

2. Ex herbis claustra omnia aperta, & ferrei Equorum calcei soluti.

Picum avem adactum suis cavernis cuneum, quas in arboribus habet, admotâ quadam herbâ, extrahere tradiderunt, cùm Democritus, tùm etiam Theophrastus. Quin etiam Æthyopide herbâ tactu claustra omnia aperiri, quibusdam simul admurmuratis cantilenis. Id quod mihi miraculo non est. Memini enim dum superioribus Annis Venetiis agerem, me quendam suspendio damnatum vidisse, cuifo-

res omnes patefierent, disjectis seris unâ tantum herbâ admotâ, signaculis quibusdam decantata. Talis verò facultatis, alia haud mihi incognita habetur, in Italiæ montibus proveniens, quâ ab Equis calcatâ continuò ferrei solvuntur calcei. u

Mathiol. præf. in com. Diosc. l. 3. herb. c. 135. Plin. l. 10. c. 18.

XXVIII.

Alij Plantarum effectus, ex solo contactu.

Observatum est, inflammari vulnera, ulceraq; superventu eorum, qui pedibus iter confecerunt per loca, pernitiosis plantis scatentia: contrà verò sanari morbos, ubi ab itinerantibus vulneratis, salubres contactæ sint. Sic hemionitidis cõtactu Spleneticos sanatos scimus; Ictericos substrato in calceis, nudis pedibus, chelidonio aut pastoriâ bursâ. Tàm diu quempiam lippitudine non tentari, observatum quoque est, quàm diu sylvestris Rumicis radicem secum nitidissimè habuerit. Desinet stranguriâ cruciari, qui Tamaricis lignum ardens, suâ ipsius extinxerit urinâ. Inguinis tumorem haudquaquam iis subcrescere putant, qui Myrti surculum secum gerant. Verniculi in Echinatis Dipsaci capitulis autumno reperti, collo in folliculo adalligati, aut sinistro brachio appensi, quartanâ febre affectos incolumitati restituunt.

Mathiol. præf. in comm. Diosc.

Scordij

XXIX.

Scordij contactu cadavera præservuntur.

Scriptum eſt, à quibuſdam viris graviſſimis, tum in bello interemptorum cadavera, multos dies inſepulta jacuiſſent, quæcunq; ſupra Scordium Creticum forte fortuna ceciderant, multò minus aliis computruiſſe, eâ præſertim ex parte, quâ herbam contigerant. Ob quam rem certè omnibus perſuaſum eſt, tàm putrefacientibus animalium venenis, quam Medicamentorum deleteriis Scordium adverſari. (a) In vino etenim coctum, contra ſerpentium morſus & venenata bibitur, atque etiam contra peſtilentis aëris contagia antidotis inſeritur, quæ contra peſtem fiunt. (b)

a) *Gal. l. 1. de antid.* b) *Iul. Palm. Conſtant. de febr. peſt. c. 18.*

XXX.

Radix Pæoniæ collo geſtata, Epilepſiæ reſiſtit.

Pæonia eſt facultate omnino reſiccatoriâ vehementer, ita ut non deſperaverim, eam etiã adalligatam, (quod meritò creditum eſt) puerorum Epilepſias ſanare. Equidem vidi puellum, quandoq; octo totis menſibus morbo comitiali liberum, ex eo, quo geſtabat radicem, tempore: ubi verò fortè fortuna, quod à collo ſuſpenſum erat, decidiſſet, protinus morbo correptus eſt: rurſusque ſuſpenſo in locum illius alio, inculpatè poſtea ſe habuit. Porro

viſum

visum est mihi, satius esse denuò id collo detrahere, certioris Experientiæ gratiâ. Id cum fecissem, ac puer iterum esset convulsus, magnã recentis radicis partem ex collo ejus suspendimus: ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea convulsus est. (a) Non desunt Mulierculæ, quæ perforata Pœoniæ semina, & filo trajecta coralliorum modo, suis infantibus & pueris collo circumligent, quod putent hoc amuleto Epilepsiam arceri. (b) Sic dicta à Pæone Medico, (c) qui eâ, vulneratum Plutonem, ab Hercule, Homero fingente, (d) curasse perhibetur, à quo Herbæ Pæoniæ, pro salutaribus accipiuntur, ut apud Virgilium: (e)

Paoniis revocatum herbis ———

a) *Gal. l. 6. simpl.* b) *Mathiol. in com. Diosc. l. 3. c. 140.* c) *Camer. in hort. C. Bauhin. in Synon. herb.* d) *Odyss. ε.* e) *l. 7. Æneid.*

XXXI.

Et quomodo, aliorum Exemplis docetur.

Rationabile igitur erat, aut partes quaspiam à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, atque ita affectos locos curare, aut aërem à radice assiduè mutari & alterari. Nam hoc pacto succus Cyrenaicus, Columellam phlegmone affectã juvat, & melanthium frictũ palàm destillationes & gravedines desiccat, si quis id in calidum linteum rarum liget, assiduéque calorem ex eo, per inspirationem, quæ per nares fit, attrahat.

Gal. l. 6. *Radicis*

XXXII.

Radicis Pæoniæ vis occulta.

Radicis Pæoniæ masculæ vis, non à manifestis qualitatibus, sed à totius substantiæ dissilio, atque repugnantiâ dimanat, quâ non pituitæ, non humoris lentori, sed morbi Comitialis essentiæ (quæ latens occultaq; est) prorsus adversatur. Si enim, quod pituitam, quæ mali causa est, è cerebro, similitudine substantiæ detrahit, iccirco medetur, cur non aliis quibusque à pituitâ morbis succurreret? aut cur non easdem vires obtineant medicamenta, quæcunque pituitam eliciunt? Scio Galenum hanc illi vim idcirco assignare, quòd exsiccandi vi polleat, tenuisque sit substantiæ, ac propterea ventriculorum cerebri infractus expediat. Sed cum alia plurima extent, majore siccitate prædita, tenuiorumque partium, cur illa vim pariter eandem ad morbum comitialem non accepissent?

Fernel. l. 2. de abd. morb. caus. c. 17.

XXXIII.

Pæoniæ Signatura.

Quibus virtutibus, signaturam ipsam hujus plantæ adjiciemus; cujus caliculus aut caput, ante quàm flores ex eo excludantur, analogiam quandam habet & similitudinem ad cranium humanum, in quo sutura coronalis spe-

ctatur, in cujus partibus interioribus rubor quidam florum, in obscuro nigrescens, fulminis alicujus similitudinē exhibet, quasi ipsam Epilepsiam (sideratum morbum) in cranio repræsentans, quæ idcircò congruū huic morbo medicamentum esse testatur.

Quercet. in tetr. c. 13. p. 157. Croll. l. de signat.

XXXIV.

Plantago Pestis amuletum.

Retulit mihi (inquit Monavius) nuper Chirurgus, Aulæ nostræ jam senior, se in multis constitutionibus pestilentibus fuisse, & suâ manu infectos plurimos tractasse, semper tamen à contagione immunem permansisse, quod secum gestaverit, radicem Plantaginis majoris, sacculo inclusam, & cum filo regioni Cordis adaptatam: ut res celetur, pulveris lavandulæ aliquid admiscere solet, & hinc inde distribuere: quicquid sit,

Sapè etiam parvis gratia rebus inest.

Scholtz. ep. 248.

XXXV.

Echij vires Alcibiaus casu invenit.

Echion à viperis nomen habet (Græcis enim ἔχις vipera est) vel quod semen proferat capitibus viperinis simile, vel quod viperarum morsibus præstantissimum sit medicamentum. Ab Alcibio, Alcibiacum dictum Echium, ab eo, qui

qui primus oſtenderat, quantum viribus polleret, contra viperarum ictus. Is enim, dum ſecus aream dormiret, à vipera in extremo inguine ictus eſt: excitatusque à ſomno, ex hac herbâ ſuccum commanducando, palato & dentibus expreſsit, hauſitque in corpus. Manſæ verò herbæ reliquum vulneri ſuper impoſuit contra dolorem, quo medicamento liber evaſit.

Mathiol. l. 4. c. 25. in Dioſc. ex Nicand. de Ther.

XXXVI.

Ruta, Epilepſiæ remedium.

Hoc in Thuſcia, à ruſtico quodam accepi, qui dicebat, aliquem caſu, morbo liberatum fuiſſe. Rutam enim ſylvaticam, quam rure habebat, contundebat, & ubi Conſervus ejus lunaticus concidiſſet, ipſe rutæ odore plenus aggreſſus, nares ægri continebat, unde ille, excitatus, non amplius comitiali morbo laborabat. Expertus autem erat hoc etiam in alio, morboque eum liberaverat; atque ego ſæpius ita tunc affectum curavi.

Alex. Trallian. l. 1. c. 15. Conrad. c. 12. de morb. Vng. Ias. de morb. cerebr. c. 23. Vnzer. l. 2. c. 11. de Epilepſ.

XXXVII.

Pimpinella vulneraria, febrifuga, pectoralis, hydrophobiæ utilis.

Pimpinella, Germanica Saxifraga. Chaba ire Pannonicis

Pannonicis dicitur, hoc eſt, Chabæ Emplaſtrum. Nam ferunt Chabam Regem, Attilæ Regis minoris Filium, ex Honorii Cæſaris Filia, poſt parentis mortem (cum univerſum Regnum Ungariæ inteſtino bello concuteretur, atque acre prælium commiſſum eſſet, quod inter ſe diſſentirent, cui-nam Filiorum Attilæ regnum cedere deberet, eoque prælio omnes Ungari occubuiſſent) ſolum ſuperſtitem remanſiſſe, cum 15000. & illis quidem omnibus vulneratis, quos hâc herbâ curaſſe dicitur, unde factum eſt, ut poſtea ab eo, appellationem ſumſerit. (a) Pimpinellam ſolutam aquâ calidâ febrem continuā ſtatim domare, uſu compertum eſt. Madoribus tabidis apta eſt: ſanguinis ſputū ſiſtit, ulcera deterget & ſiccat. (b) Radix ejus pulveriſata, cum ſaccharo, in formā Electuarii redacta & quotidie aſſumta, in aquâ ejus ſtillatitiâ, ad aliquot uncias admodum ſuppuratis prodeſt. Pulvis optimus quoque in caſu & contuſionibus in calidâ cereviſia exhibitus. (c) Henrici II. Galliarum Regis Venator, gravi morbo decumbens, bonâ fide Ioanni Fernelio aſſeveravit, Pimpinellam ad pręcavendam hydrophobiam tantam vim obtinere, ut quicunque eam aliquot diluculis, vel in acetariis, vel alio quovis modo apparatam, poſt demorſum comederit, nihil inde incommodi ſentire poſſit: quod in canibus regiis ſe primùm expertum fuiſſe dicebat: quibus demorſis, illam felici ſucceſſu offerebat. (d)

a) *Cluſ. in Nomencl. Pannon.* b) *Heurn. l. 2. Mo.*

.M. c. 5. & 8. c) Camer. in hort. d) Iul. Palm.
onſtant. de morb. contag. l. 3. c. 3.

XXXVIII.

Radicis Coſti mira vis.

Coſtus verus tàm amarus eſt, etiam acris, ut jus mordicationem lingua maſticantis vix feat, præterea tàm odorus & ſapidus, ut omniũ romatum, ſapores & odores in ſe contraxiſſe videatur; habet enim acrimoniam cum Zingiere, ac gariophillis, amaritudinem cum Zedoaria & calamo, fervorem cum pipere, fragrantiã cum caſſiâ ligneâ & Cinamomo communem, quorum omnium ſapores & odores manducanti exhibet, à nullo, vel vix ullo aromate hucuſque ſuperatus.

R. Minderer c. 3. aloed. mar.

XXXIX.

Vitis Etymon, ejus fœcunditas, flos amœniſſimus & fragrantiſſimus.

Vitis nonnullis dicitur quaſi vita, quòd vinum ingens vitæ humanæ bonum ſit, cor ac ſpiritus recreans. In vite vita, im Reben ſteckt das Leben. Niſi autem ſubinde amputetur, ipſa ſuâ fœcunditate gracileſcit. (a) Præ cæteris fragrantiſſimum odorem expirat, ac naribus ſuaves halitus effundit: profert hæc ſub finem veris, floſculum minutum & ſtellatum feſtucis ra-

cis ra-

cis ramentisq; orbiſculatis obſitum, ut lichen, vulgò Uſnea, colore ſubſpicio, aut flaveſcente, eximiæque ſuavitatis, quo in aſteriſci formam deciduo confeſtim ſpecimen racemorum exhibetur. Odor hujus floſculi cerebrum & cor mirificè recreat, ſic, ut mihi gratiſsimum ſit, floreſcente vite, ſub vineâ pergulatâ, ac pampinis concameratâ fornice ac teſtudine prandium cænamque abſolvere, aut cum æqualibus, eruditis fabulis temporis tædium fallere. Hujus autem floſculi odor, tanti effectus prædicatur, ut venenatas beſtias abigat adeò, ut ſerpentes, colubri, bufones, hunc perferre nequeant, ſed remotiſsimè ſe ab eo ſubducant. b)

a) *Heidfeld. Sphing. Phil. c. 8.* b) *Lemn. herb. Bibl. expl. c. 2.*

X L.

Floreſcente Vite deambulatio tuta.

Quocirca floreſcente vite, non ſolum ſalubris eſt, & peramæna deambulatio: ſed etiam ſecura & tuta: licet enim in herbido thoro, ac viridante gramine decumbere, ac ſub arbore patulis diffuſa ramis, opacum frigus captare, atque æſtum propulſare, vel apricatione Solis radiis incaleſcere & illuſtrari, nullo metu aut trepidatione ſerpentum, qui aliquando latenter in herbâ deliteſcunt, atque improvisò obrepunt, hominique terrorem incutiunt.

Lemn. l. c.

Lachryma

XLI.

Lachryma vitis vis mirabilis.

Vitis Aqua (lachryma) dum amputatur, dissipat & discutit callum oculorum, (a) scabiem sanat. (b) Acovisticum est remedium, maximè in causâ calidâ. (c) Optimo successu, ad uncias quatuor, projvice, in calculo renum & vesicæ bibitur. (d) Sunt, qui eam Aquam, quæ castratis vitibus exudat verè, lenticulâ vitreâ excipiunt: vas operculatum sedulò, clausumque annum integrum exponunt Soli, loco subdiali, sed qui ab injuriis cœli tutus esse possit: ac lenticulam ad Solem subinde vertunt, ut undequaque radii everberent, & Aquam coquant. Melligo tandem concrescit, quæ sit balsamo viribus æqualis, *ἀμπελοσάλαγμα* ex analogiâ, (si vis) appelles: purgat, carne implet, cicatricem ducit, glutinat, exterit, papularum delet vestigia. (e) Quod si cibum aliquem expetat gravida, neque ejus particeps esse possit, atque metuantur, ne aliquid fœtui inde accidit: Fœminæ ad id præcavendum, commendant Aquam, è tenellis vitis foliis, Mense Majo, destillatam. (f)

a) *Crato cons. 58.* b) *Plat. de dol. p. 874.* c) *Plat. l. 1. de funct. las. c. 8.* d) *Domin. Leon. l. 5. sect. 3. c. 6.* e) *I. Holler. inst. Chir. c. 5.* f) *Sennert. instit. l. 4. p. 2. c. 2.*

XLII.

Crocus cor hominis.

Crocũ calet numero 1. & siccat, vehemẽter dissolvit exhaustione; & leniter adstringit, p̃claris

dotatum

dotatum viribus, nam robur insigne cordi a[illegible] flat (hinc Cor hominis dicitur) idq; recreat (a[illegible] & spiritus mirâ vi stabilit, ac lætos reddit, qui[illegible] & splendidissimo lumine honorem afflat, a[illegible] pandit spiritus contractos, iterumque diffuso[illegible] nimium, contrahit, putredinem arcet, coctio[illegible] nem promovet (b) ob flavitiem Ictero resister[illegible] (obstructiones enim Epatis & præsertim felli[illegible] solvit) creditur. (c) Gaudet radix ejus calcar[illegible] & atteri pede, pereundoque melius pervenit[illegible] Unde carmen:

Pulchrior ut crescat, teritur crocus, ô furor ingens,
Lætior ut possis surgere, nolle premi! (d)

a) *Heurn. l. 2. M. c. 5. Gogl. de pest. p. 107.* *127.* b) *Heurn. l. 2. M. c. 9.* c) *Plat. de vit. p.* *127. 146. l. 2. de l. funct. p. 647.* d) *Plin. l. 12.* *c. 6. Minder. Aloed. c. 4.*

XLIII.

Crocum insigne thoracicum, & medicamentum ἐκφόλιον.

Crocus adeò est thoracis affectibus amicus, ut sint, qui ad scrupulum semis, atque etiam unum, cum dimidio moschi grano, & vino optimo calido propinando, Asthmaticos curaverint. Ad respirationem ex nimio frigore prohibitam, eodem modo plurimùm conducit. (a) Unde Cardan. ait: Crocus est Anima pulmonis, & eo solo multos liberavi anhelosos,

ſos, inter quos Socrum Cæſaris de Comitibus, quæ tantam paſſa erat, per duos menſes ſpirandi difficultatem, ut intra paucas horas moritura videretur. (b) Ejus extractum, in minimâ copiâ ritè præparatum, datum per os, difficilem partum promovet, corroborando in primis vires gravidæ & fœtus, (c) Raptim enim uterum petit, adeò ut cum quædã, fœtum excludere non poſſet, dato croco, prodierit fœtus croco tinctus. (d)

a) *Camerar. in horto.* b) *Conſ. de ſpir. difſic.* d) *Heurn. l. 2. M. c. 14.*

XLIV.

Croci nimius uſus funeſtus.

Crocus infensâ vi, cerebro, capitis dolorem adfert, (a) mirum enim in modum ejus vis caput invadit (b) appetitum dejicit (c) riſum movet. Vidimus enim nos (d) apud Mitinam in campo, totius Hiſpaniæ Celeberrimum Emporium, mercatorem quondam, qui, cum plures croci ſarcinulas, ſive involucra emeret, ut in Luſitaniam portaret, multum ex illo, in ollâ, carnes jurulentas pro cænâ continente, injecit: qui poſt earum eſum, in tam intenſum ac vehementem riſum prorupit, ut non multum abfuerit, quin riſu & cachinno tunc è vita diſcederet: nimius (e) etenim ejus uſus funeſtus: Antiqui dicebant, drachmas tres potas, interficere, nam effundit ſpiritus vitales. Ejus namque

que (f) odore enecari indormientes, quod fra-
granti illius ſpiritu, ſpiritus animales eliciti di-
ſipentur, & tanquam lumen minus à major-
abſorbeatur, hiſtoriis conſtat. Muliones cert-
ſarcinas croci geſtantes mulos alternare co-
guntur, quod jugis ſarcina eundem mulum
odore ſuo debilitet. Proinde non mirum (g)
ſi Agaſo quidam apud Piſaurenſes, ſuper dua-
bus croci ſarcinulis dormiens, eâdem noct-
obierit.

a) *Plat. de dol. p. 253.* b. c.) *Heurn. l. 2. M-
c. 5.* c) *Dom. Leon. l. 1. ſ. 3. c. 4.* d. g.) *Luſi-
tan. comm. ad c. 25. l. 1. Dioſc.* f) *Zwing. Phyſ-
l. 2. c. 26.*

XLV.

Sal Alkali dentes eburneos reddens.

Salis Alkali, quod ex cineribus Kali plantæ conficitur, diſſoluti cum contritis lapidibus, pro vitris conflandis, innatans veluti pinguendo, quæ refrigerata dureſcit lapidis inſtar, atq; axungia vitri vulgò appellatur, pulveriſata, dentes mirè nitidos & politos reddit.

Plat. l. 2. de Vit. p. 960.

XLVI.

Carbo quercinus Icteri lucroſum remedium.

Carbones de quercino ligno, ejuſdem ponderis, cum limaturâ chalybis, in vino, uſtu-
lato

[...]ato prius chalybe alio integro, macerabat mu-[...]ier quædam, infusumque propinando, in Ictero sanando, hoc remedio quæstum faciebat.

Plat. l. 2. de Vit. p. 149.

LXVII.

Fraxinus Serpentibus infensus, Calculosis & splenetícis utilis.

Fraxinum sylvestrem adeò horrescunt serpentes, ut nec matutinas nec vespertinas illius umbras, quamvis longissimas, unquam attingant. Et si gyro frondibus hujus arboris claudatur ignis & serpens, citiùs in ignem fugit, quàm in fraxinum. Expertus hoc scribit Plinius (a) Sed nostrates Serpentes hoc non faciunt. (b) Quamobrem miram naturæ benignitatem licet admirari, quòd priùs quàm prodeant serpentes, floreat fraxinus, nec antea, quàm se terræ condiderunt, folia demittat. (c) Quasi frangens lapidem dictus; vasa ex ejus ligno confecta, in usu cibi & potus, mira spleneticis & calculosis præstant auxilia. (d)

a) *l. 16. c. 13.* b) *Camerar. herbar. l. 1. c. 31.* c) *Heidfeld. Sphing. Phil. c. 8.* d) *Dom. Zeon. l. 1. pract. s. 3. c. 8.*

LXVIII.

Herba Hollerij herniis dicata.

Herbula est in sabulosis nascens: (hæc herninaria dicta, (a) ab aliis herba

hollerii) ramulos multos in terram ſpargit, foliis minimis & rotundulis, alis follicatis ex viridi flaveſcentibus, per ramulos ſparſis, adſtringente guſtu, ex qua ſuccus expreſſus ſubinde affuſo vino albo, certiſſimum & aliquoties probatum remedium contra deſcenſum inteſtini. Nam novem diebus ita percurat, ut poſtea non redeat malum. Facilis inventu Autumno. (b) Puerorum pulticulæ ex pane albiſſimo in tenuiſſimum pulverem redacto & lacte conficiantur: quibus mellis nonnihil addi poterit, ut alvus liberius fluat. (c) Ejus aquæ ſtillatitiæ arte Chymicâ extractæ unico hauſtu, cum tentata aliâ remedia non reſponderent, paucis abhinc diebus curatus eſt adoleſcens, in gymnaſio Haricuriano, cui citatior ſaltus herniam conciliarat. (d)

a. c.) *L. Duret. in adverſ. Holler.* b) *Hollier. l. 1. c. 62.* d) *Ant. Valet. in exerc.*

XLIX.

Roſarum dignitas.

Roſa ſomnum accerſit, mentem & cerebrum firmat. Non validè mixtas qualitates gerit, ſed facilè ſeparabiles: eſt frigida in 2. ordine, & calida in 1. lenit, humectat & ſiccat: cardiacæ calidæ confert. Suavi odore recreat Roſa cerebrum, ac vapores à cerebro arcet: unde Roſeæ coronæ olim menſis vinoſis expetitæ fuère, quod ebrietati hac vi reſiſtant. Unde Anacreon ipſum vinum olens cecinit:

Roſam

Rosam amoribus dicatam
Sociemus ad lyæum
foliis Rosam decoram
capiti revincientes
calices jocemur inter.

Pauci profectò flores sunt, qui æquè oculis, naribus, palato, & sanitati student, ac Rosæ: quare fabulatur Anacreon, fulgentem illum ruborem, rosis afflatû fuisse, quod Dii nectare eam asperserunt. Certè sine Rosis, Medicina rarò Gratiis sacrificaret. Cum itaque tantas, ac tàm amœnas vires Rosa spiret, non mirum est, antiquitatem sese in ejus admirationem effudisse: quare & ipsis Rosis suavior Anacreon, inquit:

Rosa, flos odorq; divûm,
hominum rosa est voluptas
Deus illa Gratiarum
florente Amoris horâ.
Rosa suavium Diones.
Quid plura? nonne multis
Medicina certa morbis?
hujus senecta suavem
Servat juventa odorem. (a)

Rosarum Aqua privatim cápiti competit. (b) Sed pota in dolore capitis nocet, ob odorem, nisi sumatur aqua peculi rosarum. (c) Et coryras facere Rosas & violas ex proprietate scribit Arculanus. (d) Veneri sacrata fuit Rosa, quam tamen Cupido Veneris filius Harpocrati, silentii deo digito labellum compescenti donavit, fluxisse hinc ille mos videtur, ut in Cænaculis Rosa lacunaribus supra mensarum vertices af-

figatur, ut quisque sit secreti tenax, nec facilè divulget, quæ sub Rosâ dicta sunt. In Rosa autem quinq; sunt partes Medicinæ, 1. foliorum, 2. unguinum, 3. antheræ, 4. umbilici. 5. calicis: has diversas facultates una Natura Rosæ contulit, quam nobis Deus ad infinitos usus reservare dignetur. Arminius Germaniæ princeps Rosam in Insignibus habebat, unde legitur:

Statua torquentis molli de vellere signum
quod pictam medio continet arte Rosam.

Marchiones Brandenburgenses, Comitesque de Eberstein antiquissimæ prosapiæ, nec non plurimæ familiæ, strenuâ nobilitate claræ, à multis lustris Rosas inter sua insignia gloriosè locatas habent.

nam Rosa principibus meritò gestanda videtur. (e)

a) *Heurn. l. 2. M. c. 5. & 7.* b) *Plat. de dol. p. 260.* c) *Holler. l. 1. pract. p. 5. a.* d) *Heurn. cap. ult. de aff. cap. Dom. Leon. l. 6. f. 1. c. 3.* e) *Minderer in aloed. c. 11.*

L.

Rosmarini vis.

Rosmarini oleum, quod in destillatorio vasculo innatat, paralyticis & Apoplecticis salubriter admovere soleo, cervice ac nuchâ illo inuncto. Odor fruticis animum reficit: præsentaneam autem vim obtinet, in expugnando morbo Regio, qui vulgò Ictericus appellatur, perfusâ extimâ cute, flavo felleoq; colore: sicut hæc vis etiam ad animum transferatur, vitiorum

vitiorum nævis ac maculis deformatum. Rursum, morbum comitialem, qui menti vim infert, impugnat: sic omnibus autor sum, ut in elixatum carniũ liquamine crebrò ejus usum admittant. Odor accensi fruticis, pestis contagia fugat, atque ædes suavis odoris fumigio, à vitioso halitu tutas præstat. Conficitur ex ejus floribus medicamentum, quod, quoniam diu subsistit, conserva triviales Pharmacopolæ vocant, cujus vis cerebrum (si nimio humore oppressum est) & omnes sensus mirè recreat & confortat, memoriam collapsam erigit, & ne quis morbo caduco, apoplexiâ, paralysi, spasmo corripiatur, aut caligantibus oculis afficiatur, singulari vi ac efficaciâ instructa est.

Lemn. de similit. Bibl. c. 46. Heurn. l. 2. M. c. 7. Minderer c. 11. Aloed.

L I.

Centaurium φθόριον, αἱμάγογον, καὶ ὑδράγογον.

Centaurium minus, nervis dicatum est, immoderato usu, & fœtum excludit, & sanguinem prolicit. (a) In Italia præcipui Medici exhibent in Ascite, tertio quoque die, ejus pulveris drachmam unam, cum semine carui & anisi, in vino, vel in decocto aliquo. (b)

Flos mihi suave rubet, sed inest quoq; succus amarus,
qui juvat obsessum bile, aperitq; jecur. (c)

a) *Heurn. l. 2. M. c. 6. & 7.* b) *Camer. in hort.* c) *Ioan. Posth. P. L.*

LII.

Lysimachia herbæ dignitas.

Audivi de quibusdam rusticis, cum apud Cenomanos pestilentia passim grassaretur, multosque subitâ morte raperet, tandem ex herbâ quadam, quam mihi demonstrarunt, remedia quæsivisse, quâ liberatos peste plurimos affirmabant. Namque altius paulò supra panum, qui jam intumuisset, adalligata deorsum pestilens virus impellebat, collectumque tandem inibi sursum regredi, & principes partes repetere non patiebatur. Sic modico subjecti membri damno reliquum servabatur corpus. Inde rusticis Pellibossa, sive quod idem est, pestifuga cœpta est appellari; sed quæ ab iis demonstrata mihi fuit, nullis dissentientibus notis Lysimachia erat. Cujus miraculi nullam potui rationem inire, nisi quod forsitan suo inspissatu & adstrictionis munere, quo pollet, venenum ad subditas partes exprimens excluderet.

Ruell. de nat. stirp. l. 3. c. 78.

LIII.

Radix etiam famelicos edere prohibens.

Solani majoris (Italis herba bella donna) baccæ devoratæ, & ipsa radix, vi strangulandi pollent. Et joci causâ, parasitis datur radix his, qui ad lautas mensas etiam invitis Dominis accedere solent, in Aula, quæ res oblectamenti

non parùm convivantibus adferre solent. Siquidem si cultello derasa, scriptuli pondere, (a) (semidrachmæ) (b) in vini sescuncia maceretur, horis ad summum duabus (c) (septem (d)) & deinde percolato diluto ac digitis presso, id vini recentis addatur, quod poculum repleat, totumq; potandum propinetur, fit paulò pòst, ut qui biberint, nil prorsus edere possint, magno spectantium oblectamento. Id quod Francisco calceolario Veronensi acceptum refero, ut qui primus hoc, hujusce plantæ secretum propalavit. Verum, qui hoc fuco utuntur, priusquam mensæ assideant, parasitos ad jentaculum invitant, ut fucatum vinum propinent. Discutitur fucus, à risu, aceto potui dato, id enim præsentaneum antidotum est; sed ne quid nimis, nam copiosius sumtum strangulat. Somnus superveniens quoque sanat. (e) Solano hoc, mulieres Italorum faciem decorant. (f)

a. c.) *Heurn. de affect. pect. c. 1.* b. d.) *Mathiol. l. 4. c. 69. in Diosc.* e) *Plat. l. 1. de las. f. c. 3.* f) *Camer. in hort.*

L I V.

Solanum somniferum hostes dementans.

Sueno Norvegiorum Rex, Duncanum Scotorum Regem in oppido Bertha obsidebat. Banquhonis consilio Maccabeum consobrinum cum novis copiis adventantem ad Tulinam clam subsidere jubet. Ipse per fæcialem cum Suenone de deditione agit: & victoris iræ

mitigandæ causâ se commeatum libenter subministraturū pollicetur. Grata ea fuit conditio Danis, extremâ laborantibus inopiâ. Vinum igitur & cervisiam Solatro manjaco infectam in castra devehi curavit. Iis se ingurgitantes Dani, de deditione postero die faciendâ securi, in soporem unà cum Rege Suenone solvuntur. Interea Maccabeus exercitum trajecto Tao flumine per ligneū pontem ducit in Bercham, ac inde aversâ portâ egressus, ducente Banquhone ad castra hostiū perveniunt. Tum maximo edito clamore, ad terrorem, si qui fortassis adhuc vigiles superessent ac sobrii, cædem ingentem edunt. Pauci quidam, decem numero, quòd dona hostium suspecta habuissent, sobrii Regem Suenonū veluti exanimem ad Tai ostia, scaphâ piscariâ deferunt: & unicâ nave conscensâ, cum nautis in Norvegiam navigârunt. (a) Perpende quanta vis sit in herbis! (b)

a) *Buchan. l. 7. hist. Scot. H. Boëth. l. 12.* b) *Camer. in horto.*

L V.

Stratagema ex hellebore.

Amphyctiones in oppugnatione Cyrrhæ abstrusum aquæ ductum invenerunt copioso latice è Plisto amne fluentem, & de consilio Eurolochi magnam hellebori multitudinem ab Anticyra collectam aquæ permiscuerunt. Cirrhenses aquam bibentes, ventris profluvio enecti jacebant. Amphyctiones sine labore, prostratis

proſtratis hoſtibus, urbem ceperunt. Suidas Solonis inventum hoc fuiſſe ſcribit. (a) Sic Cliſthenes Sicyonius ductum aquarum in oppidum Criſcorum ferentem rupit. Mox affectis ſiti reſtituit aquam elleboro corruptam, & dyſenteriâ laborantes ſibi ſubjecit. (b) En egregium ſtratagema, rem gerere ope herbarum, dum armorum non licet. (c)

a) *Pauſan. in Phoc. Polyan. l. 4.* b) *Frontin. l. 3. c. 7.* c) *Camer. in hort.*

L V I.

Radix hellebori effeminata.

Hellebori radix diu inhærens in naribus, humecta & intumefacta, permutationem ciere deſinit. humor enim copioſus oblinit membranam, & acrimoniam vaporis eludit.

Zwing. Phyſiol. l. 2. c. 50.

L X I I.

Stratagema ex Glaſto herbâ.

P. Roſcus, Venetarum copiarum Dux, Venetorũ auſpiciis, Bogvolentæ in Patavino agro arma intulerat, unaq; erat Marſilius Carrarienſis. Cùm in eum Maſtinus Scaliger exercitum ingentẽ duxiſſet, Petroq; neceſſitas injecta eſſet inde egrediundi, quod eo in loco commeatus difficultate premebatur: cùm hoſtes ad eundẽ amnẽ, ſed inferiore parte tenderent, neq; aliunde aquationis facultatẽ haberent: glaſto herbã

amnem infecit, ita ut homines, jumentaque propter amaritudinem ejus aquas gustare nollent. Eâ re coactis mutare castra hostibus, qui congredi & dimicare cum eis non audebat, astu inde, nullis armis usus, ex rei suæ commoditate depulit.

Fulgos. l. 7. c. 4. Zwing. theat. Volum. 7. lib. 3. p. 1904.

LVIII.

Basilica Genuensium ingeniis politicè accommodata.

Franciscus Marchio Jurisconsultus, missus à Genuensibus Orator ad Ducem Mediolanensem, cum eum non vellet audire, nec pactis conventis cum Genuensi Republicâ stare: captatâ occasione obtulit Duci manipulũ unum herbæ Basiliconis. Qui admirabundus, quid sibi hoc donum vellet, quæsivit, cui ille respondit, ejusmodi proprietatem huic herbæ inesse, ut leniter & suaviter contrectata præbeat gratum odorem, nimis autem duriter compressa & attrita tandem producere scorpios: atque ita simile esse Genuensium ingenium. Dux ingenioso hoc responso, admodum delectatus, & sententiam priorem mutavit & Legatum honorificè dimisit.

Augustin. Iustinian. Genuens. l. 6.

Mandra-

L I X.

Mandragora pro ſtratagemate.

Hamilcar Carthaginenſis, non ignorans Libycorum in vino luxuriem, multa vini vaſa Mandragorâ corrupit: iiſque depoſitis in ſuburbiis, cum illi accederent, in urbem rediit, quaſi vim adhibentibus reſiſtere cum ſuis copiis non poſſet. Illi gaudio elati, quod Carthaginenſes intra mœnia concluſiſſent: inventis vaſis largiſsimè ſe vino ingurgitârunt, ſtatimque in ſomnum graviſsimum inciderunt.

Polyan. l. 5. Cœlius l. 17. c. 24. Frontin. l. 2.

L X.

Mandragora hypnotica.

Cum æſtivis menſibus, (nam eo tempore poma Mandragoræ ſe proferunt) ſemel atque iterum in muſæo noſtro amabilem ac ſpecioſum ejus fructum negligenter collocaſſem, ita ſomnolentus ſum effectus, ut ægrè ſomnus excuti poſſet. Quum autem obnixè obluctarer ſomnolentiæ, illamque excuſiſſe conarer, ægrè id obtinui, nec rationem tanti veterni inire potui: tandem cum quaquà verſum dimoviſſem oculos, obtulit ſe à tergo pomum Mandragoræ, quo amoto, atque in alium locum translato, factus ſum alacrior, atque torporem depuli, omnemque oſcitantiam diſcuſsi.

Lemn. in explic. herb. Bibl. c. 2.

LXI.

Mandragora, humanâ formâ, factitia, Ἀνθρωπόμορφος dicta cur.

Radices illæ, quæ humanam formam referunt, quas impostores ac nebulones quidam venales circumferunt, infœcundas mulieres decepturi, factitiæ sunt, ex harundinum, mandragoræ, bryoniæ, aliarumque plantarum radicibus. Sculpunt enim in his adhuc virentibus, tàm virorum, quam mulierum formas, infixis hordei & milii granis, iis in locis, ubi pilos exoriri volunt: deinde factâ scrobe tamdiu tenui sabulo obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod fiet viginti ad summum dierum spacio. Eruunt eas demum & adnatas è granis radices acutissimo cultello scindunt, aptantque ita, ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referant. Hujus sanè rei certam fidem facere possum, quod cum Romæ essem, impostorem quendam circumforaneum, lue gallicâ correptum, nobis curare contigit, qui præter alias innumeras imposturas, quibus circumventis hominibus multam pecuniam extorquent, docuit, & artem, quâ factitias sibi comparabat Mandragoras, quarum complures mihi demonstravit, asserens, unam tantùm, interdum divitibus vendidisse 25. nonnunquã etiã 30. aureis. (a) Vis scire, cur ἀνθρωπόμορφος à Pythagorâ dicatur? rem aperiam quæ paucis cognita est. In universum omnes ferè mandragoræ radices à medio ad imum bifurcatæ proveniunt, adeò ut crura,

hominum

hominum modo habere videantur. Quapropter si eo effodiantur tempore, quo fructum gerunt, qui mali instar super folia ad terram procumbentia brevi pediculo appensus, parùm à radice distat, hominis cui brachia desint, effigiem quadantenus repræsentant. Pauci sunt, vel nulli, qui hanc rem sciant. (b)

a) *Mathiol. comm. in l. 4. Diosc. c. 71. Lemn. l. c.* b) *Heidf. Sphing. Phil. c. 8.*

LXII.

Napelli immanis vis in homines.

Historia I.

Napelli vis in necandis hominibus, adeò immanis sævaque existit, ut nullis ferè antidotis occurri possit, nisi quamprimum & statim succurratur. Tota ejus planta pernecabilis admodum est. Sed radix cæteris partibus atrocior, adeò ut manu aliquandiu retenta, quousq; calescat, tenentem perimat; quin etiam pastores necatos scimus, qui assandis aviculis, Napelli caule, pro veru temerè usi sunt. Hujus immanitatem nos vidimus Romæ, A. 1524. M. Novemb. in Capitolio Clementis VII. Nam cum decrevisset experiri olei cujusdã præstantissimi vires, quod Gregorius Caravita, Bononiensis Chirurgus, contra deleteria medicamenta, & venenosorũ animaliũ quorumcunq; morsus paraverat, jussit Pontifex venenũ dari duob' latronib', quos leges damnaverant, quo suorum facinorum pœnas luerent, laqueo vitam finire, ut in iis olei hujus experimentum fieret. Horum alterum, qui plurimum Napelli

ſumſerat, dulciariis panibus commiſtum, Pontificii Medici, ſtatim Oleo inungendum præbent, qui poſt tertium diem ſæpius oleo perunctus evaſit incolumis: quamquam non ſine magnâ formidabilium ſimptomatum acceſſione. Alterum verò, cui longè minus venenati panis exhibuerant, oleo inungi vetant, ut aſſumpti veneni effectum, ſævitiamque cernerent. Id, quod illis rei exitus facilè comprobavit: quandoquidem paucis pòſt horis obiit infelix, iis omnibus incommodis, cruciatibus & ſimptomatibus correptus, quæ ab epoto Napello provenire ſcribit Avincenna.

LXIII.

Hiſtoria II.

Vidimus id etiam Pragæ, Anno 1561. M. Decemb. in latrone quodam, ſuſpendio damnato, cui Napelli radix à Carnifice data eſt drachmæ pondere, rhodo ſaccharo excepta, Cæſareis Medicis præſentibus, ut Antidoti famoſi cujuſdam vires explorarentur, an contra Napellum id præſtaret, quod antea in altero damnato, qui arſenici drachmas duas ebibit, efficaciſſimè præſtiterat. Lubens itaque voravit ille lethiferum Napelli Pharmacum, utpote qui non ſolum conducibilius cenſebat, veneno in carcere necari, quam laqueo publicè in patibulo ſuſpendi, ſed quod etiam ſperaret, ſe à nobis ſervari poſſe. Interim transactâ jam ſeſquialterâ horâ, cum nihil ſimptomatis appareret, vere-

bamus

bamur omnes, ne fortaſſe in Bohemiâ algidæ regionis causâ, Napellus non venenoſus naſceretur: aut quod ipſa radix ſucco deſtituta, ob editos jam caules, flores & ſemen, nihil operaretur. Quo factum eſt, ut alterum illi pharmacum propinatum ſit, ex ejuſdem Napelli caule, foliis, floribus & ſemine paratum. At ibidem duabus adhuc horis, nobis omnibus permanẽtibus, miſero illi, mali nihil acceſſit. Reducitur ille ad carceres, abeunt cæteri, & mihi ſoli totum committitur negotium. Horâ transactâ carceris cuſtos me admonet, illum jam ægrotare. Ego ſtatim adſum, audioque ipſum de univerſi corporis laſſitudine ulcerosâ, imbecillitate magnâ & cordis gravedine conqueri: tunc itaque, quamvis audacter ſatis loqueretur, nullo ſanè mentis incommodo, & vividis me intueretur oculis, cum tamen frontem inſpicerem, frigido ſudore madentem, & arterias jam fermè omnes obdormiſcere, antidotum propinari jubeo, quo epoto, illico inverſis oculis, atque ore in latus diſtracto, capiteque in ſcapulas rigente, ingenti admodum animi deliquio correptus eſt. Itaque totus collapſus decidiſſet in terram, niſi à carceris cuſtode retentus eſſet. Jubeo interim cum vino irrorare faciem, & anterioribus capillis excuti. Quo ingenio ſtatim revixit, emiſſis interim per ſedem excrementis. Poſthac jubeo illum jacere ſuper ſtraminibus ibi ad hoc paratis, ut quid inde ſequeretur, animadverterem. Ille verò de frigore conquerens, paulò pòſt putrida, bilioſa

da, biliosa & livida quædam vomitione rejecit, quâ se non parùm adjutum fatebatur. Interim se ad sinistrum convertit latus, ac si dormire vellet. Prohibeo ne dormiat. Dum hæc aguntur, nullo alio exorto simptomate tandem obmutuit, & obiit simul, lividâ factâ facie, ac si laqueo suspensus.

LXIV.

Historia III.

Cæterùm, longè se habuerunt simptomata in altero, pariter ad furcam damnato, cui data fuit ejusdem Napelli drachma, ut de lapide, quem Bezoar appellant Arabes, periculum fieret, an hujusce veneni immanitatem expugnare posset. Agebat latro, Annum circ. 27. qui epoto lethali pharmaco, piperis omnē saporem illi inesse dicebat: horâ subinde peractâ, cum vomere cœpisset, lapidis illius grana septem, ex albo meraco data sunt. Verùm ab ebibito antidote, variis & acerbissimis simptomatibus exagitatus est. Evomuit enim frequenter biliosa, porraceo colore. Quendam quoque veluti globum circa umbilicum se sentire dicebat, qui inde superna petens, in suprémam & postremam capitis partem, frigidam auram quandam diffundebat. Accessit paulò pòst, stupor quidam paralysi non absimilis, qui sinistri lateris brachium, & crus occupavit, adeò ut vix summam manum admovere potuerit, motu jam in cæteris partibus extincto. Interim non multo pòst tempore, hæc morbi vis, sinistrâ

corporis

corporis parte incolumi relictâ, in dextram repente se contulit, eandemque simili modo occupavit. Vagum profectò simptoma hoc fuit, nam cum dextrum brachium is attollere potuit, sinistrum non potuit, & è contra, tandem utrumque elevavit. Ajebat quoq; universas corporis venas frigescere. Non defuerunt vertigines, quas secutæ sunt cerebri commotiones adeò ferventes, ut aquæ in caldario bullienti similes esse diceret. Accessit quoq; oris & oculorũ convulsio, atq; acutissimus mandibularũm dolor. Quare sæpè manibus affectas illas partes perstringebat, veritus ne exciderent. Forinsecus turgentes oculi, livida facies & nigra labia cernebantur: quin etiã ventris tumor videri poterat, perinde ac hominis aquâ inter cutem laborantis: varia admodũ extitit arteriarũ pulsatio, et varia quoq; mentis perturbatio, pro simptomatũ recurrentiũ acerbitate. Nam jam prorsus de vitâ desperare, mox in spem se erigere videbatur, modò rationis cõpos, modò delirans, nunc ploranti, nunc cantanti similis. Aquã frigidã sibi dari potandã, tantopere appetebat, ut eâ subitò se liberatũ iri confideret. Toto hoc tempore se ter excæcatũ, terq; in mortis agone colluctatũ affirmabat, lingua tamen perpetuò cõstitit, nullo unquã simptomate affecta, siquidẽ nunquã intumuit, nunquã is balbutire auditus est. Cæterùm, septimâ post ebibitũ Napellũ horâ, veneni tandẽ vi ab antidoto extinctâ, omnia evanuère simptomata: arteriæ ad rectam rediêre normam, naturalis revixit color, &

brevi

brevi quoque virium constitit robur; atque in hunc modum miser ille, magno conflictu atq; certamine periculum superavit.

Mathiol. comment in l. 4. Diosc. c. 73.

LXV.
Historia IV.

Primus ex reis, cui Bezoar post venenum oblatus est, fuit ante biennium Pragæ, qui cum per aliquot dies in carcere detentus, solo pane, atque aquâ fuisset usus, atq; præcedente nocte prorsus incœnatus, drachma pulveris Napelli fuit oblata. Erat corpus præcedente diætâ valdè præparatũ, venæ inanitæ, & meatus omnes aperti, ex quo facillimè veneni vis ad extrema quoque membra distribui potuit. Supervenêre accidentia, nempe angustia pectoris, dolor stomachi, oculorum obtenebratio vertiginosa, pulsus immutatus. Cum verò infirmus assereret, ni statim subveniretur, sese penitus deficere, oblata illi quinque grana remedii, in pauco vino sunt, continuò alleviatus est. Paulò pòst, non tamen sine angustiâ evomuit, & benè sperabat; nihilominus sciebat, materiam circa stomachum aggregari.; pars posterior capitis & collum dolebant: inde cœpit delirare, & canebat altè, in solio quodam lacero. Præteriit dilirium, recurreruntque alia simptomata, dolores scilicet stomachi, capitis, maxillarum, pectoris, modò unius, modò alterius juncturæ. Verùm septem horarum spacio

omnes

omnes doluere, venter intumuit, quasi hydropicus esset. Erant præcordia cum tumore & duritie tensa, sensit tensionem in renibus, urina suppressa, item est uno brachio & præterea crure resolutus. Pulsus sæpè fuit interceptus, & febriculosus, vomuit illo die aliquoties, habuitque sedes, sed perpetuò de duritie quadam frigidâ, ac si lapis quidam in stomacho foret, nobis est conquestus. Ultimo verò, de quo astantes omnes mirati sunt maximè, Ophtalmia quędam lippitudinosa illi supervenit, adeò dolorifica & horrida, ut patiens ipse mori potiùs, quàm paulò magis cum tali dolore perseverare cuperet. A veneni assumtione, per horas quinque ne guttam quidem sumsit, ut eò certius procederet experimentum. Conquievere hæc spacio octo horarum omnia: noctu cum voluptate cœnitavit, quietéque dormivit; manè erat sanissimus, neque membrorum læsio ulla est subsecuta, prout ego quinque vel sex mensium spacio sum percunctatus. Factus est liber, & etiam à S. Cæs. Maj. liberaliter donatus.

C. Bauhin. de lap. Bez. c. 36. ex Claud. Rich.

LXVI.

Absynthij Etymon argutum.

Absinthium, Italicè Assenso, Gallicè, de Laloine, appellatur, quasi prohibens hilaritatem, & alacritatem, ob immensam suam amaritudinem. Græci ab ἄψεσθαι, id est, contrectando,

per anti-

ob eximiam amaritudinem hanc herbam attingat. Veteres Græci Comici ἀπίνθιον quoque conformi etymo, quasi impotabilem dixerunt, quod hanc nemo propter insignem amarorem bibere possit.

L. Fuchs. herb. c. 1.

LXVII.

Absinthij Etymon controversum.

Absinthium Græcis appellatum est, nomen suæ naturæ conveniens, quam appellationem Latini quoque retinuerunt, ac proprium, ab ἅπτεσθαι, quod est tangere, & manibus pertractare (non verò per antiphrasin, ut Fuchsius, Dalechampius & nonnulli alii existimârunt) ac si, primi illi nominum impositores, posteris dicere voluissent, nullâ plantæ hujus amaritudine deterriti: tangite vos eam, est enim tangibilis; palpate quia est palpabilis; & bibite, nam est potabilis, & digna, pro multis suis viribus & gratiâ, & omnibus modis utamini.

Bapt. Codronch. de absinth. p. 263.

LXVIII.

Absinthij correctio.

Absinthium ingratum suum saporem deponit, si prius per ferventem aquam trahatur; radix ejus dulcis est & penè insipida, cum exiguâ quâdam salsedine.

Camer. in horto.

Absinthij

LXIX.

Absinthij virium discrepantia, Senam corrigit.

Absinthium stipatam laxat alvum, laxamq; restringit, frigidum jecur calefacit, & ex accidenti obstructiones, aperiendo calidum hepar refrigerat, unde Icterum tollit, febres arcet ac fugat, bilem domat ac expellit, tàm calidis quam frigidis jecinoris languoribus suo modo dextrè exhibitum familiare. (a) Senæ, plus quam quodvis aliud, tetrum odorem reprimit, & una cum vino, purgantium, quam ventriculo afferre solent noxam, corrigit. (b)

a) *Minderer de Vitr. c. 3. VnZer. de Merc. l. 1. c. 12.* b) *Plat. de dolor. p. 140.*

LXX.

Succus Absinthij atra bilis hostis; infantes (mirum!) à morbis præservat cutaneis.

Absinthii succus ad fabæ magnitudinem devoratus, ne bilis atra gignat, impedimento est. (a) Res memorabilis, infantes, antequam 12. hebdomadas excedant, si interea temporis, eorum pedes & manus, à balneo, succo absinthii inungantur, & fortiter infricentur, neque frigore, neque æstu, per totam vitam lædi nec molestari possunt. Cæterùm si prædicto modo, totum eorum corpus semper à balneo perungatur, ac lavetur, neque scabie, leprâ, hispanico morbo, nec pediculis, aut similibus incommodis unquã infestari (nisi Deus eos velit punire)

punire) res certè admiratione & notatu digna. Insuper hic succus absinthii, cutem efficit nitidam, venustam, membra habilia & decora nec sinit membra intumescere deprimendo & arcendo tumores, ne emineant, neque ultra modum eleventur, si sæpè eminens tumor oblinatur, impedit, quo minus membrum & tumor increscat; secretum signum observatione, sanat & ulcera. (b)

a) *Heurn. l. 3. M. c. 9. & 19.* b) *Guilh. Anton. Guerthaus in app. ad memor. Mirald. p. 237.*

LXXI.

Vini Absinthitæ facultates & privilegia.

Vini absinthitis haustus bibitus, cum non solùm pituitam, sed & bilem amaritudine suâ, uti aloë abstergat, & deturbet, in bile affecto ventriculo, admodum & subitò juvat, & proin ab ebriis, qui crapulā obdormiverunt, cum cardialgia vomitum præsagit, magnopere expetitur. (a) Stomacho enim utile est, (si ex frigiditate laboret, vel crudis humoribus abundet) urinam cit; coctionem tardam accelerat; hepaticis, spleneticis, regio morbo & renum vitiis auxiliatur; fastidia discutit; valet contra inflationem ventriculi, & diuturnas præcordiorum distentiones; teretes ventris tineas interficit & expellit; remoratos menses movet: contra hausta Ixiæ venena, quam plurimum potum & vomitionibus redditum, auxiliatur, Veneri resistit, ac carnis libidinem domat & reprimit.

reprimit. Sed capiti nocet: nimium enim vaporum eò mittit, quare somnolentos reddit. Phtisicis item, Epilepticis, Arthriticis, Apoplecticis, & in febribus continuis pravum remedium; & quibus pituita ventriculo inhæret, (astrictione enim suâ pituitam ventriculo magis affigit.) Calefactum & exterius aspersum pani tosto, & applicatum ventriculo, corroborat & flatus discutit, gargarisatum contra linguæ tumorem valet; per fumum ex decoctione immissum auribus surditatem atque dolorem aurium lenit. (b)

a) *Plat. de dol. p. 471. 472. 473. 491. de vit. p. 809.* b) *Scholtz. ep. 227. Dios. de mat. med. l. 5. c. 4. l. Horstius de vite à th. 322. usque 340. Minder. in aloed. c. 11. l. Manard. l. 19. epist. 2. Capovac. l. 3. Pr. c. 2. Holler. l. 1. Pr. c. 32. Gal. l. 6. de tuend. sanit. c. 10.*

LXXII.

Salis absinthij vires & commoda.

Absinthii Sal magnam haud dubiè vim, ad inhibendã omnis generis putredinem & corruptionem habet. Credo ad scrupulum unum nos rectè ascendere posse, id maximum adjumentum simul admixtum habet, quod modicâ adstrictione, quæ tamen penetrationem non impedit, sed potius adjuvat, viscera, ventriculum inprimis, roborat. (a) Gesnerus scriptum reliquit, Theophrastum tria salis absinthiaci grana cum vino ægris exhibuisse. Ego

verò

verò (b) interdum drachmam dimidiam cum aqua cardui benedicti, interdum cum extracto Angelicæ, vel syrupo berberorum, non sine magnâ utilitate, in febri pestilentiali exhibui. Sed an Sal absinthii, fauces & palatum insipidum reddat, quæritur? habui enim ægros de eo conquerentes. Certum equidem est, lixivium ex quo Sal paratur, quemadmodum & alia vulgaria, manus ita afficere, ut sensum tactus ferè amittant, adeoque suspicari licet, sal ipsum ingrato lævore fauces oblinire, ut de saporibus exactum judicium ferre nequeant.

a) *P. Monav. in Epist. Scholtz. 225. 227.* B) *Codronch. l. de sal. absinth.* b) *I. Mathæus, de febr. pestil. p. 46.*

LXXIII.

Tabacum seu petum seipsum serens.

Mirum est, quod minutissimum Tabaci semen spontè excidens, etiam sævissimâ hyeme integrè in terram illæsum latitet, & sequenti æstate, in multis locis horti, ad quæ fortè vi ventorum fuit delatum, suâ spontè copiosè prodeat. Asservatur planta, in 3. vel 4. annum, at in fictilibus, neque in loco subterraneo nimis humido. (a) Seritur quoque omni tempore: cum verò prodiit, à frigore præservanda est, & secundum parietes plantanda ad eorum ornatum, siquidem toto anno viret, Citriorum more. (h)

a) *Camerar.*

a) *Camerar. in hort.* b) *Monard. de simpl. med. p. 21.*

LXXIV.

Tabacum Narcoticum.

In Insulâ Hispaniolâ, ut & in aliis novi ejus orbis provinciis, arbusta quædam nascuntur, magnitudinis, arundinum fermè specie: folia ut nucis habent, aut paulò majora, quæ ab indigenis plurimi fiunt, & ab ipsis quoque mancipiis, quæ Hispani ex Africa eò devexêre. Ubi maturum est, ea folia stringunt, & in fasciculos collecta ligataque in fumario suspendunt, donec inaruerint: quumq; illis uti volunt, spicæ patriæ folium unum ejus herbæ uni folio nectunt, eaq; simul fistulæ aut tubi instar compingunt, & ejus capitum altero igni admoto, alterum ori inserunt & spiritum flatumque ad se retrahunt; denique tantum fumi sorbent, ut ora, guttura & capita impleant, tantam interea patientiam præstantes, durantesque, quoad voluptatis, quam inde percipiunt, non pœniteat, seque immiti illo fumo adeò inebriant, ut penitus sopito omni sensu è mentis potestate exeant. Reperiuntur etiam, qui adeò avidè atque furenter eum hauriunt, ut tanquam exanimes in terram concidant, ibique maximam diei partem, aut noctis, velut stupefactis sensibus & mente capti jaceant; nonnulli temperantiùs, & hactenus tantum sorbent, quoad vertigine capitis corripiantur, neque ulterius progrediuntur.

Benzon. l. 1. c. 26. hist. nov. orb.

LXXV.

Occasio experiendi Tabaci adversus venena.

Contigit ut quidam Cannibales in suis cym-
bis ad D. Joannem de portu divite navigaren-
Indorum atque Hispanorum (si quos reperi-
sent) telis suis venenatis conficiendorum cau-
sâ. Eò appellentes Indos & nonnullos Hispa-
nos conficiunt, plerosque autem vulneran-
cum verò sublimato carerent, à quodam Ind-
edocti sunt, ut Tabaci succum expressum su-
vulneribus imponerent, & ipsa deinde folia t-
ta, sedati sunt illicò dolores, & ea simptomat-
quæ hujusmodi venena subsequi solent, v-
nenum superatum, vulnera deinde curata. E-
eo, foliis hujus plantæ adversus venena uti c-
ptum est. Rex ipse Catholicus, ejus vires exp-
riri volens, cani vulnus infligi jussit in guttu-
& toxico, quo venatores utuntur, illini,
paulò pòst foliorum Tabaci succum satis c-
piosè instillari, & ipsa folia trita supra vuln-
ligari: liberatus est canis, non sine omniu-
admiratione.

Monard. l. c.p. 24.

LXXVI.

Scabiosa apostematica & thoracica.

Scabiosa est herba admodum πολύχρηστ-
cujus succus calidus impositus vulneribus, s-
gittas extrahit. Item ad carbunculos, bubon-
& parotides singularis est & efficax, unde e-
in Ge-

in Germania illi nomen impoſitum Apoſtem-kraut. Extractum efficax admodum in pulmonum affectibus, ac præſertim peripneumonicis, mihi commendavit Clariſs. Vir, Caſpar Hofmannus ſummus Archiater Illuſtriſs. Principis, Electoris Brandenburgici. (a) Vomicas pectore conceptas rumpit. (b) omnia interiora apoſtemata reſolvit vel maturat. (c)

a) *Camer. in hort.* b) *Heurn. l. 2. M. c. 8.* c) *Foreſt. obſ. l. 18. obſ. 32.*

LXXVII.

Hedera terreſtris hypnotica, & diuretica.

Hedera terreſtris, ſomnium provocat, in juſculo cocta (a) exſiccat moderatè, repellit & quoquo modo educit humores pravos. (b) In aqua vitæ infuſa, eam efficacem reddit, ad pellendos calculos, eſtque ſingulare quorundam experimentum. (c)

a) *Scholtz. ep. 160.* b) *Mercur. l. 1. de morb. cutan. c. 9.* c) *Plater. de dol. p. 564.*

LXXVIII.

Aqua hederæ terreſtris, pleuriticum & Empyicum ſingulare.

Aqua hederæ terreſtris, ſi ad uncias quatuor à Pleuritico bibatur, idque in die, quater repetatur, à purulentâ materiâ pectus repurgari, & ab Empyemate & Phtiſi præmuniri tradunt. *Plat. d. d. p. 428.*

LXXIX.

Succus hederæ ad ozænas & dissenteriam divinus.

Succus hederæ putredinem in narium ulceribus cohibet & emendat, unde ad narium tæniа ab Hippocrate præſcribitur. Succum propinatum plurimos à morte liberâſſe in dyſſenteriâ teſtatur Hollerius.

Plat. de dol. p. 338. de vit. p. 905.

LXXX.

Lignum hederæ arboreæ, colli vitiis utiliſſimum.

Hederam arboream in colli vitiis emendandis tàm efficacem cenſent, ut & cochlearia ex ligno hederæ facta, juvare vulgò credantur. (a) Dictam volunt quaſi ederã, quod omnia conſumat & edat, quibus adhæſit. (b)

a) *Plat. de dol. p. 391.* b) *Heidfeld. Sphing. Phil. c. 8.*

LXXXI.

Hederæ capitis anodinon, gummi ſtomachi.

Hedera ſi ebriis imponatur, dolorem capitis mitigat, cum & ebrietatem impediat. Gummi hederæ à ſcrupulo uno, ad drachmam unam in liquore ſumtum, magnopere dolores ventriculi ſedare, & arcere aliqui teſtantur.

Plat. de dol. p. 273. & 501.

LXXXII.

Ariſtolochiæ Etymon, ejuſque vires.

Dicta eſt Ariſtolochia, quod ἀρίστη ταῖς λο-χείαις

...ειαις βοηθεῖν, id eſt, optima puerperis ſit, utpote quæ remoratos menſes, hærentes ſecundas & reliquias omnes à partu expellat. (a) Rotundæ veræ pulvis in ovo ſorbili exhibitus, plurimùm valet in cardialgiâ & doloribus ventriculi acerrimis. Rotundæ vulg. Fuchſii ſemen potum commendatur in herniis puerorum. (b) Quid Ariſtolochia ad morſus ſerpentum poſſit, quæ nomen ex inventione repperit, rem ipſam inventor ex ſomnio, video quod ſatis eſt; cur poſſit, neſcio. (c)

a) *Fuchſ. in plat. hiſt. c. 31.* b) *Camerar. in hort.* c) *Cic. l. 1. de divin.*

LXXXIII.

Ficuum facultas & vitæ inſidiæ.

Ficus alvum laxant, celeriterque per eam dejiciuntur, inſigniter incidunt & abſtergunt, magnam arenularum vim è calculoſis renibus deturbant, valentiſsimum corpori alimentum præſtant, licet id non uſque adeò ſit ſolidum: ſed ſublaxum & tenue. Sed non ignorandum eſt, in his quoq; non exiguas eſſe vitæ inſidias.

Goglen de prorog. vit. p. 314. Heurn. l. 2. M. c. 2.

LXXXIV.

Dulcedinis in ficu cauſa, & uſus pro matrice; Tauri & Ficus anti-pathia.

Ut jecur bile in unum locum ſecretâ, fit dulciſsimum, ita Ficus, dum in fructum ſuum, dulcedinem & pinguedinē omnem dimittit, ipſa expers fit dulcedinis. Hiſtericis, utero admodū

esse utilem fructum noverat Hippocrates (a) quare ad omnes ejus affectiones usurpat exterius, sive ulcus uterum erodat, sive non. (b) A Ficu exit spiritus gravis & vehementissimus, hinc fit, ut taurus, quantumvis immanis, ficui alligatus, cicuretur & irã prorsus deponat. (c)

a) *l. de morb. mul.* b) *Camerar. in hort.* c) *Plutarch. simpos. l. 6. quæst. 10.*

LXXXV.

Ficuum progenies pediculi, & pediculorum ex ficubus causa.

Caricæ largius sumtæ pituitosum & crassum sanguinem præbent, qui facilè in putredinem abit, cum ægrè pervadat alvum, & hinc pedunculi agminatim gignuntur. Propterea ait Galenus: Antiqui his Salem associabant in mensâ. (a) Quid, Ficus propriâ quâdam facultate, ad cutem excrementa protrudere possi ex eo colligunt, quod vulgò pediculos progignere credantur, quos ex sordibus in cute collectis, ab ejusmodi excrementis, vi ficuum e propulsis provenire existimant, cum tamen sordes illæ, unde alioqui pediculi oriri solent ab externis potiùs cuti adhærentibus nascantur, & adhuc, an Ficus pediculos gignant, dubium sit, illique opinioni fortè id occasionem præbuerit, quòd cum semina ficuum, & form & copiâ, inprimisq; dentibus contrita, ut pediculi pollice contusi, crepent, sicque pediculi

no

nonnihil respondeant, etiam pediculos gigni posse, inde existimârint. (b)

a) *Heurn. de aff. cap. c. 7.* b) *Plat. de vit. p. 33.*

LXXXVI.

Arbor sapientissima qua.

Morus, novissima scilicet, quæ non nisi exacto frigore germinat, (κατ' ἀντίφρασιν dicta, quasi minimè stulta) & tamen parit inter primas, producens baccas succi plenas. Et cum germinare incipit, in tantum universa germinatio prorumpit, ut unâ nocte peragat, etiam cum strepitu, ait Plinius, (a) ut tota floribus cooperiatur; quæ pridie vesperi nullos habebat, extraordinariæ Dei vocationis ad aliquod munus imaginem nobis repræsentans. Item, qui tempus idoneum operiuntur rei conficiendæ, etiamsi serius cœperint, tamen maturius conficiunt. (b)

a) *l. 16. c. 25.* b) *Heidf. Sph. Phil. c. 8.*

LXXXVII.

Fucus Fœminarum ex Moris, eorumque usus Medicus.

Moris maturis si malas pingas, & posteà semimaturis rursum eas frices, aquâque abluas, remanebit vividus color aliquandiu, sicuti ipse observavi. (a) Mora immatura ad Solem pluribus diebus exiccata, & usu expetente trita & bibita, mirificè alvum adstringunt. (b)

a) *Plat. de Vit. p. 170.* b) *D. Leon. l. 4. s. 3. c. 4.*

LXXXVIII.

Amigdalæ amaræ bibulorum præsidium, earumque Antipathia.

Amigdalæ amaræ Ebrietatem arcent, sed cur non etiam Absinthium, centaurium, aloë &c. an quia occultum dissidium est & antipathia inter amigdalas amaras & vini liquorem? persuasum habe. non enim amaritudo id præstat, quatenus amaritudo est, sed quatenus in amigdalis amaris est. (a) Mirum quod vulpes & porcos enecant amigdalæ amaræ, cum porci amaris cerasorum nucleis delectentur. (b) Da amaras amigdales vulpi, vel reliquias earum ab oleo expresso aviculis, morientur. (c)

a) *Gogl. de pror. Vit. c. 11. 14.* b) *Mathæus in spec. sanit. p. 52.* c) *LibaV. l. 2. sing. p. 148.*

LXXXIX.

Cidonia fætui & Ventriculo grata.

Codonea mala (aureo melino colore speciosiora, ob id Chrysomela Græcis, Maroni aurea mala dicta, præstantissimum odorem vibrantia, tenuibus incisuris crispata, tenuique lanugine pubescentia, circinatæ in orbem rotunditatis, quæ non solùm visu voluptatem, sed odore salubritatem afferunt) si sæpius esitaverit gravida, paritura erit infantem, cùm industrium

industrium tùm elegantem. (a) Conserva eorum & succus, non sunt simpliciter frigida, & juvant complexum cibi in ventriculo, non frigiditate, sed vi temperatâ adstrictoriâ, quâ sunt prædita. Itaque non tantùm impediunt ascensum vaporum, qui remoratur (b) corrugationem ventriculi, & caput vaporibus replet, verùm incitant quasi ventriculum, ut in sese contrahatur & totum cibum amplectatur, ita ut nullâ ejus parte vacuâ, nullâ hiante, unico calore perficiatur coctio. (c)

a) *Mathiol. l. 1. c. 131. in Diosc.* b) *Ecl. 3. 8.* c) *Crato consil. 3. Porta l. 6. Phyt. c. 17. Heurn. l. 2. c. 14.*

X C.

Cariophillorum olei utilitas.

Cariophillorum oleum, vulnerum dolorem statim sedat, & absque inflammatione ad cicatricem perducit, sordida mundat ulcera, fluxiones & virus sistit, adeò quod nihil supra. Soleo quoq; eo uti feliciter in quartanâ febri, in chronicâ debilitate ventriculi (cruditatem enim tollit & flatus) (a) in diarrhæâ & ejusmodi morbis, in quibus calefacere, adstringere & roborare convenit: ultra guttulas 2. vel 3. rarò exhibeo in vino. Non innatat, sicut reliqua olea solent, liquoribus modò concutiatur, sed fundum petit in modum lachrymæ balsami, ac subsidit. (b)

a) *Heurn. l. 2. M. c. 9.* b) *Scholtz. epist. 97.*

XCI.

Lolij generatio, & vires.

Triticum degenerat in lolium, & lolium in triticum mutatur, id accidit & imbrium frequentiâ, tempore verno, & simul cum Soles incanduerint. (a) Conspicitur in segetibus folio angusto, pingui, oleoso, hispido, semine in spicâ exili, flosculo purpurascente. (b) Noxium est omninò, non tantùm, quod inebriet, sed quod firmissimum etiam quodvis cerebrum vertiginibus feriat, attonitos homines reddat, atque prosternat. (c) Hoc mihi nuper conquestus est villicus noster, in fundo paterno, ad Auracum amnem. Ajebat enim, se ignarum hujus rei panem inde confecisse, seq; una cum suâ familiâ ad talem temulentiam & veluti amentiam, qualem in vitâ nunquam sensisset, ex ejus esu redactum fuisse, quæ tamen in somno, durante nihilominus aliquot dies gravedine capitis, rursus abiisset. Monstrabatque mihi acervum hujus *Zizaniæ*, quæ segregaverat, quæ tantùm colore nigricante à reliquo frumento discerni poterat, ita ut facilè aliquis, qui ejus effectus nesciret, decipi posset; jussi itaque eum, & panem & acervum removere, ne periculum majus oriretur. Hæc Zizania in Italia quoque frequens est, eamque Imbriacam, id est, herbam inebriantem appellant, & ex eâ Aquam parant stillaticiam, ad quosdam usus ægris necessarios. (d) Pessimi autem succi est (e) hujus enim causâ multi in stuporem vel in-

saniam

ſaniã redacti ſunt. (f) incraſſat enim ſpiritum animalem, debilitat nervos, nocetque virtuti motivæ. (g) Græci ἄιραν nominant, Arabes Zizaniam & Sceylem. (h)

a) *Bapt. de Porta l. 2. c. 9. Phytogn.* b) *Lemn. herb. Bibl. expl. c. 45.* c) *Querc. diat. polih. ſ. 2. c. 5.* d) *Camer. in hor. ſucc. cent. 1. med. 93.* e) *Gogl. de pror. vit. c. 6.* f) *Plat. l. 1. de l. ſ. p. 107.* g) *Dom. Leon. ſ. 1. l. 3. c. 4.* h) *Dodon. hiſtor. rum. c. 59.*

XCII.

Hiſtoria, quibus formæ plantarum, in cineribus & ſalibus reſidere manifeſtantur.

I. De Vrticis renaſcentibus.

Vir honeſtiſſimus D. de Luynes, Formentieres Dominus, qui inter primos Parlamenti Pariſienſis Conſiliarios non ultimum locum occupaverat, dum apud me diverſaretur, atque maneret, die quadam inſtituit remedium aliquod contra calculum, quo graviter laborabat, præparare. Hujus ergò rei gratiâ, ſub finem Autumni, non paucas è terra urticas integras radicitus evulſit, ex evulſis lixivium cum aquâ calidâ, vulgari modo compoſuit, compoſitumque philtrando, atque tranſculando purificavit, ut ex illis tandem ſalem, ſecundum Artis præcepta, ſuamque pariter intentionem educeret, accommodatum. At verò, cum in vaſculo quodam terreo, prædictum lixivium, totâ nocte,

ut frigefieret, exposuisset, quo, die subsequente, exhalationem ad salem extrahendum moliretur, casu quodam contigit, hac ipsâ nocte, aërem ita infrigidatum fuisse, ut totum lixivium gelu nimio concretum fuerit. Cum igitur summo mane, vas illud è fenestrâ amovere vellet, præter suam vidit opinionem, aquam lixivii congelatam, subindéque mille Urticarum figuras, in illa, cum radicibus, foliis, & truncis adeò perfectè descriptas & adumbratas: ut qui meliùs illas ad unguem expressisset, figurassetq;, vix pictor ullus reperiretur. Cum igitur hoc animadvertisset Vir Nobilis, tanquam miraculum suspiciens, ad me ocius advolat, hisque compellat verbis ad imitationem Archimedis: Inveni exclamat, veni, vide. Ubi accessi ad ejus Ergasterium, arripui glaciem, ejus fragmentum separavi satis grande, quod ita aptè à me dispositum, ne liquesceret calore manus, ad varios magni nominis viros & fide dignissimos, qui tunc eandem urbem nobiscū habitabant, & adhuc superstites ibi, sedem & domicilium fixerunt, comportavi: qui singuli, ut glaciem conspexerunt, Urticas esse conclamârunt: nec minùs, quàm ego rem, usq; adeò incredibilem, ac eleganter portentosam admirati sunt, unusquisque cogitabundus meditabatur, quid rei istud esset, & unde ac quomodo tàm elegans res in Naturâ nasci posset: memoriâ repetentes omnes, quod in S. Litteris habetur: Memento Homo, quia Cinis es, & in cinerem reverteris; cogitantesque sub cineribus

ejusmodi

ejuſmodì rerum formas deliteſcere ac immorari, unde reſurrectio noſtri corporis certiſſimè ſit expectanda.

XCIII.

II. *De Roſis redivivis.*

Magni nominis vir, Polonus, apud Cracovienſes, Medicus, uſque adeò eleganter & philoſophicè apparare nôrat Cinerem, ex omnibus plantæ cujusvis partibus, idque cum omnibus tincturis ac impreſſionibus omnium plantæ partium, earumque uſque adeò ſcitè ſpiritus conſervare, omnium facultatum authores, ut plures, quàm triginta, ejuſmodi artificiosè ex cineribus paratas plantas, eaſque diverſas haberet vaſculis ſuis vitreis contentas, Hermetico ſigillo obſignatis, quæ titulum plantæ ac proprietatis ejus inſcriptum haberent: ita ut ſi quis rogaret, ſibi Roſam, aut Calendulam demonſtrari, tunc cinerem illius plantæ arriperet, cujus ſpecimen eſſet editurus: ut ſi nempe Roſam tibi monſtrari cuperes, vaſculum Roſæ titulo inſignitum, exhiberet: ex cujus vaſis fundo, lucernæ igni admoto, aliquantum incaleſcens: tenuiſſimus ac impalpabilis ille cinis, ex ſe apertæ Roſæ ſpeciem emitteret, quam ſenſim creſcere, vegetari ac formam penitus, caulis, foliorum, tandemque geminæ floridæ roſæ umbram ac figuram exprimere, & tandem explicatiſsimam Roſam producere, apertis oculis intueri liceret: ut nihil certiùs, nihil

elegantius,

elegantiùs, quam ex umbratili illâ Rosâ, apertissima Rosa enucleari, ac conſpici poſſet, omnibus uſque quaque ſuis partibus abſoluta, ut planè corpoream diceres, quæ ſpirituali tantùm ideâ, revera tamen ſpirituali eſſentiâ dotata ſeſe intuendam præberet: cui nihil aliud conſtaret, quàm congruæ terræ mandari, ut ſolidius corpus aſſumeret. Hæc autem umbratilis figura, vaſe ab igne remoto, rurſus in ſuos cineres relabebatur, ſuumq; chaos evaneſcendo ſenſim reperebat.

Quercet. l. 2. de peſt. c. 5. & c. 23. reſponſ. ad Anom. Libav. ſintagm. arcan. Chym. l. 1. c. 22.

XCIV.

Tria Chymicorum principia, in ligno viridi, arido & combuſto.

Si lignum viride igni admoveatur, flammam non concipit, donec humiditas aquea, aut ſecundum Chymicos, Mercurialis ſubſtantia exhalet; neque quiſquam opinetur, nihil niſi Aquam, è ligno viridi, igni admoto exhalare. Nam mordicatio illa, quam oculis infert ille vapor, ſatis docet, aliud quid præter aquam reſolutam, huic vapori ineſſe. Poſtquam iſta Aqua, & Mercurialis humiditas abſumta eſt, maximâ ex parte, oleaginoſum illud & pingue inflammari & flammam liberiorem, nec ita fumo permiſtam, dare incipit. Reſtant tandem Cineres, in quibus ſal reſiduus eſt, & aquâ affusâ, à terra facilè ſeparatur.

Sennertus

Sennertus de cons. & diss. Chym. cum Arist. c. 11.

X C V.

Mirabilia circa Vegetabilia, Brumæ tempore.

Memorabilia ſunt & mirabilia, quæ brumali ſolſtitio contingere dicuntur, circa Natalem Chriſti. Plurimis perſuaſum eſt, arborum ſuccum, qui ante deorſum ad radicem deceuſum fecerat, circa illud tempus ex radice ſurſum aſcendere. Cic. l. 2. de div. Probatum inquit, à Stoicis eſt, ſemina malorum, quæ in iis mediis incluſa ſunt brumali die in contrarias ſeſe partes vertere. Gellius l. 9. c. 7. ait: vulgò & ſcriptum & creditum eſt, folia olearum, arborum, brumali & ſolſtiriali die converti, & quæ pars eorum fuerat inferior, atque occultior, eam ſupra fieri & exponi ad oculos & ad ſolem. Quod nobis ſemel atque iterum experiri volentibus ita propemodum viſum eſt. Sunt & alii qui hoc ipſum foliis populi albæ & ſalicis accidere aſſerunt.

Bartholin. de ſtellar. natur. part. 191.

X C V I.

Plantarum propagatio.

Plantæ quædam per ſemina ſolùm terræ commiſſa propagantur, aliæ ſaltem per bulbos, aut radices, aliæ utroque modo; aliæ per ſurculos.

surculos, sed tamen eos solùm, qui jam ad flores dispositi sunt: in aliis humor ille seminalis per totam plantam diffusus est, ita ut quocunque ramo, seu radice avulsâ & terræ commissâ propagatio fieri possit, sicut id fit in salice, & ferè etiam in Vite. Imò fungi (qui traduntur in rimis suis semen suum gerere) si decoquantur, aut succus exprimatur, & succus vel decoctum stemmatibus arborum (quod potissimû in faginis tentatur) affundatur, magno numero fungi inde nascuntur.

Sennert. de cons. Chym. cum Arist. c. 12. Libav. l. 3. singul. c. 16.

XCVII.

Ex re herbariâ Medicinæ primordia.

Quis igitur est, qui in unam humano generi utilissimam Medicinam ἐπιπολαίως duntaxat oculos convertens, non fateatur, ejusdem principia non aliundè ferè derivari, quam ex hac Plantarum Stirpiumque sapientissimâ cognitione, cum meridianâ luce clarius sit, harum tantam, tamque variam esse virtutem, ut ad omnia morborum genera sint utiles & divinâ quâdam providentiâ genitæ? Qui itaque neque delectationis, neque usus evidentissimo τεκμηρίῳ convictus esse velit, illi procul dubio, ut cum Poëta (a) loquar:

—— has ne possit natura accedere partes
frigidus obstiterit circum præcordia sanguis.

a) *Virgil. l. 2. Georg.*

XCVIII.

Gaudium ex plantis & earum signaturis solidum.

Quis est, qui herbas unius Anni intervallo, & nascentes & intereuntes diligentiùs in magno illo Dei cognitionis libro, nimirum mundo contemplatus non lætetur, cum videat eas tam variis formis, ac innumeris figuris esse distinctas: ut singulæ quasi litteris, notis hyeroglyphicis insignitæ ἐν πᾶσι φυσικοῖς θαυμαστόν τι, ut inquit Aristoteles, reperiri, locupletissimum perhibeant testimonium?

I. Hartman. in præf. com. Scalig. in Arist. de plant.

XCIX.

Votum I. Lipsî hortulanum.

O gaudii & liquidæ voluptatis vere fons! ô Venerum & Gratiarum sedes! mihi in vestris umbraculis quies & vita sit: mihi fas remoto extra civicos tumultus, inter has herbas, inter hos noti ignotique orbis flores, hilari & hiante oculo oberrare: & modo ad hunc occidentem, modò ad illum exorientem manum vultumque circumferre: & cum vagâ quadam allucinatione curarum hîc omnium falli & laborum.

l. 2. de constant. c. 2.

Contra

C.

Contra eos, qui negant Plantarum Vires.

Quapropter malè audiunt apud doctos, qui tales plantarum effectus & miracula rident, cum & rerum eventa prorsus famæ suffragentur. Non protinus historiis fidem derogare consentaneum est, si vel aucupium causæ, quo potiri nequeamus, nos fugiat. Siquidem innumera ferè sunt hominibus conspicua, quorum ratio non possit iniri. Multa in intimis Naturæ penetralibus delitescunt, quæ nec Ratio ulla, nec humanus intellectus comprehendere potest. Voluit namque Natura hæc potiùs admirari homines, quàm à quoquam unquam intelligi. (a) Concludam & conquerar cum Scaligero: (b) Sapientia vix tandem serò cœlitùs demissa est, vel ad hunc usque diem quanta latitavêre? quot adhuc latent, quæ posteritas (si quæ futura) eruet adjuta?

a) *Mathiol. præf. com. in Diosc.* b) *l. 5. de caus. ling. lat. c. 110.*

ME-

MEMORABILIUM MEDICINÆ ET MIRABILIUM NATURÆ Arcanorum.

Centuria IV.

PARTICULA I.

Astu curati morbi. Historia I.

AStu quę fit Curatio, interdum non minùs valet, totâ Magiâ, est enim instar stratagematis in Medicinâ. Quidam, animam se affirmabat, ob idque omnem cibum reformidabat, quòd animas edere negaret, tandem à fideli Medico parata mensa, mediâ nocte à nudis farinâque oblitis hominibus cubili illata; summo silentio accubuêre, rogat ille, quid agerent: obmurmurans quidam respondit, esitare, mox ille, quæ gens? animæ. at animæ edones non sunt, respondit alter: Nostro, & non humano more edimus, hic exiliens lecto, Et ego anima, inquit, fruar unà vestris epulis: assedit, comedit, à morbo evasit. Alter, cum existimaret, tàm vastum se nasum gerere, ut nullæ portæ illi perviæ essent, huic dormienti, sagax Medicus, longanonem bovis, sanguinis plenum, naso nexuit: cumque à somno de ingenti naso querela illi esset, rogat Medicus, num amputare liceret na-

ret nasum: manibus porrectis hoc officium ab eo efflagitat: scindit Medicus longanonem, & forti pressione exprimit cruorē in oculos ægri & longanonem abjicit, hic falsâ imagine excussâ à morbo liberatus fuit.

Heurn, l. 3. M. M. c. 28. Lemn. l. 2. de compl. c. 6.

I I.

Historia III.

Maximè ridicula est, ex omnibus, quas legi, de Senensi quodam Nobili, delirationis inauditæ Historia, cui nullo modo persuaderi poterat, ut urinam redderet. Ajebat enim, si minxisset, totam urbem diluvio perituram; quem ad lotium excernendum eleganti commento Medici perduxerunt. Namque injecto in vicinam domum igne, & pulsantibus campanis ad insanientem famulos ac domesticos dimiserunt, magno incendio urbem conflagrare nunciantes, enixéque rogantes, ut redditâ urinâ civitati semiconcrematæ opem ferret, flammis cuncta vastantibus (quod unicum auxilii genus superesse afferebant) lotii sui copiâ extinctis. Commento hoc persuasus miser ille melancholicus, ne perderet civitatem omnem, reddidit ad restinguendum incendium, quicquid vesicâ contentu servâret, sicque integram corporis valetudinem recuperavit.

A. Laurent. l. de melanch. c. 7.

Lethargi-

III.

Lethargicorum & vinosorum excitatio.

Excitatur Lethargicus, eo studio, cui se addixerat, clangore tubarum similes, tinnitu auri & argenti avarus. (a) Sed longè lepidius, non sine tamen Medicâ ratione, Opimium illum avarum Medicus fidelis è somno profundo revocavit, qui

quondam lethargo grandi est oppressus: ut hæres
jam circum loculos, & claves latus, ovansq;
curreret: hunc Medicus multum celer atque fidelis
excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atq;
effundi saccos nummorum, accedere plures
ad numerandum, hominem sic erigit, addit & illud,
ni tua custodis, avidus jam hoc auferet hæres,
Men' vivo? ut vivas igitur vigila, hoc age, quid vis?
deficient inopem venæ te, ni cibus, atq;
ingens accedat stomacho fultura ruenti. (b)

Non dissimili technâ alter vinosus excitatus fuit, cum audiisset vasa sua Vinaria vehementius commoveri, atque inde vinum ebibi. (c)

a. c.) *Holler. l. 1. prax. c. 8. in schol.* b) *Horat. l. 2. serm. sat. 3.*

IV.

Tarantularum venenum, Musicâ mulcetur.

Icti à Tarantulis, alii perpetuò canunt, alii ridentent,

rident, alii plorant, alii clamitant, &c. Se
mirùm certè, quàm facilè hujusce veneni v
Musicâ mulceatur. Quandoquidem, (ut equ
dem attestari possum, auditis lyricis instru
mentis, per tibiarum sonum primo statim o
cursu icti, à tarantulâ, à plangoribus cessant,
in medium tripudiare & saltare incipiunt, tan
que diu rem persequuntur, ac si sani essent,
nullo unquam tenerentur dolore. Quod si ev
niat, ut tibicines tantillum quiescant, non mu
to post tempore in terram concidunt, & ad pr
stinos redeunt languores, nisi tamdiu indef
ciente sonitu saliant, atque tripudient, don
venenum partim insensibiliter per cutis me
tus, partim per sudorem exeat & discutiatu
Ob id igitur tibicines stipendio conducuntu
alternatimq; mutantur, ut absque ullâ sonit
intermissione tàm diu tripudient demori
quousque penitus curati conquiescant.

Marsiol. comm. l. 2. Diosc. c. 57.

V.

Mira podagræ remedia.

1. Pauperies post luxum.

Lucas Keslin, civis Landspergensis, præ
dives summo luxu, delitiis & otio affluens, Po
dagram sibi accersiverat: à quâ, paululum li
ber, subinde eques animi gratiâ, peregrè pro
ficiscens: duobus servis qui herum equū ascen
dentem, descendentemque sublevarent: au

cuntes

euntem humeris ſuis fulcirent, ſtipatus: tandem ad extremam egeſtatem redactus eſt. Unde vini, aliorumq́ue carentia, victuque acciſo, & pro pauperis conditione frugali inſtituto: podagra, mutato hoſpitio, hominem deſeruit. Qui etiamnum quinquagenarius, merces corbe doſſuariâ hinc inde altiſſimos montes ſcandendo, diſcurrendóque, divendiumque comportans: podagrâ, tenui iſthac fortunâ in totum profligatâ, victum ſibi quæritabat.

Chr. Wirſung l. 4. prax. germ. c. 8. quam hiſtoriam latinitate donavit I. Schenck. l. 5. obſ. 129. Non abſimilem ex Tabernemont. citat. I. Matheus, in ſpec. ſanit. c. 4. f. 143.

VI.

2. Carcer diuturnus.

Singulariſſimum hac ætate præſidium neminem fallens, nunc primum ſeſe evexit, nunc exorta, atque excogitata Podagricos ſanandi ratio, etiam cum ipſis articulorum calloſis contractionibus, cœlitùs altíſve de montibus elapſa. Quandoquidem Magnificus Franciſcus Pechius, nuper ex catarrho, à nobis ſanitati reſtitutus, hujus medelæ exemplum, hujus ſalutis, diviniq́ue auxilii è cœlo delapſi certitudinem præſtabit: hic enim ubi mulam conſcendiſſet, Illuſtriſſimi noſtri Ducis commiſſa expediens, Anno 50. podagricus, diuturnis hujuſce morbi cruciatibus oppreſſus, clam à Marchione quodam in ergaſtulum conjectus, uxore, unico

re, unico filio, omnibusque aliis, vitâ defunctum arbitrantibus, anno jam transacto 20. hoc 1556. anno, à Gallis in eam arcem irruentibus, incolumis adhuc inventus est, miróque Vercellensium spectaculo, tanquam Lazarus è monumento, divino equidem munere servatus, nullâ articulari læsione, ense accinctus, nullo innixus baculo, per urbem incedit: omnemque ex tenui victu, à carceris custodibus indicto, podagræ noxam effugit, uxore, filioq; mortuis prædia, ædes, omneque divenditum opimum certè patrimonium, jure ipso revocare incepit, ea verò disticho, per jocum, complexi sumus:

Zumaliá occlusus, bis denis Pechius annis,
ter quoq; bis vivus, vivere posse putat.

Franc. Alexand. in Medic. Phœbo p. 159. ex hoc Crato consil. 240. 709. Miras quoq; sanatæ Podagra historias vide apud Pausan. quæst. 5. consil. antipodr. special. p. 310. & seq.

VII.

Podagra, cur ditiorum affectus.

Quia divitiæ pariunt voluptatem, hæc dolorem podagricum. 2. Rerum copia, varietatem ferculorum optimorum ministrat, quorum cum plus assumatur, quàm concoqui possit, hinc cruditates & humorum superfluitas in corpore exoriuntur, quæ deinde deturbantur ad extremas partes, utpote debiliores. 3. Exer-

citium

citium laboriosum deest illis, hinc omnes concoctiones scatent superfluitatibus, nec fit conveniens exercitio. 4. Abhorrent à medicamentis plerumque, præsertim amaris & salutaribus. 5. fluxione factâ fovent morbum, eadem intemperantiâ cibi, potus, &c. mollioris lecti, quo fluxio magis irritatur. Unde Arthritis non injuriâ est Dea μισόπτωχος, id est, odio habens pauperes, quæ sit Bacchi & Veneris θυγάτηρ, seu Filia.

M. Majer. in civit. corp. hum. c. 3. & 11.

VIII.

Infantium involucrum quid præstet.

Sunt qui membranam involutam capiti recens nati, maximam vim habere contra colicum dolorem affirmant, propterea si quando id accidat (nam non omnibus accidit) obstetrices servant, & experimento constare asseverant. Physicâ quâdam ratione mirum in modum prosunt, si suo modo & tempore præparentur. (a) Aniculæ infantibus bona, ex colore rubicundo, vel mala, ex nigricante, præsagire solent. Hinc sanè crediderim Gallicum Proverbiũ natum fuisse, Il est nay coiffé, natus est vittatus, vel pileatus, de eo, cui ultrò suppetunt bona, partumque est amplum à parentibus patrimonium. (b) Obstetrices dein credulis Advocatis vendunt, siquidem Causidici se illâ adjuvari persuasum habent. (c)

a) *Holler. l. 1. c. 41. in schol. Knobl. disp. ana* 8. *de Invol.* b) *Mirald. cent. 1. mem. aph. 18* c) *Lemn. l. 2. de occ. nat. mir. c. 8.*

IX.

Generatio piscium mirabilis ex solo imbre.

Videre licet locum convallibus undiqu septum, quem fons nullus irrigat, nullus allu lacus, denique nil nisi cœlestem imbrem ad mittit, & cum eum imbres replent, illicò vari piscium generibus repletur.

I. Bapt. Porta phyt. l. 2. c. 2.

X.

Brassica soboles, Erucæ, papiliones, vermes, Chrysalides, Muscæ.

Erucæ ex virentibus foliis, maximéque e Brassica fiunt, ex Erucis papiliones. (a) Ips (b) cum ante annos jam plures hujus rei per culum facerem, & tempore hyberno, cum ali herbæ virentes ad manum non essent, brassi cam rubram contusam in hypocausto, done in ea vermes generarentur asservarem: verme illos in chrysalides mutari comperi, quos cun in arculâ custodirem, eamq; posteà aperirem multæ parvæ muscæ evolabant, quæ ex chry- salibus, seu aureliis natæ erant, & ex putamin abrupto proruperant.

a) *Aristot*

a) *Aristot. l. 5. c. 19. de hist. animal. Libav. l. 1. bomb. c. 21.* b) *Sennert. de cons. chym. cum Arist. c. 12. p. 338.*

XI.

Ex spumâ canis rabidi, Catelli.

A viro fide digno accepi, è spumâ canis rabidi in veste vel linteo hærente, animalcula quædam parvis catellis simillima progenita fuisse. Nimirum illud seminale principium rerum minus nobilium, & extremis injuriis ac impressionibus resistere, tandemque iterum emergere, & suas actiones edere potest. Quod vel illud docet, quod multarum rerum essentia in multis mutationibus integra, & sub alterius formæ dominio delitescere potest.

Sennert. l. c. & l. 2. instit. part. 3. sect. 2. c. 4.

XII.

Ejus rei documenta ab Experimentis, Lactis caprilli, segetum, & spermatis ranarum ac piscium.

Exempli loco sit nobis istud. Alatur capra herbis quibusdam purgantibus; lac capræ illius bibat nutrix, fiet, ut infans, qui hoc sugit à nutrice inde purgetur. Ubi primùm in ventriculo Capræ herbæ illæ mutantur in chylum: ex chylo fit sanguis in hepate, ex sanguine in mãmis lac. Lac hoc, ubi nutrix bibit, rursum fit

ex lacte in ventriculo nutricis chylus, ex chylo sanguis: ex sanguine lac, lac hoc fugit infans & purgatur. Atque ita vis purgatrix cum suo proprio subjecto & spiritu, in tot mutationibus integra & incorrupta manet. Aut cui hoc non sufficit, cogitet saltem illud, quod ceu Anima, seu λόγ☉ πλαστικὸς tempore hyberno in tantillo semine in terrâ gelu concretâ conservari potest: cogitet etiam quomodo sperma ranarum & piscium in ipsis aquis salvum conservari possit.

Sennertus de consf. chym. cum Arist. c. 12.

XIII.

Spermatis ranarum in Medicina usus.

Sperma aut semen ranarum colligitur Mense Martio. Destillatur autem per alembicum vitreum. Elicitur aqua, uredini & inflammationi opportunissima (a) ad reprimendum & sistendum sanguinis omne profluvium, & faciei ruborem (b) optima quoque in podagricis doloribus calidis. (c) Pannum linteum crassum, ter quaterve fæturâ ranarum probè madefactum, rursumque siccatum, si vulneri imponatur, sanguinem certò cohibere docent: sicque eo tempore, cum fætura ranarum invenitur, præperatum, ad hunc usum servant. (d)

a) *Quercet. in Sclopet. p. 197.* b) *Id. de medic. Spagir. ex anim. c. 6.* c) *Heurn. l. 2. M. c. 15.* d) *Plater. de Vit. c. 5.*

Vespertilio

XIV.

Vespertilio animal bipes, & quadrupes.

Vespertilio bipes est, atque in terram delatus, rursum tollitur in volatum, sicut hirundo: quin etiam graditur, sed ita, ut aliorum duorum pedum utatur officio. Hi, dum volat, nulli sunt; ubi collegit alas, confirmantur; alarum enim oras ita habet sinuatas, ut arcuum coronides inter se committantur, quem in locum, inter duas membranas cartilagineus torulus ab origine alarum, ad oram usque extremã perductus quasi procreat ex sese ungulã aduncam. Cujus ope passis alis, hæret parietibus, ut muscas nocturnas & araneas venetur. Harum itaque conventu atque cohæsione ungularum pes fit: alarum contractione quasi crus. Ita quadrupes reptat potiùs, quàm incedit. Eâ de causâ murem pennatum, & murem volantem, Gallia vocat & Taurini. Mirum animal, bipes, quadrupes, ambulans non pedibus, volans non pennis, videns sine luce, cæcus in luce, extra lucem luce utitur, in luce luce caret, avis cum dentibus, sine rastro, cum mammis, cum lacte, pullos etiam inter volandum gerit. (a) Vespertilionis caput, intra lateres tecti positum, à somno excitare proprietate creditur. (b) vel in panno nigro ad dextrum brachiũ ligatum, non concedit somnum, quousque portatur. (c)

a) *Scalig. comment. in Arist. hist. de anim. l. 1. c. 2. part. 12. c. 6. part. 41.* b) *Plat. de las. f. p. 69.* c) *D. Leon. l. 2. s. 1. c. 3.*

X V.

Bufonis Vis in reprimendâ haimorragiâ.

Annotat doctissimus Gesnerus, Fredericum Saxoniæ Ducem, nostris temporibus, bufonem veru ligneo transfixum, & in umbrâ diligenter arefactum, involutum syndone, manu tenendum dedisse, ex haimorragiâ laborantibus, donec intra manus calesceret: ita sanguinem mox repressum. (a) Experimento comprobatum est, quod cinis ranæ terrestris venenatæ (Bufo dicitur) per se, vel cum alio convenienter appositus, hæmorroidum tollit dolores, sanguinem sistit, easque siccat. (b)

a) *Heurn. de morb. nar. c. 9.* b) *Leon. l. 4. pr. f 3. c. 10.*

X V I.

Υοσκοπία Grandinum.

Grando (Finne Germanis, Galli Mesellos vocant, porcorum Lepra, quam forsan ob causam Judæis, esus istius carnis, fuit per legem interdictus) vitium oris est, quod porcis humum afflictis, paxilloque dentibus ipsorum interserto, linguâ modo depresâ, modò eversâ, aliàs omninò etiam extra ἕρκος ὀδόντων exserta, potest ac solet ab ὑοσκόποις explorari. Aristoteli ima quoque crura obsidet. At enim non hisce duntaxat sedibus, corporis grandines stabulantur stabiliunturq; sed in corpore πανταχοῦ, passim veluti palantes, in ambitu universi, tùm

quoque

quoque in intestinis, carnibus propemodum, ut margaritæ in carnibus ostreorum. Præcipuè autem ibi grandines emergere ubertim videas, ubi corium depile, neque satis densè obsitum est, & assiduo insuper contrectatu, attrituque quasi tenerescit, sudoribusq; diffluit: omnium creberrimè sub alis, & secus inguina, ubi emunctoria corpori statuuntur, quorsum Natura, quicquid oneri sibi est, κατ' ὦσιν relegare, ac velut expuere assuescit.

XVII.

Grandinum materia.

Succus unde grando primùm suppullulat, ὁμοιομερέστερ☉ & ad alendum idoneus est: cumque in nutrimentum succus ille amplius non facessat, grandentes sues ferè emaciari contingit, aut saltem ali multò quàm antehac deterius. Et est, cur credam, consimilem hîc in sanguine ebullitionem fieri, qualis solet in exanthematibus, tametsi non pestilentem, ast interim tamen contagiosam: quo nomine labes proserpendo, cæteris contubernalibus suibus affluit, ni à mundo pecore, infectos, sicut homines ocius leprosos, ab aliorum consortio secreveris, atque sequestraris.

XVIII.

Grandinum sphærica figura.

Figuram quod attinet, rotundo schemate

grandinum granula visuntur, alteri illi, quæ mista imbri largissuo, ex aëre præcipitans, ruere solet, non dissimili, propemodum unionum æmulo, aut ea repræsentante exanthemata, quæ græcis κεγχρώδη appellata sunt, pretereà, suo unumquodque granum, ac proprio utriculo, veluti steatomata concluditur, atque circumscribitur, quibus si quis grandinem annumerare volet, meo arbitratu licebit. In utriculo, sive folliculo, alba materia inest puri conformis, quâ inter assandum ab igni assudascente crepitare insicia atque crepare solent pellicula, quâ grando continebatur hiscente, intestinumque disrumpente.

XIX.

Quod Lepra & lues Venerea hominibus, id grando suibus.

Hâc labe, quotquot sues infecti sunt, empturientes deterrent, aut si quem venditor forte nactus licitatorem fuerit, is plerumque minimum precii apponit, eò quod merx fallax, neque sincera sit. Quod enim homini Lepra, ac morbus gallicus præstat, id huic animanti grando ac strumosa collectio. sunt enim morbi affines, cognati ac familiares, nomine tantùm discreti, re effectuque pares.

XX.

Lex de mactandis Porcis.

Quocircà ne quid incommodi ex hujus animantis

nantis esu consequantur homines, salubri Senatus consulto cautum est apud nostrates (Lenkii verba sunt) ne qua scrofa, aut porcus mactetur, nisi exertâ inspectâque linguâ exploratum sit, an ab eo vitio liber sit & immunis; nam si verrucosæ se in linguâ ac faucibus proferunt pustulæ, ac venæ livescunt, nigroq; colore perfusæ sunt, indicium est, viscera etiã pravâ constitutione teneri, itaque aut non mactandos judicant, aut si imprudenter, mactatos esse contingat, defodiendos. Quod si nil tale appareat, pronunciant, qui huic censuræ destinati sunt, salubrem esse porcum, atque esui idoneum.

XXI.

Plausus ex sue mundâ lanionũ.

Quapropter in Franconiâ, dum laniarius pernas ustulati jam porci excidit, & factâ exploratione approbat, emtori gratulans, sibique ipse gaudens exclamat: Vinum affertor, Sus enim mundus est, & grandine vacat.

Sal. Alb. in app. orat. de surd. & mut. Lemn. l. de occ. nat. mir. c. 7. Math. spec. sanit. c. 2. Plat. l. 1. de vit. c. 3. & 4. Mizald. memor. centur. 7. aph. 59. Aët. cap. de Elephant.

XXII.

Porcini Epatis & Cerebri usus in Medicina.

Porcellorum Epar, conceptum proprietate

juvare ſcribunt. (a) Suis cerebrum profectò ſu-
madore, bilis ferociam frenare poteſt. (b)

a) *Plat. de læſ. f. p. 647.* b) *Heurn. l. 2. M.
c. 18.*

XXIII.

Galli cantus unde.

Gallus gallinaceus canorum & ſolare animal, interdiu frequenter, ſecundum appetitum canit, noctu per certa intervalla, vim Solis revertentis, percipientibus ſpiritubus. (a) Excitatur ad canendum penè avium ſola, & ſane rara ad hoc. (b) Lucretius de eo: (c)

Quin etiam gallis nocte expandentibus alis,
auroram clarâ conſuetum voce vocare. (d)

a) *Zwing. Phyſiol. l. 2. c. 23.* b) *Scalig. com in Ariſt. de hiſt. anim. p. 25. Porta phytogn. l. 7. c. 8.*

XXIV.

Cor Gallinæ fœtum abigit.

In illuſtri quâdam fœminâ (cum è difficili labore partus laboraret, omniaque ad partum facilitandum fruſtrà adhiberentur) bonâ fide affirmo, cor gallinæ nigræ exemtum, ſericóq; filo transfixum, ac ſiniſtræ coxæ alligatum, adhuc palpitans, parturientem, mirificè & ilicò juviſſe. Dic optime lector, quænam hujus effectus cauſa? in rerum naturâ nihil certè reperies,

[p]eries, nisi sympatheticum illud vinculum, [i]nter cor gallinæ & ipsam parturientem, vel [p]otiùs partum inclusum, jamque levandum, [e]t ita in corde gallinæ sit natura quædam ma[g]netica, partum ob similitudinem alliciens. [N]ec est, quod quisquam delusurus id objiciat, [l]icet gallinæ cor appensum non fuisset, effectũ [n]ihilominus & quidem vi naturæ fuisse secu[t]um; ei enim hoc reddo responsum, dolores [p]arturientem ita exanimasse, ut nihil præter [g]emitus & ejulationes, audiretur.

Goglen. in synarth. magnet. p. 111. de pror. [...]pit. c. 13. Forest. l. 28. de morb. mul. in schol. observ. 73.

X X V.

Galli & Gallinæ podagricis adversi, eorumdemq; decocti vires.

Gallinæ domi inclusæ & saginatæ excrementitio humore creduntur refertæ, præsertim annosiores; & videmus Gallos & Capones, tandem contrahi & nodosâ quoque podagrâ laborare. Quare & tale alimentum suggerere corpori creduntur, & nervos specificâ vi lædunt, debilitant & contrahunt. (a) Cutis ea squamosa & dura in pedibus Gallinarum, si ad ignem parùm torreat, separatur, calida sæpè affricata & superposita verrucis, eas delere creditur (b) Galli veteris decocti in aqua cum brassicâ, jus bibitum, alvum movet in colicis. (c) Gallinæ jusculum omnes succos corporis

temperat. (d) Cerebrum in potu datum, cum sanguis è cerebro erumpit, docet Dioscorides. (e) Mira enim ei inest proprietas confortandi substantiam cerebri humani. (f) Galli vel gallinæ stercoris decoctū ad venenum pellendum magni quidam faciunt. (g)

a) *Crato consil. 46.* b) *Plat. de vit. p. 397.* c) *Idem, de dol. p. 612.* d) *Heurn. l. 2. M. c. 20.* e) *l. 2. c. 41.* f) *Avinc. l. 2. cap. de cereb. Dom. Leon. l. 1. f. 1. c. 21.* g) *Plater. de vitiis p. 909.*

XXVI.

Pulli gallinacei vis in sistendo sanguine memorabilis.

In utráque manu latronis cujusdam amputata, sanguinē subitò substitisse vidimus, quod hoc modo factum; Carnificis uxor, gallinaceo pullo juxta pollicem, eo in loco, ubi Galli castrari solent, amplo foramine, sectione aperto, brachium juxta carpum absectum, hiatui ampliato intro trudebat, & corpus gallinæ cum plumis, fune brachii sedi, vulneri propinquæ circumducto fortiter adligabat: atque sic citra magnam effusionem sanguinis, eo usque donec in locum supplicii ductus, interficeretur, supervixit. Quo remedii genere postea in abscectis digitis, cum successu, feliciter usus sum.

Plat. l. 2. de vit. c. 5. observ. l. 3. p. 625.

XXVII.

Caro vitulina lumbricorum pabulum, oculorum & hæmorroidum anodynum.

Vitulina caro lumbricis fatigatis pueris inimica est. nam & ipsi vituli ex lumbricis laborant, indicio pituitescere hanc carnem, ex facili. (a) Recens abluta singulare Empiricorum in doloribus oculorum est remedium. Humor ab ea, aut aliâ carne expressus, & inunctus, anodinum est medicamentum, in hæmorroide cæcâ. (b)

a) *Heurn. l. 2. M. c. 17.* b) *Plat. de dolor. p. 304. & 663.*

XXVIII.

Asellorum seu millepedum in Asthmate mira virtus, eorundemq; præparatio.

Aselli, seu millepedes, si panno lineo involuti in vino macerentur, & expressio potui detur, magnum in Asthmate remedium aliqui se expertos esse prædicant; illicò enim juvat, hoc ævo Græcis familiare remedium. vel, accipe curiones (ita Latinus Autor Marcellus Empiricus vocat illa animalcula, quæ sub madidis tectis stabulantur: millepedes appellant, alii cæruleos, nos Pissebedde, Galli cloportes, Græci ὄνοι, Itali Porcelletti, Germani Esel) hos in ollâ calcina, dum albescant: fiat pulvis, melle excipe: ante & post cibum exhibe cochlearium, in Asthmate, mirificè hoc curat.

Heurn.

Heurn. de aff. pect. c. 4. Plat. l. 2. de l. f. p. 455. G. Bruel. Pract. p. 179. Ant. Valet. exerc. 25. in Holler. Pract.

XXIX.

Asellorum in calculo usus, & fracti calculi Exemplum ex Asellis.

Aſelli, quaſi verrucæ lapidibus hærent, quæ ſi quinque numero ex aquæ tribus unciis ſumantur, mirabiliter juvent calculo renum laborantes. (a) Uſu doctus ſum, ſi calcinatis aſellis, milii Solis ſemen adjeceris, molliter ab hoc atteri calculum renum & veſicæ, neſcio quid pinguedinis de ſe fundant, iſta animalcula, etiam in pulverem exſiccata. (b) Aſelli (ſpecificâ ac transnaturali (c) & incredibili penè facultate) vino nobili loti torrentur, lavantur vino iterum, indeq́ue aquâ fragorum. Pulvis inde factus imbibitur ſpiritu vitrioli doſis gr. 4. vel 5. ex aquâ raphani, & ſyr. limonum. (d) Filius cujuſdam Veneti Typographi, calculum in veſicâ patiebatur, & ab omnibus deploratus, de ſectione cogitabatur, medicamento ſequenti inſperatò ſanitati reſtitutus: fuit illud ex aquâ vitæ unc. ſemis, juris cicer. rub. unciis quinq́;, millepedum pondo drachmæ ſemis, ad multos dies fuit uſus. (e)

a) *Iacob. Holler. l. 1. c. 48. prax.* b) *Heurn. l. c.* c) *Ern. Burgrav. in Achil.* d) *Libav. Tom. 1. Syntagm. l. 2. c. 29. Vnzer. de nephr. l. 2. cl. 3.* e)

c) *H. Augen. tom. 1. l. 4. Epist. 2. Tom. 2. l. 9. p. 610.*

XXX.

Cincindellæ, calculo vesicæ frangendo utiles.

Experimentum, quo lapis ex vesicâ diminuitur, atque obteritur. Accipito cincindellas, abscissis capitibus & alis, numero 150. exsiccentur in vase æneo, sole calidissimo, donec redigantur in pulverem, quo excepto aquâ dissolutionis tragacanthi, fiant trochisci, & ubi fuerint siccati, pulverisentur rursus, & reformentur, eâdem aquâ, & sic fiat quater, dum autem rediguntur in pulverem, sensim adde, drachmas duas olei amigdalarum dulcium recentis. Dato scrupulum unum, cum unciis quinque decoctionis liquiritiæ, capillorum veneris & pollitrichi, adadmiraberis, nam certè vires habet validissimas.

Augen. tom. 1. epist. l. 4. epist. 2.

XXXI.

Lapis Busonius venenis resistit.

Rubetæ seu Bufones proferunt lapidem (os, sed ob affectionem lapideam, (a) lapis dictus) qui nonunquam ejus animantis imaginem repręsentat, verùm annosæ sunt, diuque in arundinetis, vel inter rubos sentesq; ac vepres delituerunt, antequam lapis in capite concrescat,

aut.

aut aliquam magnitudinem adipiscatur. Hæret atque asservatur in familiâ Lemnianâ bufonius lapis, qui magnitudine nucem avellanam superat, quem multoties expertus sum, tumores atque inflationes à venenatis bestiis illatas discutere, crebro attritu contactúque. Habet siquidem eam naturam, quâ etiam bestia imbuta est, ut omne virus eliciat, consumatque. Si enim sorex, aranea, vespæ, scarabæi, glires ulli parti insiderint, damnumque intulerint, confestim à nostratibus ad hoc remedium concurritur, admotóque parti affectæ lapillo, dolor mitescit, tumorque subsidit. (b)

a) *Libav. l. 3. sing. l. 5. c. 11. in schol.* b) *Lemn. de occult. natur. mir. l. 2. c. 30.*

De lapide Buffonio, seu rubettino, dicto Graterano, pondere librarum medicinalium quinque & unciarum trium, minus didrachmo, vide Annal. Suevic. D. Præcept. Crusii, l. 12. part. 3. c. 37. Libav. l. 2. batrach. c. 23. l. 2. sing. p. 148.

XXXII.

Lapidis Chelidonij Vires, & Nativitas.

Chelidonius lapis ille, qui rufus est, dextro brachio alligatus, vel lineo panno, seu vitulino corio involutus, ac collo suspensus, seu sub axillâ gestatus, valet contra phantasticas illusiones ex melancholiâ, comitialem quantumvis vehementem, sanat lunaticos & insanos, facitque amabiles & jucundos, inque oculo-

um affectibus peculiarē vim habet:(a) dictus, e si ab hirundinibus desumtus (b) cum tamen x marmore, vel jaspide fulvi coloris sic formetur, aut alioquin in saxis inveniatur. (c)

a) *Plat. l. 1. de les. f. p. 157. Vid. Vid. l. 2. ur. memb. c. 18. Gatsinar. c. 14. Pract. Romāus, de hum. Vit. primord. c. 44. Diosc. l. 2. c. 59.* b) *Lemn. l. c.* c) *Plater. de dol. p. 289.*

XXXIII.

Cancrorum oculi, oculis, cancro & calculo appropriati.

Lapilli Astacorum fluviatilium, quas oculos Cancri appellant, ad illapsa in oculos propellenda formam à Naturâ adepti, in eo, quod in unâ parte parùm cavi, alterâ parte rotundi, palpebrarum convexo & oculi globo egregiè se accommodant. (a) Triti & lævigati in marmore, plurimum possunt in sedandis doloribus cancrorum, si ex vino vel jusculo bibantur. (b) In capite cancrorum repertus lapillus, acerrimo aceto immissus, motum manifestum habere deprehenditur: hujus pulv. ad drach. sem. cum vino albo, vel aqua saxifragiæ, audio feliciter multos usos ad conterendos renum calculos. (c) Suspensus, confert à proprietate, in difficili dentium ortu. (d)

a) *Plat. de dol. p. 289.* b) *Scholtz. epist. 59.* c) *Henr. à Bra, de calc. Mizald. cent. 8. p. 49. Querc. in diat. sect. 8. c. 7. Bened. Victor. l. 1. Emper. c. 44.* d) *Dom. Leon. f. 8. l. 7. c. 10.*

Lapis

XXXIV.

Lapis Cyprinus verus, & genuinus, hæmorragiam narium sistit, & calculosis utilis.

Carpionum lapis triangularis, qui in capit carpionum continetur, tritus & in pollinem redactus (vel refrigeratus prius, & ore retentus) præsertim si cum lanugine malorum cydoniorũ applicetur; sanguinis fluxum è naribus sistit, ac cohibet, astringendi ratione, quod etiam gustu percipis. (a) Calculosis quoque utiliter datur. (b) Hunc aliqui esse putant cartilaginem quadratum capitis & primæ vertebræ articulo interpositam, partim cartilaginosam partim osseam, & pro in eum in palato vel faucibus inveniri docent. Verum cum alius lapis in cerebro carpionum inveniatur, prope oculi illius superficiem, qui semilunaris est, duriorque & in reliquis piscibus lapilli ibidem formâ similes quoque deprehendantur, ut in percâ, cæterísq;, hunc potiùs pro vero haberem. (c)

a. c.) *Crato consil. 71. Lemn. l. c. Plat. de vit. l. 2. p. 688.* b) *A. Baccius de gem. c. 41.*

XXXV.

Aquilæ lapis fœtum retinet & abigit.

Aëtites lapis est velut prægnans, cum quatitur; alio in utero sonante. Gravidis continet partus, cum lubricus est uterus & parùm tenax, sinistro

histro brachio adalligatus: sed parturienti-
us è brachio amoveatur, & feminibus allige-
r, ut sine doloribus pariat. (a) Sed à partu de-
t amevori lapis, ne uterus sequatur. Ut in
onsoni) oberti civis Valentini, & Valentiæ
llobrogum Urbani Prætoris uxore perspexi:
ui difficili partu laboranti, quum mulierculæ
pidem Aëtitem magnum, cruri adligassent,
c edito partu, per imprudentiam & oblivio-
em lapidem à crure non amovissent, post
aucas horas foras prodeunte matrice, mor-
em miseræ laboranti attulit. (b)

a) *Dioscor. l. 5. c. 118.* b) *Fr. Valleriol. l. 1. bs. 10.*

XXXVI.

Lapis Limacius quo effectu polleat.

Limaces ac grandiores cochleæ lapillos nobis exhibeant candidos, sublongos, scabros, imâ sui parte concavos, quos è capite expressos, in multos usus reservare soleo. Utinam siquidem stranguriosis moliuntur, meatúsque urinarios lubricos efficiunt ac leniunt comminuti, atque ex vino exhibiti; concrescit id genus lapidis ex liquore mucuso, atque humore lubrico, qui humoribus facilem transitum perficit. Quâ ratione & partui auxiliantur hi lapilli. dilatant enim laxantque locos, atque uterum cogunt dehiscere. Linguæ autem subditus unus aut alter, miram vim obtinet in

ciendâ.

ciendâ salivâ: quapropter aridis ac siticulosi in ore volutandum præcipio. udam enim efficit linguam, atque humore fluitantem, sitimque ac calorem reprimit. (a) Alligatus, dentitioni infantium plurimùm confert. (b)

a) *Lemn. l. c.* b) *Plin. l. 30. c. 5.*

XXXVII.

Lapis colubrinus hydropota mirabilis.

Narrant lapidem in colubro aquatico, fumo caudæ alligato & suspenso, vomitu aliquot post horis vel diebus, in suppositam aquam ejectum, tantarum virium esse ad aquam absumendam, ut eam in quam decidit, mox absumat. Lapis è vinculo alligetur, & apprimatur ventri hydropici, paulatim in totum aquam consumet.

Holler. l. 1. de morb. int. c. 39. l. 8. instit. chir. c. 3. Plat. l. 1. de Vit. p. 330.

XXXVIII.

Viperæ caput, faucium affectibus dicatum.

Viperæ caput in linteolo, collo appensum, vel si filo serico rubro charmesino, vel ex bisso facto, vipera stranguletur, illóque postea collum circumdetur, mirè juvare tradunt in Anginâ, aliisque faucium affectibus.

Gal. l. 6. simpl. med. Plat. de dol. p. 401.

Cur

XXXIX.

Cur serpentes & vipera, veris & autumni tempore exuvias sibi detrahant.

Aristoteles scribit, quod serpentes (in specie olubri sic dicti) & viperæ suas veteres depo- nt exuvias. (a) Cutem exuunt, quam Græci ἡρας vocant, Latini senectam & malè Verna- onem. neque enim Vere tantùm exuunt, sed iam autumno. (b) Cum autem incipiunt xuere serpentes, ajunt ab oculis primùm ab- edere, ita ut affectionis ejus imperitis cæci ideantur. Deinde à capite, quod tùm omni- us album videatur. Intra noctem ac diem to- a senectus penè exuitur: initio facto à capite d caudam usque. Fit autem quod intus erat, oris. Egrediuntur enim sicut fœtus ab utero nvolucro. (c) Causam autem rimati sunt mul- i, sed meridianâ luce clariùs patet, quod veris & autumni tempore tàm copioso, & per totam uam naturâ disperso abundent bàlsamo, tam- que validissimis vigeant spiritalibus essentiis & vero nectare vitæ, sive balsamo naturæ pre- tioso, & radicali, in amplissimo terræ sinu, tanquam in proprio suo loco, matrice & semi- nario contento & incluso, ut prædicta anima- lia, tùm vetere abjectâ pelle, se novâ induere & renovare queant. Et quia inter reliquos serpen- tes non sunt, nisi hi duo enumerati, coluber (à cavernis quas subeat, κολυμβᾶν) nempe (vulgò Serpens, παρὰ τὸ ἕρπειν dictus (d)) & vipera, quæ

qui exuvias ſtatim deponant temporibus; pr
ſumendum hinc eſt, atque credendum, his di
bus animalibus non tantùm ad ſui conſerv
tionem, ſed in aliorum quoque uſum, conc
ſum eſſe naturalem quendam inſtinctum, q
deligunt, exugunt, in alimentum attrahu
non materiali aut craſſo modo cibum corp
reum viſibilem & palpabilem (ſiquidem a
thore Ariſtotele (e) & teſte quotidianâ exp
rientiâ, ejuſmodi animalia citra cibum aut p
tum, vitam multo tempore, ſive ſubtus, ſive
pra tranſigunt terram) ſed merè formalem
ſpiritualem, hunc nempe ſalem ſulphureum,
precioſum naturæ balſamum, quo omnia a
mantur & vegetantur, idque potiſſimùm, du
circa æquinoctium vernale, calore ſcilicet ig
Arhanotis, magnæ lampadis cœleſtis, pote
ter operante & attrahente, ſublimatur & el
vatur: quod naturæ ſulphur, per mirabile
hanc ſublimationem, totam terræ ſuperficie
irrorat ſpiritibus balſamicis, ejusque interi
rem ſinum irrigat præcioſæ & vivificæ aqu
vitæ, & nectaris naturalis ſaluberrimo & u
liſſimo liquore: unde omnia revireſcunt & e
floreſcunt, & quæ mortis ſpeciem referebar
vitam recipiunt & reviviſcunt. Eadem ſubl
matio fit etiam ſub æquinoctio autumnali, ſe
decreſcente paulatim calore, ſydereóque ign
longiùs regreſſo, magnum terræ ſublima to
rium refrigeratur, omnesque ſpiritus vegeta
les & balſamici revertuntur in ſuum chaos ſiv
matricem. (f)

a. c. c.) *l. 8. de histor. anim. c. 15. & 17.* b. d.) *Scalig. comment. in Arist. hist. anim. p. 239. & 240.* f) *Quercet. restit. c. 23.*

XL.

Quâ ratione Colubri & Viperæ fœda cutis vitia & Lepram sanent.

Serpentes igitur & viperæ, quæ in terræ sinu & domicilio commorantur, naturali quodam instinctu exugunt, & in alimentum alliciunt cibum æthereum, qui tàm insigni vivificâ & specificâ facultate pollet adversus venenatam & deleteriam illorum naturam: ut si eo satis reficiantur & instaurentur, non solùm vim acquirant & virtutem spolia sua, utróque tempore stato exuendi seque renovandi: sed ob exuperans illud balsamum, quo abundè vigent, instar Medicinæ insuper universalis sunt, ad omnem cutem leprosam, (nullis aliis remediis medicabilem) scabiosam, ulcerosam & quavis aliâ labe fœdatam, tollendam & renovandam & ad corpus quâvis ex parte vitiosum, putidum & in frusta mox elapsurum, ita emundandum ut in purum, floridum & sanum evadat: ita quoque fiunt, ejusdemmet balsami virtute, quâ abundant, alixeterium summum, contra omnia lethifera & præsentissima venena.

XLI.

Rationes Chymicorum, de Serpentum & Viperarum exuviis.

Quæ quidem summa & admiranda effectuũ

præstantia

præstantia aliunde proficisci nequit, quam ex radicibus & principiis magnæ istius & universalis Medicinæ, cum quâ serpentes illi particulare, necessariò colliguntur. Sequitur igitur ut vel eam, scientiâ innatâ & naturali, peculiariter deligant ac alliciant in profundis terræ latibulis, ubi acervatim congregati, variisque invicem nexibus implicati, in longum tempus degunt, citra alterius alimenti fruitionem: vel necesse est, ut tùm temporis, quando spiritus sulphurei & vegetãtes, qui rebus omnibus animam & vitam, mediante hoc precioso naturæ balsamo, infundunt, elevati & sublimati penetrant, durissimas etiam arborum radicos truncos & cortices, ipsisque vigorem & virorem impartiuntur, florescereque faciunt, imò & reviviscere: necesse est inquam, ut hi spiritus balsamici, simili ratione, per serpentum corpus, tanquam multo molliora penetrent, eáque in medicinam efficacissimam, tàm pro seipsis, quàm pro aliis abundè & largiter condire queant. Hinc ipsis facultas illa, deponendi cutem, tempore videlicet vernali & autumnali, quando spiritus isti sulphurei sunt in suâ exaltatione: quibus temporibus (ac in ipso præsertim vere) videmus etiam arborum cortices, balsamis succis tùm maximè abundantes, truncis suis & ligno solidiori non adhærescere, sed facillimo momento ab ipsis avelli & separari: non secus ac serpentes, qui circa idem tempus, & ab iisdem causis, veterem demittunt carnem.

Quercetan. l. c. *Vipera*

XLII.

Vipera Elephantiaseos appropriatum remedium.

Homo quidam morbo, quem Elephanta cognominant, laborans aliquousq; cum sodalibus conversabatur, donec ex ipsius consuetudine conversationéq; quidam nostrûm morbi ficerentur contagione: ille jam graveolens erat, ac deformis. Constructo igitur illi tugurio proximè vicum, in jugo collis, propter fontem, hic hominem collocant, tantum illi ciborum quotidie ferentes, quantum victui suppeteret. Cæterum ad canis exortum, cum fortè messoribus haud procul metentibus vinum esset allatum in fictili sanè quàm fragans, is quidem, qui attulerat, deposito illo, propè messores, abiit. Verùm ubi ejus bibendi advenisset temp⁹, sublato fictili, adolescens, ut pro more, impleto cratere, competente aquâ. Vinum temperaret, in cratera vinum effundit, & unà excidit vipera mortua. Quâ re attoniti messores, veriti, ne quod si ebibissent, inde sibi malum eveniret, quam quidem sitim, aquæ potione sedare, maluerunt. Cæterùm cum illic discederent, quasi veræ humanitate ac misericordiâ, homini illi, Elephanti obnoxio, vinum largiuntur, rati expedire illi potiùs mori, quàm vivere in eâ miseriâ. At ille, ubi ex hoc bibisset, admirabili quodam modo sanitati restitutus est: nam tuberosum illud omne cutis totius non aliter, quã animaliũ à testis mollicie nuncupatorũ malo-

costra ὼν tegmen decidit. Quantum reliquum erat, molle admodùm apparuit, instar cutis cancrorum & locustarum, ubi extima testa exciderit. 2. Vir quidam, in Mysin Asiæ, Elephanto laborans, profectus est, ad aquarum calidarum spontè nascentium usum, sperans inde nonnihil se comodi adepturum: erat illi ancilla juvencula. Profectis igitur illis, cum aquis uteretur, in ædibus, quibus vicinus erat locus squalidus, & viperarũ plenus, fortè fortunà, ex illis una in urceum vini, negligentiùs positum, incidit, extinctáque est. Ac scortum quidem in lucro id reputans, quod sors evenisset, hero id vini propinar. Cæterùm ille ubi ebibisset, ad eum modum, quo ille, qui degebat in tugurio, persanatus est.

Galen. l. 2. simpl. med. & de antid.

XLIII.

Venenum veneno alexiterium.

Vinum suffocatarum viperarum præbent Elephanticis commodè, ut prædicant, sed ego judico, spirituale venenum in ipso esse, subtilitatéque sui corpus elephanticorum ita penetrare & mutare, ut ex accidente venenum veneno fiat alexiterium (a) Sed in hoc vino duo reperiuntur: Venenum pessimum & caro viperæ. Venenum proprietatem habet cordi hominis adversam: proprietatem tamen habet similem proprietati alterius misti, nimirùm virulentiæ Elephanticæ. Sicut enim simi-

litudo

tudo eſt inter magnetem & ferrum: ita etiam inter venenum viperinum & Elephantiam. Fortior tamen eſt proprietas elephanticæ virulentiæ, remiſſior veneni: unde virulentia elephantica venenum attrahit, non contrà. Carnes viperinæ vim habent diſcuciendi, digerendi, diſſolvendi, expellendi materias in cute exiſtentes: unde carnes viperinæ in affectibus cutaneis admodùm ſunt utiles. Venenum igitur viperinum præditum eſt facultate & veneni viperini, & carnis viperinæ. Dum igitur Elephantico exhibetur: venenum trahitur ad partes cutaneas à virulentiâ illâ Elephanticâ. Confluens autem venenum ad partes extimas, ὄχημα ſimul eſt & vehiculum illius facultatis, quæ in carne eſt viperinâ. Carnis ergò qualitas à veneno viperino delata ad exteriores partes, agit in virulentiam illam, digerendo, diſcutiendo, attenuando, ut è toto expellatur elephantiaſis. Quod ſi autem vinum hoc exhibeatur corpori non læſo, ſive venenum in corpore ſit, ſive non, ſemper mortiferum eſt: non enim tunc à partibus cutaneis attrahitur, ſed in cor impetu ruens, necem affert. (b) Stupendum ſanè, quòd, cùm ſerpentis aſtu, Mors mundum intraverit, ex ejus carne tale medicamentum parari queat, quòd à venenis graviſſimis, morbiſque compluribus, imò verò malignis ac contagioſis, corpus non modò præſervare, verùm etiam liberare valeat. (c)

a) *Libav. l. 1. ſing. de venen. c. 14.* b) *Capo-*

 vac.

Sac. l. 7. Pract. c. 6. c) *Bald. Angel. Eugubin. de admir. Vip. nat.*

LIV.

Sales Viperini hodierni contra Venena tuti, experti.

Suspicimus ea, quæ vel crudum vulgus, ex priscorum Medicorum penu, ac arcanorum adytis arripuit, quando complures etiam Mechanicos, sales viperinos, contra omnis generis venena, eorundemque noxas, suam vitam tutaturos ac longitudinem vitæ præ se ferentes vel ad eam aspirantes parare cognoscimus ac observamus, ut eorum adminiculo, omnem quorumcunque venenorum malitiam ac nocendi vim spernere sint ausi, eâ sanè experimenti fide, ut mirum sit, rudia ingenia, eò scientiæ penetrâsse, ut apud summum venenum maximam quandóque Medicinam latére deprehenderint. Hinc etiam pueruli, serpentes innoxiè, horum priùs assumto pulvere, tractant, ac quasi colludentes, belluas illas veneficas mortis periculo concessum fuerat.

Minderer in dispens. August. fol. mihi 210.

LV.

Fimus Equinus Icterum solvit: porcinus albos menses sistit.

Mictionem supra stercus equinum, recens egestum, dum calet, ab ægro factam, plures sanâsse Ictericos, quidam mihi pro certo affirmavit.

mavit. (a) Expressus, puerperis cum vino datus, secundinam pellit. (b) Porcinus bulliat in aquâ, & fumum utero excipiat mulier, albos menses sistit. (c)

a) *Plat. l. 1. de Vit. c. 2.* b) *Forest. l. 28. observ. 80.* c) *Heurn. l. 2. M. c. 14.*

XLVI.

Zibethum in Colicâ commendatum.

Zibethum utiliter in pituitosâ Colicâ umbilico infricatur & inungitur: vis enim ipsius penetrans calorifica promtè se in interna insinuat, & quicquid nebulosum est discutit, ac dissolvit, quod humidum est siccat, & mediocriter ita usurpatum calefacit.

Rein. Solennard. s. 3. cons. 28.

XLVII.

Moschi virtus & excellentia, in cerebro, corde, facie, Venere.

Moschus (sanies est in vomicâ animalis cujusdam nascens, quæ filo constrictâ excidi solet) vim habet calefaciendi & exsiccandi, abscessu tertio, impensè tenuium partium. Odoris prærogativâ spiritus instaurat, languidas & perfrigeratas partes focillat, firmat cor tremulum, cerebrũ roborat, & diuturnũ ejus dolorẽ mulcet, dummodo de pituitæ retundantiâ provenerit. Adhæc revocat, quos animus liquerit & vires penè resolutas, atque exhaustas sarcit, recolligentibus sese, propterea admodùm

salutaris, nisi quod pallore membra utentiu decolorat. Cum enim sanguinem aduran uberiorem bilis proventum in corpore facit, quâ ipsum posteà lurido colore inficitur: fl tuosâ suâ humiditate πρὸς τὰ ἀφροδίσια πα ορμᾶν. Excellentia ejus deprehenditur, si ape tâ, quâ continetur vesiculâ, naribus admotu sanguinem proliciat. Alterius verò, qui abs vesicâ est, bonitas, solâ odoris fragrantiâ co gnosci potest.

Sol. Albert. in Orat. de mosch. I. Wecker, an tid. special. l. 1. sect. 30. I. Fernel. l. 5. M. c. 2 & 26. Bapt. Porta l. 2. phytogn. c. 8. G. Melic dispens. p. 21.

XLVIII.

Ambræ odoratæ ortus, nativitas, effecta stupenda & vires admirandæ, intus, foris.

Ambra odorata, substantia quædam pin guis est, ut plurimùm in mari, vel littoribu inventa, maximè in Indico & Æthiopico, ul & præstantissima est. Consistentia ei est con creta, seu coagulata, interdum durior, inte dum mollior, nonnunquam etiam resinæ mo lis instar in fila ductilis, quasi ex liquido nupe coacta nondum penitùs induruerit, &c. Cal & siccat 2. ordine, & viscosæ tenacitatis qui obtinet Præclarus ejus usus est, assumtæ vel ad motæ, ad conservandas instaurandásve, aut ro borendas vires spiritus & calorem principa

liun

lium membrorum, cordis nimirùm & cerebri, frigore caloríſve diminutione, & hinc facultatibus debilibus, aut etiam humorum frigidorum crudorúmque collectione & humiditate nimiâ laborantium. Calore verè jucundo aptóque frigiditates pellit, ſiccitate humiditates ad temperiem reducit: ſpiritus torpidos vegetos facit, caliginoſos illuſtrat, ſiſtit vertiginoſos, expurgat ſordidatos. Atque ita ex conſequente facultatem preſſam liberat erigítque, ut ad officium reverſa nutrimenta ſua benè conficiat, excrementa ſegreget, ſenſum motumque alacrem præſtet, & omninò ex pene intermortuâ oppreſsâque frigoribus naturâ alacrem faciat. Neque verò tantùm ſpiritus vitales, ſed & animales juvat, & cum cerebro meningibúſque nervos & articulos roborat, munítque (penetrantis enim ſubtilíſque eſt naturæ, & ob jucunditatem odoris admittitur penitùs in arcem cordis & cerebri, ut eò procliviùs expediat efficaciam ſuam) & ſic contra paralyſes, apoplexias, ſomniculoſos affectus, memoriæ imbecillitatem à frigore, ſtuporem mentis, ſenſoriorum obtuſitatem, à craſſis halitibus humoribúſque, flatulentas affectiones omnes &c. Cerebro autem ob frigiditatem inſitam, familiarior eſt ejus halitus. Sed cordi, niſi à frigidâ causâ, vel caliginosâ & ſimilibus occupato, etiam calore ſubtilitatéque nocere poteſt. Si enim ſpiritus incaleſcunt, & attenuantur juſto magis, morbi inde exiſtunt. Hæc cauſa eſt, cur non juvenibus robuſtis &

calidis, ſed ſenibus, mulieribúſque & conſtitutionem ſimilem habentibus plus conferat adjumenti odor ambræ, moſchi & ſimilium. Napelli vim frangit, ejuſque ſiccitas diluitur oleo, & calor caphurâ, ex vino pota illicò inebriat. Ex convenienti decocto, utpote paſtul. mund. aut ſimilium data, tuſſis à tenaciore materiâ inveteratæ præſtantiſs. eſt remedium. Foris quoque uſurpatur, non tantùm ad neceſſitatem corporis, ſed & ad delicias & commendationem. Inde ſunt divitum chiromactra, chirothecæ, ſtrophiolæ, quin & thoraces, & ocreæ ex alutâ unguine ex ambrâ vel aquis delibutæ, aut eâdem vaporatæ tinctæque. Veſtiariis adjicitur odoris gratiâ, & ad arcendas tineas. Quibus anima fætet, vel quos deformat hircus, quique ſibi metuunt à fœtoribus, ſeu peſtilentibus ſeu aliis, geſtare ſolent ſeu ſolam, ſeu in paſtillos maſſaſq; conjectam. Fiunt ex eâ Poma, quæ Ambræ vocant. Qui calvi ſunt & imbecillitates capitis ex frigore ſentiunt, & quibus in conflictu denudata meninx eſt, cranii parte decuſsâ, his utile fit Emplaſtrum ex Ambrâ, quod officio cranii perfungatur. Maſſæ ambrinæ, includuntur bullis aureis, argenteis vel capſis aliis, manubriis cultrorum, gladio unque & nodis, ut inde quandocúnq; opus eſt, contrà fœtores & frigora ſubſidium ſit præſto. Hæc tria aromata, (Zibethum, Moſchus, Ambra) à geſtante non percipiuntur, ubi paululum aſſueverit, quamvis initiò, tàm validè moveant nares recentia, ut ingrata quoque

que videantur. Suavitatis etenim perceptio in odore distantiam requirit. Itaq; aer circa nos benè olet, si ambrã vel moschum gerimus, nobis ipsis ignaris. Quæ autem debilior fœmina est, mobiliorq;, eò facilius ab ambrâ & moscho et convellitur uterus & dolet caput. Neq; tamen ideò usitatas compositiones, in quibus essentialis primariáq; pars est Ambra, ita jusserim vitare, ut subtractâ eâ mancas imperfectásq; venum proponat officina. Quamquam enim, uti ajunt, facilè sit ad usum adjicere ambram & moschum, tamen non facilè est permiscere exactè & totum ita alterare, ut homogeneum fiat undiquáq;. Quis verò est, qui se Medicum profitetur, & nequit aromatum convenientiũ pulveres vel in præsens miscere, vel alios ex usu substituere? Pharmacopæi quoq; plerumq;, tùm alia odoris validi, tùm ambrã & moschũ in suis officinis malè muniunt, ut inde halitus perveniat ad cetera quoq; quæ asservantur. Indè posteà fit, ut plurimi reperiuntur, qui quicquid ex Pharmacopolio est, nauseent, nec ferre queant, quia, uti ajunt, ἀποθηκίζει. Seorsim à cæteris talia reponi debebant, nec mittenda ægrotis pocula moschata, nisi scirent benè se habere ad moschum. Brasavolus causam, cur nobis moschus, qui pús est, uti judicat, benè oleat, cum deberet ex purulentiâ fœtere, reddituros diversam diversorum affectionem dispositionemque adducit, & declarat exemplo canum, gallinarum, suum &c. quibus humanum olentum tanquã ambra placeat: eandem putat esse

& in diversis hominibus repudiantibus istum odorem, vel apperentibus. Mirum certè est, tàm preciosam rem & nobilem viribus non innotuisse veteribus Græcis & Latinis, cum tamen non cessarent illi omnem penè mundi angulum excutere, & Alexandro Duce, penè tota patuerit India.

Libav. l. 3. sing. l. 4. p. 308. 314. 365. & seq. Crato cons. 36 37. 121. Heurn. l. 2. M. c. 5. Holler. l. 1. de morb. intern. c. 24.

XLIX.

Caphura alexipharmacon, cordialis, diaphoretica, est primâ qualitate controversa.

Caphura in putredine omni arcendâ, venenosisq; halitibus profligandis non postremum obtinet locum, ob exsiccandi virtutem, ideò omnibus & suffitibus & odoramentis est admiscenda. est enim subtilium & citò penetrabilium partium, magnam substantiæ quadam familiaritate, cum cordis spiritubus habens simpathiam. (a) Ejus enim vis diaphoretica summa est, & ut Caphura repurgat spiritus, & serosum humorem: sic bolus Armenus, ut cornu etiam cervi, in unum cogit malignitatem, & naturam ad expulsionem adjuvat, videmus hoc fieri in cerevisiâ, ea ut maximè sit turbida, & corrupta, tamen si injiciatur Creta, continuò fit pura, & saporem meliorem acquirit, atque omnis illa impuritas, à Cretâ quasi ad se pertrahitur. (b) Hoc mirum, si cyathus aquæ, in quâ caphuræ, quanta nux avellana est, accensa conflagrârit, exhibeatur cardiacis & histericis,

histericis, statim liberantur. (c) Vigilias facit, si quis eam sæpiùs odoretur & naribus adhibeat: cerebrum enim exsiccat. (d) Moschi odorem retundit, & unguentis permistam pruritum tollit. Ejus odor Venerem consopit, quare castitatis nomine gestare docent: tantamq; illi vim, ut & contactu, quóque admota, brachiisque alligata id efficere possit, attribuunt. (e) Sed hoc non verum esse, pro certo habemus, inquit Scaliger: (f) fors magiæ quid simile evenit, nisi validus odor spiritus aliò vocat, & dissipat. (g) Antiquis ignota fuit. Dynus Florentinus (h) calidarum eam partium fatetur, ob multum odorem, qui teste Aristotele (i) non nisi fit ex tenui evaporatione, mediante calore, in halitum seu tenuissimum spiritum, partes in corpore odorato extenuante ac resolvente, ut in aërem diffundantur atq; expirent. Neotericorum major pars, frigidam eam esse contendit, summo consensu & applausu, & quidem frigidam à frigiditatis prædominio, eam quidam dicunt, idcóque medicamentis calidis affectibus oppositis eam admiscent (k) Frigus autem mitescit, adjectâ ambrâ aut moscho, & ne obsit ariditas, affunditur oleum violarum. (l) (Experimento enim didici, inquit Garzias ab Orto, in oculorum inflammationibus, tùm etiam adustis, nivis frigiditatem retulisse. Adde, quod omnes, apud quos nascitur, frigidam asserunt. Neque verò obest, quòd odorata sit, quandoquidem ob partium tenuitatem facilè evaporat, & exhalat, qui in super-

ficie odor est, contrà quam in santalo & rosâ, quæ ob suam adstrictionem, odorem in se retinent. (m) Sed frigidam non esse, ostendunt effectus frigido contrarii, idque indubitatis experimentis & documentis. Quæ odore carent, adeò plerúmque obtusum atque ignavum habent calorem, ut per paucas partes extenuare possit, quæ in aërem diffundantur, vel adeò sunt temperata, ut exhalatio olfactum movere nequeat. In Caphurâ contraria omnia. Partium tamen in eâ diversitatem Sapor apertè docet, inter quas, quæ odore sunt præditæ, numero & facultate antecellunt terreas ac frigidas, quæ odore evanescente, atque expirante, remanent. (n) Quod si jam calida est Caphura, an non exterminanda ex frigidis medicinis, & prohibendus ejus usus in calidis? non inquam ego, quia experimento ista vis est comprobata, & caphura agit magis totâ naturâ, seu potentiis essentiæ, quàm primis qualitatibus. Vulgus quoque novit calida calidis sanare, ut cum purgat in febribus, spiritum vini & vinum inflammationibus & ardoribus capitis imponit, vinum in quartanâ præbet, pipere tertianas abigit, & sic in multis. Hinc Hippocrates & Chymici non magni faciunt elementares qualitates in mistis, de quorum potentiis constat. (o)

a. k. n.) *Goglen. de pest. p. 58. & seq.* b) *Crato Epist. 117. 130.* c. l.) *Heurn. l. 2. M. c. 14.* d) *Avinc. l. 2. c. 134.* e) *Plat. de l. f. p. 165.*

165. 659. de dol. p. 185. 878. f) exerc. 104. f. 8. g. o.) Libav. l. 3. sing. c 21. de succ. l. 5. p. 619. 621. h) Canon. 2. c. 3. i) l. de sens. & sens. m) l. 1. arom. c. 9.

L.

Caphura alexiterium in peste efficacissimum, & ejus usus.

Ego, quid hâc de re (Caphura calidáne sit an frigida) sentiam, jam non expono, hoc tamen scio, me, cum ejus portiunculã aliquam, ęgros invisurus deglutivissem, quod me crebrò factitasse recordor, non nisi prætenuem quandam flammam internsecus ardentem deprehendisse, ut proinde in eam opinionem transierim, quòd sicut aër ille, succenso ex juniperi, lauri, rosmarini, laricis ac consimilium, vel arborum, vel fruticum frondibus igne repurgatur, ita assumtâ caphurá, interno nostro calore, mox ignita, & in corporis quasi medullio flagrans, coinquinatos spiritus, eosque teteros, ac fœdo miasmate pollutos, insperatos, veneni aliquâ labe contaminatos halitus, cordi jam jam vicinos, ac circa præcordia hærentes exurat, sicco planè ac igneo calore pervadens, partim dissipet & expellat, partim combustione absumat, partim verò corrigat & emendet, proindéq; Camphuram, inter fortissima & validissima pestis alexiteria, non immeritò repono nunc, sive frigida hæc sit, sive calida, quam tamen siccam, omnes fateri cogantur. Tempestivè autem data, plus virium obtinet, quàm vel preciosa quędã Medicamenta Bezoardica. nihil enim

sinit

ſinit putreſcere, & venenoſos disjicit halitus, attamen in magnis capitis & ventriculi doloribus, hâc cautè, aut vix unquam utendum admonemus, licet extrinſecus frontis embrochis, ſpleniis & perfuſionibus, in peſte, indita, ſemper nobis viſa ſit plurimùm profuiſſe. Quare his, qui Camphuram non commodè ferunt, Diaſcordium aut alia Antidota, Camphoram, vel omninò non, vel in parvâ quantitate ſuſcipientia, longè erunt ſalubriora. Alioqui cæterorum Alexiteriorum vires ſubtili penetrationis vi, ad cordis penetralia celeriter, & pernici quaſi motu devehit. Utrorumq́ue autem tùm frigidorum, tùm calidorum virtutem multiplicat & intendit, verumtamen vix unâ doſi, duo aut tria grana exceſſerim.

Minderer l. de peſt. p. 196. 214. 346.

LI.

Aqua Vitæ cœlum Philoſophorum, ejusq́ꝫ, Etymon.

Aqua vitæ talem habet vim, eumq́ue uſum in Infuſione, ut quicquid infuderis medicaminis, ejus vim ebibat ac reddat, hinc Chemici quidam Cœlum Philoſophorum, hanc nominârunt, quod rerum cunctarum potentias in ſe rapiat. Seſe enim trajiciens, omnes vires rerum elicit, etenim imis & in ſedibus rerum ſe inſinuans, tenuat & eliquat combinata, concretáque & in ſe effundit. Inde picta, quod vitæ tutelaris exiſtimetur, adq; hominis vitam,

&

& conservandam & prorogandam faciat. Ardens verùm dicitur, quia facilè flammam concipiat. Cum enim vix aliud sit, quàm generosissima ac tenuissima vini pars, citò admotâ ignis flammâ accenditur ac ardet.

LII.

Aquæ Vitæ effecta, & probatio.

Calidissimus hic liquor, & subtilissimarum ac tenuissimarum partium, tertio ordine calidus est & siccus, & quidem intenso, qui purior; quo enim purior, hoc & calidior, siccior ac tenuiorum partium &c. Ut autem cuncta injecta à corruptione vindicat, ita & ipsa Aqua vitæ, corpori humano injecta, omnem putredinem arcet, coctiones promovet, excitato calore nativo, evictísque cruditatibus, vividam vim spirituum vitalium recreat, calidumque nativũ, ubi opprimitur excrementis à frigidis, quasi in Eclamsim revocat, ventriculum calefacit, cerebrum humidius algoréque pressum excitat, pituitámq; exturbat, intellectum acuit, visum (injectam cum Euphrasiam gerit) clarum lucidúmque efficit, vitam producit, facultates excitat sopitas, sensus omnes vegetat, memoriam non modò conservat, verùm etiam redintegrat, flatus omnes discutit, frigidis venenis potenter resistit. Non tamen semper tutò dari potest. nisi enim materia morbi effectrix omniũ sit exigua, & temperamento ipse ægrotans perquàm frigido, citra periculum exhiberi.

hiberi nequit, fusis siquidem humoribus, caput amplius impletur, & morbi vis intenditur. Quod si verò & calidi adsint humores, veluti sanguis, inflammationes quoque non parùm augentur. Nocet verò hæc aqua, omnibus naturâ ac temperamento calidis, summè biliosis, jecur etiam offendit, renibus quoq; haud utilis est, immodicè verò sumta, igneâ suâ vi, statim interficit, nisi statim pòst bibatur lac, vel aquæ destillatæ refrigerantes. Rectè parata erit, si ei immissum oleum sidat, & si tota exuratur, ab immissâ flammâ, si eadem surrigatur, quâ immissa fuerat copiâ, manu trita evanescit ilicò, vel si caphuram dissolvat. (a) Subtilissimus judicatur vini spiritus, cum injectam plumarum mollugine statim sorbet, ut fundum petat. (b)

a) *Heurn. l. M. p. 21 22. & 69. Dodon. in histor. Vitis c. 8. Iac. Horstius, de Vite, à th. 254. usq; 274. Lemn. l. 2. de occ. nat. mir. c. 34. Plat. l. 1. de l. f. p. 55.* b) *C. Barthol. l. 1. de Aquis c. 15.*

LIII.

Aqua Vitæ tumores & inflammationes resolvit, contusis & ambustis utilis.

Aqua vitæ adeò resolvit, ut si membrum læsum eâ subitò perungatur, tumorem & inflammationem sæpè cohibeat, accedente insusuper vi illius narcoticâ, quæ dolorem simul compescit, quo remedio operarii, si quando se lædunt, uti consueverunt. Pannus lineus eâ

irroratus,

irroratus, parti contusæ tepidè, subitò admotus, tumorem impedit, & sanguinem dissipat. Ut autem contusa, sic ambusta, apposita sanat, & sugillationes discutit.

Plater. de læs. f. p. 281. de dol. p. 817. 823. 894.

LIV.

Spiritus Vini accensus hydropis ex febre præludium.

Quemadmodum Spiritus vini, quantumvis generosissimus, si accendatur, vapor collectus per alembicum insipidus est, violentiâ ignis, id quod pingue est, momento absorbente. Ita quoque in febribus ardentibus persæpè spirituum veluti flos absumitur, & veluti phlegma spirituale remanet, ichor quidam. Unde hydropes, ob refrigerationem partium invectam, nempe quod Spiritus, instrumenta temperiei sunt corrupta.

Zwing. Physiol. l. 2. c. 23.

LV.

Aër confertim attractus cur suffocet.

Sicut candelæ ardenti, in libero aëre, si vinum circundes supinè, extinguitur, quoniam aërem lateralem præparatum, interpositu vini non attrahit, at crudum & incoctum infernè attractum conficere nequit: ita quoque spiritus, ab aëre crudo intra corpus confestim attracto, nutriri nequit, sed suffocatur potiùs.

Aëris

LVI.

Aëris vis diaphoretica ovi exemplo notata.

Aëris caliditas spiritus elicit & resolvit, no
tantùm immoderata, verùm etiam mediocris
Nam si in ovo recente, dum assatur, spiritu
subtilis, per medium corticem, licèt densissi
mum exudat, roris instar (in vetere non item
qui jam pridem insensibiliter transpiravit
multò magis in corpore humano, rimarum
undique pleno, idipsum contingere, vel à lev
calore probabile est. In ovo enim, tàm subtili
spiritus (vapor) ut ipsum corticem pervadat
dum assatur, & exsudet, succedente in locum
illius sensim aëre externo, à quo corrumpitu
ovum.

LVII.

Aëris vis penetrans in látere latére nequit.

Aëris est, omnia universi spacia inania re
plère & permeare. Sic ipsum laterem penetra
aër, & concoctum calcem illic inflat, ita u
mole auctâ laterem frangat. Videmus enin
per lateris cocti poros ingressum aërem, lapil
lum, qui per incuriam illic latuit, & in calcem
conversus est, imprægnare, & in molem attol
lere, ita ut later ipse rumpatur.

Zwing. Phys. l. 2. c. 23. 25. p. 380. 394. 396 403, & 404.

Vulnerum

LVIII.

Vulnerum & Vlcerum curatio facilis, aut difficilis ex aëre.

In locis paluſtribus ulcera capitis celeriter, crurum verò difficulter curantur: (a) quâ ratione levia vulnera capitis, Bononiæ lethalia conſpiciuntur, quæ tamen Romæ faciliùs curantur: & contra tibiarum vulnuſcula vix Romæ curantur, quæ tamen Bononiæ facilem admittunt conſolidationem: (b) eodem reſpectu, quo capitis vulnera Luteriis lethalia magis, quam apud Avenniones, & contrà apud hos tibiarum vulnera leviora, quam apud illos, propterea, quod (c) Luteriis aër frigidus & humidus, quæ conſtitutio cerebro & capiti inimica eſt: ut apud Aveniones eſt, ambientis aëris fervor major, quo humores liquefacti, magis deorſum fluunt, unde vulnera crurum & tibiarum difficiliora redduntur.

a) *Ariſtot. ſect. 14. probl. 6.* b) *Bald. Ronſ. de ſcorb. c. 1.* c) *Paraus l. 10. c. 8. Chir. ex Guid.* *Greg.* Horſt. *exerc. 1. de ſcorb. th. 5.*

LIX.

Aëris refrigerandi ratio multiplex.

Aër frigus ducit 9. modis. 1. copiâ ac frequentiâ ejus; 2. bibit aër frigus, ex flabello, quia novus aër ad corpus appellit; 3. ex appoſitâ nive & aquâ circa lectum; 4. parietes fronde

ſalicum

ſalicum obducuntur, vel linteis aceto, & aq rosatâ intinctis; 5. irroratione areæ, hinc fontes in cubili parantur. 6. ſi lecti fiant, ex Avincenna, ſuper foveam aquarum; 7. ut fiant lecti, pilis chamelorum, ut fit in Arabiâ, hîc ex linteis, ſubſtrato corio. 8. ut lectus conſpergatur herbis. 9. ut prope lectum fragrantes fructus ponantur.

Heurn. l. 2. M. c. 18.

L X.

Ab Auſtro καρύβαρια unde, & cur Aquilo conglaciet.

Auſter, non, quia calidus & humidus, caput gravat & replet: ſed quia in illo virtus quædam opiatica, à ſoporiferis ſpiritibus inſit illi propria. Hippocrates ideo Auſtrum βαρήκοον νωθρὸν, καρυβαρυκὸν, διαλυτικὸν appellat. (a) Neque Aquilo tantum; quatenus frigidus eſt & ſiccus conglaciat, ſed quod ipſius proprietates vitriolatæ, acetoſæ, & berberiſatæ ſint, eodem etiam Hippocrate teſte. (b)

a) *l. 3. aph. 5. c. 17.* b) *Quercet. de affect. cap. c. 10.*

L X I.

Campanarum, tonitruum, ſcuticarum ſonus & fragor unde.

Campanæ ſonant, dum impulſæ malleo undiquáq; concutiuntur, omnique parte aërem ambientem

mbientem verberant, & cum illo colluctantur: quem motum reciprocum, si intercipere repente velis, rumpes continuitatem eorum. Tantum est in aëre icto, ut & tonitrua, & tormenta, & venti, imò & flagella admodum acutum sonent, solo illo fortiter violenterque eliso.

Libav. l. 1. singul. c. 17. de nat. metall.

LXII.

Motus ignis fatui, antè & retrò unde.

Motus ignis fatui talis est, ut si ad illum accurras, te fugiat, si vero cum fugias, te sequatur, quod quia homines intelligere non possunt, confirmantur eâ in sententiâ, esse Spectrum. Causa autem hujus rei physica est, (a) quia fatuus iste ignis, (ita dictus (b) aut quod attactu suo non comburat, aut quod incautos infatuet, & in avia seducat) movetur ad agitationem ignis, in quo hæret. Quando ergò ad eum accurrens, aerem ante te propellis, istâ aëris propulsione, ipsum ignem à te fugas. Contra, si ab igne fatuo fugias, aërem corpori tuo vicinum tecum abstrahis, & velut abducis, & per consequens, istam fatuam faculam, quæ in aëre movetur, & fovetur, itidem tecum rapis. Et hæc omnia sunt naturalia in hoc meteoro. (c)

a. c.) *Keckerm. th. 3. de drac. vol.* b) *Tandler. dispur. meteor. 3. th. 30.*

Cursus

LXIII.

Cursus vagorum luminum in aëre.

Ecquis verò rationes erueret, cur vaga lumina, in tempestâ nocte discurrant, & volucrum instar sedem de sede mutent? Cur vocali sono studeant? cur ignes, quos fatuos vocant, flammâ in aëre pensili, viatores terreant? fugientes sequantur? sequentes in aquas aut præcipitia deducant? Mihi quidem magis ingenuum videtur, de ignorantiâ confiteri meâ, quàm ridiculam causam promere. Ludibria autem Dæmonum esse, vel hoc argumento convinci potest, quod sibilo procul etiam evocati celerrimè advolant, & vocantem necant, aut crudelissimè torquent, nisi fenestram, quâ venientem viderit, repentè concludat: Viatores etiam in flumina, aut periculosa præcipitia sequentes deducunt, quos arcere si voles, clarâ voce Deum appellare, aut pronum, facie terram contingente, adorare oportet, hoc Amuletum Majoribus nostris acceptum ferre debemus.

Bodin. th. natur. l. 2. p. 211.

LXIV.

Mictio suspensorum spontanea unde.

Cur in suspensis urina mox effluit, quod in aliis demortuis non accidit? an quia propter suffocationem abdomen à diaphragmate comprimitur,

rimitur, unde consequenter urgente copiâ rinæ, vi compressionis sphincter musculus peritur.

Jacob. Muller. coroll. 9 disp. de motu Anim.

LXV.

Vrbis capiendæ mirum stratagema.

Hadingus Danorum Rex, Handuanum Hellesponti Regem in Dunâ urbe obsidens, diversi generis aves, loci illius domiciliis assuetas, capi jussit, earumque pennis accensos igne fungos suffigi curavit. Illæ propria nidorum hospitia repetentes, urbem incendio compleverunt. Ejus extinguendi gratiâ concurrentibus oppidanis, vacuas defensoribus portas reliquerunt.

Saxo l. 1. Alb. Crantzius l. 1. Darec. 7. Simili stratagemate usum fuisse Fridlevum, Daniæ Regem, dum Dufflinum hyberniæ oppidum obsideret, iidem Autores docent, ille l. 4. hic c. 27. d. l. Zwing. theat. Vol. 7. l. 3. p. 1900. Vnz. de sulph. c. 24. Vide Zach. Theobald. c. 53. de bello Hussit.

LXVI.

Ἀντιπεριστάσεως *causa, frigus.*

Ἀντιπερίστασις fit à frigore, cujus est ad condensandum porósque claudendum, ne calor exhalet, sed potiùs constrictus augescat; vis maxima,

maxima, ut plerísque conspirant: hinc ventres hyeme calidissimi, propter circumstans frigus. Ita manus nive lotæ incalescunt, spiritu, qui caloris sedes est, à frigore ad interiora repulso. Mos hinc est coquis, gallinas aliasve carnes, recens mactatas, ut facilius elixari & teneriores reddi possint, aquæ frigidæ immittere: sic enim à frigore aquæ, calor in carne continetur, intusque coacervatur, qui post à externo calore ferventis aquæ adjutus, vehementius cum adverso frigore pugnat, humoresque tenaces facilius fundit & eliquat.

Tandl. disp. 1. meteor. probl. 5.

LXVII.

Nix & aqua gelida calorem excitant.

Contigit aliquando cœlo aspero atque inclementi, flantéq; hybernis mensibus aquilone, aut vento alio rigido, quo omnia passim concreta conspiciuntur ac conglaciata, hominibus etiam manus, partesque alias corporis intolerando cruciatu obrigescere ac stupore affici, ita ut emortuæ decidant, vel sectione adimi debeant, atque ut arescentes rami, detruncari, ne pars sana inficiatur. Partes ergò sic affectæ; modò ne prorsus frigore rigescant, ac nonnullus sanguis subsit, aquâ gelidâ immersæ, eâque subinde irrigatæ, in pristinum vigorem restituuntur ac sensim incalescere incipiunt: per antiperistasim enim seu contrarium expulso frigore calor inducitur: quod

ipsum

sum experiri quisque potest, contractatâ ni-
e aut glacie. confestim enim manus ferve-
cunt ac rubore suffunduntur. Sic poma con-
gelata in aquam frigidam demersa ad natu-
ram suam redeunt, totaque illa conglaciata
concretio liquescit ac resolvitur.

Lemn. de occ. nat. mir. l. 4. c. 20. Fabric, de gangr. & sphac. c. 13.

LXVIII.

Modus generationis metallorum.

Certo terrarum generi, ab initio, benedictione divinâ, indita est vis metallifera, quæ posteà datis causis externis in actum erumpit, suóque nutu provehitur ad substantiam metalli, perfecti quidem intentione naturæ: imperfecti verò, ob quædam externa; materia verò in illo terrarum genere, non simplex est, imò nec vapor nudus, nec halitus, ni sint ramenta, aut apocrises ita dispositarum rerum, secumq; vehant idem principium, & posteà perficiantur, sed humor unctuosus mistus certâ specie terræ, formam succi assumere queuntis: qualis est Chalcanthum & Sulphur, quæ sunt resolubilia in succos: humor verò ille Mercurialis est, speciéque vaporis perrepens mineras, comprehendit illas terras, secumque in succum unit, qui posteà principio formativo concepto, proficit in Mercurium Metallicum, & hinc in Metallum, astipulantibus activis.

Libav. conflict. de nat. metall. l. 1. sing. c. 9.

LXIX.

Balnei Aquæ dulcis usus.

Balnea Aquæ dulcis omnia aperiunt ac excludunt inquinamenta & coquunt, lassitudinisque ariditatem mirè emolliunt, omni intemperiei (exceptâ humidâ) prosunt. (a) In quartanis longis, tùm, quia sudores provocat balneum, tùm quia simul humectat, & reficit, utilissimum est. (b)

a) *Heurn. l. 1. M. p. 41. Plat. l. 2. de læs. f. p. 326.* b) *Plater. de dol. c. 2. p. 154.*

LXX.

Ferventium Aquarum ardor tantus unde.

Ego jactationem Aquarum subterraneam per abrupta loca & longissimas cataractas opinor efficere calorem. Argumento sit, quod mare, quantumcunque frigidum sit, nihilominus ventis vehementer agitatum, biduo vel triduo incalescit, mirum in modum: nullæ tamen procellæ triduum excedunt. Quis igitur dubitet, quin mare, aquâ fervente calidius sit futurum, si vel diebus 7. tempestatibus continuis jactaretur. Aliud etiam argumentum est, quod nusquam fons aquæ ferventis reperias, ubi erumpunt ignes, ut in Vesuviâ & in Æthnâ, qui tamen undique mare cinguntur. Ac tametsi maxima copia est aquarum calidarum, quæ fluunt ab Italiæ fontibus (nam qui curiosius illa scripsêre, paulò minus sexaginta

denotâ-

denotârunt) nuſquam tamen ignes fontibus, nec fontes ignibus miſceri comperiuntur. Sunt qui ſulphureos ignes ſubterraneos cogitant, ſed eo ipſo refelluntur, quod aquæ illæ ferventes Rutenorum & Pyreneorum planè ſint inſipidæ. Præterea tanta vis Aquarum, tot ſeculis affluens, ignes jam pridem reſtinxiſſet, aut ſi tanta flammarum vis ſub terrâ lateret, aquas ſiccâſſet, aut terram ipſam deflagrantibus in cinerem redegiſſet.

Bodin. l. 2. theat. nat. p. 201.

LXXI.

Succini olei effecta & cauſa.

Cur odontalgias ſanare dicitur Succinum, cur lapides renum amoliri? Dentium doloribus accommodant & caphuræ oleum (à quo non longè abeſt oleum Succini album, quod & odor affinis teſtatur) & vitrioli Spiritum: aliqui & aciditatem ſulphuris: quæ duo poſteriora etiam calculos deſtruunt. Malim tamen Succini oleum, quam pulverem, cui & ſalem & florem prętulerim. Ejuſmodi enim acria (ex quibus eſt, & oleum piperis & Euphorbii) penetrant, diſſipantque, ſeu irruentes in dentes ſpiritus, ſeu humores, & interdum etiam acumine ſenſum elidunt, non aliter, ac alio modo naucotica. Si vermes affligunt, eos interimunt, & nonnunquam viam faciunt humoribus & putredines corrigunt, ſublato unà fœtido habitu, & correctâ intemperie toti ſubſtantiæ

 moleſta.

molesta. Non autem semper & ubivis hæc juvare, sed cum ratione prudenter adhibita, facile vident Artifices. Nervis frigore læsis, & ob id dolentibus, quomodo succurrat, calore penetrante, non est obscurum.

Libav. l. 1. singul. c. 10.

LXXII.

Succini usus externus.

Succinum pro amuleto collis puerorum appendi, non est prohibendum. Quamquã enim non faciat contra incantamenta & fascina; tamen expiratu exiceat humiditates cerebri, idq́; roborat, ne catarrhis, Epilepsiâ, & similibus malis facilè corripiatur. Quod autem exspiret etiam sine affrictu tantum in aëre calido & juxta cutem calentem, non eget probatione, sensu id contestante. Cum publicè grassantur Exanthemata, & Echtymata, seu morbilli & variolæ, sæpè evenire solet, ut malignus fluxus è capite fauces occupet. Succinum vel pulvere, oleo vel sale admotum & collo circumdatum, malignitatem dissipat, tumorésq; digerit, consumit & tollit, sæpéque nos ita impedivimus anginas puerorum in variolis. Neque enim putandum est, arctius astringere propter vitriolũ, quod hîc aliter & affectum, & spiritu, non corpore una cum petroleo præsens. Pollicentur multi etiam catarrhorum in capite retentionem, ne confertim in guttur, pulmonesq́ue illapsi suffocent, apposito vertici succino, quo

tamen

tamen in usu solet misceri pice & resinis. E regione oculorum sub occipitio, ubi ex calvaria prodit spinalis medulla, si affigitur Emplastrum succinum retrahere fluxus dicitur, & cæcitates & lippitudines impedire, ut & caligines. Itáne etiam paleas? atqui humidas actu & delibutas non rapit. Consequenter vicina exorbendo exiccandóque succedunt remotiora. Mirabile experimentum dicunt esse ad rhagadum dolores, & pruritum, si farina succini immittatur; præsenti perhibatur auxilio esse, glutinat, constringit, exiccat. Nec minor est ex fumo Medicina. Fumus enim succini corrigit ædificia peste infecta, nec admittit contagium, quo plerumque propagatur lues. Causam Cardanus, in suaveolentiam & siccitatem conjecit; sed neutra vera est. Multa sunt jucunda olfactu & sicca, sed pestem non avertunt. Spiritus bitumineus, calcanthinus, nitrosus, succini putredinem & contagium dissipat, fortiter alterat & conservat naturã, ne lædi queat. Bitumen crassum cadavera integra servat: quid censendum de resoluto succino? venenis certè resistit, modo usus sit tempestivus & peritus, quantum permittit Deus.

Libav. l. 3. singul. p. 643. 649. 650. 651. 652. 654. de internis ex Succino Medicinis vide l. 5. de succin. l. 3. singul. c. 28.

LXXIII.

Succini ad paleas trahendas impedimentum & causa.

Quæ caussa est, ut affrictum, calefactúmq; Succinum & Gagates trahant paleas & similia, cur negligunt oleó aquáve imbuta? Dicunt alii, spiritus ingenitos incalescere, & res leviores, in primis minutias, & quisquilias, (intellige ramenta corporum levia, ut sunt arenulæ, metallicæ (æris ferríque) scobes, limaturæ & pulveres cornuum, paleæ, acus,) ad se rapere, præter ocymi surculos, oleo aquáque madida alia. Néque enim aërem, & ignem & aquam trahit. A minutis autem illis, atque etiam pennis trahendis nomen invenit πτερυγοφόρε. Num floccos nivis quoque trahat & glaciem pulveratam & pruinam, quærat, cui otiũ est & occasio. Aliqui sympathiam & antipathiam producunt. (a) Wilichius respondet, succini spiritum calidum, siccúmque, non nisi res siccas ad se pertrahere, renuentem humida oleosáque: sicut Magnes respuit ferrum, si allio perlinatur. Scaliger (b) contra Cardanum, etiam viridia lactucæ folia arripuisse scribit. Gesnerus (c) singularem habuisse opinionem videtur; ita enim scribit: Succinum cum non unius solùm generis res, sed minutissima omnia, & ipsum quoque ferrum & magnetem trahat, idque non nisi affrictum, ut incalescat, non videtur, similitudine substantiæ, & vi specificâ, ut Magnes, sed alio quodam modo trahere; aut certè inter ea, quæ calore suo, & alia,

quæ totâ ſubſtãtiâ trahunt ἐπαμφοτερίζειν πῶς, ſicuti nimirum etiam Theriaca; hoc ſcio non omnem calorem ex æquo trahere, ſuccinum affrictu calefactum trahit, non igni. Hoc enim forte pori ejus clauduntur; iſto aperiuntur. Fernelius contendit vim attractoriam Succini eſſe ex facultate cœleſti, & quæ ſit trans Elementum; ſeu compleri unâ ſimilitudinis in totâ ſubſtantiâ, proprietate. (d) Id videtur & Paracelſus probare, cum homini attractoriam peſtis tribuat talem, qualem naturam habet Carabe in ſtraminibus alliciendis. (e) Nos (f) putamus, attractionem iſtam ex accidenti eſſe. Nam, ut patet ex reſolutione, Succinũ, Gagates & ſimilia, ſpiritus habent penetrantes & acres, ſimulq; glutinoſos & pingues. Cum itaque attenuati affrictu, incaluerunt, prorumpentes facilè res leves adoriuntur, & pervadunt acredine, ſicut videmus aquas corroſivas facilè abſorbere injecta: ſed oleosâ viſciditate quodammodò retinent. Cum ergò occurrunt frigidis, coagulantur, coagulati retrocedunt verſus ſuã originem, utpote calore rejecto, ab hoſte contrario, atque ita ſecum vehunt leviuſcula ramenta, quæ delata ad corpus ſuccini, ibidem hærent, ob ſpiritus in ejus ſuperficie coagulatos, donec vel abſtergantur, vel reſiccatâ parte coagulatâ decidant. Levis verò & ſolida ſuperficies facilè receptum intercludit redeuntibus, & ut in ſpeculo, ferróque politio, promtiſſimè ſuſtinet, circa ſe ſpirituum coagulationes.

a. f.) *Rueus l. 2. c. 26. Libav. l. 1. ſing. de ſucc.*

succ. c. 10. part 3. sing. l. 5. c. 25. b) *exerc. 104. s. 12.* c) *in Epist. ad Occ.* d) *l. 3. M. c. 4. & l. 4. c. 1.* e) *tom. 3. p. 146. item tom. 4. p. 63.*

LXXIV.

Succini & Magnetis, in paleis cum ferro mixtis, trahendi potestas.

Si ex paleis & ferro pollinem tenuissimum conficias, simulq; misceas, mox succinũ calefactum applices, & Magnetem, illud palearum pollinem, hic ferri limaturam, tametsi mixta sint, attrahet, ob diversas naturas, & diversa trahendi desideria.

C. Bauhin. l. 1. th. anat. c. 15.

LXXV.

Orichalci ferriq; scobis separatio.

Jacobus Zvvingerus, patruus noster, Argentinæ Zonarum artifici operam locabat suam. Illustris quidam vir, tabernæ incumbens, Orichalci ferriq; scobem permixtam videns, ad Jacobum conversus, per jocum, inquit: ecquâ mercede scobẽ hanc confusam separares? tum is, minimâ, respondit, vini unicâ amphorâ. Pignore in medio posito, Jacobus Magnetem lapidem è scrinio profert, & nullo negotio ferri limaturam à scobe orichalci segregat: obstupescente Comite, & magicam quandam vim lapidi inesse prædicante, non sine stomacho tamen, quod à plebejo se fictum tacitè fateri cogeretur.

Zwinger. theatr. vit. hum. vol. 5. l. 2.

Lapidis

LXXVI.

Lapidis Heraclij Autor, & ejus mira vis.

Lapidem Magnetem, quem Sideritim alii, alii Heracleon vocant, Magnes pastor in Idâ repperit. Invenisse autem fertur, clavis crepidarum & baculi cuspide hærentibus, cum armenta pasceret. (a) Quem lapidem novimus mirabilem esse ferri raptorem, quod cum primùm vidi, vehementer inhorrui. Quippe cernebam à lapide, ferreum annulum raptum atque suspensum: deinde tanquam ferro, quod rapuerat, vim dedisset suam, communemque fecisset, idem annulus admotus est alteri, eumque suspendit: atque ut ille prior lapidi, sic alter annulus priori annulo cohærebat. Accessit eodem modo tertius, accessit & quartus. Jamque sibi per mutua connexis circulis, non implicatorum intrinsecus, sed extrinsecus adhærentium, quasi catena pependerat annulorum. Quis istam vim lapidis non stuperet, quæ illi non solùm inerat, verùm etiam per tot suspensa transibat, & invisibilibus ea vinculis subligabat? sed multò est mirabilius, quod à Fratre, & Coepiscopo meo Severo Milevitano, de isto lapide comperi. Seipsum namq; vidisse narravit, quemadmodũ Bathanarius quondã Comes Africæ, cum apud eum convivaretur Episcopus, eundẽ protulerit lapidem & tenuerit sub argento, ferrumque super argentum posuerit: deinde sicut subter movebat manum, quâ lapidem tenebat, ita ferrum desuper movebatur, atque argento medio, nihilque

nihilque patiente, concitatissimo ac recursu; infra lapis ab homine, supra ferrum rapiebatur à lapide. (b)

a) *Plin. l. 36. c. 16.* b) *Augustin. de Civit. Dei. l. 21. c. 4.*

LXXVII.

Herniæ Medicina ex Magnete.

Chirurgus quidam fide dignus narravit, multos à se herniâ hâc arte curatos pueros. Magnetem in tenuissimū pollinem redigebat & in polenta exhibebat: inde verò inguen, qua præcipitabatur intestinum molle inungebat, & subtili ferri limaturâ aspergebat, parte de cætero fasciâ & subligaculo, ut docet, constrictâ. Remedii illius efficacia ex eo pendere videtur, quod Magnes insitâ à naturâ ferri, quod inguini aspersum est attrahendi cupiditate, impetu quodam violento, carnosas & adiposas particulas interjectas sibi adjungit: quæ peritonæi laxitatem undiq; comprimentes & constringentes, imò ex successu temporis hæsu tenaci ipsi se adjungentes, viam lapsuro intestino, vel omento intercipiunt: quod non magis à ratione abhorrens videri debet, quam quod intuemur ipsum magnetem per interjecti tabulati crassitiem, ferrum post se hâc illâc distrahere.

Paræus l. 7. Chirurg. c. 15.

Ferri

LXXVIII.

Ferri ad Magnetem motus admirandus.

Hoc omnem ſuperat admirationem, ut non tantùm admirari queas, quantùm deceat, quod vis illa in Magnete trahendi pellendíque nullis cancellis concludi, nullo obice præpediri, aut refrenari poteſt, quin inviſibilis penetret, & objectos lapides cognatos moveat, agitetque & ſuas vires oſtendat, ac ſi nullo intermedio vetaretur: ſed intra orbem ſuæ virtutis. Nempe ſi ſupra tabulam ligneam, lapideam, metallicamque penſiles lapides accommodaveris, vel in æquilibrio conſtitutos, & ſub tabula Magnetem agitabis: virtutis effluvium ex hujus corpore proruens, quaſi ſpiritu quodam per concretum ſolidumque tabulæ corpus proſiliens, lapidem ſupra eam movet, agitatque ad ejus motum, hoc movente movetur ille, & hoc quieſcente, quieſcit.

I. Baptiſta Port. l. 7. Mag. natur. c. 16.

LXXIX.

Calcanthi etymon: genera & probatio ex Veneris & Martis connubio.

Calcanthum ſeu atramentum ſutorium in genere, cujuſcumque ſit coloris, ſic dictum, quod aliàs album, aliàs colore pellucidum, vitreo, vel viridi, aut cœruleo colore præditum, vitriolum, aliàs flavo Miſus, aliàs rubro Chal-

citis appellatur (a) Deterget propter partes nitrosas, propter caliditatẽ & tenuitatem discutit. (b) Vitriolorũ autem genera multa sunt. Anglicum & Germanũ, non usquequaq; probabile, optimum est Romanũ & Ungaricum. Ut autem bonitatis fiat periculum, admoveatur aut affricetur cultro: si suo tactu, cultrum rubro colore, hoc est, cupreo inficiat, laudatissimum ac optimum habebitur. Constat enim in occultis suis visceribus Venerem (cuprum) inclusum continere: cujus contactum Mars (ferrum) statim amplectitur, usque adeò magnum est, inter utrumque metallum sympathia & consensus. (c)

a) *Plat. de Vit. p. 719. Libav. Tom. 3. sing. l. 5. c. 22 p. 624.* b) *Capovac. l. 1. Pract. c. 5.* c) *Quercetan. de cap. aff. c. 30.*

LXXX.

Ferri & Cupri sympathia.

Ferrum cupro, & cuprum ferro tàm amicum est, ut simul juncta confestim sese mutuò complectantur, cum omne ferrum, mediante vitriolo, facili negotio in æs transeat, atq; hæc quidem duo metalla indissolubili quodã amoris ac affinitatis vinculo sunt inter se connexa, nullo unquã dissidio separanda, quam quidem Sympathiam Poëtæ, suis fabulamentis involutam, occultè significârunt, eam sub Martis ac Veneris amoribus comprehendentes, & quia Mars, seu ferrum cuprefactum propriam suam

naturam,

naturam, non ampliùs retrocedendo induit, significatum volunt, Martis, licet bellicosi magnanimitatem, venustati Veneris cessisse, Veneris blandimentis Martis austeritatem longè superantibus.

Minderer de Vitr. c. 1.

LXXXI.

Vitriolum album ophthalmicum.

Vitrioli albi porciuncula dissolvatur in aquâ communi, vel rosarum, vel aliâ appropriatâ, eâ quantitate, quem oculus ferre possit, oculisque indatur, quo felicissimè uti possimus in pruritu, calore & rubore oculorum, in Epiphorâ, ob quem illius insignem usum Germani Augstein illud vocant, unde & nonnihil adhuc inflammatis oculis aliqui id adhibent.

Plater. de dol. p 313.

LXXXII.

Olei Vitrioli parandi modus, ejus menstruum incrementum & decrementum.

Post calcinationem vitriolum redigo in pulverem, ex quo effusâ aquâ, facio lixivium, decoquo rursus ad spissitudinem & in pulverem redigo. Ex hoc oleum elicere soleo, cui vinum affundo, idque per balneum detraho, & rursus bis aquam, quam itidem detraho, ita ut nulla aquositas permaneat. (a) Plenilunio intumescit, in Novilunio detumescit, sive con-

cepto aëre & imbibito à suo sale, sive Lunâ ipsâ inflante & agitante humidum. (b)

a) *Crato consil. 75. Alios parandi modos vide apud Libav. l. 2. alch. tract. 2. c. 16. Minder. de vitr. c. 9. Heurn. l. 1. M. p. 74.* b) *Zwinger. Physiol. l. 2. c. 50.*

LXXXIII.

Olei vitrioli usus in Medicina controversus, & limitatus.

De vitreoli oleo multi multa. Quidam illud vituperant, quia verum illius usum ignorant. Qui verò eo uti sciunt, feliciter in magnis morbis, non tamen omnibus, adhibent. (a) Riolanus usum vitrioli viris doctis non probari tradit: (b) 1. quia acida nervis & nervosis partibus sint infensa. 2. quia, cum sit tàm causticum, ut vitrum, in quo asservatur, exedat, non possit febrientibus tutò dari, quibus vinum, quantumvis dilutum, denegatur. Sed absit tale oleum, (c) quod igneâ suâ acrimoniâ, vel vestes corrodere posset. Spiritum desiderant Medici, qui omnis sensibilis corrosionis & tardæ austeritatis est expers, qui odoris violæ suavitatem, aliquot in igne-destillationibus & circulationibus acquisivit, qui ad illam dulcis aciditatis gratiam adductus est, ut ab omnibus tutò & jocundè sumi possit.

a) *Crato consf. 75.* b) *contra Battol. Querc. c. 18.* c) *Reisn. in præf. de prob. urin.*

LXXXIV.

Olei Vitrioli facultates memorabiles, intus & extra limitati.

Oleum vitreoli, eâdem vi, quâ Camphora, propter partium tenuitatem, præditum eſt, & cum refrigerantibus datum, refrigerat, cum calefacientibus eorum calorem auget, atque univerſi corporis ſubſtantiam minori noxâ, quam Camphora, (quæ humido radicali inimica eſt) permeat. In juſculo carnium, vel gallinarum, ſumtum ad guttam I. ſtomachum roborat, extenuat humores pituitoſos atque conſumit, omnésque vias viſcerum aperit, infarctúſque renum exigit, putredinem inhibet & humidiora corpora plurimùm adjuvat, ſuo ſiccioribus temperaturis raro, & non niſi, neceſſitate aliquâ urgente, exhibendum. Nam, autor eſt Rhaſes, (a) quod in tabem præcipitat, tanta vis tuſſis, ſiccæ inde naſcitur, quod uſu eveniſſe memini. Pueris, cum aquâ graminis ad vermes guttulæ exhibentur, in malignis febribus, miſcetur unciis quatuor, juris pulli, in quo herbæ cordi dicatæ coxêre, cum ſyr. citreorum. (b) Magnetica quædam virtus eſt, deliteſcens, in acido vitrioli ſpiritu metallico, qui ad energiam aut activitatem, ſimplicitatemque elementaris naturæ propiùs accedens, ſuâ eâ virtute magneticâ, vim habet attrahendi, evincendique acidos illos melancholicos, ac vitriolicos animalis ſpiritus, qui, Epilepſiæ authores ſunt & Artifices. (c) Pectoris vitiis inimicum

inimicum (d) nî probè rectificatum ſit & circulatum couſque, donec violæ odorem referat, omniſque roſionis ſit expers, tunc enim inſigne evadit thoracicum, miſcetur cum oximelle, vel alio ſerapio, ut cum tenuium admodùm ſit partium, diutiùs ore inhæreat, quo majori copiâ in pulmones extillet: melli roſato commiſtum, ita ut ad unciam unam, gutta j vel ij olei adjiciantur, plurimùm in ulceribus oris & gingivarum prodeſt. (e) Cum bombace intincto admotum venæ, egregiè eam conſtringit, & nonnihil urit; quæ ſi profundè lateat, eousque intrudi debet, ut & in dentis evulſi ſpacium. (f) Dentes enim à putredine conſervat, & dealbat, ſi cum aquâ miſceatur, cum puræ & integræ carni ſit innoxium, & corruptam ſaltem tollat, ſic etiam oſſium putredini inſigniter reſiſtit. (g) Si gutta j vel ij apponatur, abſceſſum rumpit; aquâ diſſolutum ſiccando validè cicatricem inducit. (h)

a) *ad Reg. Almanſ. c. 47.* b) *Heurn. l. 1. M. p. 74. de cap. aff. c. 5. Crato conſ. 27. 72. 75. Scholtz. ep. 146. 160. Vnz. de nephr. l. 2. p. 2*[illegible]*3.* c) *Querc. in tetrad. c. 30. p. 360. Vnz. de Epilepſ. l. 2. p. 219.* d) *Minderer de Vitr. p. 71. 72. & 106.* e) *Reiſn. de prob. urin. p. 21.* h) *Plat. de Vit. p. 719. de dol. p. 841. 959.*

LXXXV.

Spiritus Vitrioli & olei tartari mira antipathia.

Rerum ſæpè occultus diſſenſus eſt, nec homini

mini notus, sed talis, qui effectum optatum impediat, & prohibeat, quem utráq; res seorsim usurpata produxisset. Qui id non capit, spiritus vitrioli, & spiritus tartari antipathian perpendat, uterque enim illorum acidissimus & acutissimus est. Si misceas, utriusque acrimonia perit, & liquor redditur insipidus.

Ansh. Boëth. l. 2. de lap. p. 133.

LXXXVI.

Nitrum & Vitriolum aquæ fortis æmula.

Nitrum & vitriolum simul juncta aquam fortem solvendo argento destinatā confestim repręsentant, proinde Naturas rerum observare oportet, ut quæ sibi commendent & conveniant, & quæ ex iis resultent, peritus artifex resciat.

Minder. de Vitr. c. 9. L. Thurn. de aq. l 9. c. 10.

LXXXVII.

Auri ardentis admiranda vis & motus perpendicularis.

Aurum ardens plenum est spiritu, tantæ subtilitatis & activitatis, ut pauca quædam ejus grana, dum solo motu, vel radiorum solarium ejaculatione flammam conceperint, instar explosi sclopeti, maximo naturæ misterio, perpendiculariter centrum versus sic ferantur, ut mensam ligneam valeant transverberare. (a) Scrupulus enim unicus istius auri potentius ferè operatur, quam libra dimidia pulveris tormentarii. (b)

a) *Quercet.*

a) *Quercet: in pest. alex. l. 1. c. 6.* b) *Sennertus de cons. Gal. & Chym. c. 18. p. 667.*

LXXXVIII.

Auri potabilis et foliati vis in corpore nulla.

Aurum potabile si tale reddi posśit, nullam habet vim, nos alendi, quia inter Aurum solidum aut potabile nihil intereſt, præter concretionem, fuſionem. Homo nec purioribus Elementis vivere poſsit, tantùm abeſt, ut destillatis inanimatarum rerum vivat, alatúrve. (a) In Auro foliato, & ramentis bibitur & devoratur Aurum, Aurum excernitur. (b) Ventriculo quin etiam negotium faceſsit. (c)

a) *Heurn. com. l. 1. aph. 14.* b) *Scholtz. ep. 150.* c) *Iac. Holler. l. 1. de morb. intern. c. 41.*

LXXXIX.

Auri arte factæ historia.

Edoardus Kelleius Anglus, Pragæ in ædibus Thaddæi Hagecii libram unam argenti vivi, unicâ guttulâ liquoris rubicundiſsimi in Aurum convertit, & ita quidem, ut adhuc videre ſit ſignum illius liquoris ſupra Mercurium in aurum converſum, inſtar rubini hærentis, ut ex illo reſiduo tantundem auri fieri poſſit. Et pulvis ille, quo tingebat metalla, nobilis ille Scotus, tantarum erat virium, ut uno grano 5000. grana tingeret, & uno grano 10. circiter auri puri uncias produceret.

Sennert. de cons. Gal. & Chym. c. 2.

Auri

X C.

Auri & argenti vivi mira connexio.

Si ab hydrargiri usu, tremor partium fiat, Theriacã exhibent, vel cordialia Medicamenta, quibus Auri limaturã permiscent, cum aurum tantam affinitatem cum argento vivo habere dicant, ut si in corpore sit, aurumq; propinetur, illud adeò secum trahat, ut postea per secessum excretum, purum in excrementis adhærere deprehendatur: quam ipsorum connexionem ex eo, quod in deauratione, Aurum, non metallo, nisi interveniente argento vivo, adglutinari possit, desumpserunt. (a) Neq; enim argentum auro obduci incrustaríq; potest, nisi argenti vivi ministerio, quo uno obsequiosum fit, ac tractabile. nam cum omnia metalla respuat, solo auro afficitur, eoque se commiscet, fingíq; patitur. (b) Fertur quidem in fumum halituosum Mercurius super ignem, sed non propterea ejus partes essentiales, ex quibus constat, igni ullo elementari destruuntur aut dissipantur: nam ille spirituosus vapor, vase idoneo receptus, diligentérq; inibi, ne egrediatur, custoditus, in priorem argenti vivi speciem paulò pòst redibit iterum, absq; ullâ diminutione vel detractatione pristini ponderis. (c) Id quoque admiratione dignum, quod ex morbo gallico inunctus, si aureum annulum in ore gestet, ac dentibus linguâq; hinc inde volutet, argentum vivum, quod corpori ex unctione innatat, in annulum devolvi, sicut totus argenteus eximatur, ac non nisi igni admotus pristino nitori restituatur. (d)

a) *Plat.*

a) *Plat. l. 2. de l. f. c. 3.* b. d.) *Lemn. l. 2.* [...] *occult. nat. mir. c. 35. & 52.* c) *Vnz. de mer. c.* [...]

X C I.

Mercurij perpetua mobilitas.

Jure miretur quispiam, quî fieri possit, u[...] Argentum vivum, maximâ partium tenuitat[e] polleat, nihilq; crassi lentíq; obtinens, quo ve[-] luti visco ac glutine terrenæ ejus partes inter [se] junctæ cohæreant, perpetuâ mobilitate vigea[t] ac valeat? Respondemus, cum Argentũ vivum constet ex parte terrenâ optimè excoctâ, e[x] aëre & spiritibus, qui ex mixtione adeò sun[t] conclusi, ut non possint exire, & quia aër & spiritus conclusi, semper quærunt exitum & moventur, hinc est, quod Argentũ vivum sem[-] per moveatur, quia multi spiritus & aër colli[-] gatus est, à parte terreâ, qui ut inveniat exitum sese movet, cujus naturæ cum existat, potest attenuare dura & emolliri, potest etiam dissi[-] pare & exsiccare.

Mercur. l. 4. Pract. c. 6.

X C I I.

Argentum vivum, cur in planitiem fusum, non humectet.

Quod proponunt fusum hydrargyrum, pla[-] nitiem nullo madore colluere, idem quoq; in aquæ guttulis, sese in orbem cogentis, propter ὁμοιομερίαν observare est: quam tamen hoc uno argumento, nemo ab humidis secreverit, con[-] tra veterum auctoritatem. Itáq; si nullo mado[-] re imbuit

imbuit hydrargyrum, id efficit, non siccitas, humiditatem continens ac contemperans, sed partim naturæ quædam proprietas, quâ se in sphæricam figuram perpetuò comprimit, atq; convolvit, partim excrementitia quædā plumbago illum ambiens, quâ adhærescere prohibetur. (a) Unde Paracelsus, Mercurium non immeritò, Aquam, nec manus, nec ullū aliud, quod tangit, madefacientem vocavit. (b) Multa etiam crede mihi, deprehendes in rerum naturâ, si singula diligenter observes, in quibus occæcari humani ingenii solertiam sit necesse, & in quibus principia Theoriæ imbecilla atq; infirma esse, annotamus. (c)

a. c.) *l. Palm. Constant. de morb. contag. l. 3. c. 4.* b) *de gener. miner. c. 19.*

XCIII.

Argenti vivi venæ, quibus indiciis observentur.

Ex montibus, ex quibus argentum, aurum & horum parens hydrargyrum scatent, uberrimi scaturiunt fontes, & herboso cespite virent. Nam qui solerti industriâ horum venas scrutantur, mane mensis Maij sereno, nebulas in vertice montium emergentes, ac instar lanę, vel cotti gossipij, supra cespitem pendulas, velut fontium ac metallorū radices, deditâ operâ, observant, ibiq; argenti vivi venas subesse conjiciunt, quandoquidem aquarum scaturigines, per metallorum venas, ac præcipuè in Alpibus emergunt.

Vitruv. l. 8. c. 3. Lang. l. 1. ep. 43.

Gallici

XCIV.

Gallici ab hydrargyro Epileptici.

Quibusdam, cum in lue venereâ inunguntur hydrargyro, quid in aurem incidit, quo tracto, in cerebrum Epileptici evadunt: nam ejus etiam vapor dissipat spiritus animales: viden' ut stannum & plumbum in pulverem comminuat, si his mixtum incandescat foco?

Heurn. de cap. aff. c. 23.

XCV.

Exempla saltuum mirabilia. Naturale, Pyritidis Indici.

Nuper ex India, quidam meus familiaris, lapillum mirè luminosum deportavit (ajebat insuper hujus vim esse, ad plurima tùm utilem, tùm summè necessariam) qui totus quasi incensus admirabili lucis splendore fulget, jactisque radiis ambientem aërem quoquo versus implet. Is terræ impatiens, suopte ipse impetu confestim in sublime evolat. Neq; verò angustè haberi potest, sed amplo liberóq; loco tenendus. Summa in eo puritas, summus nitor, nullâ sorde aut labe inquinatus, figuræ species certa nulla, sed inconstans & momento mutabilis. Quumque sit aspectu longè pulcherrimus, sese tamen contrectari non sinit, & si diutius adnitaris feriet acriter: si quid illi demitur, nihilo fit minor.

Fernel. l. 2. de abd. rer. caus. c. 17.

XCVI.

Alia artificialia. 1. Annuli supra carbones calefacti. 2. panis in furno.

Præstigiatores solent recondere argentum

ivum, in annulo vel aureo vel argenteo, deinde ponunt supra carbones & calefaciunt, quo calore agitatum argentũ vivum movetur, movétq; annulum, & facit ipsum saltare, per spatium quartæ partis horæ, ut videatur habere animam, quod fit maximâ cum admiratione vulgarium. (a) 2. Sic si pani in clibanum mittendo inserueris nucem, argento vivo, sulphure & nitro oppletam ac diligenter clausam, ubi incaluerit, videbis panem ita salire, ut jucundum ac plausibile spectaculum præsentibus omnibus exhibeat. (b)

a) *Fallop. de fossil. c. 37. de venen. c. 76.* b) *Vnzer. de Merc. c. 1.*

XCVII.

3. Pisorum ex ollâ. 4. ovorum ad ignem.

Eodem modo qui voluerit jocundo spectaculo ex ollis ferventibus pisa excludere, Argentum vivum immittat, & videbit rem pulchrã, nisi nimia ollæ altitudo, vel ignis remissior obstiterit. Non absimili ratione, si ovis, in alterutrâ extremitate perforatis, pauxillum Mercurii indideris, eáq; occluso iterum foramine, glutine aliquo conveniente, igni postea apposueris, miros illorum videbis saltus: quos ignari hujus artis, seu doli, apprimè admiraturi, pro magico incantamento habebunt.

Vnzer. l. c.

XCVIII.

Gypsum scabiei medicamen cosmeticum.

In aquâ communi, vel aliâ ficciore, ut ferratâ, si gypsum ustum dissolvatur, câque manus

aut

aut aliæ partes scabiosæ frequenter abluantur, scabies facilè omnis sanatur: habet enim præter exsiccationem, vim quandā leniendi, unde & manus, minimè asperas, uti calx, sed molles & nitidas, sicuti in operariis, qui gypsum manibus cùm aquâ miscent, & tractant, ad incrustandos parietes, videmus, reddit.

Plater. de dol. c. 17. p. 879.

XCIX.

Christallus Vertiginis hostis.

Christallum appensum plurimùm valere in vertigine censent, atque ex poculo inde parato, ejusdem utilitatis gratiâ bibunt, vel poculis Christallum immergunt.

Plater. l. 1. de l. f. p. 246.

C.

Saphirus anthraci & oculis ad Variolas utilissimus.

Saphirum Gemmam carboni circumductū, & postea super carbonem ligatum aliquandiu, valdè prodesse aliqui asseverant. (a) Saphirum oculis prodesse scio, & admotum oculis puerorum, qui variolis & morbillis laborant, nè ab illis infestentur, facere. (b) Quem & nos, efficacem experti sumus. Anno 1612. in variolis, immaniter, hîc sævientibus.

a) *Plat. de dol. p. 253.* b) *Scholtz. ep. 160.*

Tantum est hoc tantillum.

Τῷ θεῷ σοφῷ καὶ ἀφθάρτῳ δόξα.

